MUHAMMED HÜSEYİN (R.A.)

KUR'AN-I KERİMDEKİ NÜZUL SIRASINA GÖRE

EL ESMAU'L HUSNA

3

"İMANIN İLK ŞARTI ALLAH'A İMANDIR VE İNSAN TANIMADIĞI BİR ALLAH'A İMAN EDEMEZ"

2.BASKI

Sorumlu: Serhat KAN
Editör: Şiyar ADIYAMAN
Düzenleme: Hasan ERGÜN
Basım Tarihi: 2019

ISBN: 978-605-68078-5-5

Diyar Yayıncılık

DİYAR TV ve ERDEMLİ İNSAN YETİŞTİRME DERNEĞİ
İLETİŞİM

Beyazıt Mahallesi Çankırı Bulvarı No 226/B

Akyurt / ANKARA

Tel: 0850 304 12 86 - 0312 336 70 48

Web: www.diyartv.com.tr - www.erdemliinsan.org.tr

KUR'AN-I KERİMDEKİ NÜZUL SIRASINA GÖRE

EL ESMAU'L HUSNA

EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 1			EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 2			EL ESMAU'L HUSNA'YA GİRİŞ 3	
اللهُ	ALLAH LAFZI	Bütün isimleri ihtiva eden Allah'ın zat ismi	الأكرَمُ	EL EKREM	Zatında kerim olan, kullarını kerim kılan		1.CİLT
الرَّبُّ	ER RABB	Her şeye yaratılışının gayesine göre muamele eden	الإلٰهُ	EL İLAH	Mabud, sevilen ve âbd olunmaya layık tek zat		
الرَّحمٰنُ	ER RAHMÂN	Rahmeti her şeyi ve herkesi kuşatan	الوَكِيلُ	EL VEKÎL	Güvenilmeye layık, güveni boşa çıkarmayan		
الرَّحِيمُ	ER RAHÎM	Sıfatları ve isimlerinde her zaman rahmeti tecelli eden	الغَفُورُ	EL ĞAFÛR	Her türlü günahı mağfiret eden		
المَلِكُ	EL MÂLİK	Mülkünün maliki (sahibi)	الأعلَى	EL E'LÂ	Yüceliği anlaşılamayacak kadar yüce olan		
الخَبِيرُ	EL HABÎR	Her şey ve herkesten haberdar olan	الفَعَّالُ	EL FÂÂL	Her anda hükmünü icra eden		2.CİLT
المَلِكُ	EL MELİK	Mülkündeki herkesi ve her şeyi idare eden	المُحِيطُ	EL MUHÎT	Bütün varlığı ihata eden, kuşatan		
الأحَدُ	EL EHAD	Zatında tek olan	البَصِيرُ	EL BASÎR	Gizli, açık her şeyi gören		
الصَّمَدُ	ES SAMED	Kendisinden bir şey artıp eksilmeyen ve herkesin muhtaç olduğu zat	العَلِيمُ	EL ALÎM	Her şeyi ve herkesi bilen		
العَزِيزُ	EL AZÎZ	Bütün şerefin ve kudretin kendisine ait olduğu zat	الحَكِيمُ	EL HAKÎM	Her işinde hikmet ve hayır olan		
الحَمِيدُ	EL HAMÎD	Bütün hamdlerin (övgülerin) kendisine ait olduğu tek zat	القَادِرُ	EL KÂDİR	Her şeye kudreti yeten		
الوَدُودُ	EL VEDÛD	Aşkın ve muhabbetin kendisinden tecelli ettiği tek zat. (Seven, sevilen)					
الرَّقِيبُ	ER RAKÎB	Yarattıklarını gözeten, koruyan	الخَالِقُ	EL HÂLIK	Yaratan, tek yaratıcı		3.CİLT
الخَلَّاقُ	EL HALLÂK	Yarattığını yeni bir yaratılışla tekrar yaratan	الغَنِيُّ	EL ĞANİYY	Zengin, kerim ve her şeyin kendisine muhtaç olduğu zat		
النَّصِيرُ	EN NASÎR	Hayırda kuluna yardım eden, kulundan yana olan	الشَّكُورُ	EŞ ŞEKÛR	Şükrün karşılığını veren		
القَدِيرُ	EL KADÎR	Kudretiyle her şeyi hükmü altında tutan	الحَلِيمُ	EL HALÎM	Hilm sahibi, yumuşak muamele eden		
ذُو الجَلَالِ وَالإكرَامِ	ZUL CELÂLİ VEL İKRÂM	Celal ve ikram sahibi	المُهَيمِنُ	EL HAFİYY	Gizli olan, gizliyi bilen ve gizli lütuflarda bulunan		
الفَاطِرُ	EL FÂTIR	Gökleri, yeri ve her şeyi yoktan yaratan	الخَيِّرُ	EL HAYR	Zatıyla ve sıfatlarıyla hayr olan		
الغَفَّارُ	EL ĞAFFÂR	Tekrar tekrar işlenen günahları mağfiret eden	المَلِيكُ	EL MELÎK	Bütün mahlukatın tek hükümdarı		4.CİLT
الحَيُّ	EL HAYY	Diri ve her şeyin kendisiyle diri olduğu zat. (Dirilten)	الوَهَّابُ	EL VEHHÂB	Karşılıksız veren, hibe eden		
القَيُّومُ	EL KAYYÛM	Varlığı varlıkta tutan Zat	الوَاجِدُ	EL VÂHİD	Sıfatlarında, isimlerinde tek olan		
الحَقُّ	EL HAKK	Gerçek varlığa sahip olan tek zat	القَهَّارُ	EL KAHHÂR	Kahr eden, nefsi temizleyen, uyaran, ikaz eden		
العَظِيمُ	EL AZÎM	Âzamet ve büyüklük sahibi tek zat	المُنتَقِمُ	EL MUNTAKİM	Zalimlere hak ettiği muameleyi yapan		
الكَرِيمُ	EL KERÎM	Bütün ikramları yapan tek zat	الكَبِيرُ	EL KEBÎR	Zatı ve sıfatları anlaşılmayacak kadar yüce, ekber olan		
السَّمِيعُ	ES SEMÎ'	Her şeyi ve herkesi işiten tek zat	المُتَعَالُ	EL MUTEÂL	Yüce olan ve yücelten		
المُقتَدِرُ	EL MUKTEDİR	Dilediğini yaratan, dilediğini yok eden, dilediği gibi yapan	القَائِمُ	EL KÂİM	İşleri tedbir edip ayakta tutan		
الشَّهِيدُ	EŞ ŞEHÎD	Herkese ve her şeye şahit olan ve şahit kılan	الغَالِبُ	EL ĞÂLİB	Her şeye galip olan ve galibiyet veren		5.CİLT
البَرُّ	EL BERR	İyilik yapan ve iyilik yaptıran, iyiliğe davet eden	الحَفِيظُ	EL HAFÎZ	Koruyan, gözeten, muhafaza eden		
اللَّطِيفُ	EL LATÎF	Her şeye nuruyla tecelli eden lütufta bulunan	القَاهِرُ	EL KÂHİR	Hükmünden dışarı çıkma imkânı olmayan		
الوَارِثُ	EL VÂRİS	Her şeyin sadece kendisine ait olduğu zat	الفَالِقُ	EL FÂLİK	Yarıp ortaya çıkaran		
القَرِيبُ	EL KARÎB	Her şeye ve herkese kendisinden daha yakın olan	البَدِيعُ	EL BEDÎ'	Eşsiz ve benzersiz yaratan		
المُجِيبُ	EL MUCÎB	Yakın olan, duaya, davete icabet eden	الحَكَمُ	EL HAKEM	Hüküm veren, hükmeden		
القَوِيُّ	EL KAVİYY	Güçlü, kuvvetli, kudretli	الصَّادِقُ	ES SÂDIK	Vadinde sadık olan, vadini yerine getiren		
المَجِيدُ	EL MECÎD	Şerefli olan, Şereflendiren	الرَّؤُفُ	ER RAÛF	Şefkatle ve rahmetle muamele eden		
المُستَعَانُ	EL MUSTEÂN	Sevildiği için istenilen ve kendisinden istenen zat	الكَفِيلُ	EL KEFÎL	Vadettiği her şeye kefil olan		
العَلِيُّ	EL ÂLİYY	Yüceliğe sahip tek zat	المَتِينُ	EL METÎN	Karşı gelinemiyen Zat		6.CİLT
الفَتَّاحُ	EL FETTÂH	Açan, fetih ihsan eden, perdeleri açan	الهَادِي	EL HÂDÎ	Hidayete erdiren, hidayet yolu gösteren		
الكَافِي	EL KÂFÎ	Her şeye ve herkese yeten, kâfi olan	العَفُوُّ	EL AFUVV	Af dileyenleri af eden		
الرَّافِعُ	ER RÂFİ'	Ref eden, yükselten	التَّوَّابُ	ET TEVVÂB	Tevbeleri, kendisine dönenlerin dönüşünü kabul eden		
المُحيِي	EL MUHYÎ	Dirilten ve diri tutan	الوَاسِعُ	EL VÂSİ'	İlmi ve rahmeti her şeyi kuşatan		
الوَلِيُّ	EL VELİYY	Dost, yakın sevgili	الشَّاكِرُ	EŞ ŞÂKİR	Şükredilmeye layık hakiki zat		
المَولَى	EL MEVLÂ	Sahip, yardım eden dost	الأوَّلُ	EL EVVEL	Başlangıcı olmayan		
الرَّزَّاقُ	ER REZZÂK	Maddi ve manevi rızık veren					
الآخِرُ	EL AHİR	Sonu olmayan	المُؤمِنُ	EL MU'MİN	Emin olunan, iman veren, güvenilen		7.CİLT
الظَّاهِرُ	EZ ZÂHİR	Zatıyla ve sıfatlarıtla zuhur eden	المُهَيمِنُ	EL MUHEYMİN	Bütün varlığın kontrolünde olduğu zat		
البَاطِنُ	EL BÂTIN	Zuhurunun şiddetinden dolayı gizli olan	الجَبَّارُ	EL CEBBÂR	Dilediğini zorla yaptıran		
المُبِينُ	EL MUBÎN	Apaçık gerçek olan ,Zuhur eden	المُتَكَبِّرُ	EL MUTEKEBBİR	Azamet ve kibriyasını izhar eden		
النُّورُ	EN NÛR	Bütün varlığın, nurundan tecelli ettiği zat	البَارِئُ	EL BÂRİ'	Her şeyi birbirine uygun yaratan		
الجَامِعُ	EL CÂMİ'	Toplayan ve bir araya getiren	المُصَوِّرُ	EL MUSAVVİR	Tasvir eden, suret veren		
القُدُّوسُ	EL KUDDÛS	Her türlü eksiklikten münezzeh olan tek zat	المُقِيتُ	EL MUKÎT	Her şeye karşılığını veren		
السَّلَامُ	ES SELÂM	Selamet veren, selam yurdu olan cennete davet eden	الحَسِيبُ	EL HASÎB	Her şeyi bir hesapla yapan		
SUBHÂNALLÂHİ AMMÂ YUŞRİKÛN			AYETLERLE VE ESMAU'L HUSNAYLA DUA				

El Esmau'l Husna listesindeki her bir isim, genel kullanım itibariyle okunduğu gibi yazıldığı için transkribe etmeye (Arapça'dan Türkçe'ye harf çevirisine) gerek duyulmamış, herkesin anlayabileceği şekilde Latin alfabesine çevrilmiştir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz **3**

Takdim **5**

Teşekkür **7**

Er Rakib **9**

El Hallâk **59**

En Nasir **97**

El Kadîr **139**

Zul Celâli Vel İkrâm **171**

El Fâtır **199**

El Hâlık **235**

El Ğaniyy **265**

Eş Şekur **303**

El Halim **345**

El Hafiyy **377**

El Hayr **405**

Önsöz

Hamd âlemlerin Rabbi olan, Ehad olan, Samed olan, Aziz olan, Rahman ve Rahim olan Allah içindir. O subhandır ve bütün noksanlıklardan münezzehtir.

Sâlat ve selam; Allah'ın nebisine, resulüne, fahri kâinat Muhammed Mustafa (s.a.v.) efendimize, onun ehlibeytine ve eshâbına olsun.

İnsanın yaratılış gayesi Allah'a halife olmak, Hz. İnsan olmaktır. Bunun olabilmesi için de insanın önce kendindeki hazineyi keşfetmesi gerekmektedir. Bu hazine insan yaratılırken Allah'ın ona bahşettiği Esma-ı ilahiyedir.

< Alleme âdemel esmâe kullehâ >

"Biz Ademe(insana) bütün isimleri(Esma'ul husnayı) talim ettik"

(Bakara /31)

İnsan; kıymetini, şerefini, değerini işte bu Esma-ı ilahiyeden; yani Esmau'l husnadan alır. Esmau'l husna bizim Hz. İnsan olmamız için öğrenmemiz gereken, anlamamız ve talim etmemiz gereken ve dahi hayatımızın her anında üzerimizde göstermemiz gereken rabbimizin bize kendinden ikram ettiği en kıymetli hazinemizdir.

İşte bu hazinemizin kıymetini daha iyi anlayabilmek adına yıllarca süren çekimler sonucunda El Esmau'l Husna sohbetlerimizi tamamlamış bulunmaktayız. Bu sohbetlerin temel özelliği rabbimize aşkla, muhabbetle, havf ve edep ile yönelip gönlümüzü rabbimizin huzurunda tutarak onun sonsuz, sınırsız, hadsiz ve hudutsuz olan ilim deryasından, aşk pınarından kana kana içmektir.

Videolu sohbetler halinde hazırlanan bu derslerin kitap haline getirilmesinde emeği geçen başta Diyar TV Genel müdürü Serhat KAN'a, Diyar TV Bingöl koordinatörü Hasan ERGÜN'e, Trabzon'da bulunan kardeşimiz Av. Nurdoğan BARIŞ'a, ayrıca Yavuz TOPRAK ve Şiyar ADIYAMAN'a teşekkür edip, Allah'ın iki cihanda da emeklerinin karşılığını vermesini rabbimizden niyaz ederiz.

Takdim

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Allah'ı tanımadan, Allah'a iman etmek mümkün değildir. Onun için Allah kendini Kur'an'da nasıl tanıtmışsa, hangi isimleriyle, esmasıyla tanıtmışsa Allah'ı öyle tanımamız gerekiyor. Eğer öyle tanımazsak Allah'ı tanımış olmayız. Allah'ı kendi kendimize hayal etmiş oluruz ki Allah hayale sığmaz. Allah'ı mutlaka isimlerinden, El Esmau'l Husna'sından tanımak gerekiyor. Allah'ı tanıdıkça Allah'ı seveceğiz. Onu sevdikçe O'na teslim olacağız, O'na karşı ihlaslı ve samimi olacağız.

Din üç bölümden meydana gelir; İman, İslam ve İhsan.

Önce insanın Allah'a iman etmesi lazım; yani Allah'ı her şeyden çok sevmesi lazım. Sevebilmesi için de Allah'ı tanıması lazım. İkincisi Allah'a teslim olması lazım, İslam olması lazım; yani imanının kendisini harekete geçirip ona Allah'ın emirlerini yaptırması, işlettirmesi lazım. O zaman insan İslam dairesinin içine girmiş olur, Allah'a teslim olmuş olur, Allah'ın emrine teslim olmuş olur. Üçüncüsü ihsan sahibi olması lazım; yani ihlaslı olması lazım. Allah'ı görüyormuşçasına ona âbd olması lazım. Bütün bunların hepsi de Allah'ı tanımaya bağlıdır. Kul, Allah'ı tanıdığı kadar sever.

Kâinattaki bütün bilgiler, bütün ilimler hepsi Allah'ın esmasını tanıtıyor. O ilim her ne olursa olsun.

Onun için herhangi biri, bir konuda ilim sahibi olduğunda, bir konuda âlim olduğunda Allah'ın bir esmasını tanımış olur, o esmada âlim olmuş olur; ama o ilmi Allah ile beraber değilse ve o ilmin ucu boşta kalıyorsa, o ilim hakiki ilim olmaz. Bu yüzden bir ilmi öğrenirken onu mutlaka Allah'a bağlamamız lazım.

Söylememiz gereken şey "Mülkün sahibi Allah'tır, bunu yaratan Allah'tır, buna bu şekilde hükmeden Allah'tır, buna suret veren Allah'tır, Allah'ın yarattığı her neyse Allah'ın onun üzerinde bir muradı vardır, Allah onu hak ile yaratmıştır ve yerde gökte her ne varsa hepsi Allah'ı hamd ile tesbih eder."

Eğer biz bütün mahlûkata böyle bakarsak, Allah'da bize kainattaki esmasını okutur ve öğretir.

" Allah bizi kendini tanıttığı kullarından eylesin "

Teşekkür

Adil TURAN
Ahmet Haydar KAN
Ali GÜMÜŞ
Ali ÜNAL
Ali YAKUT
Ayşen ÖZCE
Barış YAĞDI
Bayram BİLECEN
Bilal PALTA
Darul Hakan
Eda TURAN
Elmas GÜMÜŞ
Emine PALTA
Ender BOZOK
Fahad Khaled Husain
Gökhan ÇİFTÇİ
Gülbahar AKDEMİR
Hasan ALACABEY
Hızır AKKAYA
Hüseyin AKKAYA
İbrahim PALTA
İbrahim YAPRAK
Mazlum YAVUZ
Mehmet Arif ÖZCE
Mehmet ÖZ
Muhammed El Ali
Muhammed KAN
M.Zahit ERDOĞAN
Murat KORKMAZ
Nilay TURAN
Nilüfer TURAN
Nurdoğan BARIŞ
Recep YILDIZ
Remzi KUM
Remzi ŞENOL
Ronayi İSLAMOĞLU
Sabri ELALDI
Sedat TEKİN
Sinan SEVİM
Şadiye AKDENİZ
Şevval PALTA
Tarık ŞAHİN
Veysel ERSOY
Veysel ÖZCE
Yasemin SEVİM
Yavuz TOPRAK
Yusuf PALTA
Zelal PALTA

Emeklerinden ve katkılarından dolayı
Kardeşlerimize teşekkür ederiz.

ER RAKİB

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Rabbimizi, kendimizi onun El Esmau'l Husna'sından, güzel isimlerinden nüzul sırasına göre anlayıp tanımaya çalışıyorduk. Kul, Allah'ı ne kadar tanır, anlarsa kendini de o kadar tanır ve anlar; çünkü insan, Allah'ın yeryüzündeki halifesidir. Allah'ın, kulundan isteği de; kendisine halife olup yeryüzünde kendisini temsil etmesidir; ama insanın, Allah'ı tanımadan ona halifelik yapması, onu temsil etmesi hiçbir zaman mümkün değildir. Bu yüzden rabbimizi El Esmau'l Husna'sından, güzel isimlerinden anlamaya, tanımaya çalışıyoruz. Öyle ki rabbimize nasıl halife olabileceğimizi öğrenelim ve rabbimizi yeryüzünde onun istediği gibi temsil edebilelim.

Allah'ı nüzul sırasına göre tanımaya çalışırken sıra Allah'ın Er Rakib ismine geldi. Er Rakib ismi nüzul sırasına göre Allah'ın 23. ismidir. Şimdi hep beraber bu ismi anlamaya çalışacağız inşallah.

Rakib; murakabe eden, gözeten demektir. Allah, kuluna rahmet etmek, ikram etmek, onu affetmek için her anda onu gözetler, murakabe altında tutar. Allah, kulununun rakibidir. Rakib bir de kelime manası itibariyle; yakın, beraber, hatta bitişik, ilişik demektir; yani başında olup onu sürekli kontrol eden

manasına gelir. Allah ayet-i kerimede; "**Allah sizin rakibinizdir"**[1] buyurmuştur.

Allah, isimlerini kulunun kendisini tanıyabileceği şekilde beyan etmiştir. Allah'ın isimleri; Allah'ın sıfatları, güzelliği demektir.

Ahlak kelimesi Allah için kullanılmaz, kul için kullanılır; çünkü kul hâlk olmuş, yaratılmıştır. Anlaşılması için benzetme yapmak gerekirse insanın üzerindeki ahlak neyse Allah'ın sıfatları da Allah'ın zatında öyledir. Allah'ın esmasını böyle anlamak gerekir.

Mesela; insan rahimdir merhamet sahibidir, kerimdir ikram sahibidir, halimdir hilm sahibidir, veduddur sever. İnsanın bu özelliklerinin, ahlakının hepsi Allah'ın isimleri, sıfatlarıdır ve bu isimler insan üzerinde tecelli etmiştir; çünkü Allah, insanı yaratırken ona zatıyla ve sıfatıyla tecelli edip onu öyle yaratmıştır. Allah'ın isimlerini, sıfatlarını, güzelliğini böyle anlamalıyız.

Allah ayet-i kerimede; **"El Esmau'l Husna Allah'a aittir"**[2] buyurur. En güzel isimler Allah'ındır; yani Allah'ın isimleri, esması Allah'ın güzelliği demektir. Allah'ın güzelliği bir kulda tecelli ederse o kul, Allah ile güzel olur. Bu, yaratılışın gayesidir, hikmetidir. Bu durumda rabbini tanımayan, Allah ile güzelleşmeyen, yeryüzünde Allah'a halife olup Hz. insan olmayanlar yaratılışın gayesini anlamamış olur. Yoksa "namaz kıldık, oruç tuttuk, hacca gittik" demekle iş bitmez. İbadetler insanı Allah'ın güzelliğiyle güzelleştirirse; yani insanı güzel bir ahlaka sahip kılarsa kabul olur. Yoksa biri Allah'ın güzelliğiyle

[1] Nisa /1
[2] Araf /180

güzelleşmemişse istediği kadar ibadet etsin bu ibadeti kabul olmamış demektir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim"*[3] buyurur. Her kulda bu güzel ahlaktan bir parça vardır ama Allah bu güzel ahlakı tamamlamak için; yani Allah'ın güzelliğinin kulda tamamlanması, kemale ermesi, kulun bu güzellikle Hz. insan olması için peygamberlerini, kitaplarını göndermiştir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz başka bir hadis-i şerifinde; *"kişi güzel ahlakıyla akşamdan sabaha kadar ibadet, gündüz oruçlu sevabı alır"*[4] buyurur. Birinin ahlakı güzelse o her anda ibadet halindedir. Allah onu öyle kabul eder.

Neden?

Çünkü Allah onun üzerinde kendi güzelliğini, esmasını, isimlerini sever, dolayısıyla onu sever. O her anda Allah'ın muhabbet tecellisine, vedud tecellisine, ilah tecellisine, rahmet tecellisine mahzar olur. Allah ona her anda rahmetiyle, muhabbetiyle tecelli eder, dolayısıyla onun güzelliği her anda artmaya devam eder. Bu yüzden böyle bir kul her anda ibadet halindedir.

İbadet âbd olmanın gereğidir, şartıdır; ama bilmemiz lazım ki yaratılışın gayesi ibadet etmek değil âbd olmaktır. Âbd olmak da sevmek demektir. Bu durumda ibadet, kulun sevgisini, imanını artırmaz, ahlakını güzelleştirmezse o ibadet ibadet olmaz, âdet olur; çünkü böyle yapanlar ibadet etmemiş, böyle öğrendiği için ibadeti âdet gibi yapmıştır. Oysaki kulun ibadetinin onu her anda

[3] Muvatta, Hüsnü'l-Hulk, 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned 2 /381
[4] Ebû Dâvûd, Edeb 7; Tirmizî, Birr, 62

Allah'a biraz daha yaklaştırması, onu biraz daha âbd yapması; yani muhabbetini artırması gerekirdi.

Allah'ın beyan ettiği ilk isimleri Fatiha'daki isimleridir. İsterseniz şimdi konuyu daha iyi anlayabilmek için Allah'ın bazı isimlerinden örnekler vereyim.

Allah rabdır, rabbul âlemindir, âlemlerin rabbidir. Rab; yarattığını en güzel şekilde, hikmetle yaratan, onu terbiye eden, olması gereken yere koyan, terbiye edip gereken yere ulaştıran demektir. Bununla beraber kulunun kemale ermesi için ona lazım olan her şeyi beraberinde yaratan demektir.

Peki, Allah kulunu nasıl terbiye eder?

O, rahman ve rahimdir, dolayısıyla kulunu rahman ve rahim olarak terbiye eder. Kul, rabbini rahman ve rahim olarak tanımalıdır. Biri, Allah'ı andığında aklına ilk gelmesi gereken şeyin; "benim rabbim rahman ve rahimdir. Bana mutlaka rahmetiyle muamele eder. O Allah'tır, ilahtır, o sever" olması gerekir; çünkü Allah bizi sevmeseydi yaratmazdı. Yaratmışsa sevmiş, öyle yaratmıştır. Kulun da kulluğu; Allah'ın sevgisine layık olmak için gösterdiği çabası ve gayretidir.

Allah rabdir, rahmandır, rahimdir, bir de ekremdir, kerimdir; ikram edendir. Allah hem ikram eder, hem kuluna bu sıfatıyla tecelli edip onu da ekrem yapar, ikram sahibi yapar.

Allah ilahtır; sever ve sevilmeyi ister. Allah sevilmeye layık olandır. Bununla beraber Allah vekildir, kuluna vekil; yani kefil olur. Kulu ona itaat edip iman ederse Allah onun her şeyine vekil olur. Kul, Allah'a güvenirse, onu kendisine vekil olarak kabul

ederse Allah da onun işini görür. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"Allah, salihlere vekildir (salihlerin işini görür)"**[5] buyurmuştur.

Allah ğafurdur. Kul yanlış yaptıktan sonra Allah'a döndüğünde Allah onu mağfiret eder. Allah, onu mağfiret edince; "kulum korkma, endişe etme. Yanlış yaptıysan, düştüysen ayağa kalk, 'sana döndüm ya rabbi' de. Ben seni hiç düşmemiş, hiç yanlış yapmamış gibi kabul eder, günahını siler, seni mağfiret ederim. Hatta öyle ki o günahtan senin gönlünde hiçbir eser kalmaz, o günahını yüzüne vurmam. Bu yanlışı niye yaptın bile demem, seni mağfiret ederim" demiş olur; çünkü mağfiret budur.

Allah e'âladır; yüceler yücesidir. Sen kendi yanlışınla Allah'a zarar vermiş olmazsın. Yanlış yapmakla sadece çamura düşmüş olursun, çamura düştüysen kalk! Mücevher çamura düşmekle kıymetini, değerini kaybetmez. Yıkanınca çamuru gider, geride yine mücevher kalır. Tövbe etmek, istiğfar etmek manevi olarak günahtan temizlenmektir. Sen istiğfar ettiğinde Allah onu siler, o günah hiç olmamış gibi sana muamele eder.

Allah basirdir; her şeyi görendir. Habirdir; her şeyden haberdar olandır. Âlimdir; her şeyi bilendir. Allah'ın isimleri bu şekilde devam eder. Her bir isimle rabbimizi böyle tanımamız gerekir.

Allah'ın Rakib isminden önce Allah'ın Kâdir ismi gelir. Kâdir; her şeye kaderini koyan manasına gelir. Kâdir isminden önce de Allah'ın Hakîm ismi gelir. Hakîm ismi de; Allah'ın yaptığı her şeyde bir hikmetinin, muradının olması demektir.

Peki, Allah'ın insanlar üzerindeki muradı nedir?

[5] Araf /196

ER RAKİB

İnsanın, manevi olarak büyüyüp kâmil insan, Hz. insan olmasıdır. İnsan dünyaya bunun için gönderilmiştir. Bu durumda Allah, kuluna nasıl bir takdir yaparsa yapsın bu mutlaka kulun Hz. insan olması içindir.

Allah'ın Rakib ismi; her anda ve her durumda kontrol eden, gözeten, takip eden, kulunun her hal ve her durumunu gözetim altında tutan, her anda kulundan haberdar olan demektir. Allah bütün yarattıklarını her an ve her durumda korumak amacıyla murakabe altında tutandır.

Allah, kulunu kontrol ederken kulunun günahını bilmek için onu kontrol etmez, zaten Allah âlimdir, bilir. Habirdir; her şeyden haberdardır. Bu durumda Rakib isminin başka bir hikmeti vardır.

Peki, Allah, kulunu neden sürekli kontrol altında tutar?

Affetmek için, kendisine döndürmek için kontrol altında tutar. Mesela; bir kul on sene boyunca günah işlediğinde Allah onun rakibi olduğu için mutlaka her anda onu uyarıp ikaz eder. Bu ikazı da her şeyle yapar. Peygamberiyle, gönderdiği kitabıyla, bununla beraber hayatı yaşarken birilerinin üzerinden sürekli onu uyarıp ikaz eder.

Başkalarının üzerinden ikaz ederken ne dedirtir?

"Sen yanlış yapıyorsun, bu doğru değil, senin gittiğin bu yol yanlış bir yoldur" dedirtir. Bir de kulunun gönlüne vahyeder. Kul kendi gönlünde, kendi vicdanında bütün şiddetiyle Allah'ın ona; "kulum sen yanlış yapıyorsun, böyle yapma" dediğini tadar. Eğer kul bir an için pişmanlık duysa Allah onun için rakibdir, anında ona müdahale edip rahmet tecellisiyle onun gönlüne tecelli eder. Kul; "ben tövbe ettim ya rabbi" derse bu sefer de Allah onun o ana kadar yaptığı bütün günahlarını bir anda siler.

Neden?

Çünkü böyle yapmazsa kul o günah yükünün altında ezilir. Bununla beraber Allah'a gitmeyi istese de gidemez. İşte Allah, kulu günahının altında ezilmesin ve rabbine gidebilsin diye onun günahlarını siler, yetmez, bir de üzerine ilahlığına yakışır bir şekilde onun gönlüne muhabbetiyle tecelli edip ona ikramda bulunur. Böyle bir durumda kul bir anda kendini temizlenmiş ve gönlünde Allah'ı seviyor olarak bulur. Bunun nasıl olduğunu da anlamaz.

Evet, Allah rakibdir, kulunu sürekli kontrol altında tutar, kontrol eder ve ona rabbinin onu ne kadar çok sevdiğini anlasın, tatsın diye muhabbet verir.

İsterseniz önce Allah'ın Rakib ismiyle gelen ayetleri anlayalım. Sonra rabbimizi Rakib isminden tanımaya devam edelim inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Ve lekad haleknâl insân: "And olsun ki insanı biz yarattık." **Ve na'lemu mâ tuvesvisu bihî nefsuh:** "Biz (insanın) nefsinin ona ne vesvese verdiğini (nefsinin ona neler fısıldadığını) biliriz." **Ve nahnu akrebu ileyhi min hablil verîd:**[6] "Ve biz ona şah damarından daha yakınız."

Demek ki Allah, kuluna şah damarından daha yakınmış. Şah damarı, can damarı demektir. Allah'ın bize bizden daha yakın olması; varlığımızın onunla var olduğu, bizim onunla var olduğumuz anlamına gelir. Bir şeyin ona daha yakın olanı onun hakikatidir, özüdür; yani Allah ben sana şahdamarından daha

[6] Kaf /16

yakınım demekle "senin hakikatin benim, sende tecelli eden benim" demiştir.

Mâ yelfızu min kavlin illâ ledeyhi rakîbun atîdun:[7] "Kul her ne söylerse söylesin onu gözeten biri vardır." O da Allah'tır. Bu durumda Allah söylediğimiz her sözden bizi hesaba çeker.

Yâ eyyuhân nâs: "Ey insanlar!" **İttekû rabbekumullezî halakakum min nefsin vâhidetin:**[8] "Sizi bir tek nefisten yaratan rabbinize karşı takva sahibi olun." Rabbinize karşı sorumluluğunuzu bilip kabul edin, bu sorumluluğun gereğini yerine getirin; yani ona halife olun. Sorumluluğu yerine getirebilmek için Allah'a halife olmak, isimleriyle, güzelliğiyle onu yeryüzünde temsil etmek gerekir.

Allah ayet-i kerimede; **"o ki sizi tek bir nefisten yarattı"**[9] buyurur; yani Allah bizi zahiri olarak Hz. Âdem (a.s.)'dan yaratmıştır.

Peki, manevi olarak kimden yaratmıştır?

Allah'ın ilk olarak yarattığı nur, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in nurudur, dolayısıyla Allah bütün ruhları o nurdan yaratmıştır; yani bütün insanlar Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in nurundan yaratılmıştır. Bu nedenle insanların ruhuyla Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ruhu arasında hiçbir fark yoktur. Allah'ın güzelliği onda nasıl tecelli etmişse her bir insanda da aynen böyle tecelli etmiştir; ama insan dünyaya geldikten sonra kendini perdelemiştir.

[7] Kaf /18
[8] Nisa /1
[9] Araf /189

Nasıl ki sahabeler Kur'an ile, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ile beraber bu perdeyi kaldırıp gökteki yıldızlar gibi olmuşsa, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in nurunun hakikati onların üzerinde tecelli etmişse insanın da yapması gereken şey; sahabenin yaptığı gibi bir peygamber varisiyle birlikte Kur'an ile bu perdeleri kaldırmak, rableriyle aralarındaki bu perdeleri açmaktır. Biri böyle yaparsa Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gibi olur ve hakikat-ı Muhammediye onda tecelli eder.

Evet, ayet devam ediyor. **Ve halaka minhâ zevcehâ:** "Bir de ondan eşini yaratmıştır." **Ve besse minhumâ ricâlen kesîran ve nisââ:** "Bir de onlardan birçok kadınlar ve erkekler türetmiştir." **Vettekûllâhellezî tesâelûne bihî vel erhâm:** "Ona karşı takva sahibi olun ki siz onunla (onun ismini anarak) birbirinize istekte bulunuyorsunuz. Bir de o rahimlerdeki hakkı (akrabalık hakkını, yakınlık hakkını) gözetin." **İnnallâhe kâne aleykum rakîbâ:**[10] "Muhakkak ki Allah sizin üzerinizde rakibdir."

Allah'a karşı takva sahibi oluyor musunuz, olmuyor musunuz, insanların insanlık hakkını gözetiyor musunuz, gözetmiyor musunuz diye Allah sizi gözetliyor.

Hakkı sadece para olarak anlamamamız gerekir. Her insanın insanlık hakkı vardır. Allah **Yâ eyyuhân nâs:** "Ey insanlar" buyurdu. Yani hepiniz aynısınız. Bu yüzden ırkçılık yapmayın ve kendinizi başkalarından üstün görmeyin; çünkü hepiniz tek nefistensiniz.

Aynı şekilde Allah ayette "eşini de ondan yarattı" buyurdu; yani eşler birbirini tamamlar. Kadın ve erkek, Allah katında âbd olarak eşittir. Bunu Allah söylüyor. Allah hepsini âbd olsun diye,

[10] Nisa /1

Hz. insan olsun diye yaratmıştır. Bu nedenle eşlerin arasında hiçbir fark yoktur, bu durumda biri kendini başkalarından üstün görür, insanları küçümserse onların hakkına girmiş olur.

Allah, Kıyamet günü Hz. İsa (a.s)'a; "**sen mi beni ve anamı ayrıca iki ilah edinin dedin**"[11] diye sorar. Allah'ın bu ayeti bize vahyetmesinde mutlaka bir muradı vardır. Bu durumda herkes ne yaptığına bakmalıdır; çünkü peygamber de olsa sonra gelenler onun hakkında yanlış bir şeyler söylüyorsa Allah onu hesaba çeker. Ayet bu manaya gelir. O halde "ben şeyhim, ben Mürşid-i kâmilim, ben veliyim" diyenler ne söylediklerine, onlarla beraber olanlar da ne konuştuklarına bakmalıdır.

Biri; "şeyhim beni kurtarır" derse Allah Kıyamet günü ona; "sen bu kulumu bu şekilde kandırdın, o da sana aldandı. Bugün onu sen mi kurtaracaksın" derse o ne cevap verebilir! Eğer cevap veremezse onu kim kurtarabilir! Bu yüzden hiç kimse kimseyi kurtaramaz, kurtarabileceğini de iddia edemez.

Şefaat buradadır. Burada biri birine yardım ederse, onunla beraber Allah'a döner, Allah'a yürürse Allah da Kıyamet günü şefaat hakkını ona verip; "yaptığını tamamla" der; çünkü Allah her bir kuldan âbdiyet ister, Hz. insan olmasını ister.

Her bir kul, Allah katında özeldir. Allah, peygamberlerine nasıl muamele etmişse her bir kula da öyle muamele eder; çünkü o kul da peygamber gibi yapabilir, peygamberin kazandığını kazanabilir ve peygamberin gittiği yere gidebilir. Sonuçta peygamber de bir kuldur.

Bu yüzden kelime-i şehadeti getirirken; **Eşhedu enlâ ilâhe illallâh ve eşhedu enne muhammeden âbduhû ve resuluhû:**

[11] Mâide /116

"Şahitlik ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve yine şahitlik ederim ki Muhammed, Allah'ın âbdidir ve resulüdür" diyoruz. Yani öncelikle Allah'ın âbdidir, onun bir kulluğu vardır ve Allah, risalet vazifesini kuluna vermiştir.

Allah ayet-i kerimede; "**Allah'ın resulleri arasında fark gözetmeyin"**[12] başka bir ayet-i kerimede de; **"Allah derecelerle onları birbirinden üstün kılmıştır"**[13] buyurur. Demek ki resullerin kullukları birbirinden farklıymış; çünkü bu üstün kıldığı dereceler onların kulluğudur. Resullerin dereceleri kulluklarıyla yükselmiş, her biri vazifelerini bu kulluklarıyla eda etmişlerdir. Yoksa vazifeleri arasında hiçbir fark yoktur, dedi Allah.

Allah'ın resulleri de bir beşerdir, dolayısıyla onlar da yanlış yapmıştır; ama Allah'ın risaletini tebliğ ederken yanlışı ve eksiği bir kul olarak değil bir beşer olarak yapmışlardır. Yanlış yaptıklarında ise Allah; "bu yanlıştır, şunu şöyle yapman gerekir" deyip onları uyarmıştır ve hiçbir yanlışlarına müsamaha göstermemiştir. Resullerin diğer insanlarla arasındaki fark budur. O halde bir kul da Allah'a sığınırsa Allah onu mutlaka korur.

Allah bir hadis-i kutside; *"kulum bana sığınırsa elbette ki onu koruruм"*[14] buyurur. Buradaki tek şart; kulunun ona sığınmasıdır. Allah, peygamberlerini de böyle koruyup muhafaza etmiştir.

Allah, Hz. İsa (a.s.)'a; "sen mi beni ve anamı ayrıca iki ilah edinin, dedin" buyurunca Hz. İsa (a.s) cevap verir. **Mâ kultu lehum illâ mâ emertenî bihî:** "(Ya rabbi) Ben onlara sen bana neyi emrettiysen sadece onu söyledim." **Eni'budûllâhe rabbî ve**

[12] Bakara /136, 285
[13] Bakara /253, İsrâ /55
[14] Buhârî, Rikak, 38 (6502) Ahmed (6 /256)

rabbekum: "(Onlara dedim ki) Sizin rabbiniz ve benim rabbim olan Allah'a âbd olun." Benim onlara söylediğim budur; sizin rabbiniz de benim rabbim de Allah'tır. Sadece ona âbd olalım, dedim. Demek ki peygamberlerin söylediği buymuş.

Ve kuntu aleyhim şehîden mâ dumtu fîhim: "Ben aralarında bulunduğum sürece onların üzerlerinde şehittim (şahittim)." **Fe lemmâ teveffeytenî kunte enter rakîbe aleyhim:** "Ne zaman ki beni vefat ettirdin (aralarından aldın) onların üzerinde rakib olan sendin." Onların üzerinde gözetleyici olan sendin ya rabbi! **Ve ente alâ kulli şey'in şehîd:**[15] "Ve sen zaten her şeye şehid olansın." Yani şahid olan sensin, her şeyi gören, bilen, müşahede eden sensin ve biliyorsun ki ben böyle bir şey söylemedim; çünkü onların üzerinde rakib olan sendin.

Allah'ın Rakib isminin geçtiği ayetleri okuyoruz. Allah bu ayette hitabı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yapıyor.

Lâ yahıllu leken nisâu min ba'd: "Bundan sonra senin herhangi bir kadını (nikâhlaman) helal değildir." Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e nasıl ki evlenmesini emretmişse aynı şekilde bir yerden sonra da "bu kadar tamam, bundan sonra hiçbir kadınla nikâhlanmıyorsun" deyip evlenmesine çizgi çizmiştir.

Ve lâ en tebeddele bihinne min ezvâcin: "(Bundan sonra) Hanımlarından birilerini boşayıp başka birini nikâh etmen de (helal değildir)." Bu da sana yasak. **Ve lev a'cebeke husnuhunne:** "İstersen onların güzelliği hoşuna gitmiş olsa bile." **İllâ mâ meleket yemînuk:** "Sağ elinin malik oldukları müstesna." **Ve kânallâhu alâ kulli şey'in rakîbâ:**[16] "Muhakkak ki Allah her şey

[15] Mâide /117
[16] Ahzâb /52

üzerinde rakibdir.” Muhakkak ki Allah senin üzerinde rakibdir ve Allah’ın her işte mutlaka bir muradı vardır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in on iki tane hanımı vardı. Bunların hepsi de ya davet ya da şefkat evliliğiyle evlendiği hanımlarıydı. Şefkat evliliğiyle evlendiği hanımlarının eşi şehit olmuştu, bir de onların yetim çocukları vardı. Davet evliliğiyle evlendiği hanımları ise kabilelerle akraba olmak için evlendiği hanımlarıydı. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, evliliklerinde böyle bir hesap yapmıştır.

Mesela; müşrik bir kabile vardır, o kabiledeki biriyle evlendiğinde onlarla akraba olduğu için kabilenin İslam’a ısınması kolay olmuştur; ama şeytan, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hâşâ şehvetinden dolayı evlenmiş gibi insana hile yapar. Oysaki durum böyle değildir.

Ben kısaca Resulullah (s.a.v.) Efendimizin evliliklerini, hanımlarını biraz izah edeyim. Öyle ki şeytan bu konuda bize bir hile yapamasın.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in ilk evlendiği hanımı Hz. Hatice (r.a.) annemizdir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz onunla evlendiğinde 25, Hz. Hatice (r.a.) annemiz ise 40 yaşındaydı. Bununla beraber Hz. Hatice (r.a.)’ın başından iki tane evlilik geçmişti ve üç tane de çocuğu vardı. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz isteseydi genç ve bekâr biriyle evlenebilirdi; ama evlenmedi. Elbette ki Allah’ın bunda bir muradı vardır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu evliliğinden sonra Hz. Sevda (r.a.) annemizle nikâh kıymıştır. Hz. Hatice (r.a.) annemiz vefat ettikten sonra Hz. Sevda (r.a.) annemiz 50 yaşındaydı, 6 tane de çocuğu vardı. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz dileseydi 50 yaşındaki

biriyle evlenmezdi. Eğer evlilikleri haşa onun şehvetiyle ilgili bir durum olsaydı neden böyle bir tercih yapmış olsun! Bununla beraber Hz. Sevda (r.a.) annemiz ilk iman edenlerdendir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz onunla evlendiyse onu mü'minlerin annesi olmaya layık gördüğü için onunla evlenmiştir.

Peşinden Hz. Ebubekir (r.a.)'ın kızı olan Hz. Ayşe (r.a.) annemizle nikâhlanmıştır. Münafıklar bu evliliği diline dolayıp; "işte Hz. Ayşe Resulullah (s.a.v.) Efendimizle evlendiği sırada 9 veya 10 yaşındaydı" gibi sözler söyler. Peki, sormak lazım, böyle bir şey olsaydı müşrikler bunu malzeme olarak kullanmazlar mıydı, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in hayatını okurken hiçbir müşrikten böyle bir itiraz olduğunu gördük mü? -Cevap, kesinlikle hayır. Hiçbir müşrik Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in Hz. Ayşe annemizle evlenmesine itiraz etmemiştir.

Peki, o münafıkların Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in evliliği hakkında böyle ileri geri konuşmalarının sebebi nedir?

Çünkü yanlış bir hesap yapılmıştır. Hz. Ayşe (r.a.) annemiz evliliği sırasında 16, 17 yaşındadır, zaten iki sene de nişanlı kalmıştır. Hz. Ayşe (r.a.), Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in bakire olan tek eşidir. Diğer annelerimizin de hepsi duldur ve birçoğu çocukludur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir de Hz. Ömer (r.a.)'ın kızı Hz. Hafsa (r.a.) annemizle evlenmiştir, Hafsa annemiz o sırada 22 yaşındadır ve duldur. Bu teklifi ona Hz. Ömer (r.a.), Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le akraba olmak, yakın olmak için ısrarla yapmıştır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, evliliklerinden birini de Hz. Zeynep (r.a.) annemizle yapmıştır. Onun da başından üç evlilik geçmiştir. Bu evlilik de bir davet evliliğidir.

Diğer annelerimizle evliliği hakkında kısaca bilgi verirsek;

Hz. Ümmü Seleme (r.a.) annemiz, 5 çocuklu ve duldu.

Hz. Cüveyriye (r.a.) annemizle evliliği davet evliliğiydi.

Hz. Ümmü Habibe (r.a.) annemiz 38 yaşındaydı ve bir çocuğu vardı.

Hz. Meymune Binti Haris (r.a.) annemiz 36 yaşındaydı.

Hz. Reyhane Binti Zeyd (r.a.) annemizin evliliği davet evliliğiydi.

Hz. Mariye (r.a.) annemizle olan evliliği de şefkat evliliğiydi.

Bu evlilikten sonra Hz. Zeynep Binti Cahş (r.a.) annemizle evlendi, bu evlilik sırasında Zeynep annemiz 36 yaşındaydı. Allah ayet-i kerimede; **"onu sana nikâhladık."**[17] Senin nikâhını Allah kıymıştır, buyurdu.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in peygamberliğini kabul ediyorsak o halde bir mü'min olarak ona baktığımızda onun Allah'ın emrinin dışına çıkabileceğini düşünmemiz yanlış olur, mü'minin bakışı bu değildir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir yerde yanlış yapsaydı Allah ona anında müdahale ederdi. Bu yüzden doğru anlamak gerekir, doğru anlayabilmek için de doğru bakmak; yani mü'mince bakmak, imanla bakmak gerekir. Allah'ın resulüne kendimize baktığımız gibi bakarsak nefsimizle bakmış

[17] Ahzâb /37

oluruz. Oysaki ona bakarken o, Allah'ın resulüdür diye bakmamız gerekir.

Bununla ilgili bir olay anlatayım; *Resulullah (s.a.v.) Efendimiz vefatından önce hutbeye çıkıp "Allah bir kulu dünya saltanatıyla, dünya nimetleriyle ahiret nimetleri arasında muhayyer bıraktı (serbest bıraktı, tercih hakkını ona verdi). O kul da rabbini tercih etti" buyurdu. Hutbe bittiğinde Hz. Ebubekir yüksek sesle ağlamaya başladı. Herkes onun niye ağladığını merak ederek ona "neden ağladın, böyle feryat ettin"* diye *sordu. Hz. Ebubekir de "Allah'ın muhayyer bıraktığı halde Allah'ı tercih eden o kul Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir, o artık ahirete gidiyor demektir, bu yüzden ağlıyorum" dedi.* [18]

Allah onu; "dünyada mı kalmak istiyorsun, yoksa ahirete mi gelmek istiyorsun" deyip iki şık arasında serbest bırakmış, o da "gelmek istiyorum" demiş ve gitmeyi tercih etmiştir ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kısa bir süre sonra da vefat etmiştir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Allah'a âşık olan, rabbini tercih eden biridir. O hiç dünyadaki nimetlere dönüp bakar mı! Ona zahiri olarak kendimiz gibi bakarsak şeytan bize bin türlü vesvese verir. Bu nedenle Allah'a iman nasıl gerekliyse Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e iman da aynen öyle gereklidir ve ona olan imanımızın da Allah'ın istediği şekilde olması gerekir.

O, Allah'ın resulüdür. O, Allah'ın izni, emri olmaksızın hareket etmez, edemez. Kendi isteğiyle hareket etseydi ya da kendinden bir söz söyleseydi Allah onu cezalandırırdı. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"eğer o kendinden bir şey söyleseydi biz onun şah damarını koparırdık"**[19] buyurur. Allah bunu peygamberi

[18] Buhari 1413 /1992, El Camiu's-Sahih I-VIII
[19] Hakka /44, 46

için söylüyor. Bu durumda peygamberi eleştiren ya da onun hakkında gönlüne vesvese gelen birinin Allah'a olan imanında zafiyet vardır, o kişi Allah'a iman etmemiştir.

Evet, devam edelim. Zikir, "Allah Allah" demektir aynı zamanda Kur'an da, Allah'ın ayetleri de zikirdir; çünkü Allah Kur'an için de zikir demiş, ayet-i kerimede; **"bu zikri biz indirdik, elbette ki onu biz koruruz"**[20] buyurmuştur.

Ve men ya'şu en zikrir rahman: "Her kim ki Rahman'ın zikrinden yüz çevirirse." **Nukayyıd lehu şeytânen fe huve lehu karîn:**[21] "O, şeytanın karini olur, şeytana bağlanmış olur." Kim, Rahman'ın zikrinden yüz çevirirse onu şeytana bağlarız, onun şeytanını ona bağlarız.

Allah bu ayette neden "Allah'ın zikrinden" değil de "Rahman'ın zikrinden" demiştir?

Yani Allah senin için rahmandır, sana rahmetiyle muamele eder. Allah'ın vahyettiği, emrettiği, tavsiye ettiği her şey onun rahmetinin sonucudur, bu senin için rahmettir; ama sen, Allah'ı rahman olarak kabul etmez, onun sana vahyettiğinden kaçar, Allah'ın zikrinden, vahyinden yüz çevirip onu hiç dinlememiş gibi davranırsan bu durumda şeytana arkadaş olursun. Allah senin rakibinken, yakınınken şeytan sana yakın olur, sen de şeytana karin olursun, yakın olursun. -Karin; uydu demektir.- Şeytana o kadar yakın olursun ki onun etrafında döner durursun. Ayet bu manaya gelir. Bu nedenle Allah'a karib olmayanlar, Allah'ın Karib isminin kendilerinde tecelli etmediği kullar şeytana yakın olur.

[20] Hicr /9
[21] Zuhrûf /36

Fe le nes'elennellezîne ursile ileyhim: "Sonra o resul gönderdiklerimize (kavme, ümmetlere) mutlaka soracağız." **Ve le nes'elennel murselîn:**[22] "Onlara gönderdiğimiz resullere de soracağız." Yani ayrı gayrı yok. Resul gönderdiğimiz kavme de soracağız, onlara gönderdiğimiz resullere de soracağız. Peki, Allah neyi soracak? -Hesaplarını soracak. Kavme; resule ne kadar tabi olup uyduğunu, onu ne kadar örnek aldığını, onunla beraber ne kadar iman ettiğini, ne kadar âbd olduğunu, ne kadar Hz. insan olduğunu soracak.

Resule de vazifesinin hesabını soracak. Aynı zamanda kavminin hesabı da resullere sorulur; çünkü Allah ayet-i kerimede **"resullere, sizlere ne cevap verildi, diye sorulur"**[23] buyurmuştur. Yani; "sen kavmini benim vahyimle, ayetlerimle bana davet ettiğinde sana ne cevap verdiler, sana ne kadar uydu oldular" diye sorulur, kavmin resulü kavminin üzerinde şahit olur. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"o gün her ümmetin içinden bir resul çıkaracağız. Seni de hepsinin üzerine şahit olarak getireceğiz"**[24] buyurmuştur.

Ve kezalik: "İşte böyle." **Mâ erselnâ min kablike fî karyetin min nezîr:** "Biz senden önce hangi memlekete bir nezir (uyarıcı) gönderdiysek." **İllâ kâle mutrefûhâ:** "(O beldedeki) Refah içinde olanlar dediler ki." **İnnâ vecednâ âbâenâ alâ ummeti:** "Biz atalarımızı ümmet olarak bir din üzerinde bulduk." **Ve innâ alâ âsârihim muktedûn:**[25] "Biz de onların izine uyarız." Atalarımızı hangi din üzere, hangi yol üzere bulduysak biz de onların yoluna, izine uyarız. Dikkat edilirse Allah; "hangi kavme bir uyarıcı

[22] Araf /6
[23] Mâide /109
[24] Nahl /89
[25] Zuhrûf /23

gönderdiysek" buyurdu. Yani bu uyarıcılar kıyamete kadar gelmeye, Allah'ın vahyiyle davet etmeye, uyarmaya, müjdelemeye devam eder.

Mesela; bir ayeti okuyup öğrendikten sonra bu ayeti evde çocuklarımıza, hanımımıza okuduğumuzda onlara elçi oluruz; çünkü resul, elçi demektir. Bu durumda ailemize Allah'ın ayetinin elçisi oluruz. Eğer onlar; "bu, Allah'ın ayetidir, Allah böyle buyurdu" deyip kabul ederlerse mü'mindirler; ama yok "anam böyle söylemiş, babam şöyle söylemiş, hocam böyle söylemiş, herkes böyle yapıyor" derlerse o zaman Allah'ın ayette bahsettiği kavim gibi "biz atalarımızı böyle bulduk, biz de onlara uyarız" demiş olurlar.

Aslına bakarsak değişen hiçbir şey yoktur. Aynı şey şu anda da geçerlidir. Birine "Allah böyle söylemiş" dediğinde "yok, herkes böyle yapıyor, âlimlerimiz böyle söylemiş" diyebiliyor. İşte bu, atalarının dinine uymaktır. Böyle söyleyen biri; "biz atalarımızı bu yol üzerinde bulduk, biz de onların izine uyarız" demiş olur. Allah bu yüzden bizi uyarıp ikaz ediyor.

Eğer Allah, kuluna rakibse o halde kulun buna sevinmesi gerekir. Çünkü Allah'ın, kuluna rakib olmasının, onu gözetim altında tutmasının sebebi; ona rahmet etmesi, ikram etmesi, onu affetmesi, düştüğünde onu kaldırıp kendisine döndürmesinden dolayıdır. Allah'ın, kuluna rakib olması; Allah'ın rahim olması, vedud olması, kerim olması, ğafur olması, settar olması, hafiz olması, fââl olması demektir. Allah bütün isimleriyle bu yakınlığından dolayı kuluna tecelli eder. Allah'ın hangi ismi olursa olsun bu onun kuluna rahmetidir, sevgisidir.

Rakib aslında yakın dost demek, yakın arkadaş demektir. İki kişi birbirine rakib olursa birbirinin rakibi, arkadaşı olmuştur.

Allah, kuluna rakib olmakla; “ben senin dostunum, senin velinim. Sana yardım etmek, rahmet etmek için senin rakibinim. Seni gözetim altında, kontrol altında tutuyorum” demiş olur. Allah mutlaka kuluna rakib olduğunu bildirir, kulunu bundan haberdar eder.

Nasıl haberdar eder?

Kuluna hem gösterir, hem işittirir, hem hissettirir, hem de tattırır. Bunu nebileriyle, resulleriyle, göndermiş olduğu kitaplarıyla yapar, ayetlerini vahyederek bildirir. Allah bunu kuluna tattırırken; “ben kuluma rakibim, ben kuluma şah damarından daha yakınım. Kulum hangi tarafa dönerse dönsün ben ordayım” der.

Bütün kâinat, Allah’ın ayetleridir, kitabıdır. Allah ayet-i kerimede; **“bütün varlığı, yerde ve gökte ne varsa hepsini insanın hizmetine verdim”**[26] buyurur. Kul neye bakarsa baksın onu bir ayet gibi okursa Allah’ın, kuluna rakib olduğunu anlar. Aynı şekilde olaylar meydana geldiğinde hadisat ayetleriyle Allah’ın kendisine rakib olduğunu, yakın olduğunu anlar. Allah mutlaka bunu ona tattırır; yani kul, Allah’ın Rakib isminin tecellisini üzerinde tadar. Allah onu öyle bir anda korur ki kul; “Allah beni korudu, bana yardım etti” der. Bir de Allah sürekli olarak onun gönlüne vahyeder, tecelli eder. Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *“Allah bir kulunun gönlüne günde en az 300 sefer tecelli eder”* buyurmuştur.

Allah’ın, kullarına rakib olmasına Firavun da dâhildir; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Allah sadece belirli kişilerin gönlüne

[26] Lokmân /20

günde 300 defa tecelli eder demedi. "Kulunun gönlüne tecelli eder" buyurdu.

Neden tecelli eder?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bunu izah ederken; *"kulumun benden bir isteği var mı, benden bir şey istiyor mu, kulum bana dönmek için bir çaba gayret sarf etti mi, dönmeyi diledi mi diye tecelli eder"* buyurur. Allah hadis-i kutside; *"eğer kulum bana bir adım atarsa ben ona on adım atarım"*[27] buyurmuştur. Bu yüzden kul biraz kıpırdarsa Allah hemen gerekeni yapar.

Sahabeler 20 sene, 30 sene, 50 sene boyunca şirk içinde bir hayat yaşamıştı; ama "ya rabbi! Ben sana döndüm" dediklerinde Allah bir anda günahlarının hepsini silmişti; çünkü Allah ayet-i kerimede; **"Allah tevvabdır"**[28] buyurmuştur. Kul, Allah'a dönerse Allah da kulunu kendine döndürür ve gereken ikramı ona hemen yapar, asla "sen bu kadar yanlış yaptın" demez. İşte, Allah'ın rakib olması; Allah'ın, kulundan vazgeçmemesi demektir. Kulu hangi halde olursa olsun, Allah ondan vazgeçmez. Eğer Allah, kulundan vazgeçmiyorsa ona ikram etmeyi dilediğinden, kazanmasını istediğinden dolayıdır.

Allah ayet-i kerimede; **"hanginiz daha güzel yaparsınız diye Allah hayatı ve ölümü yarattı"**[29] buyurur. Hanginiz daha güzel yaparsınız, hanginiz daha ahsen amel işlersiniz ya da ne yaptığınızı, nasıl yapacağınızı bilmeniz için Allah hayatı ve ölümü yarattı, buyurur. Peki, Allah bilmiyor mu! Burada aslında çok ince bir sır vardır. Belki bu sır bizim akılımızın ermediği bir sırdır. Bu, kader sırrıdır. İsterseniz, bunu bir parça izah etmeye çalışayım.

[27] Buhari,Tevhid 50; Müslim, Zikr 2 (2675); Tirmizi, Da'avat 142 (3598)
[28] Nisa /16, Nasr /3, Tevbe /104, 118, Hucurât /12, Bakara /37
[29] Mulk /2

Mesela; “Allah bizim ne yapacağımızı biliyor. Cennete de cehenneme de gideceğimizi biliyor. O zaman Allah bizi niye yarattı” denir. Biri böyle anlarsa Allah’ın Rakib ismini inkâr etmiş olur. Allah, kuluna akıl vermiştir, kulun da bu aklını kullanıp sonuna kadar anlamaya çalışması gerekir.

Allah, kuluna rahmet etmek için, ikram etmek için onu gözetler. Niye Allah, kulunun ne yapacağını bilmiyor mu! Eğer Allah, kulunun ne yapacağını biliyorsa o halde kulunu gözetlemesi gerekmez. Allah her an bir şe’endedir, her an bir yaratmadadır.

Allah’ın Rakib isminden sonra Hallâk ismi gelir. Hallâk; yaratmayı tekrar eden, tekrar tekrar yaratan demektir; yani Allah’ın yarattığı her şey tazedir. Allah her şeyi her anda yaratır. Bu durumda Allah’ın Âlim ismine iman eden bir kulun Rakib ismini inkâr etmesi gerekir. Rakib ismine iman ederse aynı şekilde Âlim ismini inkâr etmesi gerekir. Peki, bunu nasıl anlamalıyız?

Allah ayet-i kerimede; **“Allah’ın isimlerinde ilhada gidenleri bırakın”**[30] buyurur. Allah’ın isimlerinde ilhada gitmek yanlıştır. Böyle yapanlar Allah’ı bilmiyor, tanımıyor demektir. Bu yüzden böylelerinden uzak dur, dedi Allah. Allah’ın Âlim ismine iman etmen gerekir. Allah Âlim’dir ve her şeyi bilendir. Şimdiyi de, yarını da, geçmişi de, geleceği de bilendir; ama Allah bununla beraber rakibdir; kuluna rahmet etmek, ikram etmek için onu gözetim altında da tutandır.

Söyledim, burası kaderin sırrıdır.

Peki, Allah’ın Rakib ismiyle Âlim ismini nasıl birleştirmemiz, bu iki ismi beraber nasıl anlamamız gerekir?

[30] Araf /180

Mesela amentüyü okurken aslında Allah'ın Âlim ismini kabul ediyoruz; ama Rakib ismini yok sayıyoruz. Kader konusunda işin içinden çıkamayınca da "Allah zamandan ve mekândan münezzehtir" diyoruz. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bunu izah ederken; *"Allah, ruhları bir karanlık içinde (yokluk içinde) yarattı sonra onlara nurundan saçtı. Bu nurdan alanlar sait, alamayanlar şaki oldu"* buyurur. Karanlık demek yokluk demektir. Allah onları kendi ruhundan yaratıp tecelli etti. Yani Allah ruhu yarattı, bir de üzerine nurunu saçtı. Bu nurda bütün El Esmau'l Husna vardır, Allah'ın 99 ismi birden nur olarak onların üzerine tecelli etti.

Kul, Allah'ın saçtığı bu nurdan ne kadar almışsa ona göre o kadar saadete erip sait olmuş, alamayanlar da şekavette, karanlıkta kalıp şaki olmuştur. Bu, Allah için bir andır; ama Allah, insan için bu anı genişletmiş, açmış, uzatmıştır; yani insanın hayatı boyunca bu nuru alması gerekir. Allah şu anda hayatı yaşayanlar için de tecelli edip nurunu saçar. Kul, Allah'a döner, Allah ile olursa, rabbini hatırlarsa o anda bu nuru alır. Bu herkes için yaşadığı süre boyunca geçerlidir; ama biri ölünce onun için bu tecelli biter.

Mesela; biri Allah'ın Rahim ismiyle insanlara muamele ederse Rahim ismini, Kerim ismiyle muamele ederse Kerim ismini, Vedud ismiyle bir kulunu severse Vedud ismini, Afuvv ismiyle muamele ederse Afuvv ismini alır; yani bu isimlerin nuru onda tecelli eder. Ne zamana kadar? -O kul ölünceye kadar. Bu, Allah için bir andır; ama Allah bu anı kuluna genişletir. Allah için bir an da bin yıl da aynıdır, geçmiş gelecek her an Allah için tazedir, canlıdır, her andadır; çünkü o, her an bir şe'endedir. Bu yüzden Allah bize muameleyi bu anda yapar.

Eğer işi, sadece Allah'ın sıfatına, ismine bağlayacak olursak burayı anlayamayız. Önce burayı anlamamız gerekir. Allah her şeyi yaratıp "ne haliniz varsa görün" mü demiştir yoksa her anda yarattıklarına müdahale mi ediyor? -Allah her anda müdahale etmeseydi peygamber göndermesine gerek kalmazdı. İş olmuş bitmişse o halde Allah peygamberleri niye göndersin! "Her şey zaten olup bitmiş, biz Allah'ın tecelli ettiği nuru alamamışız bu yüzden cehenneme gideceğiz, ötekiler de bu nuru aldığı için cennete gidecek" demek doğru değildir.

Allah'ın zamandan ve mekândan münezzeh olduğu, subhan olduğu doğru bir şekilde anlaşılmazsa işte böyle yanlış anlaşılmalar ortaya çıkar. Ondan sonra da "kaderim böyleymiş" denilir. Oysaki herkesin kaderi kendi üzerindedir. Allah herkesin kaderini insanın kendisine bırakmıştır.

Allah, kuluna irade vermiştir, tercihi de kulun kendisi yapar. Rakib ismi bunun için tecelli eder; yani "kulum beni tercih eder mi, sırat-el mustakimi tercih eder mi, kulum tercihini güzel şeylere yapar mı" diye tecelli eder. Kul tercihini yapar yapmaz Allah da gereken müdahaleyi anında yapar. Eğer her şey olmuş bitmişse Allah niye rakib olsun, niye kulunu gözetlesin! Eğer Allah'ın Rakib ismini anlamadan "Allah, kulunun işleyeceği sevabı da günahı da bilir" dersek bu durumda kulunu gözetlemesinin ne anlamı kalır!

Allah ayet-i kerimede Kıyamet günü için; **"o gün elleri, ayakları konuşur, derileri (onlar hakkında) şahitlik yapar"**[31] buyurur. O gün şahitler hazırdır. İnsanın eli, ayağı konuşur ve şahitlik yapar. Bir de insanın sağındaki ve solundaki melekler onun yaptığı ve söylediği her şeyi yazar, kaydederler. Eğer her şey yazılmışsa bu durumda Allah'ın Rakib olmasının ne manası kalır!

[31] Yâsîn /65, Fussilet /20

Eğer sadece kulunu gözetlemek, bilmek içinse bunun ne manası vardır!

Allah rakibdir, müdahaleyi anında yapar. Şu anda Allah her birimizle birebir muhataptır ve güzel yapalım, doğru yapalım diye rakibimizdir. Allah bizi "kulum tövbe eder mi, bana döner mi, güzel bir fikirde, düşüncede bulunur mu" diye murakabe altında tutar.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"kul yanlış bir şeyi yapmak isterse ama sonra rabbini düşünüp ondan vazgeçerse Allah ona bir sevap yazar"* buyurur. Allah; "kulum benim hesabımı yaptı" deyip ona böyle bir ikramda bulunur. Allah, kulundan yanadır. Kulunu sever ve kulunun kazanmasını ister. Allah bu ikramı ona zorla kazandırsa olmaz mı? -Olmaz; çünkü zoraki olursa iradenin bir anlamı kalmaz.

Melekler isteseler de yanlış yapamazlar; çünkü onlarda yanlış yapma iradesi yoktur, bu yüzden böyle bir tercihleri olmaz. Onlar bütünüyle Allah'ı severler, Allah'ın emrettiği, söylediği her şeyi aşkla, muhabbetle yaparlar; ama Allah, kuluna irade verip melekleri ona secde ettirmiştir. Allah, kullarına büyüklüklerini göstermek ve büyüklüklerini anlamaları için böyle bir imkân vermiştir. Yalnız, insan bu büyüklüğünü tercihiyle kazanır. İşte, kul tercih yaparken Allah onunla beraberdir ve onun kazanması için nasıl bir muamele gerekirse ona öyle bir muamelede bulunur; çünkü Allah, kulunu sever. Bu, insanın hayatının sonuna kadar böyle devam eder.

Evet, Allah nurunu saçmaya devam ediyor. Biz de o nuru şimdi alıyoruz. Mesela şu anda hep beraber rabbimizi anlamaya, tanımaya çalışıyoruz, dolayısıyla Allah'ın Rakib ismi üstümüzde tecelli ediyor.

Allah bir ismiyle tecelli ettiğinde o bir ismiyle beraber diğer isimler de tecelli eder; yani bir isim önde olur, diğer isimlerle beraber onun nuru tecelli eder.

Zikir sadece "Allah Allah" demek değildir, dedik. Zikir, aynı zamanda Allah ile ilgili konuşmak, tefekkür etmek, Allah'ın hesabını yapmaktır. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurur; *"melekler Allah'ı zikreden bir cemaati, bir topluluğu gördüğünde onlarla beraber oturup Allah'ı zikrederler. Ayrıca birbirlerini bu zikre davet ederler. Hepsi saf saf gelip onların etrafında dizilir. Bu ta göğe kadar çıkar. Onlar da daha sonra Allah'ın huzuruna çıkarlar. Allah bildiği halde kullarına öğretmek için onlara;*

-Nerden geliyorsunuz, diye sorar.

Melekler;

-Malumun olmak üzere seni zikreden kullarınla beraber seni zikrettik, derler.

Allah;

- Kullarım benden ne istiyor, buyurur.

Melekler;

- Ya rabbi! Cennetini istiyorlar.

Bunun üzerine Allah;

- Onlar cennetimi görmüşler mi, buyurur.

Melekler de;

-Görmediler ya rabbi! Görseydiler daha çok isterlerdi.

Allah bu defa;

-Peki, neyden korkuyorlar, diye sorar.

Melekler;

-Cehenneminden korkuyorlar ya rabbi!

Allah;

-Onlar cehennemi görmüşler mi, diye sorar.

Melekler de;

-Hayır ya rabbi! Görselerdi seni daha çok zikrederlerdi.

Allah;

-Başka ne istiyorlar, diye buyurur.

Melekler;

-Cemalini istiyorlar.

Allah;

-Onlar beni gördüler mi, diye sorar.

-Melekler de;

-Görmediler ya rabbi! Görselerdi daha çok zikrederlerdi, derler.

Bunun üzerine Allah;

-Siz şahit olun ki ben beni zikreden kullarıma istediklerini ikram ettim. Cennetimi, cemalimi ikram ettim, cehennemimden de muhafaza ettim, buyurur.

Melekler bilmediklerinden dolayı;

-Ya rabbi! Gayesi seni zikretmek olmayan, başka bir niyetle oraya gelmiş kullar da vardı. Onların hali ne olacak, diye sorarlar.

Allah da;

-Beni zikreden kullarımla beraber olanlar şaki olmazlar. Eğer onlar oraya gelmişlerse onların hatırına onların da günahını affettim[32] buyurur.

Niyetleri Allah'ı zikretmek değil; ama "beni zikredenlerin hatırına onların da günahını affettim" dedi Allah. Allah'ı zikredenlerle beraber olmanın ne kadar önemli bir mesele olduğunu buradan anlamak gerekir. Bizim de şu anda yaptığımız şey zikirdir. Bu yüzden arkadaşlar haftada bir dergâha geldiğinde tertemiz olarak eve gittiklerini, dışarı çıktıklarını bilmeli, bu hafifliği üzerlerinde tatmalıdır.

Allah rakibdir, kulunu korumak, kuluna hafiz olmak için onunla beraberdir. Kuluna yakınlığını bildirmek, ona bu yakınlığı tattırmak için, "kulum ben seninleyim, seni şeytanın, nefsinin, şeytanlaşmış insanların şerrinden koruyup muhafaza etmek için seninleyim, senden yanayım, senin tarafındayım. Sana da düşen benden taraf durup; 'bana yardım et' demendir. Bunu söylemen yeterlidir" demek ve dedirtmek için rakibdir. Allah, kuluna ayet-i kerimede; **"eğer duanız olmasaydı (rabbinizi davetiniz olmasaydı) Allah size neden değer versin"**[33] buyurur. Bu durumda sen rabbini davet etmeye tenezzül etmiyor, dua edip ondan isteyemiyorsan "kendi işimi kendim hallederim, kendim kazanırım, istediğim gibi yaparım, ben bana yeterim" deyip rabbini kabul etmiyorsan Allah sana kıymet vermez. Allah senden dua etmeni; yani istemeni, rabbini davet etmeni ister.

Böyle yaparsan ne olur?

[32] Müslim, Zikir, 25, Bk; Buhârî, Daavât, 66
[33] Furkân /77

Allah'ın ayet-i kerimede; **"sana beni sorarlar, ben (kuluma) yakınım. Kulum benden istediğinde, beni davet ettiğinde isteğine, duasına karşılık verir, davetine icabet ederim. Söyle onlara; onlar da benim davetime icabet etsinler, bana iman etsinler"**[34] buyurduğu gibi Allah duana icabet eder. Bunun için de senin Allah'ın davetine icabet etmen gerekir. Allah'ın davetine icabet; ona iman etmen, onu sevmen ve ona âbd olmandır.

Allah rakibdir, kullarını gözetim altında tutar. Bununla beraber Allah kıyamete kadar resullerini göndermeye devam eder. Resul demek elçi demektir, dedik. Bu yüzden aslında her şey bizim için birer resuldür.

Allah bazen davetini bir çocuğun üzerinden yapabilir. Mesela hiç ummadığımız bir anda bir çocuk bize bir söz söyler o sözü büyüklerden bile işitmemişizdir. Bazen de olur Allah bizim için doğru olanı bir delinin üzerinden gösterir. O deli bir şey söyler; ama o söz o kadar doğrudur, o sözde öyle bir davet vardır, Allah o sözde bize öyle bir şey öğretmiştir ki bin tane akıllıdan bile böyle bir söz duymamışızdır. Bu yüzden karşılaştığımız durumların her birini Allah'ın daveti olarak anlamamız, rabbimizin Rakib ismini tatmaya çalışmamız gerekir.

Biraz önce söylediğim gibi Allah ayet-i kerimede; **"Allah'ın isimleri hakkında ilhada düşenleri bırakın"**[35] buyurmuştur. Yani Allah'ın isimlerinde aşırı gidenleri, Allah'ın esmasında birbirleriyle çatışanları bırakın. Allah Âlim'dir; her şeyi bilendir, bununla beraber rakibdir, her anda muameleyi yapandır. Âlim ismi Rakib ismine, Rakib ismi Âlim ismine perde olmamalıdır; yani iş olup

[34] Bakara /186
[35] Araf /180

bitmemiştir ama biz zamansızlığı ve mekânsızlığı bilmediğimiz için kendi aklımızla bakıp öyle olduğunu zannederiz.

Allah bize şu anda da muamele ediyor. Bu hem bizim için hem de Allah için böyledir. Zamanla ve mekânla kayıtlı, sınırlı olan akıl, zamansızlığı, mekânsızlığı anlamadığı için öyle düşünür, öyle zanneder. Eğer her şey olmuş, bitmişse o halde Allah bizi neden gözetlesin, öyle değil mi! Allah, kulu iradesini kullansın diye ona irade vermiş, tercih hakkı vermiştir ve muameleyi ona her anda yapar. Bu yüzden bize düşen; "her şey olmuş bitmiş" demek değil "ya rabbi! Sana döndüm" deyip Allah'a dönmek ve gerekeni yapmaktır.

Bütün âlimlerimiz Levh-i Mahfuz'un iki yüzünün olduğunu bilir. Biri değişmeyen yüzü, biri de sürekli değişen yüzüdür. Değişmeyen yüzünde kıyamet saati veya Dünya'nın, Güneş'in etrafında dönüşü gibi genel olan kurallar vardır. Bir de Levh-i Mahfuz'un sürekli değişen yüzü vardır. Allah bir kuluna perdeyi açıp Levh-i Mahfuz'u gösterebilir. Kimin nereye gideceği orada bellidir. Allah illiyyunu anlatırken; **"iyilerin defteri illiyundadır. Onu Allah'a yakın olanlar görür"**[36] buyurur. Demek ki Allah'a yakın olanlar orayı seyredebiliyormuş. Aynı şekilde onlar Levh-i Mahfuz'u da seyrederler, onlara bunu gösteren Allah'tır.

Diyelim ki bir veli, birini merak edip Levh-i Mahfuz'u seyretse ve orda "bu, cehennemliktir" yazsa sonraki gün baktığı kişinin adını cehennemlik olarak değil cennetlik olarak görebilir; çünkü kul tövbe edince Levh-i Mahfuz'da yazılanlar değişir. İnsan adını ister cennetlik olarak isterse de cehennemlik olarak Levh-i

[36] Mutaffifîn /18, 21

Mahfuz'a yazdırabilir, tercih onundur. Yoksa kalem her şeyi yazdı, iş bitti diye bir şey yoktur. Kalem yazmaya devam eder.

Bir de "kalem kurudu, kalem kırıldı" gibi uydurma bir hadis uydurmuşlardır. Hâlbuki öyle bir şey yoktur; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz miraca giderken; *"öyle bir yere vardım ki sadece levh-i mahfuzu yazan kalemlerin cızırtısı geliyordu"*[37] buyurmuştur. Demek ki her şey yazılmaya devam ediyormuş.

Eğer her şey olup bitmişse kalem yazmaya niye devam etsin! Allah o bir anı bizim için genişletmiştir. Eğer zamansızlığı ve mekânsızlığı kendi aklımıza göre anlamaya çalışırsak anlayamayız. Allah'ın isimlerinde de onu anlamaya çalışırken gücümüz buna yetmez. Yaratılmış biri yaratanı nasıl anlayabilir ki! Evet, kulun gücü buna yetmez; ama insanın doğru anlaması, isimleri birbiriyle çatıştırmaması; yani Allah'ın isimlerinde ilhada gitmemesi lazım.

Doğru olduğu gibi söylendiği takdirde Allah'ın Âlim ismine haşa zarar geldiği, Allah'ın ilminde eksiklik varmış gibi zannedilir. Allah âlimdir, bununla beraber Allah muameleyi her anda yapar. Böyle olmasa Allah niye peygamber göndersin. Allah âlimdir, hakimdir, bununla beraber rakibdir, fââldir, hallâktır; Allah her anda her şeyi yeniden yaratır. Her şey taptazedir, canlıdır, her şey şimdidir ve rabbimiz bize şahdamarımızdan daha yakındır, bizimle beraberdir ve bize muameleyi her anda yapar.

Biz de ya irademizi kullanıp Allah ile beraber yaşar, onu unutmaz, onun hesabını yapıp güzel yapmaya çalışırız ve rabbimizi, rabbimizin dostluğunu, gönlümüze tecelli eden o nuru kazanır, güzelliğiyle güzelleşiriz ya da ondan yüz çevirirz. O nuru alamayanlar şaki olmuştu ya, işte biz de burada Allah'tan yüz

[37] Buhari, Salat: 1

çevirirsek o nuru alamayız, dolayısıyla karanlıkta kalır, kaybederiz. Bu, her bir insanın hayatı boyunca Allah'ın kendisine tanıdığı imkândır.

Allah sıkça okuduğum ayet-i kerimede; **"de ki: Size tek bir nasihatim var;** (bu, bunu anlamayacak hiçbir şey ve hiç kimse yok demektir) **nerde olursanız olun, ister tek başınıza, ister başkalarıyla beraber olun, Allah'ın huzurunda olduğunuzu unutmayın"**[38] buyurur. Bu nasihati Allah yapıp peygamberine; "onlara tek bir nasihatte bulun, tek başlarına veya başkalarıyla beraber olsalar bile beni unutmasınlar" diyor. Kul böyle yaparsa yüzde yüz kazanır, Allah'ın tecellisine yüzde yüz mahzar olur.

Allah'ın Rakib ismi bir kulda tecelli ederse o kul murakabe sahibi olur ve rabbinin kendisini her anda murakabe ettiğini, gözetlediğini unutmaz. Dolayısıyla nerde olursa olsun, ister tek başına, ister başkalarıyla beraber olsun, Allah'ın huzurunda olduğunu bilir. Bu durumda bu ayet ya da Allah'ın Rakib ismi bize Allah'ın huzurunda olduğumuzu unutmamayı kazandırır.

Allah'ın Rakib ismi birinde tecelli etmişse o nerde olursa olsun Allah'ın huzurunda olduğunu, Allah'ın onu murakabe ettiğini, gözetlediğini unutmaz. Unutmamamız lazım ki Allah ceza vermek için kulunu gözetlemez, aksine; ona rahmet etmek, ikram etmek, onu affetmek için gözetler. Aynı şekilde kulun da kendini, nefsini murakabe etmesi gerekir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; "*ölmeden evvel ölün. Hesaba çekilmeden evvel kendinizi hesaba çekin"*[39] buyurur. Yine başka bir hadis-i şerifte; *"bir saatlik tefekkür bir yıllık ibadetten*

[38] Sebe /46

[39] Tirmizî, Kıyame 25; Ali El Karî

efdaldir." Bir de *"bir saatlik tefekkür bin yıllık ibadetten efdaldir"*[40] buyurmuştur.

Peki, bir saatlik tefekkür neden bu kadar önemlidir, bunun bir sebebi olmalıdır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir saatlik tefekkür bir yıllık ve bin yıllık ibadetten efdaldir diyorsa o halde bu tefekkürden tefekküre göre değişir, demektir. En cahil insan, hiçbir şeyi bilmeyen insan bile bir saat tefekkür etse o tefekkürü bir yıllık ibadetten efdal olur. Bir sene boyunca ibadet etse kazanamadığını o bir saatlik tefekkürle kazanır. Başka bir tefekkür de bin yıllık ibadetten efdaldir. Bu da bu tefekkürü yapanların ilmine, marifetine, kendini bilmesine, anlamasına, rabbini tanımasına göredir. Biri rabbini ne kadar tanırsa tefekkürü o kadar efdal olur ve ona o kadar kazandırır.

Tefekkür; kendini, nefsini, Allah'ın kendisine nefhettiği ruhu anlamaya, tanımaya, rabbinin güzelliğini kendinde, gönlünde müşahede etmeye çalışmak demektir. Murakabe (tefekkür) olmadan müşahede olmaz; yani biri kendini tanımak istiyorsa murakabe yapmalı, tefekkür etmelidir.

Anlaşılması için kısaca murakabeyi anlatayım.

Diyelim ki hesaba çekilmeden evvel kendimizi hesaba çekersek bunu nasıl yapmamız gerekir?

Bu; hesap tefekkürü, hesap murakabesidir. Bu murakabeyi yaparken kendi hayatımızı önümüze koyup hayatımızın Allah için ve nefsimiz için olan bölümüne bakmamız gerekir. Hem Allah için yaşadıklarımız ve yaptıklarımız vardır hem de nefsimize göre, kendimiz için ya da başkaları için yaptıklarımız vardır. Bütün

[40] Suyutî, Camiu's-Sağir II /127; Aclûnî I /310

bunları önümüze koymamız "acaba hayatımızın ne kadarı Allah için olmuştur" deyip kendimize bakmamız lazım.

Mesela Resulullah (s.a.v.) Efendimiz yatmadan önce; "y*a rabbi! Sana söz veriyorum ki eğer beni yarın tekrar diriltirsen yarınım bugünümden daha güzel olacak. Bunun için çabamı, gayretimi sarf edeceğim"* buyurur. Eğer her şey olup bitmişse Resulullah (s.a.v.) Efendimiz neden böyle söylesin! Demek ki her şey bitmemiş. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; "ya rabbi! Bana imkân verirsen, bunu yapacağım" diyor. Aynı şekilde sabah kalktığında da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"beni tekrar dirilten rabbime hamd olsun"*[41] derdi. Murakabeyi böyle yapmak gerekir. Bu, hesaba çekilmeden önce kendini hesaba çekmektir.

Murakabe yaparsak yanlışlarımızı, eksikliklerimizi ve güzel yaptığımız taraflarımızı görürüz. Allah'ın bize verdiği imkânı değerlendirmiş, rakib olan rabbimizi davet edip; "haydi, bana yardım et" demiş oluruz. Böyle yaparsak tövbe ettiğimizde de Allah yanlışımızı, günahımızı, şirkimizi olmamış gibi siler. Bir de üzerine rahmetiyle, muhabbetiyle tecelli edip bize ikramda bulunur. Bu yüzden Allah bizim için rakibdir.

Allah "kulum bana gelsin, bana gelme gücü, koşma gücü olsun" diye hem günahımızı siler, hem de üstüne bir de rahmetiyle ikramda bulunup muhabbeti ikram eder. Allah'a koşarken aslında kendimize koşarız. Allah'ın rızasını kazanırken aslında kendi büyüklüğümüzü, Allah'ın bize verdiği şerefi kazanırız.

Kul, Allah ile şereflidir, Allah ile büyüktür.

[41] Buhari 13 /6250, Müslim 2711 /59, Ebu Davud 5049, İbni Mace 3880, Tirmizi 3639

Bir de kulun kendi kendini murakabe etmesi gerekir. Bu murakabe, bir Mürşid-i kâmile tabi olduktan sonra yapılması gereken murakabedir. Bu murakabeyi mürşidin dervişine vermesi, dervişin bu murakabeyi mürşidiyle beraber yapması gerekir.

Dervişin bu murakabeyi mürşidiyle beraber yapması ne demektir, dervişin bu murakabede ne demesi gerekir?

İnsan kendini tanır ve bilir. Dervişin; "ben bu halimle böyleyim; ama ben nefsimi, bildiklerimi bırakıp mürşidim gibi olmak istiyorum, hatta ben yokum, benim mürşidim vardır" demesi gerekir. Neden böyle söylemelidir? -Çünkü mürşidin Allah'a dost olmuşsa, bir de seni Allah'a dost yapmak için Allah ona vazife vermişse sen "ben yokum, o var" dediğinde kendi benliğini, nefsini aradan çekmiş olursun; çünkü Allah ile arandaki perdelerin açılabilmesi için varlık perdesinin, nefis perdesinin aradan çekilmesi gerekir.

Nefisini aradan çekebilmen için sadece "ben yokum, Allah'ın tecellisi var" diyemezsin. Neden? -Çünkü Allah'ı bilmiyor, tanımıyorsun da ondan; ama senin gibi bir beşer olan mürşidin için bu kelimeyi kullanabilirsin. Farz et ki gözünü kapatıp "ben yokum mürşidim var" dedin, eğer bunu tam olarak söyleyebilirsen nefsini, benliğini aradan çekmiş olursun, dolayısıyla aradaki perde kalkmış olur.

Bu yetmez, sonrasında ne söylemen gerekir?

"Aslında mürşidim de yok, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz var" demen gerekir; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in nuru mürşidinde tecelli etmiştir. "Mürşidim bütünüyle Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e aittir ve arada onun bir varlığı yoktur, sadece

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz vardır" dersen bu sefer de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ile muhatap olursun. Bu yüzden gönül bakışınla murakabe ederken gözünü kapatıp kendine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in nuru olarak bakman gerekir; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le aynı nurdansın; ama bunu peş peşe yaparsan beceremezsin, bu yüzden bunu yavaş yavaş yapman gerekir.

Sonra Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i de aradan çekmen gerekir. Allah onu kendi nurundan yaratmıştır. Allah ayet-i kerimede; **Nefahtu fîhi min rûhî:**[42] "Ona ruhumdan nehfettim" buyurmuştur. Bu ayet sadece Hz. Âdem için değil başta Resulullah (s.a.v.) Efendimiz olmak üzere bütün insanlar içindir. Sen, Allah'ın nefhettiği ruhsun, Allah'ın nurusun. Kendine bir de böyle bakman gerekir. Bu peş peşe atman gereken adımlar işi yapabilmen, hayalden kurtulup bu gerçeği tadabilmen içindir. Allah her şeyi bir vesileyle yaratır, bu işin vesilesi de böyledir. Şeytan bu konuda türlü türlü vesveseler üretir ve senin ona kesinlikle takılmaman gerekir.

Mesele Allah'a vasıl olmak değil midir! Allah'a vasıl olmak Allah'a kavuşmak demektir. Bunun için de senin kendine kavuşman gerekir. Allah'ın sana nefhettiği o ruha kavuşman, o olman lazım ki Allah'a vasıl olabilesin, Allah'ın nuruyla rabbini müşahede edebilesin.

Bu yüzden "ben yokum, Allah'ın tecellisi var" dediğinde arada hiçbir şeyin kalmaması gerekir. Arada bir şeyler kalırsa veya bir şeyler düşünürsen, aklın devrede olursa bu, Allah ile aranda bir perde olur. Bu perdenin kalkmasını istiyorsan yapman gereken şey biraz önce söylediğim gibi yapmandır. Biri bunu yaptığında perde kalkar. Perde kalkınca da kul manevi olarak bulunduğu

[42] Hicr /29, Sad /72

yerden müşahede eder, görür; ama Allah ona neyi gösterirse göstersin, perde nerden açılırsa açılsın, asla kendine göre yorum yapmamalı, gördüğünün ne anlama geldiğini, Allah'ın oradaki muradının ne olduğunu mürşidine sormalıdır. Kul birkaç defa böyle çıkar, iner sonra o müşahede ettiklerinde tecrübe sahibi olur, dolayısıyla müşahede ettiği şeyin ne olduğunu artık bilir, bundan sonra da sormasına gerek kalmaz; ama bunun için birkaç defa inip çıkması gerekir.

Böyle olursa ne olur?

Allah rakibdir, dolayısıyla kul rakib olana şahid olur. Allah ayet-i kerimede; **"Allah şehiddir"**[43] buyurur. Kulun imanı bu durumda ilmel yakin mertebesinden aynel yakin mertebesine gelir.

Aynel yakin; görmek, müşahede etmek demektir. Mesela meleklere iman diyoruz. Diyelim ki Allah birine perdeyi aralasa ve o kişi melekleri görüp onlarla konuşsa, bir başkası da melekler hakkında bin tane kitap okusa bu durumda melekler hakkında onun mu yoksa melekleri bir sefer görenin mi bilgisi çok olur? - Elbette ki bir sefer görenin bilgisi çoktur.

Aynı şekilde öyleleri var ki sözde Allah'ı anlatıyor hâşâ! Neymiş, bilgisi varmış, okumuş! Ayıp denen bir şey vardır. Sen öğrendiğin bilgiyi naklediyorsun, sen, rabbini tanımıyorsun.

Hiç kimse Allah'ın sevdiği gibi sevemez! Allah saf rahmettir, saf muhabbettir, saf ikramdır. Bunun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"eğer kâfirler Allah'ın kendilerini ne kadar çok sevdiğini bilselerdi kâfir olmaktan, rablerini inkâr etmekten, rablerine karşı*

[43] Hac /17, Burûc /9

nankörlük yapmaktan utanır, hayâ ederlerdi" buyurur. Bunu rabbini tanıyan Allah'ın resulü söylüyor.

İşte, Allah, kâfiri dahi böyle seviyormuş; çünkü onlar da Allah'ın kuludur. Kâfir olmak başka, zalim olmak, cahil olmak başka şeydir. Zaten bunların hepsini birbiriyle karıştırmışız. Unutmamamız lazım ki biri mü'min olmadan kâfir olmaz; çünkü kâfir demek örtmek demektir. Bu yüzden birinin kâfir olabilmesi için önce hakikati bilip iman etmesi, ondan sonra iman ettiğini yok sayıp inkâr etmesi gerekir; çünkü kâfir olmak için hakikatı örtmek gerekir.

Öyleleri var ki; cahil olup imanı bilmeyen ya da imanın kendisine yanlış anlatıldığı birine bile kâfir diyebiliyor. Hâlbuki onlar kâfir değildir! Sen onlara karşı vazifeni yapmamış, Allah'ın vahyini onlara taşımamış, Allah'ın güzelliğini, kulluğu ve âbdiyeti üzerinde gösterememişsin. Onlar rabbini, dinini yanlış tanımışsa bu durumda suç senindir, bunun cezasını da sen çekersin.

Kendini suçlayacağına, eksikliğini itiraf edeceğine onları suçlayıp; "kâfir, münafık" diyor, "yanlış yaptı" diyorsun. Böyle olmaz. Sen bu güzelliği üzerinde göster ki onlar da bu güzelliği, İslam'ı senin üzerinden sevip "bu ne güzel bir kuldur" desin.

Bu yüzden insanın birbiri için cennet olması gerekir. Unutmamamız gereken bir nasihatimiz var, eğer bunu unutmazsak kesinlikle hem rabbimizin rızasını, dostluğunu, hem cenneti, hem de insanı kazanırız. "İnsan, insan için cennet de olabilir cehennem de olabilir; yani insan bir başkasının hem cennetine hem de cehennemine sebep olur" ama bu tercih tamamen insana aittir. Allah ona irade verip "tercihini yap" demiştir.

İnsan insanın nasıl cenneti olur?

Biri, insanı sevip ona yardım eder, ikram eder, rahmet eder, onu affeder, kusurunu örtüp ona dua eder, sırat-el mustakimi ona gösterirse onun için cennet olur bir de sırat-el mustakime giren kişi onun sayesinde kazanmış olur.

Aynı şekilde tersi de insan için cehenneme sebep olur. Biri küfre, dedikoduya, iftiraya, günaha ve yanlışa davet ettiyse, aynı şekilde karşısındakini eleştirip, çekiştirip yerdiyse, insanı sevmeyip nefret ettiyse, buğzedip haset ettiyse bu da ona cehennem olur.

Bu sadece bu kadar değildir. İnsan insandan sorumludur, insanın insana karşı sorumluluğu vardır. Muttaki; sorumluluğunu üstlenen demektir; yani muttaki, Allah'a karşı sorumluluğunu yerine getirendir. Kul, Allah'a karşı sorumlu olunca kula karşı da sorumlu olur. Dolayısıyla herkes kendine, evladına, anasına, babasına, akrabasına, insanlara karşı sorumludur, her alanda sorumluluğu vardır. İşte muttaki her konuda sorumluluğunu kabul edendir. Kişi sorumluluğu ne kadar kabul edip aldıysa muttakiliği de o kadardır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"komşusu açken tok yatan bizden değildir"*[44] buyurmuştur. Bu durumda böyle yapmayan biri insana karşı sorumluluğunu yerine getirmemiş demektir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de bu sorumluluğu almayan, kabul etmeyenlerin kendisinden olmadığını; yani mü'min olmadığını söylemiştir.

[44] Hâkim II, 15; Heysemî, VIII, 167; Müslim, İman, 74, Birr ve Sıla, 142; Ahmed B. Hanbel, 1,55

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz başka bir hadis-i şerifinde; *"cennete giremezsiniz iman etmedikçe, iman etmiş olmazsınız birbirinizi sevmedikçe"*[45] buyurmuştur.

Bu durumda sevmezsen ne muttakisin ne de mü'minsin çünkü imanın; muttakiliğin, takvan kadardır. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"üstünlük sadece takvayladır."**[46] Yani sorumluluğu kabul edip onu üstlenmekledir, buyurmuştur. Dolayısıyla biri aç olduğunda "beni ilgilendirmez" diyemezsin, onu doyurmak zorundasın. Eğer onu doyurmaz, ikram etmezsen bu hal senin için cehennem olur.

Bununla ilgili Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in beyan ettiği bir hadisi anlatayım. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Kıyamet günündeki hesabı anlatır;

Allah Kıyamet günü dünyada imkân verdiği bir kulu hesaba çekerken ona; "ben açtım, sen beni doyurmadın, susuzdum, bana su vermedin, elbisem yoktu, beni giydirmedin, hastaydım, beni ziyarete gelmedin" buyurur.

Hesaba çekilen kul; "ya rabbi! Sen bunlardan münezzehsin. Beni niye böyle hesaba çekiyorsun" deyince Allah buyurur ki;

-"Falan kulum falan yerde seninle muhatap oldu, sen onun aç olduğunu biliyordun. Ben sana onu doyurma imkânını vermiştim; ama sen onu doyurmadın. Falan kulum susuzdu, suya ihtiyacı vardı, senin imkânın vardı; ama sen ona su vermedin. Falan kulumun elbisesi yoktu, sen onu giydirebilirdin; ama giydirmedin. Falan kulum hastaydı, onu ziyaret edebilir, ona yardım edebilir, ona destek olabilir, onu hastaneye götürebilirdin;

[45] Müslim, Îmân, 93-94; Tirmizî, Et'ime, 45; İbni Mâce, Mukaddime, 9
[46] Hucurât /13

ama gerekeni yapmadın. Sen bilmez misinki ben kulumla beraberim. Eğer bunları kuluma yapsaydın bana yapmış olurdun."

İşte Allah, kuluna böyle yakındır. Dikkat edilirse Allah "kulum" dedi, mü'min veya Müslüman demedi. Sadece yaptıklarınla değil yapmadıklarınla da hesaba çekilirsin. İmkânın olduğu halde güzel bir şey yapmayınca o senin için cehennem olur. Yoksa şeytanın sözlerinden biri olan "gemisini kurtaran kaptandır" sözünü söylemek yanlıştır. Tam tersine gemine ne kadar çok insanı alırsan, ne kadar çok insana yardım edersen o kadar kaptansın. Gemi sana boşuna verilmemiştir. Bu yüzden Allah sana hangi imkânı vermişse onu kullanman gerekir.

Mesela Hz. İbrahim (a.s.) cömert, ikramı seven, halim biridir. Allah onu anlatırken; **"Allah, İbrahim'i dost edindi (veli edindi)"**[47] buyurur. *Hz. İbrahim (a.s.) çölde hayvanları otlatırken biri gelip ona; "yiyecek bir şey var mı" diye sorar. Tabi o da; "yiyecek var, sana ikramda bulunayım" diye karşılık verir. Bu arada yiyecek hazırlamakla meşgul olurken adamı İslam'a, "lâ ilâhe illallah" demeye davet eder. Bunun üzerine adam, Hz. İbrahim (a.s.)'a kızıp;*

-Sen şimdi bana yemek vermek için dinini mi değiştir diyorsun? Senin yemeğini yemiyorum, deyip gider.

Allah da Hz. İbrahim (a.s.)'a;

-Ya İbrahim! Bunca zamandır kulum inkârda olduğu halde ben onun rızkını kesmedim. 'İlla iman edeceksin, ondan sonra sana nimet vereceğim, rızkını vereceğim' demedim. Rezzak olan benim, hal böyleyken neden onunla şart koşar gibi konuştun? Bunun hesabını sormak sana düşmez, buyurur.

[47] Nisa /125

Bu hitaptan sonra Hz. İbrahim (a.s.) adamın peşinden koşup ısrarla;

-Tamam, sen dininde ol. Gel sana her türlü ikramı yapacağım, deyip ısrar eder.

Bunun üzerine adam;

-Niye bu kadar ısrar ediyorsun, bunun bir sebebi olmalı, diye ona sorar.

Hz. İbrahim (a.s.) da;

-Sana öyle söyleyince rabbim bana vahyedip beni uyardı, der.

Sonunda kızıp giden adam;

-Mademki senin rabbin sırf benim için seni uyarmış. O halde senin rabbin benim de rabbimdir. Demek ki rabbim beni böylesine ciddiye alıyor, der.

Allah tercihi kula bırakmıştır. Bu yüzden "insanlar Müslüman olsun, bu Müslümandır, bu kâfirdir, bu münafıktır" deyip insanlar arasında ayrım yapmak doğru değildir. İnsan insandır. Biri mü'minse onun mü'minlik hakkı öndedir; ama mü'min değilse de insandır. O senin insan kardeşindir, onunla beraber kazanır, onunla beraber kaybedersin. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz böyle anlamasaydı, insanı sevmeseydi hiç kimseyi davet edemezdi.

Mesela daha sonra iman eden bir sahabe anlatır;

"*Panayır zamanıydı. Dünyanın dört bir tarafından kafileler gelip çadır kurmuşlardı. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de onları imana davet ediyordu. Ebu Leheb her bir çadıra girip; 'benim bir*

tane yeğenim var delidir, kafayı oynatmış. Bu yüzden onun söylediklerini dinlemeyin' derdi. Bazı kafilelerin de panayıra gelmeden önce yolunu kesip; 'o benim yeğenimdir, delidir. Bu yüzden onun kusuruna bakmayın, onu ciddiye almayın' derdi.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ise bütün bunlara rağmen hiçbir çadırı atlamamak üzere her bir çadıra girip; 'lâ ilâhe illallah' demeye, Allah'a imana davet ediyordu. Daha önce Ebu Leheb öyle söylediği için çoğu onunla alay edip dalga geçiyordu. Hatta ona tükürenler bile vardı; ama buna rağmen o hiçbir çadırı atlamaksızın, Allah emretti diye davetine devam ediyordu."

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz insanları Allah'a iman etmeye davet ederken bir ceza, bir felaket geleceği zaman hemen; *"ya rabbi! Onlar bilmiyor, onlar beni tanımıyor, onun için böyle yapıyorlar"* derdi. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz böyle yaparken aslında "ya rabbi onlara bir şey olmasın" deyip gazabın önüne geçiyordu. Onların bilmediğini biliyordu; çünkü onları seviyordu, sevmeseydi Allah'a davet edemezdi. Bu yüzden sevmeyen, davet etmesin, zaten sevmeyenler davet edemez. Öyle kinle, nefretle "haydi 'Allah' de, haydi şöyle yap" demekle kimse bu daveti yapamaz; çünkü Allah ayet-i kerimede; **"rabbinin yoluna hikmetle davet et! En güzel söz neyse onu söyle"**[48] buyurmuştur.

En güzel söz "seni seviyorum" demektir. Bunu söylerken doğru söylemiyorsan yalancısın ve sen bu işi yapamazsın. Senin davet edebilmen için peygamberi bir gönüle sahip olman gerekir. Bakıyorsun gönlü şirk dolu, iman etmeyen insanlar İslam'a davet ediyor. Aslında böyle yapmakla sadece karşılarındakine zarar veriyorlar.

[48] Nahl /125

Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"ahir zamanda bir takım gençler çıkacak, Allah'a davet edecekler; ama iman onların kursağından aşağı inmemiştir"*[49] buyurmuştur. Bunların imanları sadece ağızlarındadır; yani sadece konuşurlar.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah'a davet edenden, 'rabbim Allah'tır' diyenden, Allah'a teslim olandan, 'ben Allah'a teslim olmuşum' diyenden daha güzel sözlü kim vardır"**[50] buyurur.

Senin öncelikle Allah'a teslim olman gerekir. Rabbini tanımıyorsan ona nasıl teslim olacaksın, tanımadığın halde teslim olmuşsan bu teslim olduğun Allah değildir. Sen nefsine teslim olmuşsun! Bundan dolayı önce rabbini tanıman, rabbini tanıyanlarla beraber olman ve onlarla beraber rabbini tanıman lazım.

Allah ayet-i kerimede; **Âmener resûlu bimâ unzile ileyhi min rabbihî vel mu'minûn:**[51] "Resul, rabbinden kendisine inzal olunana (indirilene, Allah'ın vahyine) iman etti. Mü'minler de (iman etti)" buyurur. Mü'minler de onun iman ettiği gibi iman etti. Sen, Allah resulünün iman ettiği gibi iman etmelisin ki imanın iman olsun. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Allah'a nasıl iman etmiş, Allah'ı nasıl sevmiş, ona nasıl teslim olmuş, nasıl edepli olmuşsa, senin de bunları örnek alıp onun gibi olmaya çalışman gerekir. Yoksa imanın Allah'ın istediği gibi bir iman olmaz.

Bu yüzden devamlı "önce Allah'a iman etmek lazım" diyoruz; çünkü biri iman etmeden birilerini iman etmeye davet ederse, Allah'ı sevmeden Allah'ı sevmeye davet ederse yanlış

[49] Buhârî, Fezâilu'l-Kur'ân, 36, Menakıb, 25, İstitâbe, 6; Müslim, Zekât, 154 (1066); Ebu Davud, Sünnet, 31 (4767); Nesâî, Tahrîm, 26 (7, 119)
[50] Fussilet /33
[51] Bakara /285

yapar. Söylediği söz de yalan olmuş olur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"biri bir şeyi yaşamadan davet ediyorsa söylediği söz yalandır ve Allah yalan sözde bereket yaratmaz, yalan sözle ikram etmez"* buyurmuştur. Aslında sözü doğrudur; ama kalbi onu tasdik etmemiş, tatmamıştır. Bu nedenle kendisi yalancıdır.

Böyle olmasaydı herkes "birbirimizi sevelim" deyince birbirimizi sevmemiz gerekirdi; ama kimse kimseyi sevmiyor. Bir veli kime "seni seviyorum" derse o kişi de veliyi sever, onunla beraber Allah'ı sever, aynı şekilde onunla beraber olanları sever. Niye? -Doğru söylüyor da ondan.

Tefekkür olmazsa, murakabe olmazsa müşahede olmaz. Müşahede aynı zamanda şahit olmaktır, şehid olmaktır. Şehid; Allah'ın ismidir, Allah ile beraber şahit olmak demektir. Şahit aynı zamanda örnek olmak demektir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bizim için şahittir, örnektir.

Peki, biz insanlara nasıl şahit olacağız?

Hayatımızla, kulluğumuzla şahit olacağız. Bize bakanlar Allah'ı seven, Allah'a âbd olan, teslim olan bir kulu bizim üzerimizden görürse hayatımız bize şahit olmuş olur. İnsanlar bunu üzerimizde görmelidir. Bu da güzel ahlakla; yani Allah'ın güzel isimleriyle üzerimizde görünür. Bu durumda hayatımız imanımıza şahit olmuş olur. Onun için Allah'ın resulleri bizi şehadete, şahit olmaya, şahit olunmaya davet eder. Hayatımız imanımıza şahit olmuyorsa "ne kadar imanımız var" diye oturup düşünmemiz gerekir; çünkü imanımız hayatımızın şehadetiyle ölçülür.

Velilerle ilgili ayet inince sahabeler Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e;

-*Ya Resulullah! Veliler nasıl tanınır,* diye sorar.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-*Onları gördüğünüzde Allah'ı hatırlarsınız*[52] buyurur.

Bizim de bizi görenlerin parayı mı, dedikoduyu mu, iftirayı mı, meyhaneyi mi, yoksa Allah'ı mı hatırladığına bakmamız, kimse bize baktığında Allah'ı hatırlamıyorsa bu sorunu çözmemiz gerekir.

Bunun bir manevi, bir de zahiri tarafı vardır, zahiri tarafı nasıldır?

Bir kul, Allah'ın murakabesi altında olduğunu unutmuyorsa, "rabbim beni gözetliyor, rabbim benimle beraberdir, ne yaptığıma bakıp bana muameleyi ona göre yapıyor" diyorsa sürekli olarak "Allah" der. Dolayısıyla "Allah böyle istiyor, böyle seviyor, böyle emretmiş, bunu yasaklamış, bunu seviyor, bunu sevmiyor" deyip hayatını yaşar. Artık biri onunla beraber olduğunda onun Allah'ın hesabını yapan biri olduğunu bilir ve "bu, mü'min biridir" der. Böyle birini görenler ilk önce Allah'ı hatırlar.

İşte veli budur. Biri bu haldeyse nerde olursa olsun, Allah'ın huzurunda olduğunu unutmaz; çünkü Allah'ın Rakib ismi onda tecelli etmiştir. O, veli bir kuldur, Allah'ı hatırlatır; ama o kulun, Allah'ı gerçekten hatırlatması gerekir. Bu yüzden bir mü'minin hatırlattığı, şeytan değil Allah olmalıdır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"müslüman, insanların elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir. Mü'min, insanların elinden ve dilinden fayda umduğu kimsedir"*[53] buyurmuştur.

[52] Hilyetül Evliya, Taberi, 4 /2731
[53] Tirmizî, Îmân, 12; Nesâî, Îmân, 8

İnsanların kendisinden fayda gördüğü kişiler mü'mindir, ölçü budur. Mü'min mü'minden korkmaz, mü'min mü'minden emindir; çünkü mü'min; emin olan, emin olunan demektir.

Evet, hep beraber Allah'ın Rakib ismini ayetlerde geçtiği şekilde öğrenmeye, Allah'ın bizi sırf bize ikram etmek için nasıl gözettiğini anlamaya çalıştık. İnşallah bu sohbet vesilesiyle rabbimizin huzurunda olduğumuzu unutmamak için çabamızı, gayretimizi sarf eder, Allah'ın Rakib isminin üzerimizde tecelli etmesi için bir âbd olarak, kul olarak üstümüze düşenleri yaparız.

Allah hepimizi mü'minlerden eylesin. Allah'ın rakib olduğunu unutmayan kullarından eylesin. Her anda Allah'ın murakabesi altında olduğunu unutmayan, rabbiyle beraber olan, Allah'ın Rakib isminin tecelli ettiği kullarından eylesin. Kendi nefsini, kendi kendisini murakabe eden kullarından eylesin. Murakabeyi ikram ettiği, müşahedeyi ikram ettiği kullarından eylesin. Allah bizi bize bırakmasın. Bizi bir an bile nefsimizle, şeytanla baş başa bırakmasın. Rabbimiz bizi muhafaza eylesin.

Allah hepinizden razı olsun.

EL HALLÂK

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Rabbimizi kendi isimlerinden anlamaya, tanımaya çalışıyorduk. Önceki sohbetimizde Allah'ın Rakib ismini anlamaya çalıştık. Şimdi de hep beraber Allah'ın El Hallâk ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Hâlık; ilk defa yaratan demektir. Hallâk ise; yarattığını tekrar tekrar yaratan manasına gelir. Allah ayet-i kerimede; **"o, her an bir şe'ende, her an bir yaratmadadır"**[1] buyurur. Bu durumda Allah'ın Hallâk isminin tecellisi devam ediyor demektir; yani Allah herhangi bir şeyi yaratıp öylece bırakmamıştır. Allah bir şeyi önce yaratır, sonra bir daha yaratır ve onu yaratmayı sürekli olarak tekrar eder. Allah insanı yaratıp bırakmış olsaydı insan doğduğu gibi kalır, büyüyemez, yaşlanamazdı. Allah her anda yarattığı için her şey kemaline doğru; yani büyümeye, olgunlaşmaya, kemale ermeye doğru bir yolculuk yapar. Allah bu yaratmayı Hallâk isminin tecellisiyle tekrar ederek yapar.

Hâlk etmek kelimesi Kur'an'da 240 defa geçer. Allah'ın Hâlık, Hallâk, Fâtır ve Bedi' ismi vardır. Fâtır; yaran, yeni yaratan, Bedi' ismi de yaratan anlamına gelir. Sırası geldikçe hep beraber bu isimleri anlamaya çalışacağız; ama nüzul sırasına göre yaratmayla, hâlk etmekle ilgili gelen ilk isim, Allah'ın Hallâk

[1] Rahmân /29

ismidir. Biz de hep beraber bu sohbetimizde Allah'ın Hallâk ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Daha önce biraz anlatmıştım, Allah'ın bir ismini anlarken o ismi bütün isimlerle beraber anlamak gerekir. Hallâk ismini Allah'ın diğer isimleriyle nasıl anlamamız gerektiğine kısaca örnek vereyim.

Allah hallâktır; yaratandır, yaratmayı tekrar edip her anda yaratmaya devam edendir. Yaratan aynı zamanda rahman ve rahimdir; rahmetiyle yaratır, Allah'ın yaratmayı tekrar etmesi onun rahmetinin sonucudur. Allah aynı şekilde âlemlerin rabbidir, rab olarak yaratır. Kulunu terbiye etmek için, kul manevi yolculuğunu yapsın, kemale ersin diye yaratmayı tekrar eder. O, ekremdir, kerimdir; ikram etmek için yaratmayı tekrar eder. O, ilahtır; sevdiği için yaratır. O ehaddır, sameddir; insan kendi kendini, kendindeki ehad olan rabbini bilsin, bulsun, tanısın diye Allah yaratmayı tekrar eder. Allah'ın bütün isimleri böyledir.

Hallâk ismini de Allah'ın bütün isimleriyle anlamaya çalışmamız gerekir. En azından şimdiye kadar öğrendiğimiz isimlerle beraber Allah'ın Hallâk ismini anlamaya çalışmamız gerekir. Şimdi hep beraber Hallâk isminin geçtiği ayetleri anlamaya çalışalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

E ve leysellezî halakas semâvâti vel arda bi kâdirin alâ en yahluka mislehum: "Gökleri ve yerleri yaratan onların benzerini yaratmaya kadir değil midir?" **Belâ:** "Evet" dedi Allah. Yerleri ve gökleri yaratan onların benzerini yaratmaya da kadirdir. **Ve huvel**

hallâkul alîm:[2] "O hallâktır, âlimdir." O, yaratandır, benzerlerini yaratmaya da, onu tekrar etmeye de kadirdir; çünkü o hallâktır, yarattığını tekrar edendir. Bununla beraber âlimdir, yaratmanın her türlüsünü, neyi yarattığını ve neyi yaratacağını bilendir. Allah'ın yaratmayı tekrar etmesinde bir muradı, bir bildiği vardır; çünkü o âlimdir.

İnne rabbeke huvel hallâkul alîm:[3] "Muhakkak ki senin rabbin hallâk ve âlimdir." Allah yaratır ve yaratmayı tekrar eder. İnsanı varlıkta durdurmaya devam edip onu tekrar tekrar yaratır ve o âlimdir, her şeyi bilendir. Yani Allah'ın böyle yapmasında bir muradı vardır. Allah varlığı yaratıp öylece bırakmamıştır. Bu yüzden her şey diridir, tazedir ve her şey şu andadır. Şu anda her birimiz, aynı zamanda her şey yüzlerce, binlerce defa yok olup var olmuştur.

Varlığın, eşyanın, kâinatın hakikatine baktığımızda bütün varlığın atomdan oluştuğunu, atomdan biraz daha aşağı indiğimizde ise bütün varlığın bir hareketten meydana geldiğini görürüz. Bu hareketin ötesinde de bir ışık vardır ve o ışık sürekli tecelli eder. Bu tecelli de bir önceki tecelliyi yok edip bir sonraki tecelliyi yaratır. Bütün varlık böyledir. Bu, Allah'ın Hallâk isminin tecellisidir. Allah Hallâk ismiyle her şeyi her anda o kadar hızlı, o kadar peş peşe yok edip yaratır ki insan bunu ne görebilir ne de anlayabilir.

Mesela bir örnek vereyim; ışık aslında dalgalardan meydana gelmiştir. Bu dalgalar peş peşe o kadar hızlı gelir ki biz etrafı sürekli aydınlık olarak görürüz. Buna "ışık hızı" denir. Aynı şekilde bütün varlık da böyle Allah'ın isimlerinin tecellisinden

[2] Yâsîn /81
[3] Hicr /86

meydana gelir. Bu isimler o kadar peş peşe tecelli eder ki biri yok olurken öteki onun yerinde mevcut olur. Dolayısıyla biz de onu hep var olarak görürüz. İşte Allah'ın Hallâk ismi aynen böyledir.

Allah ayet-i kerimede; **"Süleyman; 'Sebe melikesi Belkıs'ın tahtını bana kim getirir' deyince cinlerden bir ifrit (cinlerden güçlü olan biri) dedi ki: 'Sen yerinden kalkmadan onu sana getiririm'** -bu mesafe iki günlük yoldur- **Süleyman'ın yanında bulunan Allah'ın ilim verdiği bir kul da dedi ki: 'Sen gözünü kırpmadan onu sana getiririm' ve Süleyman tahtı hemen yanında buldu"**[4] buyurur.

Bu kişi Hz. Süleyman (a.s.)'ın veziri Asaf'tır. Peki, bir tahtı iki günlük yoldan nasıl getirdi? -Eğer o tahtı zahiri olarak alıp getirseydi o hızla havaya temas ettiğinde havada yanar kül olurdu, hatta külleri bile kalmazdı. Öyleyse tahtı alıp getirmedi, başka bir şey yaptı. Keramet böyledir, zaten bütün veliler keramet gösterirken böyle yapar. Mesela bir veli Kâbe'ye zahiri olarak o hızla gitmeye kalksa bedeni toz duman olur. Demek ki bu durum anladığımızdan daha farklı bir şekilde oluyormuş.

Peki, veliler bunu nasıl yaparlar?

Bunu Allah'ın Hallâk isminin tecellisiyle yaparlar. Allah yaratır, yaratmayı tekrar eder. Bir şey şu anda bir yerde olsun o kul; "ya rabbi! Bu orada değil şurada olsun" derse o şey bu sefer olduğu gibi orada tecelli eder; yani o istediği şey oradan buraya gelmez, Allah orda tecelli etmişken bu sefer aynısını, aynı tecelliyi o velinin istediği yerde yapar.

Manevi olarak bir yerden bir yere gitmek, yürümek ayrı, Asaf'ın yaptığı gibi bu şekilde bir şey getirmek ayrıdır. Bu en hızlı

[4] Neml /38-40

olanıdır, göz açıp kapayıncaya kadar olur. Ötekinde ise zaman gerekir. Allah'ın velilere ikram ettiği zamanla igili olan bu nimete tayy-i mekân, tayy-i zaman; yani mekânı dürme ve zamanı dürme denir. Allah veli bir kuluna bunu ikram ettiğinde o kul, ayağını kaldırsa mekân dürülüp onun ayağının altına gelir ve adımını öyle atar. Diyelim ki 10 kilometrelik bir mesafe için adım atarsa mesafe onun ayağının altına gelir, dolayısıyla ayağını yere koyduğunda o mesafeyi kat etmiş olur. İşte bu tayy-i mekândır. Allah'ın Hallâk isminin tecellisiyle bunu yapması ise farklıdır. Allah bir kula böyle göz açıp kapayıncaya kadar bir eşyayı bir yerden başka bir yere getirme nimetini ihsan etmişse Allah'ın Hallâk ismi onda tecelli etmiş demektir.

Allah'ın Hallâk isminin kulda nasıl tecelli ettiğini, Allah'ın böyle bir nimeti, bir ikramı neden yaptığını ayetlerden sonra hep beraber anlamaya çalışacağız inşallah.

Yes'eluhu men fis semâvâti vel ard: "Göklerde ve yerde her ne ki var hepsi ondan ister." İster bilsin, ister bilmesin her şey, herkes her şeyi ondan ister. Birbirimizden isterken bile aslında Allah'tan isteriz; çünkü Allah birbirimiz üzerinden ikram etmezse kimse kimseye bir şey veremez. Allah dilemezse kimse dileyemez. Kimden istersek isteyelim, Allah dilediği için istediğimizi o vesile bize ikram etmiştir. Sonuçta ikram eden Allah'tır. Bu yüzden kim neyi isterse istesin onu Allah'tan ister.

Kulle yevmin huve fî şe'n:[5] "O her an bir şe'endedir." O, her an bir iştedir. O, her an bir yaratmada, her an bir tecellidedir. Yani Allah bize her anda anlamamız gereken bir muamelede, ikramda bulunur. Bu yüzden her şey yeni ve tazedir, şu andadır.

[5] Rahmân /29

Allah bize; “sana muameleyi şu anda yapıyorum, bu şekilde muameleyi de her anda yapıyorum” der. “O, her an bir işte, her an bir tecellidedir” ayeti bu manaya gelir. Bize düşen de her an Allah ile muhatap olduğumuzu unutmamaktır.

Emmen yebdeul halka summe yuîduhu ve men yerzukukum mines semâi vel ard: “Önce yaratıp sonra o yaratmayı tekrar edecek olan, size gökten ve yerden rızık veren (Allah’tır).” **E ilâhun meallâh:** “Yoksa onunla beraber ilahlar mı var?” Onunla beraber bir ilah mı var! Allah önce yaratıp sonra o yaratmayı tekrar edendir. Allah soruyor; Hallâk isminin tecellisiyle yaratmayı devam ettirip tekrar tekrar onu her anda yaratan, gökten ve yerden size rızık veren, bir şeyi yaratıp böyle tekrar eden Allah gibi bir ilah mı var? -Hâşâ, Allah’tan başka ilah yoktur! **Kul hâtû burhânekum in kuntum sâdikîn:**[6] “De ki: Eğer doğru söylüyorsanız haydi burhanınızı (delilinizi) getirin.”

“Bu konuda bir tereddütünüz, bir şüpheniz varsa, böyle düşünüyor ya da konuşuyorsanız bu iddianızı ispatlayın, laf olsun diye konuşmayın. Eğer bir şey söyleyecekseniz bunu ispatlamanız gerekir; çünkü her söylediğinizin, her düşündüğünüzün hesabı vardır. Kıyamet günü size bunun hesabı sorulur. Bu yüzden huzurumda ne cevap vereceğinizin hesabını şimdiden yapmanız gerekir. Eğer bir deliliniz varsa getirin, böyle düşünün, konuşun” buyurdu Allah.

Ellezî lehu mulkus semâvâti vel ard: “O ki göklerin ve yerin mülkü onundur.” **Ve lem yettehız veleden ve lem yekûn lehu şerîkun fîl mülk:** “O hiçbir şekilde (Yahudilerin, Hristiyanların söylediği gibi) evlat edinmemiştir. Onun mülkünde şeriki yoktur.” Göklerin ve yerin mülkü onundur. **Ve halaka kulle şey’in:** “Ve her

[6] Neml /64

şeyi yaratan, hâlk eden odur." **Fe kadderahu takdîrâ:**[7] "Bununla beraber (Allah) her şeyin kaderini takdir etmiştir." O her şeye bir ölçü koymuş, bir kader tayin etmiştir. İnsana ait olan kaderini de kendi iradesine teslim etmiştir.

İnne fî halkıs semâvâti vel ard: "Muhakkak ki göklerin ve yerin yaratılışında." **Vahtilâfil leyli ven nehâr:** "Gece ile gündüzün peş peşe gelişinde." **Le âyâtin li ulîl elbâb:**[8] "(Bunlarda) Mutlaka akıl sahipleri için ayetler vardır." Bunlarda aklını kullananlar için, gönül sahipleri için, ulûl elbâb için ayetler vardır.

Gönül sahipleri gökleri, yeri, geceyi, gündüzü, zamanı bir ayet gibi okur; ama biri gönül sahibi değilse, aklını kullanmıyorsa ayetleri göremez, okuyamaz. Ayetleri görmek; Allah'ın isimlerini, El Esmau'l Husna'sını görmektir. Dolayısıyla biri bütün bunlarda Allah'ın isimlerini, El Esmau'l Husna'sını görüp okuyamıyorsa bu durumda aklını kullanmamış, gönül ile bakmamıştır.

Yâ eyyuhen nâs: "Ey insanlar!" **İnnâ halaknâkum:** "Muhakkak ki biz sizi yarattık." **Min zekerin ve unsâ:** "Bir kadın ve bir erkekten (yarattık)." **Ve cealnâkum şuûben ve kabâile li teârefû:** "Sizi şubelere ve kabilelere ayırdık ki birbirinize arif olasınız (birbirinizle tanışasınız) diye." **İnne ekremekum indallâhi etkâkum:** "Muhakkak ki Allah katında en ekrem olanınız (en ikrama nail olmuş olanınız) en takva sahibi olanınızdır." **İnnallâhe alîmun habîr:**[9] "Muhakkak ki Allah âlimdir, habirdir (her şeyden haberdar olandır.)"

Ve lekad halaknâkum: "Gerçek şu ki sizi biz yarattık." **Summe sevvernâkum:** "Sonra sizi tasvir ettik (sizi suretlendirdik,

[7] Furkân /2
[8] Âli İmran /190
[9] Hucurât /13

size şekil verdik).” **Summe kulnâ lil melâiketiscudû li âdem:** “Sonra meleklere; ‘Âdem’e secde edin’ dedik.” **Fe secedû:** “Hepsi secde ettiler.” **İllâ iblis:** “Ancak İblis.” **Lem yekun mines sâcidîn:**[10] “O, secde edenlerden olmadı.”

Hâzâ halkullâh: “İşte bu, Allah’ın yaratmasıdır.” **Fe erûnî mâzâ halakallezîne min dûnih:** “(Allah) Haydi, bana gösterin. Ondan başka kim ne yaratmıştır?” Ondan başka bir şey yaratan var mıdır? **Beliz zâlimûne fî dalâlin mubîn:**[11] “Bilakis zalimler apaçık bir delalettedir.”

İlah olmak, Allah’tan başka ilah edinilmemesi Hâlık’ın hakkıdır. Allah bu yüzden ayetini böyle beyan ediyor. Eğer birini ilah gibi seversen, onu her şeyin önünde, üzerinde tutarsan, o senin için Allah’tan daha öncelikli olursa onu ilah edinmiş olursun. Allah soruyor; peki, o ilah edindiğin neyi yaratmıştır, yarattığı bir şey var mıdır, o ilah olarak gördüğün, Allah’ın yarattığı gibi bir şey yaratmış mıdır?

Ya eyyuhennâs: “Ey insanlar!” **Uzkurû ni’metallâhi aleykum:** “Allah’ın sizin üzerinizdeki nimetini hatırlayın (onu zikredin).” **Hel min hâlikın gayrullâh:** “Allah’tan başka bir yaratıcı mı var?” Allah’tan başka bir hâlık mı var? **Yerzukukum mines semâi vel ard:** “O, sizi gökten ve yerden rızıklandırıyor.” **Lâ ilâhe illâ:** “Ondan başka ilah yoktur.” **Huve fe ennâ tû’fekûn:**[12] “Nasıl da çevriliyorsunuz (nasıl da döndürülüyorsunuz)!”

Summe haleknân nutfete: “Sonra sizi nutfeden yarattık.” **Alakaten:** “(Sizi bir damladan) Bir pıhtıya (dönüştürdük).” **Fe halaknâl alakate mudgaten:** “Sonra bu pıhtıyı bir et parçasına

[10] Araf /11
[11] Lokmân /11
[12] Fâtır /3

dönüştürdük.” **Fe halaknâl mudgaten izâmen:** “Sonra bu et parçasını kemiklere dönüştürdük.” **Fe kesevnâl izâme lahmen:** “Sonra bu kemiklere et giydirdik.” **Summe enşe’nâhu halkan âhar:** “Sonra onu bambaşka bir yaratılışla yarattık.” **Fe tebârekallâhu ahsenul hâlikîn:**[13] “Allah, yaratanların en güzelidir, mübarektir.” Başka yaratıcı mı var? -Hâşâ!

Bir yoktan yaratmak bir de olanı tekrar etmek vardır. Hallâk ismi, olanı tekrar tekrar yaratandır. Bir de olan bir şeyle bir şey yaratmak vardır. Allah buna da hâlk etmek; yani yeni yaratma demiştir.

E lem tera ennallâhe halakas semâvâti vel arda bil hakk: “Görmedin mi Allah, gökleri ve yerleri hak ile yaratmıştır.” Yani bir gayeye, bir amaca uygun olarak yaratmıştır. **İn yeşe’ yuzhibkum:** “O dilerse sizi giderir (yok eder).” **Ve ye’ti bi halkın cedîd:**[14] “(Sizin yerinize) Yepyeni bir yaratılışla başkalarını getirir.”

Yani Allah’ın sizi yaratması, size ikram etmesi Allah’ın size mecbur olduğunu göstermez. Allah dilerse sizden vazgeçip sizi yok eder ve sizin yerinize yepyeni bir yaratılışla başkalarını getirir. Allah; “bana hiçbir şeyi şirk koşmayın. Sadece bana âbd olun. Eğer bana şirk koşarsanız böyle yaparım” buyurdu. Allah hem bizi giderip yerimize yenilerini getirebilir, hem de bütün insanları yok edip yerine yeni bir tür yaratabilir; çünkü o hallâk’tır.

İn yeşe’ yuzhibkum ve ye’ti bi halkın cedîd:[15] “Eğer o dilerse sizi yok eder ve yerinize yepyeni bir halk getirir.”

İleyhi merciukum cemîâ: “Hepinizin dönüşü onadır.” Hepinizin dönüşü Allah’adır. **Va’dallâhi hakkâ:** “Allah’ın va’di

[13] Mu’minûn /14
[14] İbrâhîm /19
[15] Fâtır /16

haktır.” Allah her neyi söylemiş, her neyi va’detmişse o va’di mutlaka haktır. **İnnehu yebdeul halk:** “(Allah) Onu ilk olarak yaratır.” **Summe:** “Sonra.” **Yuîduhu:** “Onu (o yaratmayı) iade eder.” Onu tekrarlar, tekrar tekrar yaratır.

Allah neden böyle yapar?

Li yecziyellezîne âmenû ve amilûs sâlihâti bil kıst: “İman edip salih amel işleyenleri, adaletle muamele edenleri (haksızlık etmeyenleri, zulmetmeyenleri) mükâfatlandırmak için.” **Vellezîne keferû lehum şerâbun min hamim:** “Kâfirleri de kaynar sudan içirmek üzere.” **Ve azâbun elîm:** “Elim bir azapla azaplandırmak için.” **Bimâ kânû yekfurûn:**[16] “Küfrettiklerinden dolayı (inkâr ettiklerinden, nankörlük yaptıklarından dolayı).”

Ve men nuammirhu: “Kimin ömrünü uzatırsak.” **Nunekkishu fîl halk:** “Onun yaratılışını azaltırız (eksiltiriz).” **E fe lâ ya’kılûn:**[17] “Hala aklınızı kullanmayacak mısınız?”

Allah’ın yaratılışı eksiltmesi ne demektir?

İnsan önce büyür, gençleşir, sonra olgunlaşır, daha sonra ise Allah onun yaratmasından eksiltir. Allah onu tekrar tekrar yaratırken bu sefer yaşlılığa doğru gider. Dolayısıyla yavaş yavaş gücünü ve aklını kaybeder. Allah başka bir ayet-i kerimede insanın yaşlılığını anlatırken; **“bilirken bilmez olur (güçlüyken güçsüz, çocuk gibi olur)”**[18] buyurur. Artık onun hafızası yavaş yavaş zayıflar. O, Allah onun yaratmasından eksilttiği için böyle olmuştur. Bu yüzden yaratılıştan eksiltmek; insanın yaşlandıkça gücünü kaybetmesi demektir.

[16] Yûnus /4
[17] Yâsîn /68
[18] Hac /5, Nahl /70

E fe lâ ya'kılûn: "Siz aklınızı kullanmayacak mısınız (hâlâ akıllanmayacak mısınız)." Yani; "acziyetinizi bilin, hallâk olan, yaratıp yaratmayı tekrar eden rabbinizi tanıyın." Allah, insanı yaratıp kendi haline bırakmış olsaydı insan hiçbir değişikliğe uğramazdı. Allah insanı önce büyütüp olgunlaştırır, kemale erdirir, sonra onu inişe geçirtir. Dolayısıyla insan gücünü, iradesini, aklını yavaş yavaş kaybeder. Bu, hallâk olanın tecellisidir. Bunu Allah söylüyor.

Ve min âyâtihî halkus semâvâti vel erd: "Göklerde ve yerde yarattığı her ne varsa hepsi onun ayetlerindendir." Onun varlığının, esmasının delillerindendir. **Ve mâ besse fîhimâ min dâbbetin ve huve alâ cem'ihim izâ yeşâu kadîr:**[19] "(Göklerde olsun, yerlerde olsun) Oradan dirilttiği (çıkardığı, ürettiği) hangi canlı olursa olsun hepsi onun ayetlerindendir ve o dilediği zaman onları bir araya toplamaya kadirdir."

E lâ lehul halku vel emr: "Dikkat edi (iyi bilin ki) yaratma da, emir de ona aittir." **Tebârekallâhu rabbulâlemîn:**[20] Âlemlerin rabbi olan Allah ne mübarektir."

Kâlû mâ entum illâ beşerun mislunâ ve mâ enzeler rahmânu min şey'in in entum illâ tekzibûn:[21] "(Allah'ın resullerini, ayetlerini inkâr edenler Allah'ın resullerine) Siz de ancak bizim gibi birer beşersiniz, Rahman hiçbir şey indirmemiştir, siz yalan söylüyorsunuz, dediler."

Allah'ın resulleri, nebileri Allah'ın ayetlerini okuyup her şeyi en ince ayrıntısına kadar beyan etmiş, anlatmıştır. Allah da kitabında her şeyi anlatmış, hiçbir şeyi eksik bırakmamıştır; ama

[19] Şura /29
[20] Araf /54
[21] Yâsîn /15

Allah'ı, Allah'ın ayetlerini kabul etmeyenler ayetleri, resulleri çeşitli şekilde inkâr ederler. Mesela bir kısmı; "Rahman hiçbir şey indirmemiş, Allah bize hiçbir şey anlatmamış, biz kendi aklımızla yolumuzu bulup hayatımızı yaşayacağız" derler. Bunlar zaten açıktan inkâr edenlerdir.

Bir kısmı da; "biz Allah'ın resullerini, kitabını kabul ediyoruz" derler; ama ayetler sanki onlara hiç inmemiş gibi onu ne okur, ne dinler ne de anlamaya çalışırlar. Kur'an'a yokmuş gibi muamele ederler. Ya da bir şeyi Allah'ın anlattığı gibi değil de işlerine geldiği gibi anlamaya, Kur'an'a, Allah'ın ayetlerine uymak yerine Allah'ın ayetlerini kendilerine uydurmaya çalışırlar. İnsanlar genel olarak böyledir. Bazıları inkâr ederek kâfir olur, bazıları da iman ettiğini söylediği halde gerekeni yapmayarak münafık olur. "Benim fikrim budur, bakın bu ayet de beni destekliyor" diyenler ayeti kendine uydurmuştur.

İnsan sadece "Allah böyle buyuruyor, benim de böyle yapmam, böyle olmam lazım" derse iman etmiş olur. Yoksa haşa Allah kimseyi desteklemez! "Biz böyle yapıyoruz, işte bu ayet de bizi destekliyor" demek yerine Allah'ın ayetlerine iman etmek gerekir. Niye sen kimsin, nesin ki Allah seni desteklesin! Allah'ın ayeti senin yaptığını doğru olarak tasdik edip kabul etmez. Senin Allah'a, Allah'ın ayetlerine iman etmen ve bu ayetleri kabul etmen gerekir. Biri, "benim bir fikrim var, bakın Allah da bu ayette beni destekliyor" derse bu durumda; "ben ilahım, benim söylediğim doğrudur, Allah da beni kabul etmiş, bana iman etmiş" demiş olur.

Kul kulluğunu bilmelidir. Az önce söylediğim ayet-i kerimede Allah; **"sizi bir nutfeden, bir damla sudan yarattık. Sonra onu kana, pıhtıya dönüştürdük, sonra onu ete dönüştürdük. O eti de kemiğe dönüştürdük, o kemiğe de et**

giydirdik. Sonra bambaşka bir yaratışla sizi yarattık"[22] buyurmuştu ya işte Allah bu ayetle insana; "haddini bil, seni ben yaratmışım, bana karşı edepli ol" demiştir. Herkes kulluğunu, acziyetini, Allah'ın kendisini yarattığını kabul etmelidir. Bu durumda seni yaratanın söylediğinden başka bir şeyi düşünmen, Allah'ın vahyi karşısında fikir beyan etmen Allah'a saygısızlıktır, edepsizliktir.

Allah ayet-i kerimede; **"hepinizi bir kadınla bir erkekten yarattım. Birbirinizi tanıyasınız diye sizi şubelere ve kabilelere ayırdım"**[23] buyurmuştur. Yani Allah siz birbirinizi tanıyıp sevesiniz, birbirinizi ayet gibi okuyasınız, Allah'ın güzelliğini birbirinizde göresiniz, birbirinize cennet olasınız, birbirinizle ahireti, ebedi hayatı kazanasınız ve birbirinize muamele ederken Allah'ın isimleri üzerinizde tecelli etsin diye sizi şubelere ve kabilelere ayırdı. Yoksa Allah, parça parça olup birbirinize düşman olasınız diye sizi kabilelere ayırmamıştır.

Haydi, küfredenler ya da münafıklar zaten iman etmedikleri için ayrıldılar. Peki, mü'minlerin her birinin "lâ ilâhe illallah muhammedun resulullah" dediği halde bin parçaya bölünmesi ve her kafadan bir sesin çıkması nasıl olabilir! Bu, Kur'an'a nasıl imandır! Hani rabbimiz, kitabımız, peygamberimiz birdi! Kitabı, peygamberi, rabbi bir olan nasıl ayrı olur, nasıl farklı düşünür, nasıl birbirine düşmanlık yapabilir, nasıl birbirine iftira atıp, dedikodu yapıp birbirlerinin kuyusunu kazabilir! İşin kötüsü, nasıl olur da birbirini öldürebilir! Bunu bilen varsa izah etsin!

Ben söyleyeyim; bir olan Allah'a iman etmediğimiz, önderimiz, rehberimiz, tabi olduğumuz peygamberimiz ve

[22] Mu'minûn /14
[23] Hucurat /13

kitabımız bir olmadığı için bunlar yaşanıyor. Aynı peygambere, aynı kitaba iman etmemiş, aksine kitabı kendimize uydurmuşuz. Allah'ın vahyi karşısında boyun bükmemiş "allahumme lebbeyk" diyememiş, bunun yerine "Allah beni destekliyor" demişiz. Eğer böyle olmasaydı bu kadar sorun, sıkıntı yaşamazdık.

Allah ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için **Ve mâ erselnâke illâ rahmeten lil âlemîn:**[24] "Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik" buyurur. Biri âlemlere değil sadece kendine rahmet olsa bile bir başkasına düşmanlık yapabilir mi! Kendimize, ailemize, yakınlarımıza, arkadaşımıza, kardeşimize rahmet olamamışsak o halde bu nasıl peygambere tabiyettir! Nasıl rahmeten lil âlemîne tabi olduğumuzu söyleyebiliyoruz!

Allah, başka bir ayette Resulullah (s.a.v) Efendimiz'e; **"sen azim bir ahlak üzeresin"**[25] buyurmuştur. Azim ahlak Allah'ın Esmau'l Husna'sıdır; yani en kâmil manada rahim olup merhamet etmek, kerim olup ikram etmek, afuvv olup affetmek ve vedud olup sevmektir. Eğer sevemiyor, rahmet olamıyor, ikram edemiyor, kardeşimizin hatasını affedemiyorsak bu durumda peygambere nasıl tabi olmuş oluruz!

Peygambere tabi olmayınca ne olur?

Allah ayet-i kerimede peygamberine; **"de ki: Allah'ı seviyorsanız (yani Allah'a iman ettiğinizi iddia ediyorsanız) bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin, sizin günahlarınızı mağfiret etsin"**[26] buyurmuştur. Bu durumda Allah'ın resulüne tabi olmadıysak imanımız yoktur, imanın, cennetin sadece hayalini kuruyoruz demektir. Sevmez, rahmet etmez, ikram etmez, yardım

[24] Enbiyâ /107
[25] Kalem /4
[26] Âli İmran /31

etmezsek cenneti nasıl umabiliriz, iman ettiğimizi nasıl iddia edebiliriz!

Bir olmakta, beraber olmakta, kardeş olmakta rahmet vardır. Aynı şekilde ayrılıkta azap vardır. Allah bizi bir ve beraber görmek ister. **"Allah, yolunda kale gibi saf bağlayanları sever"**[27] buyurmasının sebebi budur.

Evet, Allah'ın Hallâk ismini anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Allah, Hallâk ismiyle tecelli edip her şeyi her anda yaratır ve bu yaratmayı tekrar eder. Bu yüzden ayet-i kerimede; **"Allah önce yaratır, sonra yarattığını tekrar eder (tekrar yaratmaya devam eder)"**[28] buyurmuştur.

Bu durumda kula düşen nedir, Allah'ın Hallâk ismi onda nasıl tecelli etmelidir? Kul, Allah'ın Hallâk ismine nasıl iman etmelidir ve Allah neden yaratmayı tekrar eder?

Allah ayet-i kerimede buyurur; **"Allah yerde, gökte ne varsa hepsini insanın hizmetine verdi."**[29] Bize düşen kendimize; yani önce insana bakmaktır. İnsan doğar, büyür, yaşlanır, sonra hesap vermek üzere Allah'ın huzuruna gider. Bu durumda kul her anda büyümeye, değişmeye çalışmalı, her anda olgunlaşmalıdır. İnsan nasıl ki zahiri olarak büyüyorsa bir de manevi olarak büyümesi, bunun için de manevi olarak büyümeyi kabul etmesi gerekir. Eğer biri; "ben kendime yeterim, ben kendimden böyle razıyım" derse Allah'ın Hallâk ismine iman etmemiş olur.

[27] Saff /4
[28] Yûnus /34
[29] Lokmân /20

EL HALLÂK

Allah'ın 99, "Allah" ismiyle beraber 100 tane ismi vardır. Bu durumda imanı yüz parçaya ayıracak olsak bir isme iman etmediğimizde yüz isimden bir ismi, on tane isme iman etmediğimizde ise on ismi; yani imanımızın onda birini kaybetmiş oluruz. Hâlbuki imanımızın tam bir iman olması, bunun için de Allah'ın isimlerine tam olarak iman etmemiz gerekir. Yoksa Allah'a iman etmiş olmayız. Çünkü Allah'a iman; Allah'ın isimlerine, El Esmau'l Husna'sına iman demektir.

Allah kendimizi değiştirelim diye her anda bir şe'endedir, her an bizi yeniden yaratır; yani her an yeniden doğar, tekrar ölür, sonra bir daha doğarız. Her sonraki doğuşumuz bir önceki doğumumuzun devamıdır. Allah ilk doğuşta kazandıklarımızı ikinci doğuşta da bize ikram eder. O ikinci doğuşta büyümemiz için bir daha rabbimizi, rabbimizin güzelliğini kazanmamız gerekir; çünkü insanda Esmau'l Husna'dan, Allah'ın güzelliğinden başka bir şey yoktur.

Mesela birini anlatırsak onun için ya; kerim, sabırlı, cömert, merhametli biri deriz ya da sabırsız, cimri, zalim biri deriz. Bir insanı anlatırken tek kelimeyle onun sıfatını, esmasını, daha doğrusu Allah'ın onda tecelli eden esmasını anlatırız ya da o esmalardan mahrum kaldığı için karanlıkta kalan tarafını anlatırız.

Zalim olmak, cahil olmak, cimri olmak Allah'ın isimlerinin kulda tecelli etmemesi; yani insanın karanlıkta kalması demektir. Öyleyse insan, Allah'ın esmasından, isimlerinden ibarettir. Kıyamet günü hesaba çekilirken de Allah'ın El Esmau'l Husna'sı ile hesaba çekiliriz; Mizan'da günahlar bir tarafa, sevaplar bir tarafa koyulup tartılır derken de kastedilen Allah'ın isimleridir.

Hesaba çekilirken sadece yaptıklarımızdan değil bir de yapmadıklarımızdan hesaba çekiliriz. Ben kısaca hesabı nasıl anlamamız gerektiğini örnek vererek açıklayayım.

Allah, her bir kuluna bir ömür tayin etmiştir ve her kulun hayatı boyunca kazanması gereken esma için ona Hallâk ismiyle tecelli edip imkân tanır sonra da "haydi, kulum bu ismimi kazan" der. Diyelim ki Allah bir kuluna Rahim ismini kazanması için imkân tanısa ve onun yüz sefer rahmet etmesi gerekse ve bu imkânın 51'ini değerlendirse Kıyamet günü Rahim isminden geçmiş olur. Tabi, insanın Allah'ın Rahim isminin tecellisini kazanması için sadece "falan kişiye acıdım, rahmet ettim" demesi yeterli olmaz. Bu tecelliyi kazanması için gerekeni yapması lazım. Gerekeni yaparsa Allah'ın Rahim isminin hakkını vermiş olur ve her imtihanın hakkını verdiğinde Allah ona Rahim ismiyle bir daha tecelli eder, o da yaptığı kadarıyla bu ismin tecellisini kazanır.

Diyelim ki gerekeni 51 sefer yapıp merhamet etse ve merhametinin gereği olarak elinden gelen her şeyi yapsa; ama 49 sefer de yapmamış olsa sırf 51 defa merhamet ettiği için mizanda Allah'ın Rahim isminden geçer.

Bu yüzden herhangi bir ismin hesabından geçmemiz için hayatımız boyunca o isimle tabi tutulduğumuz imtihanların en az yüzde 51'ni kazanmamız gerekir. Böyle yaparsak Kıyamet günü o isimlerden mizanı geçeriz; ama tam tersine 49 sefer merhamet etsek, 51 sefer merhamet etmezsek, o isim mizanda hafif gelir ve o isimden tabiri caizse sınıfta kalmış oluruz.

Hesap, Allah'ın 99 esmasıyla yapılır; çünkü kulun amelleri esmaya göredir. Allah, kuluna yüz sefer merhamet etme, ikram etme, affetme imkânı tanımıştır; ama o bunun farkında bile olmamıştır. Yuvarlak hesap olsun diye yüz defa dedim. Yoksa değil

yüz defa sayısını Allah'ın bildiği kadarıyla Allah, kuluna imkânlar tanır.

Eğer kul bu imkânlar karşısında gerekeni yapmazsa, istediği kadar "ben namazımı kıldım, orucumu tuttum, kimseye de zulmetmedim" desin, yine de kaybeder; çünkü yaratılışın gayesi, ibadet değildir, hesap ibadetle değildir. Kulun yaptığı bütün ibadetler onun imanını kemale erdirmek, onu Hz. İnsan yapmak içindir; yani Allah'ın güzel isimlerinin onun üzerinde tecelli etmesi içindir. Hesap böyle görülür. Bu yüzden Allah'ın El Esmau'l Husna'sıyla hesaba çekileceğimizi söyledim.

Biri Allah'ın Hallâk ismine iman etse, tövbe ve istiğfar edip gönlünü Allah'a döndürerek; "ya rabbi! Ben senin rızanı istiyorum" dese değişmeyi kabul etmiş olur. Allah da ona muameleyi anında yapar.

Bir önceki isimde Allah'ın Rakib ismini anlamaya çalışmıştık. Allah'ın Rakib isminde Allah, kulunu murakabe altında tutar ve her anda kuluna muamelede bulunur, demiştik. Aynı şekilde Hallâk ismiyle de her anda ona muamelede bulunur; yani kul "ben böyle istiyorum" dediğinde Allah ona anında gerekeni yapar. Bu nedenle Allah'ın Hallâk ismine iman eden biri asla umutsuz olmaz.

Neden?

Çünkü Allah'ın her anda bir şe'ende, bir yaratmada olduğunu, ona şimdi böyle muamele ediyorsa yarın daha farklı bir şekilde muamele edeceğini bilir. Umutsuzluğa düşenler Allah'ın Hallâk ismine, Rakib ismine, Bedi' ismine, Kerim ismine, Fââl ismine iman etmemiştir; çünkü Allah'a iman varsa umutsuzluk

yoktur. Umutsuzluk iblisin halidir. Bu yüzden umutsuzluk insanı iblis yapar.

İblis; Allah'ın rahmetinden umudunu kesen manasına gelir. O, Allah'ın rahmetinden umudunu kestiği için ona iblis denmiştir. Hâlbuki mü'min, iblis olmaz. Biri iblis olursa; yani umutsuz olursa o, mü'min değildir, Allah'a iman etmemiştir.

Mesela; "ben iman etmişim" deyip sonra imanı değil de küfrü tercih eden biri "ya rabbi! Ben geçmişte şu kadar iman etmiştim, o yüzden beni mü'min olarak kabul et" diyebilir mi? - Elbette ki diyemez; çünkü dün mü'mindi, bugün münafık oldu, dün mü'mindi, bugün kâfir oldu. Dün "rabbim Allah'tır" deyip rabbine boyun büküyordu; ama bugün "rabbim nefsimdir, ben ilahım" deyip rabbine kafa tutuyor. Allah bunu kimseden kabul etmez.

Sadece Allah'ın Hallâk olduğuna iman etmeyenler içinde bulunduğu durumun değişmeyeceğini zanneder. Dolayısıyla içinde bulunduğu anın esiri olur; ama mü'minler içinde bulundukları zamana, duruma esir olmaz. Mü'minler, anın hükümranıdır, hükmedenidir. Bu yüzden zamana, içinde bulunduğu ana boğulmazlar, dünyaya ahiretten, kıyamet yerinden bakar, arştan bakarlar ve Allah'ın, Hallâk ismiyle tecelli edip onları her anda değiştirdiğini görüp anlarlar. Bunun için de akıllarını ve gönüllerini kullanırlar. Bu yüzden mü'minler zamanın çocuğu değil babasıdır.

Allah ayet-i kerimede; **"eğer duanız (isteğiniz, tercihiniz) olmasaydı rabbim size neden değer (kıymet) versin"**[30] buyurmuştur.

[30] Furkân /77

Peki, dua ne demektir?

Dua; insanın içinde bulunduğu anın, halin değişimini istemesi demektir. “Ben böyle değil de şöyle olmasını istiyorum” deyip iradeyi kendi isteği yönünde kullanmasıdır. Eğer o an değişmemiş, hallâk olan Allah anı yeniden yaratmamış olsaydı kimse dua edemezdi. Bu yüzden umudunu kaybedenler dualarını da kaybetmiştir. Aynı şekilde dua edenler de Allah’ın Hallâk ismine iman edenlerdir. Böyle olunca Allah da kulunun duasını kabul eder. O dilerse kulun içinde bulunduğu anı bir de sonraki anı değiştirir. Bu, Hallâk’ın bileceği iştir; ama bilmemiz lazım ki Allah bizim için her neyi yaratırsa yaratsın mutlaka rahimdir, kerimdir, afuvvdur, veduddur, güvenilmeye, tevekkül edilmeye layıktır. Bu nedenle mü’min, rabbine güvenir ve rabbine duasını yapar.

Kendisi için dua edenler; “ben değişmek istiyorum, kendimi kirlettim ama temizlenmek istiyorum. Ne olur beni mağfiret et. Sen ğafursun, ben de senin mağfiretini istiyorum, beni temizle ya rabbi” der. Allah, kulunu her an yarattığı için kul kendi gönlünde bu şekilde istiğfar ettiğinde Allah onu bir daha yaratırken hiç günah işlememiş gibi tertemiz yaratır. Allah onun her zerresine sinmiş olan o günahı, o günahının kirini bir dahaki yaratışta tamamen değiştirir ve onda eski halinden eser kalmaz.

İnsan kıymetini duasından alıyorsa bu durumda birinin Allah’ın Hallâk ismine iman etmeden dua edebilmesi mümkün değildir. “Ben rabbimin benim için tercih ettiklerini tercih ediyorum” diyebilecek seviyeye gelenler müstesna; ama bununla beraber kul varabileceği en son noktaya varmak ve Allah’a dostlukta gidebileceği en son yer için duasını etmek zorundadır.

Dünyaya sadece dünyanın içinden bakarsak dünyada kayboluruz. Allah, kuluna gönül vermiştir, dolayısıyla kul

istediğinde başka bir yere çıkıp dünyaya oradan bakabilir. Mesela bir de dünyaya kıyamet yerinden bakalım; yani dünya hayatımızın bittiğini, kıyamet yerine gidip orda hesabımızı gördüğümüzü, kitabımızın elimize verildiğini tefekkür edelim. O zaman nasıl bir halde olduğumuzu görürüz.

Allah ayet-i kerimede; **"kaybedenler diyecekler ki: Ya rabbi! Bizi dünyaya gönder, bu sefer ayetlerine iman edeceğiz, yolunda infak edeceğiz"**[31] buyurur.

Allah yolunda infakı sadece para olarak anlamamak gerekir. Allah yolunda verdiğin ve yaptığın her şey infaktır. Bir tebessüm de infaktır, sadakadır.[32] O gün kaybedenler; "ayetlerine iman edeceğiz, bir de yolunda infak edeceğiz; yani her şeyimizi, hayatımızı senin yoluna infak edeceğiz" derler ama iş işten geçmiştir.

Arada bir kıyamet yerinden buraya bakarsak ne yapacağımızı anlarız. Öyle yaparsak Allah için yaptığımız güzel şeyler bize sıkıntı vermez, tam tersine gönlümüzü huzura erdirir, böylelikle Allah ile huzur buluruz. O zaman dünya bizim için sadece zahiri bir hayat olarak kalmaz, ebedi hayatın tarlası, Allah'ın rızasını kazanma yeri olur.

Mesela bazıları; "dünyayı sevmiyoruz, dünyadan gitmek istiyoruz" der. Oysaki bu yanlış bir bakıştır, bu bakış mü'mince bir bakış değildir. Biri; "sıkıldım, gitmek istiyorum" derse bu durumda "Allah'ım! Senin yaptığını beğenmedim, seni rab olarak kabul etmiyorum, senin beni tabi tuttuğun ve tutacağın imtihanları kabul etmiyorum" demiş olur. Eğer sen; "ben sıkıldım, rabbime kavuşmak istiyorum, onun için ölmek istiyorum" diyorsan ya sen

[31] Secde /12
[32] Tirmizi, Birr, 36

bu işi anlamamışsın, ya şeytanın tuzağına düşmüşsün ya da kendine hile yapıyor, kendi kendine yalan söylüyor, kendi kendini kandırıyorsun, demektir.

Nasıl?

Bu dünyada Allah'ın rızasını kazanma, Allah'a yakın olma, tekrar tekrar kazanma, Allah için bir şey yapma imkânın vardır. Ahirette ise böyle bir imkânın yoktur. Sen burada Allah için bir şey yapabilir, "ya rabbi! Senin için, seni sevdiğim için bunu yaparım, bu sıkıntıya katlanırım" diyebilirsin. Bu da imanı; yani Allah'ı sevmeyi gerektirir. Eğer; "ya rabbi! Dünyada kalmak istemiyorum, sana kavuşmak istiyorum" diyorsan Allah'ı sevmiyorsun demektir. Hiçbir peygamber böyle söylememiştir. Böyle yaparsan Allah senin sevgini kabul etmez; çünkü sevgi, iman fedakârlık ister, ispat ister.

Mesela Hz. İbrahim (a.s.) ateşe atıldığında hiçbir şekilde tereddüt etmemiştir; çünkü Allah'ın Hallâk ismine iman etmişti. O, Allah dilemezse ateşin onu yakmayacağını, Allah'ın her anda bir şe'ende, bir yaratmada olduğunu; yani Allah'ın her an bu durumu değiştirebileceğini biliyordu. Allah bunu değiştirmezse de Allah'ın rahman, rahim, vedud, kerim olduğunu bildiğinden dolayı bunun kendisi için güzel olduğunu da biliyordu; ama Allah'ın bu anı değiştireceğini umut ediyordu. Nasıl umut etmez! Allah mutlaka gerekeni yapar.

Hz. Cebrail (a.s.) gelip; *"eğer istersen sana yardım edeyim"* dediğinde *Hz. İbrahim (a.s.) "benim yardıma ihtiyacım yoktur. Allah beni görüyor, biliyor. Allah'ın ne yapması gerektiğini ona söylemiyorum, söylemeyeceğim. Onun bilmesi benim duamdır. Allah benim gönlümü de, ne istediğimi de biliyor. Ben duamı*

yapmışım ama onun takdirine de razı olup boynumu büküyorum; çünkü o ne yaparsa yapsın güzel yapar" buyurmuştu.

Eğer Hz. İbrahim (a.s.) Allah'ın Hallâk ismine iman etmemiş, sadece bulunduğu ana bakıp sanki o an hiç değişmeyecekmiş gibi anlamış olsaydı sabredemez, itiraz eder, isyan ederdi. Bu yüzden Allah'ın her bir ismine iman etmek imanın şartıdır. Allah'a iman böyledir.

Aynı şekilde Hz. Yusuf (a.s.) kuyuya ve zindana atıldığında sabretmiştir. Niye? -Çünkü Allah'ın hallâk olduğunu, kendisine yardım edeceğini biliyordu. Allah bugün böyle tecelli etmişse yarın başka türlü tecelli eder ve onu Mısır'a sultan eder. Allah'ın âdeti böyledir. Aynı şekilde her bir peygamber için de bu aynen geçerlidir.

Allah ayet-i kerimelerde Hz. Musa (a.s.)'ın denizden geçişini anlatırken; **"Musa kavmiyle beraber denizin önüne geldiğinde kavmi ona; Firavun gelip bize yetişti, yakalandık (hepimizi işkenceyle öldürecek) dedi. Bunun üzerine Musa: (Rabbinize güvenin) O mutlaka bize bir çıkış yolu gösterir, dedi"**[33] buyurur. Hz. Musa (a.s.) kavmi gibi bir fikre, bir düşünceye kapılmayıp; "Allah mutlaka bize yeni bir hâlk ile bir şey yaratır" dedi. O da Allah'ın ne yapacağını merak ediyordu; çünkü Allah'ın ne yapacağını bilmiyordu. Sonrasında Allah Hz. Musa ve kavmi için denizi ikiye ayırdı. Allah ayet-i kerimenin devamında bu durumu anlatırken; **"o zaman Musa'ya: Asanı deniz vur yarılsın (siz geçin, Firavun da boğulsun) diye vahyettik"**[34] buyurur.

[33] Şura /61-62
[34] Şura /63

Allah her an bir şe'ende, her an bir hükümdedir, her an bir hüküm verir. Bu yüzden ayet-i kerimelerde; **"hüküm de, emir de, yaratma da ona aittir"**[35] buyurmuştur.

Aynı şey Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için de geçerlidir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz en zor, en şiddetli anda işi Allah'a havale edip; "mutlaka senin bu yaptığın güzeldir. Ben sana asla itiraz etmem. Benim tek endişem; senin bana küsmen, darılman, bana gazap etmendir. Sen bana küsmemiş, darılmamış, gazap etmemişsen eğer nasıl bir işkence görürsem göreyim, kim beni nasıl taşlarsa taşlasın, buna aldırış etmem. Bunlar benim için önemli değildir. Benim için önemli olan; senin bana küsmemen, darılmaman, bana gazap etmemendir" demiştir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de bugün taşlanıyorsa, yarın Allah'ın ona Medine'yi, sonra dünyanın dört bir tarafına hükmetmeyi ikram edeceğini biliyordu; ama Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ikisine de asla bakmamıştır. Aynı şekilde hiçbir peygamber dünyadaki ne nimete, ne de sıkıntıya bakmıştır.

Mesela; Hz. Eyüp (a.s.) hastalandığında hastalığı için şikâyet etmedi. Hastalığı diline kadar gelip Allah'ı zikirde zorlanınca konuştu. Konuşunca da Allah'a; "bunu sen yaptın" demedi. Ayet-i kerimede buyrulduğu gibi; **"ya rabbi! Şeytandan bana bir sıkıntı dokundu"**[36] dedi.

Peki, Hz. Eyüp (a.s.)'ın böyle söylemesinin sebebi neydi?

İblisin, onun karşısına geçip; "bak sen sözde Allah dostusun, Allah'ın nebisisin, resulüsün, Allah'ın sevdiği bir kulsun; ama bak o sana ne yaptı? Hem malını, hem evlatlarını, hem de

[35] Araf /54, Kasas /70
[36] Sâd /41

kendi memleketindeki şerefini kaybettin -Hz. Eyüp (a.s.) zengin ve aynı zamanda itibarlı biriydi- bununla beraber sağlığını da kaybettin. Artık hiç kimse sana selam vermiyor, 'hastalık kaparız' diye yanına bile yaklaşmıyor. Sen böyle mi Allah'ın dostusun, dost dosta böyle mi yapar" demesinden incindi. Bu yüzden böyle söyledi.

Hz. Eyüp (a.s.) "bana şeytandan bir sıkıntı dokundu" derken aslında; "şeytan gevezelik yapıyor, ondan sıkıldım" demişti ve o ana kadar da Allah'a; "şifa ver" bile dememiş, "sen biliyorsun" demişti. Halini Allah'a arz edip Allah'tan şifa isterken bile şikâyet edip "neden böyle yaptın" dememiş, sadece şeytanın bu gevezeliğinden sıkıldığını söylemişti.

Allah da ayet-i kerimede Hz. Eyüp için; **"ayağını taşa vur! İşte hem içilecek, hem de yıkanacak bir su"**[37] buyurmuştu. Yani hem suyu iç, hem de onunla yıkan. Allah bu sefer onun için yeni bir şey yarattı. Bu yüzden ayetin devamında; **"Allah onun hem mülkünün, hem evlatlarının bir mislini daha ona ikram etti"**[38] buyurdu. Hz. Eyüp (a.s.)'ın Allah'a olan güvenine, Allah'a olan imanına, sabrına karşılık Allah onun evlatlarını verirken iki mislini vermiştir. Kimse Allah'ın bunu ona nasıl ikram ettiğini bilmiyor; yani Allah'ın ona çocuklarının hepsini yeniden diriltip mi verdiğini, yoksa başka bir şekilde mi verdiğini bilmiyor.

Peygamberler nasıl umudunu kaybetmemiş, umutsuz olmamışsa ki zaten böyle bir şey onlara yakışmaz, aynı şekilde mü'mine düşen de onlar gibi olmaya çalışmak, onları kendine örnek almaktır.

[37] Sâd /42
[38] Sâd /43

Mesela bununla ilgili Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurur;

"Kıyamet günü Allah, kullarını hesaba çekerken onlara peygamberleri örnek gösterir. Biri; ya rabbi! Ben fakirdim kulluğumu yapamadım, derse Allah ona Hz. İsa (a.s.)'ı gösterip; 'sen kulum İsa kadar fakir miydin, onun üzerinde bir tek gömleği vardı, başka da bir şeyi yoktu', der. Biri; ben hastaydım, kulluğumu yapamadım, derse ona da Hz. Eyüp (a.s.)'ı örnek gösterip; 'sen kulum Eyüp kadar hasta mıydın; ama o kulluğunu yaptı. O da bir kul, sen de bir kulsun, onun yaptığını sen de yapabilir, dolayısıyla onun kazandığını sen de kazanabilirdin' der. Biri; ben zengindim, makam sahibiydim, makamım, zenginliğim, servetim beni kulluğumdan alıkoydu, derse ona da Hz. Süleyman (a.s.) ve Hz. Davut (a.s.)'ı örnek gösterip; 'sen Süleyman kulum, Davut kulum kadar zengin miydin, onlar kadar saltanatın var mıydı; ama onlar kulluklarını yaptı, sen de yapabilirdin' der. Biri de; 'başıma sıkıntılar, musibetler, belalar geldi' derse ona da beni örnek gösterip; 'sen onun kadar sıkıntı çektin mi' der." Yani kimsenin mazereti kabul edilmez.

Bizim için örnek; Allah'ın resulleridir, nebileridir, Resulullah (s.a.v) Efendimiz'dir, onlara tabi olanlardır. Bu yüzden bize düşen; gözümüzü, gönlümüzü Allah'tan, Allah'ın rızasından, ebedi hayattan, Allah'ın Kıyamet günü önümüze koyacağı kitabımızdan ayırmamaktır. Ne yaparsak yapalım "benim yapacağım, söyleyeceğim ya da düşündüğüm her şey bu kitaba yazılıyor" deyip mutlaka hesabımızı öyle yapmamız gerekir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"iki günü müsavi olan ziyandadır"*[39] buyurmuştur. İki günü aynı olan, eşit olan

[39] Aclunî, Keşfu'l-Hafa 2 /276; Aliyyulkari El-Mevduatu'l-Kübra

ziyandadır. İnsanın bir sonraki günü bir önceki günden mutlaka daha güzel olmalıdır. İnsanın bir sonraki yaratılışı bir önceki yaratılışından daha güzel, daha iyi değilse ziyanda olur. Kul, Allah'a dönükken mutlaka kazanır ve mutlaka yarını bugünden, bugünü de dünden daha iyi olur. Bu her birimiz için böyledir; çünkü bugün biraz daha "Allah" demiş, rabbimizi biraz daha istemiş, rabbimize biraz daha yürümeye, rabbimizin rızasını kazanmaya çalışmışızdır. Bu yüzden bugünümüz dünümüzden, yarınımız da bugünümüzden daha iyidir.

Mü'minler böyledir; çünkü mü'minler rabbini sever. Mutlaka bugünleri dünlerinden, yarınları da bugünlerinden daha iyi, daha güzel olur. Bu istisnasız her bir mü'min için böyledir. Tabi bunun olabilmesi için mutlaka Allah'a biraz daha yaklaşmış, onun nurundan biraz daha almış, isimleriyle biraz daha isimlenmiş, güzelliğiyle biraz daha güzelleşmiş olmak gerekir.

Tasavvufta buna seyr-i sulük; yani Allah'a, Allah'ın güzelliğini kazanmaya, vuslata yolculuk denir. Birinin üzerinde Allah'ın isimleri tecelli ettikçe Allah'a, Resulullah'a yaklaşır ve Allah'a, Resulullah'a yakın olur. Resulullah (s.a.v) Efendimiz'in güzelliği, ahlakı kimde ne kadar tecelli ettiyse o, Resulullah (s.a.v) Efendimiz'e o kadar yakın olur, ona uyar, ona benzer, onun ümmeti, varisi, mü'mini olur.

Allah ayet-i kerimede; **Yusebbihu lillâhi mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ard:**[40] "Gökte, yerde (ikisinin arasında) her ne varsa hepsi rabbini tesbih eder" buyurur. Tesbih Arapça'da sebehe kökünden türetilen bir sözcüktür. Sebehe ise Türkçe'de "akmak" manasına gelir. Bu durumda yerde, gökte ne varsa hepsi rabbinin kendisine

[40] Cuma /1, Teğâbun /1

koyduğu takdirle akar, hareket eder, Allah'ın emrine itaat eder. Ayet bu manaya gelir.

Bir zahiri, bir de manevi tesbih vardır. Her şey irade sahibidir ve manevi olarak rabbini tesbih eder. Tesbih bir de noksan sıfatlardan münezzeh demektir. En güzel isimler Allah'ındır, Allah bütün kemal sıfatlarıyla vasıflanmıştır, muttasıftır, her türlü noksanlıktan beridir. Bütün varlık da vazifesini, tesbihini Allah'a en güzel şekilde yapar. Allah varlığa nasıl emretmiş, nasıl öğretmiş, nasıl hükmetmişse varlık, tesbihini öyle yapar.

Bütün varlık atomlardan meydana gelir ve atomun içinde bir çekirdeği vardır, çekirdeğin de kendi içinde atomları vardır. O atomlar sıfıra geldiğinde hepsi bir hareketten, sonra bir ışıktan, bir tecelliden meydana gelmiş olur ve unutmamak lazım ki; en küçükten en büyüğüne, galaksi de, evrenin kendisi de her zaman bir dönüş halindedir.

Kâinatın bir sınırı vardır. Allah ayet-i kerimede; **"kâinatı biz yarattık, onu biz genişletiyoruz"**[41] buyurur. Bu yüzden kâinat genişlemeye devam eder ve her şey mutlaka bir şeyin etrafında döner. Dönmeyen; yani Allah'ı tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ay, Dünya'nın, Dünya Güneş'in etrafında, Güneş kendi galaksisinin, yaşadığımız galaksi de evrenin içinde döner, durur.

Bir de insanın tesbihi vardır. Peki, insan neyin etrafında döner? -İnsan da kendi etrafında bir dönüş halinde, semah halindedir. Allah ayet-i kerimede **"ne yana dönersen dön, rabbinin vechi oradadır"**[42] buyurur. İnsan kendi etrafında dönerse doğru, başka bir şeyin etrafında dönerse yanlış yapar;

[41] Zâriyât /47
[42] Bakara /115

çünkü kendi etrafında dönerse kendini bulur, anlar, tanır. Bunun için de mutlaka kendine bakıp tefekkür etmesi gerekir. Bu yüzden herkes kendini anlamak için kendi etrafında, kendi gönlünde dönmelidir.

Mesela; hepimiz kıbleye dönüp secde ediyoruz diye Kâbe'ye mi secde etmiş oluyoruz? -Hâşâ! Kâbe'ye secde etmiyoruz, sadece Kâbe'ye taraf dönüyor, rabbimize öyle secde ediyoruz. Aslında her birimiz kendi gönlümüzdeki rabbimize secde ediyoruz. Öyle değil mi! Birinin tanıdığı, bildiği rabbi, kendi imanı, marifeti, bilgisi kadar, bir başkasının ise kendisi kadardır. Birinin bildiğini öteki bilmez, diğerinin bildiğini de öbürü bilmez. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"hiç bilenle bilmeyen bir olur mu**[43] buyurur.

Bu durumda ikisinin secde ettiği ilah aynı mıdır?

Hâşâ! Her biri kendi marifeti nispetinde, rabbini ne kadar biliyor, nasıl biliyorsa secde ettiği rabbi odur. Kim, Allah'ı isimleriyle ne kadar tanırsa secdesi de ona göre olur; çünkü ona secde ediyor ama secde ettiği kendi gönlünde tecelli eden rabbidir. Bu yüzden ne yana dönerse dönsün rabbi ordadır. Sonrasında Allah'ın kendisine nefhettiği ruhunu bulunca onunla rabbini bulur, müşahede eder.

İnsanı yaratan Allah'tır. Allah, insanın yaratılış safhalarını anlatmıştır. Mesela; Yahudiler, Hristiyanlar bu kısmı yanlış anlamışlardır, yanlış anladıkları için insana bakışları da yanlış olmuştur. Bu yüzden bu kısmı doğru anlamak çok önemlidir.

İnsan bir bedenden, bir candan bir de ruhtan meydana gelir; yani insan sadece beden ve ruh değildir. İnsanın bir de onu

[43] Zumer /9

zahiri olarak diri tutan canı vardır. Bu cana da "ruhi hayvani" denilmiştir; ama ben kelimeyi böyle kullanmayacağım.

Âlimlerimiz, insanı diri tutan bu ruha "ruhi hayvani" demişlerdir; çünkü bu ruh hayvanda da vardır. Bu ruhun özelliği buhar olmasıdır. Bu ruh, gıdalardan meydana gelmiş olan buhardır, aynı zamanda ona "can" da denir. Mesela; bir hayvan öldüğünde ona ruhu çıktı denmez, canı çıktı denir. İşte, insanda hem bu hayvani ruh; yani can vardır, hem de sultani ruh denen Allah'ın nefhettiği ruh vardır.

Allah insana bu sultani ruhu nefhetmeseydi insan beşer olurdu. Zaten Allah ayetinde insanın zahiri yaratılışını anlatırken onun için "beşer"[44] tabirini kullanır.

Hz. Âdem (a.s.) yaratılırken önce bedeni oluşmuştur. Allah onu pişmiş çamurdan, süzme çamurdan yaratmıştır. Bu konuyla ilgili 7 tane ayet vardır.[45] Sonra Hz. Âdem (a.s.) dirilmiş ve onda can meydana gelmiştir, Allah ona henüz kendinden olan ruhu nefhetmemiştir; ama yine de o diridir. Son olarak da ona ruhundan nefhetmiş ve Allah'ın yeryüzündeki halifesi olan Hz. İnsan vücuda gelmiştir.

Peki, hayvanda akıl var mıdır?

Elbette ki vardır. Biz sadece onların seviyesinde olmadığımız için bunu anlamıyoruz. Onlarda akıl olduğunu kim söylüyor? -Onları yaratan Allah söylüyor. Allah ayet-i kerimede Hz. Süleyman (a.s.)'ı anlatırken; **"Süleyman ve ordusu karıncaların bulunduğu vadiden geçerken (kraliçe) karınca** -hayvanlarda genelde reis dişidir- **dedi ki: Ey karıncalar! Yuvanıza**

[44] Hicr /28, Sâd /71
[45] Sâd /71, En'âm /2, Mu'minûn /12, İsrâ /61, Araf /12, Saffât /11, Secde /7

girin. Süleyman ve ordusu farkında olmadan sizi ezmesin" buyurur. Hz. Süleyman (a.s.) bütün hayvanların, kuşların dilini bildiği için Allah ayet-i kerimenin devamında; **"Süleyman, karıncanın bu sözüne tebessüm etti ve güldü"**[46] buyurmuştur.

Karınca; "Süleyman farkında olmadan" dediği için Hz. Süleyman (a.s.) onun bu sözüne gülmüştür; çünkü bu, bir peygamber, bir mü'min bilerek karıncayı ezmez manasına gelir. Eğer ezerse farkında olmadığı içindir. Karıncanın aklı olmasaydı onun Hz. Süleyman (a.s.) olduğunu, onun ve askerlerinin karıncaları ezmeyeceğini, onların dostu olduğunu nerden bilecekti!

Allah başka bir ayette; **"yerde yürüyen canlıların, havada uçan kuşların her biri sizin gibi bir cemaattir"**[47] buyurur. Her biri sizin gibi bir ümmettir. Hüdhüd kuşunu anlatırken de; **"(Hüdhüd, Süleyman'a) Ben bir yere gittim, onlar Allah'ı bırakıp Güneş'e tapıyordu. Şeytan onlara yaptıklarını süslü ve güzel göstermişti. Bu yüzden onlar hidayete erememiş (rahman olan Allah'a iman etmemişlerdi)"**[48] buyurur. Bakıldığında bir kuş; ama insanların halini, Allah'a kulluğu biliyor, bir de anlatıyor.

Bu yüzden varlığı, kuşları, hayvanları biliyoruz demeyelim. Hepsinin iradesi, imanı, hamd ile tesbihi vardır. Hepsi Allah'ın kuludur, âbdidir; ama insan gibi değildir. Allah onların hepsini insanın hizmetine vermiştir. Allah, o sultani ruhu nefhetmeden önce insan da beşerdi; yani onlar gibiydi. Sonra Allah, meleklere;

[46] Neml /18-19
[47] En'âm /38
[48] Neml /24

“ben ona ruhumdan nefhettiğimde hepiniz onun için secdeye kapanın”[49] buyurdu ve insan Allah’ın yeryüzündeki halifesi oldu.

Bunu niye anlattım?

İnsanda bir can, bir de Allah’ın nefhettiği ruh vardır. Allah, insana bu ruhu, Hz. insan olsun, kendi iradesiyle rabbini tercih edip rabbine dost olsun, ona halife olsun, kendisini temsil etsin diye nefhetmiştir. Bu yüzden bunu anlattım.

Diğer varlıklarda Allah’a isyan etme, kulluğu tercih edip etmeme; yani kâfir veya mü’min olma kabiliyeti yoktur. Bu kabiliyet sadece insanlarda ve cinlerde vardır. Bununla beraber cinlerde Allah’ın nefhettiği ruh yoktur; çünkü onlar da secdeye dâhildir, Allah onlara da “Âdem’e secde edin” diye emretmiştir. Bu nedenle secde etme hitabını iblis de almış; ama iblis Hz. Âdem’e secde etmemişti. Allah onun hakkında ayet-i kerimede; **“iblis cinlerdendi”**[50] buyurur. Demek ki o ruh olmadan da kulluktan sorumlu olunuyormuş. Öyleyse Allah’ın nefhettiği ruh başka bir şey içindir.

Bir insan bu sultani ruhu kaybederse ölmez. Hz. insan olmayı, Allah’a dost olmayı, Allah’ın güzelliğini, esmasını kaybeder. Böylelerine baktığında Hz. İnsanla arasında zahiri olarak hiçbir fark göremezsin; ama onlar Allah’ın nefhettiği ruhu kaybetmiştir.

Bu ruhu kaybedenler cehenneme gider. Bazen arkadaşlar “cehennemde azabı gören ruh mudur, yoksa beden midir” diye soru sorarlar. Anlattıklarımız bu soru için de cevap olur inşallah.

[49] Hicr /29, Sâd /72
[50] Kehf /50

Cehenneme insanın kendisi gider. Cehenneme giden biri zaten o ruhu dünyadayken kaybetmiş, ruhuyla hiçbir bağı kalmamıştır. Eğer ruhuyla bağını koparmasaydı, ruhunu, Allah'ı kendisinden perdelemeseydi zaten onu kaybetmez, cehenneme gitmezdi. Dolayısıyla cehenneme giden ruh değil o ruhu kaybeden beşerdir.

Peki, bu ruhtan neyi kazanmamız gerekir?

Allah ayet-i kerimede; **Nefahtu fîhi min rûhî:**[51] "Ona ruhumdan nefhettim" buyurur. Allah'ın bütün güzelliği insanın üzerindedir. Esmau'l Husna bize nefhedilen o ruhta bütünüyle tecelli etmiştir. Bu her birimiz için böyledir. Bununla beraber Allah onu yaratmıştır.

Bazı arkadaşlar ruhu, Allah'tan bir parçaymış gibi yanlış anlamışlardır ya da işlerine geldiği için öyle düşünmüşlerdir. Hâşâ! Ruhu, Allah'tan bir parça olarak düşünmek küfürdür. Allah'ın nuru tecelli etmiş, Allah da onu bir daha; yani ikinci safhada yaratmıştır.

Allah'ın zatı hakkında örnek verilmez, anlaşılsın diye misal vereyim. Mesela ışık lambaya aittir; ama ışık lamba değildir. Güneş ışığını saçar, ancak ışık Güneş değildir; ama Güneş'ten ayrı da değildir. Eğer Güneş'in önüne bir şey çekersek ışık kesilir, yok olur. İşte bütün varlık bu şekilde Allah'ın tecellisidir; ama ruhun özel bir yaratılışı vardır; çünkü Allah, ruh için "onu nefhettim" buyurmuştur. O zaman beşere düşen; Hz. İnsan olmak için ruhuyla, kendisiyle beraber olmak, kendi güzelliğiyle Allah'ın nefhettiği ruh olmaktır. Kulun bu ruha güzel oluncaya kadar sarılması gerekir. Öyle ki bütünüyle saf ruh olsun, saf, Allah'ın nefhettiği ruh olsun.

[51] Hicr /29, Sâd /72

Allah'ın nefhettiği ruh olan biri saf aşk, saf nur, saf güzellik olur. Böyleleri var mıdır? -Elbette ki vardır. Bütün nebiler, bütün resuller böyledir. Kâmil manadaki bütün sahabe böyledir. Kıyamete kadar da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in bütün varisleri, bütün veliler böyledir.

Allah, sahabeyi anlatırken; **"onlar kardeşlerini kendilerine tercih ederler"**[52] buyurur. Birbirlerini nasıl sevdiklerini buradan hesap etmek lazım. Onlar birbirlerine saf rahmet, saf nimet olmuşlardır. Onlarla beraber olup onlara dost olan, onlara uyan hem dünyada, hem ahirette saadette olur, hem dünyasını, hem ahiretini kazanır. Şimdi ki zamanda da böyle kullar var mıdır? -Elbetteki vardır, sayısını da Allah bilir. Her kul aynen bu şekilde Allah'ın kendisine nefhettiği ruh olmalıdır.

Seyri sulük yaparken Allah'ın Hallâk ismi biz de nasıl tecelli eder?

Kendi hakikatimize, ruhumuza basamak basamak yaklaşmamız gerekir. Biz manevi olarak ayağımızı kaldırıp bulunmak istediğimiz yere çıkmaya çalıştığımızda Allah bizi orda yaratır. Bu yüzden biz gönlümüzden biraz çaba, gayret sarf edelim yeter; çünkü vuslatımız Allah'ın Hallâk isminin tecellisiyledir.

Bize düşen; rabbimizin her anda bize muamele ettiğine iman etmek, bizim için her anda bir yaratmada, bir şe'ende olduğunu unutmamaktır. Bunun için de gereken duamızı yapıp rabbimize koşmak, hem dünyayı, hem ahireti istemektir; ama onun rızasını, dostluğunu her şeyin önünde ve üzerinde tutmaktır.

Her şeyi rabbimizden istememiz gerekir; ama en öndeki tercihimiz Allah'ın rızası ve dostluğu olmalıdır. Duamızı yaparken;

[52] Haşr /9

“senin rızana, dostluğuna mani olacak hiçbir şeyi istemiyorum ya rabbi! Eğer bir şey aramıza girecekse, benimle senin aranda perde olacaksa, o olmasın ya rabbi! Onu verme, beni böyle şeylerden koru, muhafaza et” demeliyiz. Duamızı böyle yapıp, rabbimize koşmamız, ona güvenmemiz, onun her bir ismine tek tek kâmil manada iman etmeye çalışmamız gerekir.

Allah’ın isimlerini okurken, dinlerken, anlamaya çalışırken “ben bu isme iman etmiş miyim, etmemiş miyim” deyip tefekkür etmemiz lazım. Eğer iman etmemişsek kendimizi hemen düzeltmeliyiz; çünkü bu bizim elimizdedir. “Ya rabbi! Ben gerektiği gibi iman edememişim, anlayamamışım. Bu sefer böyle iman ediyorum” dersek Allah Hallâk olduğu için bu sefer bizim imanımızı öyle yaratıp bizi oraya alır.

Allah hepimizi kâmil manada zatına, sıfatlarına, isimlerine, ef’aline iman edenlerden eylesin. Hiçbir şekilde kendisine itiraz edenlerden, kendisini kabul etmeyenlerden eylemesin. İman ettiğini zannedip nifaka düşenlerden, münafıklardan, rabbine kafa tutanlardan, ona itiraz edenlerden eylemesin, kendisine boyun bükenlerden eylesin. “Sen benim rabbimsin, ben de senin kulunum” diyenlerden eylesin.

Allah hepinizden razı olsun.

EN NASİR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber nüzul sırasına göre Allah'ın isimlerini anlamaya çalışıyorduk. Allah kendini nasıl tanıtmışsa bizim de Allah'ı o şekilde tanımaya çalışmamız gerekir; çünkü kendini en doğru, en güzel şekilde tanıtan Allah'tır. Allah'ı isimlerinden nüzul sırasına göre tanımaya çalışırken 25. isim olan En Nasir ismine geldik. Nasir; sınırsız yardım eden, gerektiği gibi yardım eden, layık olunduğu kadarıyla yardım eden anlamına gelir.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah dilediğine yardım eder"**[1] buyurur. Allah'ın, dilediğine yardım etmesi; yardımı hak edene, isteyene yapması demektir. Nasıl ki kelime-i tevhitte "lâ ilâhe illallah" diyorsak bir de; lâ rahime illallah, lâ kerime illallah, lâ nasire illallah şeklinde bütün isimler için böyle diyebilmemiz gerekir. Allah'ın her bir ismi için böyle söylemezsek Allah'a onun isimlerinde şirk koşmuş oluruz. Şirkten kurtulmanın tek yolu, Allah'ın her bir ismini tevhit ile söylemek; yani lâ rahime illallah, lâ nasire illallah, lâ malike illallah, lâ kerime illallah, lâ ekreme illallah diyebilmektir.

Allah rahimdir. Peki, insanlar da rahim olur mu? -Elbette ki olur. Allah'ın Rahim ismi insanda tecelli eder; ama insanın rahmet edebilmesi için Allah'ın, Rahim ismiyle tecelli edeceği kulu rahmete layık görmesi gerekir. Allah, kulu rahmete layık görmeden hiç kimse ona rahmet edemez, merhamet edemez,

[1] Rûm /5

buna gücü yetmez. Allah dilemedikçe hiç kimse herhangi birine rahmet etmeyi dileyemez. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz"**[2] buyurmuştur. Aynı şekilde Allah'ın Nasir ismi de böyledir. Allah yardım edendir; ama bir kul Nasir olarak, yardım eden olarak Allah'ı görmez, "lâ nasire illallah; yani Allah'tan başka yardım eden yoktur" demezse ve başkalarını kendisine yardım edici zannederse bu durumda Allah'ın Nasir ismine şirk koşmuş olur.

Allah yardımı bir vesileyle yapar. Yardım kimden ve nerden gelirse gelsin o kesinlikle Allah'tandır. Eğer kul böyle bilmezse Allah'a Nasir isminde şirk koşar. Bu, Allah'ın her bir ismi için böyledir. Allah; "bana şirk koşmayın" derken bunu beyan edip anlamamızı istemiştir. Bu yüzden ayet-i kerimede; **"biz hangi peygamberi gönderdiysek ona; Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayın ve sadece Allah'a âbd olun diye vahyettik"**[3] buyurmuş, resuller de ümmetlerine bunu tebliğ etmiştir. Demek ki bütün peygamberlerin gönderiliş sebebi; "Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayın ve yalnız Allah'a âbd olun" demekmiş. Eğer böyle anlamazsak hiç farkında olmadan Allah'a şirk koşarız.

Allah'ın insan için tecelli eden 99 ismi vardır ve Allah Kur'an'da bunların her birini tek tek beyan etmiştir. Bu isimlerde Allah'a şirk koşarsak müşrik oluruz, müşrikliği böyle anlamamız lazım, yoksa müşrikleri sadece puta tapanlar olarak zannederiz. Oysaki Allah'ın beyanı böyle değildir. Mesela; müşrikler de Allah'ı biliyordu. Bununla ilgili olarak Allah ayet-i kerimede; **"gökleri ve yeri kim yarattı diye sorsan Allah diyecekler, sizi kim yarattı diye sorsan Allah diyecekler, size kim rızık veriyor diye sorsan Allah diyecekler. De ki onlara: O zaman nasıl döndürülüyorsunuz"**[4] buyurmuştur.

[2] İnsân /30, Tekvir /29
[3] Enbiyâ /25
[4] Ankebût /61, Zuhrûf /87

Peki, müşrikler neyden dönüyorlardı?

Allah'ın isimlerinden dönüyorlardı; yani Allah'a Allah'ın isimlerinde şirk koşuyorlardı. Bu yüzden Allah'ın isimlerini öğrenmeden, anlamadan, iman etmeden hiç kimse mü'min olmaz, Müslüman olmaz, Allah'a teslim olmaz. Allah'ı bilmeden, tanımadan, anlamadan Allah'a nasıl teslim olacak, neye teslim olacak! Allah'a Allah'ın isimlerinde teslim olmak gerekir. Bu nedenle insanın mü'min olabilmesi için önce Allah'a, Allah'ın isimlerine iman etmesi, sonra bu isimleri ahlaka dönüştürmesi ve ardından amele dönüştürüp hayatına geçirmesi gerekir.

Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den bir örnek anlatayım;

Biri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e gelir ve ona; *"ya Resulullah! Bana bir binek lazım" der. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de araştırıp soruşturur ama ona istediği bineği temin edemez sonra kendisinden binek isteyen kişiye oturmasını söyler. Bir süre sonra biri gelip Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e bir binek hediye eder. Sahabe, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e bineği verince o da kendisinden binek isteyen kişiyi çağırıp bineği ona teslim eder ve o da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e teşekkür eder. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;*

-"Allah seni bineklendirdi. Onun için bana değil, önce Allah'a şükretmen, sonra bana teşekkür etmen gerekir; çünkü sana bineği ikram eden Allah'tır"[5] *buyurur.*

Sahabeler infak etmek istediklerinde infaklarını Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e getirirdi, o da ihtiyaç sahiplerine dağıtırdı; çünkü dengenin kurulabilmesi için böyle olması gerekir.

[55] Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi 5, 133, (1893)

Burada Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bize neyi öğretir?

Kimden nasıl bir ikram gelirse gelsin o ikram öncelikle Allah'tan gelmiştir, ikramı eden de buna vesile olmuştur. Bu yüzden vesile olana teşekkür etmek; ama şükrü Allah'a yapmak gerekir. "Falanca bana yardım etti" deyip vesileyi Allah'tan bağımsız olarak düşünmek, anlamak şirktir. Allah her bir varlığa böylesine muamelede bulunur; çünkü varlığa her anda muamele eden Allah'tır.

Aynı şekilde Allah'ın Nasir ismine şirk koşmamak için yardımı kimden görürsek görelim önce; "rabbim bu kul üzerinden bana ikram etti" dememiz gerekir. İkrama vesile olan kul kazanır; çünkü o kul ikram etmeyi dilemeseydi Allah onun üzerinden ikram etmezdi. O ikram etmeyi dilediğinde Allah'ın Kerim ismi onun üzerinde tecelli etti. Böylelikle o kul, Allah'ın Kerim ismini almış oldu. Allah tekrar tekrar yarattığı için ondaki Kerim ismi de bu durumda artmaya devam eder ve kemale erer.

Allah ayet-i kerimede mü'minler için; **"onlar ruhlarındaki cömertliği arttırmak (kerimliği arttırmak) için ikram ederler"**[6] buyurur.

Demek ki ikram edince ruhtaki Kerim ismi artıp kemale eriyormuş; ama hangi ikram olursa olsun o, ikrama nail olan kula Allah'tan gelmiştir. Bu yüzden kul önce rabbine şükretmelidir. Eğer rabbine şükretmeyip sadece; "falanca bana yardım etti" derse Allah'ı görmezden gelmiş ve Allah'tan gafil olmuş, dolayısıyla Allah'ın Nasir isminde Allah'a şirk koşmuş olur.

Allah'ın Nasir ismi Kur'an'ı Kerim'de dört ayette geçer. Bu ismin geçtiği ilk sure Furkan Suresi'dir. Nasir ismi Arapça nesere; yani yardım etmek kökünden gelir. Allah 159 ayette bundan söz

[6] Bakara /265

etmiştir. Şimdi hep beraber Allah'ın ayetlerde nasir oluşunu nasıl beyan ettiğini anlayalım.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

El mulku yevmeizinil hakku lir rahmâni ve kâne yevmen alal kâfirîne asîrâ:[7] "O gün (Kıyamet günü) hükümranlık hak olarak Rahman'ındır ve o gün kâfirler için çok zorlu bir gün olur."

Ve yevme yeadduz zâlimu alâ yedeyhi: "O gün zalimler (kendilerine zulmettiklerinden dolayı) ellerini ısıracaklar." Hani "şaşkınlıktan parmağını ısırdı" denilir ya, işte kendisine zulmedenler, Allah'a hakkını teslim etmeyenler, "El Esmau'l Husna Allah'ındır" demeyenler, Allah'ın hakkını takdir edemeyenler, "nasir olan Allah'tır" demeyenler, her yardımı Allah'tan bilmeyenler Kıyamet günü kendilerine yaptığı bu zulümden dolayı parmaklarını ısıracaklar. **Yekûlu yâ leytenîttehaztu mear resûli sebîlâ:**[8] "Diyecekler ki: Ne olaydı (keşke) resulle beraber bir yol tutsaydık." Allah'ın resulüyle beraber bir yol tutsaydık, yolu onunla beraber yürüseydik. Demek ki Allah'ın resulüne uymayanlar o gün ellerini ısırıp; "keşke, ne olaydı Allah'ın resulleriyle beraber bir yol tutsaydım" diyecekler.

Yâ veyletâ leytenî lem ettehiz fulânen halîlâ:[9] "Yazıklar olsun bana, eyvah, keşke falancayı dost edinmeseydim!" Allah'ın resulünün dışında kalanların hepsi o falancaların içine girer. Biri Allah'ın resulleri dışında kimi dost edinirse edinsin Kıyamet günü elini ısırıp böyle söyleyecek.

Böyle söylemesinin sebebi nedir?

[7] Furkan /26
[8] Furkan /27
[9] Furkan /28

Çünkü Allah'ın resulüne uysaydı Allah'ın dinine, kitabına uymuş olurdu; ama bunun dışında kime uyduysa uysun onun dinine uymuş oldu. Bu uyduğu din de Allah'ın dini değil kendi kendine ürettiği dindi ve bu din Kıyamet günü ona hiçbir fayda vermeyecek. Bu yüzden de sadece pişman olacak.

Lekad edallenî aniz zikri ba'de iz câenî: "(Diyecek ki) And olsun ki bana zikir (Kur'an) geldikten sonra o beni delalete düşürdü." **Ve kâneş şeytânu lil insâni hazûlâ:**[10] "(O gün) Şeytan, insanı yapayalnız bırakır." O gün onun için bir dost, bir nasir, bir yardımcı bulunmaz. O, Allah'ın resulüne, kendisine gelen zikre, Kur'an'a uymayınca şeytana uyar ve dostu şeytan olur, dolayısıyla dostluğunu şeytana yapar.

Ve kâler resûlu yâ rabbi inne kavmîttehazû hâzâl kur'âne mehcûrâ:[11] "(O Kıyamet günü) Resul diyecek ki: Rabbim! Gerçekten benim bu kavmim Kur'an'ı muhacir bıraktı." Yani "benim bu kavmim Kur'an'ı bir kenara attı, Kur'an'ı terk etti, ona yokmuş gibi muamele etti." Demek ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Kıyamet günü böyle söylüyormuş.

Ve kezâlike cealnâ li kulli nebiyyin aduvven: "Biz her peygambere düşmanlar çıkardık." **Minel mucrimîn:** "Cürüm işleyenlerden (mücrimlerden, Allah'a karşı suç işleyenlerden)." Allah'a karşı bu suçu işleyenler, Kur'an'ı muhacir bırakanlar; peygambere de düşmandırlar, düşmanlık yaparlar.

Bu düşmanlıklarını nasıl yaparlar?

Allah'ın resulü onları Allah'a, Allah'ın ayetlerine davet eder. Onlar da bu daveti kabul etmeyip kendi kendine din üreterek; "büyüklerimiz böyle yapıyordu, ben anamdan, babamdan böyle

[10] Furkan /29
[11] Furkan /30

gördüm, falan hoca böyle söyledi, falan âlim böyle söyledi, benim şeyhim böyle söylüyor" deyip Kur'an'ı muhacir bırakırlar. Dolayısıyla peygambere düşmanlık yapar ve peygamberin davet ettiğinden başka bir şeye davet ederler.

Ve kefâ bi rabbike hâdiyen ve nasîrâ:[12] "Senin rabbin hidayet verici (yol gösterici) ve nasir (yardım eden) olarak kâfidir (yeterlidir)." Biri yol gösterici olarak, hidayetçi olarak rabbini yeterli görmezse kendine başka yollar arar. Rabbini hidayetçi olarak, hâdi olarak kabul etmek; Kur'an'ı, Allah'ın kelamını kabul etmek demektir. Allah'ı hâdi olarak, yol gösterici olarak kabul etmeyenler kendilerine başka hidayetçiler arar, dolayısıyla başka yerden yardım umarlar. Bunlar Allah'ı nasir olarak kabul edememiş, iman etmemiştir.

Ve câhidû fillâhi hakka cihâdihî:[13] "Allah yolunda (gerektiği gibi) hakkıyla cihad edin." Allah'ın ayetleri okunurken rabbimizi dinler gibi dinlememiz gerekir; çünkü vahyi yapan Allah'tır, kelam ona aittir. Ya, Allah'ın vahyini ciddiye alırız ya da onu kabul etmemiş oluruz. Allah'ın vahyini ciddiye almamak; "ben senin söylediğini de, seni de kabul etmiyorum" demektir. Herkesin kendisine göre bir takım dini bilgisi olabilir; ama kulun Kur'an'a iman edebilmesi için Allah'ın ayetleri okunduğunda okunan ayet kendi önceki bilgisine ters düşse bile "şimdiye kadar böyle biliyordum; ama demek ki rabbim böyle vahyetmemiş, başka bir şey söylemiş. Bu durumda doğru bildiğimi atıyor, Allah'ın bana vahyettiğini alıyorum" demesi gerekir. Allah'ın vahyi karşısında böyle söylemeyenler Allah'ın vahyine, Allah'a iman etmemiştir.

Evet, Allah ayet-i kerimede; **"Allah'ın yolunda hakkıyla cihad edin"** buyurdu. Cihad etmek; her anda Allah için yapılan mücadele demektir. Buna hayatın her anı dâhildir. Cihad sadece

[12] Furkan /31
[13] Hacc /78

savaşmak demek değildir; çünkü savaşın ismi cihad değil mukateledir. Bu nedenle Allah için malımızla, ilmimizle, marifetimizle, canımızla Allah yolunda çaba, gayret gösterdiğimizde cihad etmiş; yani mücadele etmiş oluruz.

Huvectebâkum: "O sizi seçti." Allah sizi seçmiştir. **Ve mâ ceale aleykum fid dîni min haraç:** "Ve sizin üzerinize dinde hiçbir zorluk yoktur." Allah size hiçbir zorluğu, çekemeyeceğiniz herhangi bir yükü yüklememiştir. Dolayısıyla Allah bir şeyi söylemişse bunu yapabilecek durumdayız, demektir. Allah ayet-i kerimede; **"yaratan bilmez mi (yaratan neyi yarattığını, ona neyi emrettiğini, neyi vahyettiğini bilmez mi)"**[14] buyurur. Bunun için dinde hiçbir zorluk yoktur.

Millete ebîkum ibrâhîme, huve semmakumul muslimîne min kabl ve fî hâzâ: "Babanız İbrahim'in dinine uyun (tabi olun). O bundan ve bundan da önce size Müslüman (Allah'a teslim olan) ismini verdi." Allah daha önce bu ismi İbrahim'e vermişti, şimdi de size veriyor, dedi Allah. **Li yekûner resûlu şehîden aleykum:** "Allah'ın resulü sizin üzerinizde şahit (örnek) olsun diye." **Ve tekûnû şuhedâe alan nâs:** "Siz de insanlar üzerine şahit olasınız (diye)." Şahit demek örnek demektir.

Fe ekîmûs salâte ve âtuz zekâte: "Namazı ikame edin, zekâtı verin." **Va'tesımû billâh:** "Allah'a sımsıkı sarılın." **Huve mevlâkum:** "O sizin mevlanızdır (o sizin yardımcınızdır)." **Fe ni'mel mevlâ ve ni'men nasîr:**[15] "O ne güzel mevla, ne güzel yardımcıdır."

Allah "gerektiği gibi cihad edin, Allah'ın resulü sizin için örnektir, siz de insanlara örnek olun" buyurdu. Bu yüzden biri hayatı yaşarken insanlara örnek oluyorsa, insanlar onun için; "ben

[14] Mulk /14
[15] Hac /78

de bunun gibi bir Müslüman olayım, bu ne güzel bir mü'min'dir, ne güzel bir Müslümandır, Allah'a ne güzel iman etmiş, ne güzel teslim olmuş, ne güzel âbd olmuş bir kuldur" diyorsa o kişi şahit olmuş demektir.

Allah bizden şahit olmamızı istiyor. Peki, bu şahitlik neye ve kime göredir?

Elbette ki Allah'ın resulüne göredir; çünkü Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i bize örnek gösterip "sizin üzerinizde o şahittir, o sizin için örnektir" buyurmuştur. Bu durumda Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e ne kadar benzemişsek o kadar örnek olabiliriz. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i ne kadar örnek aldığımıza ve insanlara ne kadar örnek olduğumuza bakmamız gerekir.

E lem tera ilâllezîne ûtû nasîben minel kitâb: "Görüyor musun o kendilerine kitaptan nasip verdiklerimizi?" **Yeşterûned dalâlete ve yurîdûne en tedıllus sebîl:**[16] "Onlar delaleti tercih edip satın alıyorlar ve sizin de delalete düşmenizi istiyorlar." Hem kendileri delaleti istiyor, tercih ediyor, satın alıyor, hem de sizin delalette olmanızı istiyor.

Biri delaletteyse aynı zamanda delalete davet eder. Hatta bunun için çaba, gayret sarf eder, cihad eder, delaleti satın alır; çünkü başkalarının da delalette olmasını ister. Bununla beraber onların kitaptan nasipleri de vardır. Kitaptan nasiplerini almışlar; yani kitabı biliyorlar. Bu, bütün ehli kitap için geçerlidir. Yahudiler de, Hristiyanlar da böyle yapmıştır. Şimdi aynısını mü'minler de yapıyor. Onların da kitaptan nasipleri vardır, kitabı bir parça öğrenmişler; ama Allah'a, resulüne bütünüyle iman etmedikleri için Allah'ın ayetlerini işine geldiklerinde kabul eder, işine gelmediklerinde de kabul etmez, kendilerine göre bir yol tutup

[16] Nisa /44

delaleti satın alırlar. Bununla beraber diğer mü'minlerin de delalete düşmesini isteyip onları delalete davet ederler.

Vallâhu a'lemu bi a'dâikum: "Allah sizin düşmanlarınızı çok iyi bilir." **Ve kefâ billâhi veliyyen ve kefâ billâhi nasîrâ:**[17] "Ve size veli olarak (dost olarak) ve yardımcı olarak (nasir olarak) Allah yeter." Yani sizin veliniz Allah'tır. Bu yüzden veli olarak, dost olarak Allah size yeter. Size de düşen; Allah'ın vahyine uymak, kitabına, resulüne sarılmak ve Allah'ın dostluğunu istemektir. Siz, Allah'ın dostluğunu kaybederseniz bütün insanlar size dost da olsa kaybedersiniz; ama Allah size dost olsa, bütün dünya düşmanınız da olsa size hiçbir zarar veremez.

Allah ayetinde; **"Allah sizin düşmanlarınızı iyi bilir. Nasir olarak Allah yeter"** buyurdu. Yani size yardım edecek olan Allah'tır ve Allah size yardım edici olarak yeterdir. Başkasından yardım beklemeyin, yardım ummayın. Allah yardım etmeyince hiç kimse size yardım edemez. Mü'minin böyle bir iman ile iman etmesi gerekir.

Ve kâtilûhum hattâ lâ tekûne fitnetun ve yekûned dînu kulluhu lillâh: "Yeryüzünde fitne kalmayıncaya, din sadece Allah'a has oluncaya kadar savaşın." Lillâh; yani bunu Allah için yapın. **Fe inintehev fe innallâhe bimâ ya'melûne basîr:**[18] "Eğer vazgeçerlerse muhakkak ki Allah onların yaptıklarını görür." Yani sizin muhataplarınız size düşmanlık yapmaktan, sizinle savaşmaktan vazgeçerlerse Allah onların yaptıklarını görür.

Ve in tevellev: "Eğer vazgeçmezlerse." **Fa'lemû ennallâhe mevlâkum:** "Biliniz ki Allah sizin mevlanızdır (dostunuzdur)." **Ni'mel mevlâ ve ni'men nasîr:**[19] "O ne güzel Mevla (ne güzel dost)

[17] Nisa /45
[18] Enfâl /39
[19] Enfâl /40

ve ne güzel nasirdir (ne güzel yardımcıdır).” Yani endişe etmeyin. Eğer insanlar size düşmanlık yapıyor, sizinle savaşıyorsa siz de savaşın, vazgeçerlerse Allah bunu görür; ama vazgeçmezlerse Allah size yardım eder, gerekeni yapar.

Ve yansurakallâhu nasran azîzâ:[20] “Allah sana aziz bir yardım ile yardım etti.” Allah’ın yardımı insanı aziz kılar, şerefli kılar. Allah’ın yardım ettikleri hem zafer kazanıp muzaffer olur, hem de aziz olur. Mesela; Allah’a iman etmeyenler de savaşı kazanabilir; ama aziz olmazlar. Ancak Allah için savaşırlarsa aziz olabilirler; çünkü kul, Allah’ın yardımı ile zafer bulunca Allah onu izzetlendirir, şereflendirir. Kul bu cihadı ister nefsiyle, ister şeytanla, ister başka bir şeyle yapsın bu fark etmez, mücadelesi, savaşı, cihadı neyle olursa olsun Allah ona yardım ettiğinde o aziz olur, galip gelir. Dolayısıyla o böyle olduğunda Allah katında ve insanlar katında şerefli olur.

Vettekû: “Sakının (kendinizi koruyun).” **Yevmen lâ teczî nefsun an nefsin şey’a:** “Hiçbir nefsin (hiçbir kimsenin) başka bir kimse için hiçbir şey ödeyemeyeceği günden (sakının).” **Ve lâ yukbelu minhâ şefâatun ve lâ yu’hazu minhâ adl:** “O gün hiç kimseden şefaat kabul edilmez ve hiç kimseden fidye kabul edilmez.” **Ve lâ hum yunsarûn:**[21] “(Hiç kimseden) Yardım da kabul edilmez.” O gün hiç kimse kimseye yardım edemez, o günden sakının, dedi Allah.

Allah’ın yardımını bugün kabul etmezsek, Allah bize bugün yardım etmezse Kıyamet günü hiç kimsenin kimseye yardım edemeyeceği gibi Allah da bize yardım etmez; çünkü Allah’ın yardımı buradadır. Allah’a, Allah’ın Nasir ismine iman etmeden, yardımı Allah’tan istemeden, beklemeden Allah yardım etmez. Kıyamet günü de kimse bize yardım edemez. Allah da bize yardım

[20] Fetih /3
[21] Bakara /48

etmez; çünkü Allah o gün yardımı sadece iman edenlere, mü'minlere, Müslümanlara, Allah'a teslim olanlara yapar. Bunun haricinde kimse kimseye yardım edemez.

Bu yüzden Mürşid-i kâmil dünyadayken insana yardım edendir. Zaten Allah'ın resulü demek; risaleti, Allah'ın vahyini insanlara hayattayken, yaşarken tebliğ eden, insanları Allah'a davet eden, Allah'a dünyadayken taşıyan demektir. Hz. Nuh'un oğlu Kenan gibi babası peygamber olsa bile, Hz. İbrahim (a.s)'ın babası gibi oğlu peygamber olsa bile Hz. Lut (a.s.)'ın hanımı gibi kocası peygamber olsa bile o gün kimse kendisine yardım edemez; çünkü kişi için yardım buradadır. Önce Allah'ın hakkı gelir, bu yüzden önce Allah'a iman etmek gerekir.

Bi nasrillâhi, yansuru men yeşâ: "Allah kime dilerse ona yardım eder." Kim, Allah'tan yardım isterse Allah ona yardım eder. **Ve huvel azîzur rahîm:**[22] "Ve o aziz ve rahimdir." Allah kime yardım ederse onu aziz kılar ve bu onun rahmetinin sonucudur.

Allah ayet-i kerimede; **"kim bir iyilikle gelirse ona en az on katını veririz. Kim de bir kötülükle gelirse ona da misliyle (ayniyle) ceza vardır"**[23] buyurur. Tabi eğer tövbe etmemişse misliyle ceza vardır. Bu yüzden insana gelen yardım Allah'ın rahmetidir.

Şimdi okuyacağım ayette Allah hitabı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yapar; ama bu aynı zamanda bütün peygamberler için de geçerlidir. Müşriklerin ileri gelenleri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; "etrafında olan fakirleri, köleleri kov ki senin yanına gelip sana iman edelim. Biz onlarla beraber bir arada oturamayız; çünkü onlar aşağıdakilerdir, biz ise yukarıdakileriz" demişlerdi. Allah da onlara cevap veriyor;

[22] Rûm /5
[23] En'âm /160

Ve yâ kavmi men yansurunî minallâhi in taradtuhum e fe lâ tezekkerûn:[24] "De ki onlara: Ey kavmim! Ben onları kovarsam beni Allah'tan kim kurtaracak, siz hiç düşünmez misiniz?" Onlar Allah'ın kullarıdır, Allah'ı isteyenlerdir. Siz aklınızı kullanmıyor musunuz, düşünmüyor musunuz, insan olarak aranızdaki fark nedir? Yani malınız, mevkiniz var diye onlardan üstün mü oluyorsunuz! Eğer düşündüğünüz gibi yaparsam beni Allah'ın elinden kim kurtarır. Onlara; "Allah'a karşı kim bana yardım eder" diye söyle, buyurdu Allah.

Bu, nasıl ki bütün nebiler ve resuller için geçerliyse kıyamete kadar da bütün Mürşid-i kâmiller için aynen geçerlidir. Mürşid-i kâmil, birini Allah'a taşırken asla onun malına, mevkisine, konumuna, durumuna bakmaz. Zahiri olarak hiçbir şeyi olmayan biri onun için neyse zahiri olarak en yüksek makamdaki kişi de onun için o seviyededir; çünkü o, Allah'ın nizamıyla ölçüp insanları insan oldukları için aynı kefeye koyar. Bu yüzden herkes Mürşid-i kâmil için birdir, her biri Allah'ın kuludur; yani Mürşid-i kâmil kimsenin arasında bir fark gözetmez.

Mesela arkadaşlar herhangi biri için; "bu adam dergâha boşuna geliyor, mürşidimizin onu kovması lazım" diye düşünürse bu durumda onlara vermem gereken cevap, Allah'ın verdiği cevap olan; "onları kovarsam beni Allah'ın elinden kim kurtarır" cevabıdır. Onlara; "siz mi beni kurtaracaksınız? Siz kendinizi Allah'ın ortağı olarak mı görüyorsunuz. Bana nasıl böyle bir teklifte bulunabiliyorsunuz!" diye sorarım. Biri isterse bu teklifi kendi kendine düşünsün, kendi gönlünde söylesin hiç fark etmez, eğer ona cevap vermiyorsam o bunu anlasın ve bu saygısızlığı yapmasın diyedir.

[24] Hûd /30

Biri buraya gelmişse, rabbini, rabbinin rızasını, dostluğunu istiyorsa hali ne olursa olsun o bize Allah'tan bir emanettir. Bu yüzden kimse bize böyle bir teklifte bulunamaz, böyle bir şey düşünemez, düşünürse haddini aşmış olur. Bu durumda ona; "ben öyle yaparsam Allah'ın elinden beni sen mi kurtaracaksın" diye sorarım.

Ya'lemûne zâhiran minel hayâtid dunyâ: "Onlar sadece dünya hayatının zahirini bilirler." Onlar dünya hayatını bilirler, hükümleri dünyaya, dünya hayatına göredir. **Ve hum anil âhirati hum gâfilûn:**[25] "Onlar ahiretten ise gafildirler." Yani ahireti bilmiyor, ahiretin hesabını yapmıyorlar. Allah'ı, Allah'ın ayetlerini bilmeyen biri ahiretin hesabını nasıl yapar, nasıl yapabilir!

Allah okuyacağımız bu ayette zafer ikram ettiği bir kula; yani istediği herhangi bir şey için mücadele edip kendisine o istediğini vererek onu muzaffer kıldığı bir kula nasıl yapması gerektiğini öğretiyor, daha doğrusu Allah bunun adabını öğretiyor.

İzâ câe nasrullâhi vel feth:[26] "Allah'ın yardımı ve fethi geldiği zaman." Allah sana fetih verip seni başarıya ulaştırdığı zaman. **Ve raeyten nâse yedhulûne fî dînillâhi efvâcâ:**[27] "Görürsün ki insanlar fevc fevc (bölük bölük) Allah'ın dinine girerler." Neyin sonucunda? -Resulullah (s.a.v.) Efendimiz cihad etmiş, mücadele etmiş, Allah'a davet etmiştir. Bunun karşılığında Allah ona zaferi, fethi ikram etmiştir. Demek ki fetih; insanların fevc fevc, bölük bölük, Allah'ın dinine girmesiymiş.

Bu fethi gördüğünde ne yapman gerekir?

[25] Rûm /7
[26] Nasr /1
[27] Nasr /2

Fe sebbih bi hamdi rabbik: "Rabbini hamd ile tesbih et." **Vestağfirhu:** "Ve istiğfar et." Allah sana zafer verdiğinde rabbini hamd ile tesbih et, bir de istiğfar et. **İnnehu kâne tevvâbâ:**[28] "Muhakkak ki o, tövbeleri çokça kabul edendir." Allah "tövbe ve istiğfar et"; yani "bu zaferi ben kazandım deme" buyurdu.

Demek ki en büyük fetih; gönüllerin fetholması, insanların Allah'ın dinine girmesiymiş. Allah bu zaferi, bu fethi nebilerine, resullerine bahşedip ikram eder. Bu yüzden bir insanın vesilesiyle birinin gönlü İslam'a açıldıysa, feth olduysa o peygamberi bir nimet kazanmış olur. Bunun karşılığında da vesile olanın o insana; "ben sana yardım ettim" dememesi, rabbini hamd ile tesbih etmesi, bir de Allah'a istiğfar etmesi gerekiyormuş.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Mekke'yi fethettiğinde Nasr Suresi'ni okumuştur. Sahabeler o anı anlatırken*; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz devesi üzerinde Mekke'ye girerken o kadar eğildi, o kadar istiğfar edip Allah'ı hamd ile tesbih etti ki başı devenin boynuna değecek kadar"* buyurmuşlardır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, rabbi huzurunda böylesine eğilip istiğfar ediyordu; çünkü bunu Allah emretmişti.

Mesela bir komutan zafer kazandığında muzafferlik edasıyla şehre dik dik girer; ama Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kendisine ikram edilen zaferi, yardımı Allah'tan bildiği için böyle yapmamıştır. Bu durumda herhangi bir konu hakkında zafer kazanırken yapmak gereken şey; Allah'ı hamd ile tesbih edip, istiğfar etmektir. Allah bu ayette bize nasıl yapmamız gerektiğini öğretiyor.

İstiğfar, yapılan bir yanlış için edilir. Hâlbuki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz yanlış yapmamış tam tersine mücadelesini verip zafer kazanmış, Mekke'yi ve gönülleri fethetmiştir. Peki,

[28] Nasr /3

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in istiğfar etmesinin sebebi nedir? - Çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz insanları imana davet ederken zaman zaman; "bunların hali ne olacak, benim halim ne olacak, bunlar iman etmiyorlar" demiştir. Allah da ona; "o haline istiğfar et" buyurmuştur.

Herkes kendi yanlışını, eksiğini bilir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir de gönlünde; "acaba rabbim bana yardım etmeyecek mi, yoksa Allah bu kavmi toptan helak mı edecek" demiştir. Mesela müşrikler mucize istediğinde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz titrerdi; çünkü "Allah mucizeyi gönderirse ve kavim yine de iman etmezse Allah hepsini toptan helak eder" diye korkardı; çünkü bu, Allah'ın âdetidir. Müşrikler mucize istedikçe o bu korkuyu, bu endişeyi gönlünde taşırdı. İşte, Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e "o haline istiğfar et" buyurdu.

Allah'ın bir Nasir ismi vardır, yardım eden manasına gelir. Bir de Müsteâ'n ismi vardır. Bu isim de Arapça "i'ane" kelimesinden gelir ve yardım etmek demektir. Allah'ın Veli ve Mevla isimleri de; dost ve yardım eden demektir; ama bu isimlerin her biri birbirinden farklı mana taşır.

Peki, Allah'ın Nasir ismi nerde tecelli eder?

Kul mücadele edip Allah yolunda cihad ederken kulda tecelli eden isim Allah'ın Nasir ismidir. Allah'ın Müsteâ'n ismi ise mücadeleyi, cihadı gerektirmez. Cihad edilmeden yardımın olunması Allah'ın Nasir isminin değil Müsteâ'n isminin tecellisidir; çünkü Allah'ın Nasir ismi kul cihad ettiği kadarıyla tecelli eder.

Allah'ın Veli ismi de yardım eden dost, aynı şekilde dostuna yardım eden manasındadır; yani Allah'ın yardımı dostluğundan dolayıdır, kul dost olduğu için yardımı hak etmiştir. Bu yüzden Allah'ın, dostuna yardım etmesi Veli isminin tecellisidir. Nasir

isminin tecellisi ise bütünüyle kulun cihadına, mücadelesine bağlıdır.

Allah'ın Nasir ismi her bir isimde tecelli eder. Mesela Allah rabdır; terbiye edendir. Bununla beraber rab olarak yardım edendir. Bu durumda Allah'ın Nasir ismi Rab ismiyle beraber tecelli etmiş olur. Allah rahimdir; rahmet eder, rahmetiyle yardım eder. Bu isim de Nasir ismiyle beraber tecelli eder. Kısacası isimler böyle bir bütün halindedir.

İnsanın yetişmesi, terbiye olması emek ister. Bu yüzden kul yardım ister; yani Allah'ın Nasir isminin tecellisini ister. Bu, Allah'ın Nasir isminin Rab isminde tecelli etmesidir. Çocuk zahiri olarak büyütülürken Allah ona anasıyla, babasıyla yardım eder. Allah Rahim ismiyle anne ve babaya tecelli edince onlar da çocuğuna merhamet eder. Vedud ismiyle tecelli edince de çocuklarını severler. Dolayısıyla anne ve babalar muhabbetle, sevgiyle, rahmetle çocuklarını büyütürler. Bu; çocuk büyürken, Allah'ın, çocuğa yardım etmesidir.

Bir de manevi olarak büyümek vardır. Allah kendisine iman etmeyenler için **"onlar hayvan gibi, hatta hayvandan daha aşağıdır"**[29] buyurmuştur. Zahiri olarak büyümek manevi olarak büyümeye hiçbir şekilde fayda vermez. Mesela zahiri olarak büyüyüp hatta yaşlanıp olgunlaştığı halde manevi olarak hala çocuk olan, büyüyemeyen insanlar vardır. Bir çocuğun bütün halleri o insanların hala üstündedir. Böylelerini gördüğümüzde onlar da maneviyat diye bir şeyin hatta imandan bir eserin olmadığını bilelim.

Nasıl?

[29] Araf /179

Bir örnek vermek gerekirse; çocuklar oyuncaklarla oynar, oyuncaklarla sevinir, oyuncaklardan dolayı da üzülürler. Aynı şekilde aç kalınca feryat eder, yemek verildiğinde de sevinirler. Biri de zahiri olarak büyümüş; ama manevi olarak büyümemişse bu durumda sadece onun oyuncakları büyür; yani küçükken oyuncak arabayla, evle oynardı, büyüdüğünde ise gerçek dediğimiz büyük evlerle, büyük arabalarla oynar, onları kazanınca sevinir, kaybedince üzülür. İşte böyle olanlar manevi olarak büyümemiştir; çünkü sevinçleri dünyadır, oyuncaklardır ve küçük bir çocuktan hiçbir farkları yoktur. Aynen çocuklar gibi aç kalınca ağlar, doyunca gülerler. Böyle olanlarda imanın olmadığını, onların mü'min olmadığını, iman etmediklerini, dolayısıyla manevi olarak büyümediklerini, sadece hayvani taraflarının büyüdüğünü; yani sadece zahiri olarak büyüdüklerini bilelim.

Manevi olarak büyümeyen bir kulda Allah'ın Rab ismi tecelli etmemiştir; yani kimse âlemlerin rabbi adına ona yardım etmemiş, onu büyütmemiştir. Bu yardımı Allah'ın nebileri, resulleri ve Mürşid-i kâmiller yapar. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de bütün sahabeyi ve mü'minleri Allah'ın Rab isminin tecellisiyle terbiye etmiş, büyütmüş, onları Hz. insan yapmış, onların manevi olarak büyümelerine, kemale ermelerine vesile olmuştur.

Manevi olarak büyümeyenlerin neyle üzülüp neyle sevindiğini öğrendik. Peki, manevi olarak büyüyenler neyle üzülür, neyle sevinir?

Manevi olarak büyüyen biri Allah ile sevinir; yani Allah yoluna girdiğinde, "Allah" dediğinde, Allah için bir fedakârlık yaptığında, ebedi hayatı için bir şey kazandığında sevinir. Aynı şekilde ebedi hayatı için zarar ettiğinde, bir günah işlediğinde, Allah için bir şey yapamadığında da üzülür. Böyle olan biri manevi olarak büyümüştür.

Allah ayet-i kerimede; **“Allah, mü’minlerin velisidir”**[30] buyurur. Veli; mü’min demek, mü’min de veli demektir. Mü’min; Allah’ın velisidir, Allah’ı her şeyden çok, canından çok sevendir. Mü’min, Allah’ı seviyorsa elbette ki Allah’ı, Allah’ın rızasını, dostluğunu, cemalini, Allah’ın sevgisini ister, bunun için yaşayıp hem hayatını hem de dünyasını bu yolda kurban eder. Veli budur, mü’min budur; ama birinin derdi dünya ise iman etmemiş, edememiştir. O, dünyanın faniliğini kabul edememiş, dünyaya baki muamelesi, ebedi muamelesi yapmıştır. Bakalım peygamberlere ve sahabelerine, hayatı nasıl yaşamışlar, ebedi hayatlarını nasıl kazanmışlar! Bakarsak her birinin dünyaya baki muamelesi yapmadığını, Allah’ın rızasını, dostluğunu dert edindiğini görürüz.

İman ispat ister, sevgi ispat ister. Allah ayet-i kerimede; **“Allah yolunda sevdiklerinizden infak etmedikçe iyiye eremezsiniz”**[31] buyurur. Yani iyiliğe eremezsiniz, iyi olamazsınız, kendinizi iyilerden saymayın! Biri iyi değilse o halde kötülerdendir. Ahireti dünyaya, Allah’ı her şeye tercih etmedikçe hiç kimse kazanamaz; çünkü bu tercih yapılmadıkça iman edilmiş olmaz.

Mesela; insanların 20, 30 veya 50 kişilik gruplar halinde iman etmeye geldiği bir dönemde -Allah bu durumu; **“insanların bölük bölük Allah’ın dinine girdiğini gördüğünde Allah’ı hamd ile tesbih et, istiğfar et”** ayetinde buyurmuştur- Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sahabelere infakı emretmiştir.

Sahabe anlatır; “Resulullah (s.a.v.) Efendimiz arada bir infak edin diye emreder ve ‘kimde ne varsa, kim ne yardım yapabiliyorsa getirsin’ derdi.

[30] Âli İmran /68
[31] Âli İmran /92

Yine sahabeler anlatır; *bir kavim mescide iman etmeye gelmişti. Üstleri, başları yamalı, paramparça şekilde perişan haldeydiler. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz onların bu haline o kadar üzüldü ki yüzünün rengi değişti. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz böyle durumlarda Hz. Bilal (r.a.)'a; "çık bir ezan oku" derdi.* -Ezanın okunması sadece namaz vakti olmasını gerektirmezdi. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sahabeleri toplamak istediği zamanlarda da ezan okuturdu- *Hz. Bilal (r.a.) ezan okuyunca sahabeler hemen toplandı; çünkü böyle bir durumda Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in bir emrinin olduğunu biliyorlardı.*

Sahabeler mescide gelince Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; "kimin evinde ne varsa, kim ne verebiliyorsa getirsin" buyurdu. Sahabeler de bir şeyler getirmek için dağıldı. Sonra kimisi elbise, kimisi yiyecek getirip mescidin ortasına bir tepe gibi yığdılar. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bunu görünce yüzü açıldı, sevindi. Hz. Ebubekir (r.a.) malının hepsini getirmişti, malının hepsi bin altındı. Hz. Ömer (r.a.) malının yarısını getirmişti.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Hz. Ebubekir (r.a.); "ailene ne bıraktın" buyurunca Hz. Ebubekir (r.a.); "Allah ve resulünü (Allah ve resulünün muhabbetini) bıraktım"[32] *diye cevap verdi.*

Bu arada sahabeden biri birkaç tane arpa ekmeği, birkaç tane de hurma getirip o elbiselerin, altınların üzerine koydu.

Oradaki sahabelerin arasında münafıklar da vardı. Sahabelerin arasındaki münafıklar birbirlerini dürtüp "iki tane ekmek almış buraya getirmiş" deyip onunla alay ettiler.

Bu arada Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in başı önüne eğildi ve öyle kaldı. Bu, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in dünyadan çıkması, aradan perdeyi kaldırıp Allah ile olması demekti.

[32] Tirmizî, Sünen, C. 5, S. 615

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz daha sonra başını kaldırıp;

-Allah perdeyi açıp bana kıyamet yerinden bir sahneyi gösterdi. Allah buraya getirilen her şeyi bir kefeye şu birkaç tane ekmek ve hurmayı da bir kefeye koydu. Bu ekmekler ve hurmalar Allah katında hepsinden daha ağır geldi, buyurdu.

Allah öyle kabul etmiş; çünkü Allah ayet-i kerimede mü'minleri anlatırken; **Zalikel kitâbu lâ reybe fîhi huden lil muttekîn:**[33] "Bu, Allah'ın kitabıdır, bunda hiçbir şüphe yoktur. (Bu kitap) Muttakiler için hidayettir." Bu kitap Allah'a karşı sorumluluğunu yerine getirenler için hidayettir, onları hidayete erdirir. **Ellezîne yu'minune bil ğaybi ve yukîmûnes salâte ve mimma razaknâhum yunfikûn:**[34] "Onlar ki gaybe iman ederler (görmedikleri halde rablerine, cennete, cehenneme, hesaba iman ederler) namazlarını ikame ederler ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak ederler" buyurmuştur.

Allah, bu ayette mü'mini tarif ediyor. Demek ki mü'min olmanın ölçüsü buymuş; yani gıyabında Allah'a, ahirete, hesaba iman etmek, namazı ikame etmek, bir de Allah'ın kendisine rızık olarak verdiğinden infak etmekmiş. Zekât daha farklıdır, mü'min zekât vermeye de mecburdur.

Yine sahabe anlatır. *Bir sahabe vardı, vereceği hiçbir şeyi, iki ekmeği bile yoktu. O sahabe bu durum üzerine oturup ağlayarak; "ya rabbi! Resulullah (s.a.v.) Efendimiz her defasında 'Allah yolunda infak edin' dediğinde kardeşlerimin her biri infak ederken ben infak edecek bir şey bulamıyorum" dedi.*

Sonra o sahabe gönlünden;

[33] Bakara /2
[34] Bakara /3

-"Ya rabbi! Şimdiye kadar insanlar malım, mevkim olmadığı için, fakir ve yoksul olduğum için beni küçümsediler, bana hakaret edip zulmettiler, benim şerefimle oynadılar. Her ne olursa olsun, kim bana zulmetmişse, kim benim şerefimle oynamışsa, kim bana hakaret etmişse, kim bana küfretmişse, kim benim hakkımda dedikodu yapmışsa, bana iftira atmışsa hepsine hakkımı helal ediyor ve bunu senin için yapıyorum. İnfak edeceğim bir şeyim yok; ama ben de senin yolunda şerefimi infak ediyorum ya rabbi" deyip ağladı ve mescide geldi.

Gönüllere her anda vahyeden Allah'tır. Allah onun gönlüne neyi infak etmesi gerektiğini vahyetti.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz namazdan sonra sahabeye dönüp;

-O şerefini Allah yolunda infak eden kimdir ayağa kalksın, buyurdu.

O sahabe de ayağa kalkıp;

-Benim ya resulullah, dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-Allah senden senin infakını kabul etti,[35] buyurdu.

Allah'ın o sahabenin infakını kabul etmesinin sebebi nedir? Sahabeler neden bunları yaşadı?

Allah'ın ayet-i kerimede; "peygamber size şahit olsun, siz de insanlara şahit, örnek olasınız diye" buyurduğu gibi insanlığa örnek olmaları için bunları yaşadılar. Eğer mü'min olduğumuzu iddia ediyorsak bizim de aynı şekilde şahit, örnek olmamız gerekir.

[35] İbn Kesir, Sîre, C. 4, S. 9

O sahabe mü'minlere hakkını helal edince hem Allah hem de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buna sevinmiştir.

Peki, sahabenin yaşadığı bu olay karşısında Allah'ın Nasir ismi nerde ve nasıl tecelli etmiştir?

Bu sahabe, Allah'ın kullarına hakkını helal edince onlara yardım etmiş oldu. Onlara bu yardımı yaparken aslında günahlarını hafifletti. Aynı şekilde kendisine zulmedenleri affedince Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ümmetinin yükünü hafifletti. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ümmetinin yükünü hafifleterek de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yardım etmiş oldu. Bir de bunu Allah için yapınca Allah'ı sevindirmiş oldu; çünkü Allah, kulunu seviyor, kulunun affolmasını, mağfirete ermesini, cennete girmesini, yükünün hafif olmasını istiyor.

Eğer sahabe böyle yapmışsa biz de mü'min olduğumuzu, onlar gibi şahit olduğumuzu, olacağımızı iddia ediyorsak yapmamız gereken şey onların yaptığını yapmaktır.

Önce bunu ben yapayım isterseniz.

Bizim hakkımızda dedikodu yapanlara, iftira atanlara Allah için hakkımızı helal ediyoruz, hakkımızı onlara infak ediyoruz. Siz de bu şekilde infak ediyor musunuz? Eğer ediyorsanız, Allah infakınızı kabul etsin.

Peki, infakımızın kabul olması için yapmamız gereken şey nedir?

Kim bize haksızlık yapmış, iftira atmışsa, bize zulmetmiş, hakaret etmiş, küfretmişse onu öyle bir affetmemiz lazım ki onun hakkında gönlümüzde ne bir düşmanlık, ne de bir ağırlık kalsın. İşte onu böylesine affetmemiz gerekir ki Allah bu infakımızı kabul etsin.

Bu infakımız bize Allah'ın rızasını, Allah'ın; "kulum senin infakını kabul ettim" demesini kazandırır. Allah'ın, infakını kabul ettiği bir kula nasıl bir ikramda bulunduğunu hesap etmek lazım. Kimse bunu hesap edemez!

Allah, insanları birbirlerine muhtaç olarak, birbirlerinin yardımcıları, nasirleri olarak yaratmış ve birbirleri üzerlerinden ebedi hayatı kazanmalarını murat etmiştir. İmtihan da birbirimize yardım edecek miyiz, etmeyecek miyiz diye Allah'ın Nasir isminin üzerinden tecelli eder.

Daha önce söylemiştim; insan, insan için hem cennet hem de cehennem olabilir. Eğer insana yardım edersen o senin için cennet, etmezsen cehennem olur. Mesela aç birini gördüğünde onu doyurursan o senin için cennete gitmene bir adım, 10 adım, 50 adım vesile olur; ama gücün yettiği halde onu doyurmayıp ona yardım etmediysen o senin için cehennem olur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"komşusu açken tok yatan bizden değildir"*[36] buyurur. Komşu; yakınında gördüğün herkes demektir. Bu durumda düşmüş birini kaldırmamak senin için cehennem, onun elinden tutup kaldırmak ise senin için cennet olur; yani rahmeti hak etmiş birine rahmet etmek sana Allah'ın rahmetini kazandırır; ama ona rahmet etmezsen bu durumda Allah'ın rahmetine eremezsin. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"Allah dilediğini (dileyeni, Allah'ın rahmetini hak edeni) rahmetinin içine koyar"**[37] buyurmuştur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadisinde; *"hiç kimse ameliyle cennete giremez. Ancak Allah'ın rahmetiyle girer"*[38] buyurur. Amel zaten rahmetten ibarettir. Önce cehenneme

[36] Müslim, İman 74, Birr ve Sıla, 142; Ahmed B. Hanbel, 1, 55
[37] Şura /8, İnsân /31
[38] Buharî, Rikak 18; Müslim, Münafikîn 71-73

gitmemek, Allah'ın gazabına uğramamak için kendine rahmet etmen, kendini Allah'ın gazabından, azabından koruman, Allah'ın emrettiğini yerine getirmeye çalışman, Allah'ın "yapma" dediklerinden kendini koruyup muhafaza etmen lazım ki kendine merhamet etmiş olasın.

İnsanlar senin hem cennetin hem de cehennemindir. İnsanlar senin düşmanın değildir. Düşman sadece iblistir, şeytandır. Şeytanın eline düşenler rahmete muhtaçtır. Bu yüzden kardeşini iblisin elinden almaya çalışıp ona yardım etmen gerekir. Kardeşine düşmanlık yaparsan ona yardım etmez, aksine zarar verirsin. Bu yüzden şeytanın eline düşenleri düşman olarak değil, yardıma, rahmete muhtaç olarak görmen lazım.

İnsan insana muhtaçtır; çünkü Allah onu muhtaç olarak, aciz olarak, zayıf olarak yaratmıştır. İnsanın ihtiyacı bitmez ve bütün ihtiyacı insanladır. Mesela; Allah bir insanı alıp cennete koyarsa ama orda hiç kimse olmazsa orası onun için cennet olmaz. İnsan olmazsa orası ne işe yarar! Biri tek başına içinde her türlü nimetin olduğu koskoca bir bahçede olsa; ama orda insan olmasa bu durumda orası cennet olmaz, insan varsa orası cennettir. Dolayısıyla senin için cennet insandır. Aynı şekilde bütün dünya senin olsa; ama dünyada insan olmasa, bu hiçbir işe yaramaz; yani dünya senin için nimet olmaz.

Nimeti ve cenneti insanla kazanırsın. En büyük nimeti insanın gönlünü kazanmakla kazanırsın. Ne kadar çok gönül yapıp ne kadar çok insan sevindirdiysen Allah'ın seni sevindirmesini de o kadar hak edersin. Ne kadar çok ikram ettiysen Allah'ın ikramını o kadar hak edersin. Sana karşı yanlış yapan ne kadar çok insanı affettiysen Allah'ın mağfiretini o kadar hak edersin. Ne kadar insana zulmettiysen azabı, gazabı o kadar hak edersin. Ne kadar çok insana hakaret edip onları küçümsediysen Allah katında ahirette, kıyamet yerinde de o kadar rezil olmayı hak edersin.

Ölçü yüzde yüz böyledir. Vallahi böyledir, billahi böyledir! Hesap da budur!

Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"(o gün, kıyamet günü) herkes peşinden neyi göndermişse onu görecek. Yapıp gönderdiklerinizi de yapmayıp geride bıraktıklarınızı da göreceksiniz"**[39] buyurmuştur. Yani Allah'ın sana imkân verip yap dediğini yapmadıysan, yardım etmen için önüne koyduğu bir kula yardım etmediysen Kıyamet günü bunu göreceksin.

Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den bir kıssa anlatayım.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kıyamet yerini anlatır;

"Allah Kıyamet günü bir kulu huzura alıp hesaba çekerken ona; ben açtım beni doyurmadın, elbisem yoktu beni giydirmedin, hastaydım beni ziyarete gelmedin" buyurur.

Kul bu hesap karşısında şaşırıp;

-"Ya rabbi! Sen bunlardan münezzehsin. Beni niye böyle hesaba çekiyorsun, bunun hikmeti nedir" diye sorar.

Bunun üzerine Allah;

-"Falan kulum açtı, ona ikram edip kazanman için onu senin önüne koydum. Senin onu doyurmaya imkânın vardı, sana bu imkânı vermiştim; ama sen onu doyurmadın. Falan kulumun elbisesi yoktu, senin imkânın vardı; ama onu giydirmedin. Falan kulum hastaydı, onu ziyaret edip ona yardım etmedin. Sen bilmez misin ki ben kulumla beraberim. Sen onlara bunu yapsaydın beni doyurmuş, beni giydirmiş, beni ziyaret etmiş olurdun"[40] *buyurur.*

[39] İnfitar /5
[40] Muslim, Birr, 43 (2569)

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz anlattığı bu olayla bizlere Allah'ın, kuluna ne kadar yakın olduğunu, ona ne kadar kıymet, değer verdiğini öğretir. Allah; "ona yardım etseydin bana yardım etmiş olurdun" dedi. Böyle söylemekle; "ben kulumun gönlüyle beraberim. Sen o gönlü kazanırsan beni kazanırsın, onun sevgisini kazanırsan benim sevgimi, onun yakınlığını kazanırsan benim yakınlığımı, onun dostluğunu kazanırsan benim dostluğumu kazanırsın" demiştir. En çok kazanan peygamberlerdir; çünkü hayatlarını gönül kazanmaya vakfetmiş, Allah'a kurban etmişlerdir.

Allah en büyük yardımı peygamberleriyle yapmıştır; yani peygamberler buna vesiledir. En büyük yardım; insanın imanına, marifetine, Allah'ı bilmesine, tanımasına, kendisini bilmesine, tanımasına, Hz. İnsan olduğunu anlamasına yardım etmektir. Bununla beraber dünya hayatındaki yardım da bunun içindedir; çünkü hepsi birbirinden ayrılmaz bir bütündür, tek parçadır. Dünyayla ahiret aynıdır. Burası oranın tarlasıysa o halde tarla yoksa ahiret de yok demektir. Bu yüzden kazananlar burada kazanır.

Büyümek için yardım görmek gerekir. Bu yardımı da peygamberlerden ve peygamber varisi Mürşid-i kâmillerden görürüz. Peygamberler kendi döneminde insanlara yardım etmişlerdir. Aynı şekilde kıyamete kadar da peygamber varisleri bu yardıma devam ederler. Yardımı kabul etmeyenler kendini müstağni görüp "benim ihtiyacım yok" diyenler kesinlikle büyüyemez, dolayısıyla hep çocuk olarak kalırlar. Bunun sonucunda onlara rezillik vardır. Bundan başka bir şey de yoktur!

Biri Mürşid-i kâmilin yardımını, cemaat halinde olmayı kabul etmezse kendini müstağni görüp; "benim ihtiyacım yok" demiş olur, dedik. Allah ayet-i kerimede; **"din, Allah'ın oluncaya**

kadar cihad edin, savaşın"[41] buyurmuşsa o halde cemaat halinde olmak gerekir. Cemaat olmazsa bunu yapamazsın; çünkü İslam'ın emirlerinin dörtte üçü cemaat halinde yapılması gereken emirlerdir. Bu durumda cemaat içinde olmayı kabul etmeyen biri kendini müstağni görüp; "benim ihtiyacım yok" demiştir, dolayısıyla büyümeyi kabul etmemiştir.

Eğer biri, Allah'a, Allah'ın Nasir ismine iman ederse başkalarına, başka şeylere güvenmez; çünkü başka şeylere güvenirse Allah'ın Nasir ismine iman etmemiş olur. Bu yüzden her bir mü'min neye ve kime güvendiğine bakmalı, güvendiği Allah mı yoksa mevkisi, malı, çevresi, parası mı diye kendini hesaba çekmelidir. Eğer güvendiği başka şeylerse, başkalarıysa o halde Allah'ın Nasir ismine şirk koşmuş demektir.

Kulun "lâ nasire illallah"ı; yani Allah'tan başka yardım edenin olmadığını bilmesi gerekir. Allah dilemedikçe kimse kimseye yardım edemez. Nasir olan Allah'tır ve Allah hem Nasir isminde hem de diğer bütün isimlerinde hiçbir şekilde ortak kabul etmez. Bu nedenle "annem, babam bana yardım eder, şeyhim bana yardım eder, şu bana yardım eder" demek Allah'a Allah'ın Nasir isminde şirk koşmaktır. Hiç kimse kimseye yardım edemez. Hem dünyada hem de ahirette nasir olan Allah'tır. Bir de Allah'ın Nasir isminin kuldaki tecellisi ona Allah'ın rızasını, dostluğunu, cenneti, kendi kendisini kazandırır. Kul yardım ettikçe de Allah'ın Nasir ismiyle kazanmaya devam eder.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz*; "Allah gelmiş, geçmiş, gelecek bütün insanların her birine bütün cennetleri verse bile mülkünden hiçbir şey eksilmez. Hiç kimseye hiçbir şey vermezse de mülkünde bir şey artmaz"*[42] buyurmuştur.

[41] Enfâl /39
[42] Müslim, Birr 55; Tirmizî, Kıyâme, 48-49

Allah keremini, ikramını, yardımını anlatmak için Abdulkadir Geylani Hazretleri'ne buyurur;

-Çölde, susamış ve susuzluktan nerdeyse ölecek olan bir kulla karşılaşsan senin de yanında su olsa ve suya da ihtiyacın olmasa, o da senden su istese sen o suyu ona vermezsen cimrilerden olmaz mısın?

Abdulkadir Geylani Hazretleri;

-Evet, ya rabbi! Benim suya ihtiyacım yoksa ve o kişi susuzluktan ölecek durumdaysa yanımda su olduğu halde ona vermezsem cimrilerin cimrisi olurum, der.

Bunun üzerine Allah;

-Öyleyse benim de hiçbir şeye ihtiyacım yokken, herbir kulun herbir ihtiyacını versem bile mülkümden bir şey eksilmezken, o kulun kendisi dahi benim mülkümken ben rahmetime nasıl mani olurum! Mani olsam cimrilerin cimrisi olmaz mıyım,[43] diye buyurur.

O halde Allah'ın zahiri olarak kullarına bazı şeyleri vermemesinin, sanki kullarına yardım etmiyormuş gibi görünmesinin sebebi nedir?

Allah, kullarına hem vererek hem de vermeyerek yardım eder. Zahiri olarak bazı kullarına vermiyorsa onlara da vermeyerek yardım ediyor, demektir. Onlara vermeyerek onları nefislerinin şerrinden, dünyanın şerrinden, şeytanın tuzağına düşmekten korur.

Mesela; çocuğumuzu bakkala götürsek bilmediği için neyi görse hemen alıp yer, hatta onu dışarı bırakırsak toprağı bile yer.

[43] Risaleyi Gavsiyye

Bu durumda anne ve baba olarak çocuğumuza mani olur, ona her istediğini vermeyiz, böylelikle onu korumuş oluruz. Şimdi çocuğumuzu her istediğinden koruyoruz diye onun için kerim ve nasir olmamış mı oluyoruz! Bir çocuk, anasıyla, babasıyla kıyaslandığında böyleyse o halde Allah ile kıyaslandığında kulun da Allah katında böyle olması gerekmez mi! Kul, çocuk konumundadır. O zaman kula düşen; kulluğunu, acziyetini, bununla beraber cehaletini, bilmediğini bilmektir. Aynı şekilde Allah'ın Âlim olduğunu bilip, bunu kabul edip buna iman etmektir.

Allah, kulunu bilendir. Bu yüzden ayet-i kerimede; **"rızkı bol bol indirseydik (rızkı herkese bol bol dağıtsaydık) insanlar azar, taşkınlık yaparlardı. Bunun için Allah rızkı bir takdire (bir kadere) bağlamıştır"**[44] buyurmuştur. Allah'ın kaderi, takdiri saf rahmettir. Allah kime ne zaman ve nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun kulun o anda onun için en güzelinin, en hayırlısının bu olduğunu bilmesi gerekir. İnat edip "neden rızkım açılmıyor, gerekirse sabahlara kadar çalışırım ama yine de istediğim her şeye sahip olurum" demek yanlış bir şeydir; çünkü kul şimdilik çabasını, gayretini sarf ettiği halde değişen bir şey olmuyorsa onun için şimdilik bu gerekiyor demektir; ama ilerde Allah onun için farklı bir şey takdir ederse rızkının birden açıldığını, her yerden kendisi için rızık yağdığını da görür.

Bu yüzden kula düşen; içinde bulunduğu şartlara razı olmak ve çabasını, gayretini sarf edip; "şu anda benim için güzel olan, hayırlı olan budur" demektir. Bu durumun ne kadar süreceği de Allah'ın bileceği şeydir. Bu durum bir de kulun durumuna bağlıdır. Allah, kulunun gönlüne bakıp muameleyi ona göre yapar. Kul ne zaman değiştiyse Allah da durumu, şartları onun için değiştirir. Bu nedenle kul değişmeden şartlar değişmez.

[44] Şura /27

Kimse kendisi için neyin hayırlı olduğunu bilemez; ama Allah bunu bilir. İnsana düşen; rabbine güvenip tevekkül etmektir. Allah'a güven olmadan, tevekkül olmadan iman olmaz. Allah'a güveniyorsak bu durumda endişe etmeyip rahat olmamız, kapıları zorlamamamız gerekir. Zorlamamız gereken şey; Allah'ın rahmet kapısı, Allah'ın Nasir isminin kapısıdır.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah sizin için bir şer dilerse ona kim mani olabilir. Size bir iyilik, bir ikram dilerse ona kim mani olabilir"**[45] buyurmuştur. Allah bize ikram etmeyi dilerse hiç kimse buna mani olamaz. Aynı şekilde ikram etmeyi dilememişse hiç kimse bize ikram edip yardım da edemez. Bu şer için de hayır için de böyledir. Allah bize bir şer dokunmasına izin vermezse bütün insanlar bir araya gelip bize zarar vermeye kalksa bile hiçbir zarar dokunduramaz. Böyle iman etmek zorundayız; çünkü her şey imanın içindedir ve Allah'a iman, onun isimlerine iman etmek demektir.

Allah'a, Allah'ın isimlerine iman Kur'an'ın özüdür. Nasıl ki Fatiha, Kur'an'ın özüyse Fatiha'daki esmalar da Allah'ın El Esmau'l Husna'sının özüdür.

Mesela Fatiha Suresi'nde Allah'ın kaç tane ismi olduğuna bakalım;

El hamdu lillâh: "Hamd Allah içindir." Sadece bu ayette Allah'ın hem zat ismi olan Allah ismi, hem de hamda, övgüye layık olan Hamid ismi vardır. **Rabbil âlemîn:**[46] "Âlemlerin rabbi." Burada Allah'ın Rab ismi vardır. **Er rahmânir rahîm:**[47] "Allah rahmandır, rahimdir." Bu ayette Allah'ın rahman ve rahim isimleri vardır. **Mâliki yevmid dîn:**[48] "Allah din gününün malikidir."

[45] Ahzâb /17
[46] Fatiha /1
[47] Fatiha /2
[48] Fatiha /3

Burada da Allah'ın Melik ve Malik ismi vardır. Sadece Fatiha'daki ilk üç ayette Allah'ın "Allah, Hamid, Rab, Rahman, Rahim, Malik ve Melik" ismi vardır.

Allah, Fatiha Suresi'nde ilk önce kendini, sonra da insanı anlatır. Bu ayetten sonra gelenler Allah'ın insanı anlattığı ayetlerdir. **İyyâke na'budu ve iyyâke nestaî'n:**[49] "Yalnız sana âbd oluyor ve yalnız seni istiyoruz." Bunu kul söylüyor.

Neden?

Çünkü bizim her şeyimiz Allah'tandır da ondan, bütün varlığımızla, bütün zerrelerimizle ona muhtacız da ondan. Bu yüzden bu ayette Allah'a "seni istiyoruz ya rabbi! İstediğimiz her şeyi senden istiyoruz ya rabbi! Senden önce kendimizi; yani Hz. İnsan olmayı istiyoruz. Senden Esmau'l Husna'nı, isimlerinle isimlenmeyi istiyoruz ya rabbi" diyoruz.

İhdinâs sıratel mustakîm:[50] "Bizi sırat-el mustakime hidayet et." Sırat-el mustakim; Allah'ın yoludur, Allah'a giden yoldur. Allah ayet-i kerimede; **"(de ki) muhakkak ki benim rabbim sırat-el mustakim üzeredir"**[51] buyurmuştur. Bu durumda sırat-el mustakimde yürüyenler rabbine dost olur, vasıl olur.

Sıratellezîne en'amte aleyhim:[52] "O sırat-el mustakim ki kendisine nimet verdiklerinin yolu." Allah, Nisa Suresi'nin 69. ayetinde kendisine nimet verilenleri nebiler, sıddıklar, şehitler ve salihler olarak tarif eder.

Nimet verilenlerden ilki, Allah'ın peygamberleridir, sonra sıddıklardır; yani Allah'a sadakatini ispatlamış olanlar, varlığını

[49] Fatiha /4
[50] Fatiha /5
[51] Hûd /56
[52] Fatiha /6

Allah'a sadaka olarak tasadduk etmiş olanlar, canını feda etmiş olanlar, malıyla, canıyla, hayatıyla, vaktiyle, zamanıyla, varlığıyla, her şeyiyle imanını ispatlamış olanlardır. Sonra şehitlerdir, hayatını imanına, Müslümanlığına şahit kılmış olanlar, kendilerine bakıldığında "bu, mü'mindir, Müslümandır" dedirtenlerdir. Sonra salihlerdir; nefsini ıslah etmiş olanlar, nefsini salaha, kurtuluşa erdirmiş olanlar ve kendileriyle beraber olanları kurtuluşa erdirenlerdir. Bunlar Allah'ın nimet verdiği kullardır. Allah sadece bu ayette bile her şeyi anlatmıştır.

Gayril magdûbi aleyhim ve lâd dâllîn:[53] "Gazaba uğrayanların ve delalette kalanların yoluna değil (ya rabbi)!" Delalette kalanlar başını kuma gömenlerdir, gazaba uğrayanlar da başını kuma gömenlerin tersine haddini aşarak saygısızlık yapanlardır. Biri hiçbir şey yapmadığı halde başını kuma gömüp; "biz de bir şeyler yapıyoruz" derse delalette, karanlıkta kalmış, hidayette olamamış, nebilerle, sıddıklarla, şehitlerle, salihlerle beraber olmamış, dolayısıyla onlardan olamamıştır. Böyle yapanlar kendi kendine din üretip başını kuma gömüp; "Allah beni görmüyor, ben böyle iyiyim" derler.

Gazaba uğrayanlar ise doğru yaptığını zannederek başını kaldırıp "bir de beni izleyin, doğru böyledir" derler. Bir de hakta olanlara; "siz yanlış yapıyorsunuz, bizim cemaate, bizim tarikata, bizim yola gelin. Bizimle beraber olursanız doğru yolda olursunuz" derler.

Allah'a ve resulüne değil de kendine davet edenler Allah'ın resulüne, Allah'a, Allah'ın kitabına en büyük saygısızlığı yapmış, haddini aşmış, kendini Allah'a şirk koşmuştur. Bu yüzden davet Allah'a, resulüne ve kitabına yapılmalıdır.

[53] Fatiha /7

Bizi dinleyenler bilir, devamlı; “kendimden bir söz söylersem ve o söz, Allah’ın vahyine uymazsa onu kesinlikle kabul etmeyin. Kıyamet günü bunun sorumluluğunu kabul etmem. Bir söz ki Allah’ın vahyine uymuyorsa bilin ki ben onu söylememişim; çünkü ben böyle bir şey asla söylemem. Farz edin ki birileri size Allah’ın vahyinin dışında başka bir şey dediğimi söyledi ve sözde söylediğim o sözü de doğruymuş gibi takdim etti. Bu durumda kesinlikle o sözü kabul etmeyin. Bir de eğer ahlakımdan, tavrımdan herhangi bir şey Resulullah’a uymuyorsa o konuda da bana uymayın, tabi olmayın” diyorum.

Allah, resulüyle neye davet etmiştir?

Allah’a hiçbir şeyi şirk koşmamaya, sadece kendisine âbd olmaya davet etmiştir. Biri buna davet etmiyorsa o halde ne söylerse söylesin Allah’a davet etmemiştir. Kimse bizi kandırmasın, biz de kimseyi kandırmayalım. Allah her bir insandan Hz. İnsan olmasını, mü’min olmasını, veli olmasını ister. Bize düşen, cehdimizi; çabamızı, gayretimizi ortaya koyarak cihadımızı yapıp nasir olan Allah’tan yardım istemektir. Öyle yaparsak Allah bize yardım eder; çünkü o nasirdir, yardımı sınırsızdır. Allah’ın yardımının bir sınırı yoktur, yeter ki ondan yardımı isteyelim; ama yardımı ondan istemez, kendimizi müstağni, ihtiyaçsız görürsek o zaman şeytanın ve nefsimizin elinde oyuncak oluruz.

Hiç kimse kimseye nasir olmaz. Nasir olan sadece Allah’tır. Allah’ın Nasir ismini birine verir, bir başkasını nasir olarak görürsek sonra Allah bu ismi ondan alır, yardımını çeker ve yardımsız kalırız. Allah muntakimdir, zaten muntakimliği bu konudadır. Kendisine Allah’ın Nasir ismini verip bana yardım edecek dediğimiz, bize yardım edeceğini zannettiğimiz kişi bir de bakarız ki yardıma muhtaç olmuştur. Allah her zaman için bizlere gerektiği şekilde rahmetiyle, keremiyle muamele edip yardım eder, ikram eder.

Bazen “Allah niye bana yardım etmedi” deriz. Oysaki o gerektiği gibi yardım etmiştir; ama onun yardımı bizim istediğimiz gibi değildir. Allah bizim ebedi hayatımızın, Hz. İnsan olmamızın hesabını yapar.

İnsanda Allah’ın Nasir isminin tecelli etmesi için önce onun kendi kendine nasir olması; yani kendi kendine yardımcı olması gerekir. İnsanın kendi kendine yardım etmesi; ruhuna, maneviyatına, güzelliğine yardım etmesi demektir; ama kendine değil de şeytana, şeytanı dinleyen nefsine yardım ederse bu durumda nasir olamaz ve şeytanın hali onda tecelli eder.

Kul kendine yardım ederse gönlü cennete döner ve kendisi cennet olur, gönlü cennet olur. Aynı şekilde ailesine yardım ederse evi cennet olur, dolayısıyla o evde cennet kazanılır ve o evde yetişen çocukların gönlü cennet olur. Eğer etrafına, bulunduğu yerdeki insanlara yardım ederse orası cennete döner. En azından onun için orası cennet olur, Allah orayı cennete çevirir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde buyurur;

-Kim bu dünyadaki cenneti bulursa ahiretteki cenneti unutur.

Sahabeler;

-Ya Resulullah! Bu dünyada cennet mi vardır, diye sorar.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-Evet, bunun adı marifet cennetidir, Allah’ı tanıma cennetidir, buyurur.

Marifet, tanımak demektir. Bir gönül, Allah’ın marifetine kavuşursa, Allah’ı tanırsa cennete döner. Bir kul, Allah’ın Nasir ismine iman ederse hiçbir konuda endişesi olmaz; çünkü Allah’ın

ona yardım edeceğini, Allah'ın onun mevlası, velisi olduğunu bilir. Böyle biri Allah'a teslim olmuştur. Bu yüzden de başkalarının endişe duyduğu konuda endişe duymaz, Allah'a güvenip tevekkül eder. Bir duası olduğunda duasını eder ve kendisi için şartlar müsait olduğunda; yani duasıyla kazanacağı zaman Allah'ın ona yardım edeceğini, isteğini yapacağını, yaratacağını bilir.

Allah veli değil midir! Allah ayet-i kerimede; **"Allah mü'minlerin velisidir"**[54] buyurmadı mı! Hal böyleyken Allah'a güvenemiyorsak ya biz veli değiliz, mü'min değiliz bu yüzden Allah'a güvenmiyoruz ya da Allah'a güvenmediğimiz için Allah'a dost olamıyor, onun yardımına inanmıyoruz. Bunun başka bir açıklaması yoktur.

Nasıl ki yeryüzünde dünyanın yazı, kışı, baharı varsa aynı şekilde insanın hayatı da böyledir. İnsan bazen aynı gün içinde hem yazı, hem kışı, hem sonbaharı, hem de ilkbaharı yaşar; yani bir gün içinde hem çok sevinir, hem çok üzülür, hem de ortalama seviyede üzülüp sevinir. Bunlar insanın gün içerisindeki yazı, kışı ve baharıdır. İnsanın ömrü de böyledir. Her insan hayatının bir bölümünde sıkıntı yaşar, yokluk yaşar, hastalık yaşar. Sıkıntılar insanın kışıdır. Biri sıkıntı yaşıyorsa havalar onun için soğuktur, demektir. Birilerinin de onun üzerini örtüp gönlünü ısıtması gerekir.

Evet, her insanın hayatında kış mevsimi vardır; ama mutlaka her kışın sonunda bahar, her gecenin sonunda da sabah vakti gelir. Allah ayet-i kerimede; **"sabah yakın değil midir?"**[55] **"Onlar Kıyamet gününü uzak görüyor, biz ise yakın görüyoruz"**[56] buyurur. Bize göre uzak olan, Allah'a göre yakındır. Ne olursa olsun, nasıl yaşarsak yaşayalım bilelim ki bu hayat bitecek; yani

[54] Âli İmran /68
[55] Hûd /81
[56] Meâric /6-7

sabah olacak. Gece ne kadar karanlık olursa olsun, hayatımız ne kadar kararmış olursa olsun mutlaka onun sabahı vardır. Öyleyse endişeye gerek yoktur.

Sabah olup rabbimizin huzuruna vardığımızda nazımızı ona yaparız. Allah, kuluna ikram etmek için; "evet, kulum sana böyle muamelede bulundum; ama bugün ne istersen senindir. Bu muameleyi sana ikram etmek için, seni şundan korumak için yaptım" deyip kuluna bu nazı yaptırır.

Allah ayet-i kerimede; **"eğer siz, Allah'a yardım ederseniz Allah da size yardım eder (siz, Allah'a nasir olursanız Allah da sizin için nasir olur) ve Allah ayaklarınızı (sırat-el mustakimde) sabit kılar"**[57] buyurur. Neye karşılık? -Allah'a yardım etmeye karşılık. Hâşâ, Allah'ın yardıma ihtiyacı mı var! O halde Allah'ın burada anlatmak istediği bir şey vardır, bunu anlamamız gerekir. Allah'a yardım etmek demek; kendi kendimize ve Allah'ın kullarına onun istediği gibi yardım etmek demektir.

Bu yardım; kulun imanına, gönlüne, Allah'ı bilmesine, tanımasına, sevmesine, iman etmesine, Allah'ın vahyini taşımasına yardımdır. Bu vahyi insanın gönlüne taşıyorsun. Yani Allah'a yardım etmek; bir insanın iman etmesine vesile olmak, birini Allah'ın vahyiyle buluşturmak demektir. Kim, böyle yaparsa Allah da ona yardım eder. Buna karşılık onun ayağını sırat-el mustakim yolunda sabit kılar, şeytan da artık onun ayağını kaydıramaz. Neden? -Çünkü o daima "Allah" der, her ne olursa olsun daima Allah'ı, Allah'a iman etmeyi, teslim olmayı, itaat etmeyi anlatır, daima Allah'ın huzurundaymış gibi durur. Bu durumda şeytan ona yaklaşabilir mi! Onun ayağını nasıl kaydırsın! Bir kulda Allah'ın Nasir ismi tecelli ederse vahyi taşıyarak kendisine yardım eder, Allah'ın yardımını da böyle kazanır.

[57] Muhammed /7

Allah'ın izniyle bu cemaat böyle bir cemaattir, Allah'ın vahyini taşımak için hizmetçi olmayı kabul eden bir cemaattir. Kim ne isterse istesin herkesin istediği, tercih ettiği bir şey vardır. Bizim istediğimiz ise Allah'ın kapısında kul olmak, âbd olmaktır. En büyük şerefi âbd olmakta görüyor, biliyor, buna iman ediyoruz. Zahiri olarak en yüksek makamda olmaktansa, herkesin bizi övmesindense Allah'ın kapısında âbd olup boynumuzu bükmeyi tercih ediyoruz. İsterse herkes bizi taşlasın, küçümsesin, hakaret etsin. Kimin ne söylediği bizi hiç ilgilendirmez. Herkes kendisine yakışanı söyler.

Allah'tan korkmak lazım, yarın Allah'ın huzurunda hesap vereceğiz. Allah'ın kullarına taş atmakla, hakaret etmekle, küfretmekle, onları küçümsemekle, küfürle itham etmekle Allah'ın kullarına hiç yardım edilir mi!

Allah mü'minleri tarif ederken; **"onlar mü'minlere karşı zillet sahibidir. Kâfirlere karşı da izzet sahibidir"**[58] demedi mi! Sen mü'min kardeşine zilleti böyle mi gösteriyorsun! Zillet, alçak gönüllülüktür, daha aşağısı rezillik demektir. Mü'min, mü'mine karşı öyle bir tevazu, öyle bir hoşgörü, öyle bir sabır gösterir ki "o ne yaparsa yapsın benim mü'min kardeşimdir, Allah'a iman etmiş biridir, Allah'ın sevdiği kuldur. Yanlışı olsa da sorun değil, varsın iki lafı fazla olsun. Bana hakaret ettiyse de bir şey olmaz. Ben rabbimin hatrına onu affediyor, o rabbimin sevdiği bir mü'min olduğu için rezilliği kabul ediyorum" der ve aynen o şerefini infak eden sahabe gibi herkese hakkını helal eder.

Yoksa mü'minlere; "işte sen şunu yaptın kâfirsin, sen bunu böyle yaptın münafıksın, sen böyle yaptın o zaman sen şusun" demek onlara karşı zillet sahibi olmak demek değildir. Kimse kimseyi bu şekilde itham edemez. Bunu yapan zaten mü'min

[58] Mâide /54

olamaz. Nasıl ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hakkı, hakikati, Allah'ın ayetlerini olduğu gibi ortaya koyduysa bize de düşen böyle yapmaktır. İsteyen icabet eder, isteyen etmez, bu onun tercihidir, onun bileceği şeydir.

Allah ayet-i kerimede; **"eğer siz dininizden dönerseniz Allah sizin yerinize bir topluluk getirir ki onlar Allah'ı sever, Allah da onları sever. Onlar hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar, endişe etmezler"**[59] buyurur.

Allah'ı sevmekten dönmek demek dininden dönmek demektir. Zaten biri Allah'ı her şeyden çok sevmemişse bir kere onun dini yoktur. Onda hiç din olur mu! Din; yol demek, hayat tarzı demek, yaşama biçimi demektir. Allah'ı sevip hayatını onun yolunda yaşıyorsan, hayatını Allah'ın sevgisini kazanmak için harcıyorsan mü'minsin, değilsen mü'min değilsin; yani senin dinin yoktur.

Onlar hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar, dedi Allah. Niye? -Çünkü mü'min hiçbir şeye dönüp bakmaz, hiçbir şey onu ilgilendirmez. Onun sevdiği, maşuku, her şeyini borçlu olduğu rabbi onu ilgilendirir. O, maşukuna bakar. Âşığın gözü, maşukundan başkasını görmez, göremez, görmemelidir. Görüyorsa o âşık değildir. Âşık değilse mü'min de değildir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah ve resulünü her şeyden çok sevmedikçe mü'min olamazsınız"*[60] buyurmuştur. Eğer kişi âşıksa bu durumda maşukunun sevdiğini de sever.

Mesela; birini seviyorsak onun köpeğini de severiz. Kulun, Allah katındaki kıymeti, değeri bir köpek kadar yok mu ki onu sevelim, ona yardım etmeye çalışalım, onu affedelim! Sevdiğimiz birinin köpeği bize havlasa ona taş atmayız ve "ona taş atarsam

[59] Mâide /54
[60] Müslim, İman: 69, Kenzu'l-Ummal H. No: 70

sevdiğim kişiye ayıp olur" deriz. Bu durumda durup düşünmemiz gerekir. Allah'ın, kulu yanlış yaptığında onu taşlamamız doğru olur mu! O kulun, Allah katında bir köpek kadar bile değeri yok mu! Çamura düşmüş, batmış, kirlenmiş olabilir, günahkâr olabilir; ama o Hz. İnsandır, Allah'tan bir ruh taşıyor ve meleklerin secde ettiği varlıktır. Onu seversek Allah da bizi sever, böylelikle Allah'ın sevgisini hak etmiş oluruz. Lafla "ben seviyorum" demekle kimseyi sevmiş olmayız. Birini affediyor, ona ikram ediyorsak onu sevmiş oluruz; ama ona hakaret ediyor, dedikodusunu yapıyor, iftira atıyor, onu küfürle itham ediyor, ondan nefret ediyorsak bu durumda ona düşmanlık yapıyor, beddua ediyoruz demektir.

Bu yüzden herkes "Allah'a mı yoksa ters tarafa mı gidiyorum" diye kendine, nereye gittiğine bakmalıdır. Allah'a gidiyorsak, Allah'a dönmüşsek, Allah'a yürüyorsak Allah'ın sevdiği şeyleri yapmaya çalışırız. Allah'a gitmiyorsak ters tarafa gidiyoruz demektir.

Hiç kimse kinle, nefretle bir şey kazanamaz. Sadece kiniyle, nefretiyle Allah'ın gazabını, lanetini kazanır.

Biz de önce kendimize, sonra ev halkımıza rahmet edelim, yardım edelim, nasir olalım. Daha sonra imkânımız dâhilinde Allah'ın diğer kullarına yardım edelim, nasir olalım, rahim olalım, kerim olalım, Allah'ın El Esmau'l Husna'sıyla isimlenelim, Allah'a yakın olalım, dost olalım inşallah.

Allah hepimizi Nasir isminin tecelli ettiği kullardan, kendisine, ailesine, ev halkına yardım edenlerden, nasir olanlardan eylesin. Ulaşabildiği her insana yardımcı olanlardan, nasir olanlardan eylesin. Allah bizim nasirimiz, rahimimiz, kerimimiz, mü'minimiz, vedudumuz, rabbimiz, ilahımız, Allah'ımız olsun. Allah bizi onu ilah olarak kabul edenlerden eylesin.

Allah hepinizden razı olsun.

EL KADÎR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah'ı El Esmau'l Husna'sından, güzel isimlerinden anlamaya, tanımaya, daha doğrusu Allah'ın güzelliğini anlamaya çalışıyorduk. Aynı şekilde Allah'ın isimlerini öğrenirken Allah'ın yeryüzündeki halifesi olan insanı anlamaya, tanımaya; yani insanın nasıl olması gerektiğini, Allah'ın ondan nasıl bir Hz. İnsan olmasını istediğini anlamaya çalışıyorduk.

İnsan, Allah'ın isimlerine, sıfatlarına büründükçe insan olur. Bu isimler onun üzerinde kemale erince de Hz. İnsan olur. Zaten Allah'a vasıl olmak demek budur. Bu olmadan Allah'a vuslat olmaz; yani Allah'ın güzel isimleri insanda tecelli etmeden kimse Allah'a vasıl olmaz, dost olmaz; çünkü ancak Allah'ın güzelliğiyle güzel olanlar Allah'a dost olur, Allah'a göre güzel olur.

Allah herhangi bir şeyi sevmekten münezzehtir. Allah kendini, kendi isimlerini, sıfatlarını, güzelliğini sever. Allah'ın, bir kulunu sevebilmesi için de Allah'ın isimlerinin, güzelliğinin o kulun üzerinde tecelli etmesi gerekir; yani Allah'ın Rahman isminin onun üzerinde tecelli etmesi lazım ki o, mahlûkata karşı merhametli olabilsin, Rahim isminin onda tecelli etmesi lazım ki mü'minlere, Allah'ı sevenlere özel olarak rahmet edip onları sevebilsin, Allah'ın Kerim isminin onda tecelli etmesi lazım ki ikram edip cömert olabilsin, Allah'ın Vedud isminin onda tecelli etmesi lazım ki Allah için sevebilsin. Bu bütün isimler için böyledir. Kul ancak Allah'ın isimlerine böyle bürünür, isimler onun üzerinde imana, ahlaka, amele dönüşürse Allah'a yakın olur, dost olur.

Bu yüzden Allah'ın muradını anlamadan, onu isimlerinden tanımadan Allah'a yakınlık, Allah'a dostluk şöyle dursun, kimse iman etmiş bile olmaz. "Ben Allah'a iman etmişim" diyen birine "rabbini anlat" dediğimizde Allah'ı ne kadar anlatabiliyorsa imanı ancak o kadardır.

Allah'ın ilk emri "oku" dur. **İkra' bismi rabbikellezî halak:**[1] "Seni yaratan rabbinin adıyla oku." Yani rabbini kendinde oku, kendinde tanı, kendinle tanı. Bu yüzden rabbimizi kendi üzerimizden tanımaya, anlamaya çalışmamız lazım.

Mesela Allah'ın rahman oluşunu nasıl anlamamız gerekir?

Allah'ın rahman oluşunu sadece bir bilgiyle anlayamayız; yani hâsıl olan bir bilgiyle iman olmaz. İman ancak huzuri ilimle; yani hazır olan ilimle olur; çünkü imanı tatmak gerekir. Sadece ilimle bilinen, aklın kabul ettiği bir iman gerçek bir iman olmaz. Bu bilgimizi tadarsak iman olur.

Allah bir hadis-i kutside; *"insanı yaratıp dünyaya gönderdim ki varlığını tatsın diye*" buyurmuştur. Evet, Allah bizi dünyaya varlığımızı tatmamız için göndermiştir. Zahiri olarak bir yerimiz ağrıdığında, karnımız acıktığında, üşüdüğümüzde, ısındığımızda varlığımızı, bedenimizi, kısacası Allah'ın bize ikram ettiği bu nimetleri tadarız. Bu bizim zahiri varlığımızdır, zahiri tarafımızdır. Bir de bizde Allah'ın; **Nefahtu fîhi min rûhî:**[2] "Ben ona ruhumdan nefhettim" dediği bize nefhettiği ruhu tatmak vardır. Hayvanlar da bedenini tadar, bu yüzden bedenimizi tatmamız bizi hayvandan ayırmaz. Bizi hayvandan ayıran özelliğimiz; Allah'ın bize kendi ruhundan nefhettiği ruhtur. Eğer bu ruhu tatmazsak kendi kendimizden, Allah'tan, insanlıktan mahrum olarak öbür tarafa gideriz.

[1] Alak /1
[2] Hicr /29, Sâd /72

Peki, bu ruhu nasıl tadarız?

Allah'ı ne kadar tanırsak, isimleri üzerimizde ne kadar tecelli ederse rabbimizi de o kadar tanımış, rabbimizin bize nefhettiği ruhu o kadar tatmış oluruz. Allah'ın bize tanıdığı imkân kadarıyla onun kullarına, mahlûkata ne kadar merhamet edersek, ne kadar ikram edersek, onlara karşı ne kadar hoşgörü gösterip onları ne kadar affedersek, ne kadar seversek ruhumuzu da o kadar tatmış oluruz. Bu, Allah'ın bütün isimleri için böyledir. Bu isimler en baştaki isimler olduğu için bunlardan örnek verdim.

Allah ayet-i kerimede; **"kim, Allah yolunda infak ederse biz de onun ruhundaki cömertliği, kerimliği arttırırız"**[3] buyurur. Biz cömertlik yaptıkça, ikram ettikçe bizde Allah'ın Kerim isminin tecellisi artmaya devam eder; yani Allah cömertliğimizi arttırır. Aynı şekilde insanlara merhamet ettikçe Allah'ın Rahim ismi bizde tecelli eder ve Allah rahmetimizi arttırır. İnsanları sevince, ona göre muamele edince de Allah'ın Vedud ismi bizde tecelli eder, dolayısıyla Allah'a olan muhabbetimiz artar. Bu her bir isim için böyledir.

Allah'ın isimleri üzerimizde kemale erdiği, kâmil olduğu zaman kâmil insan oluruz. Kâmil insan, üstünde Allah'ın isimlerinin kemale erdiği kul demektir. Yoksa kemalat kendi kendine, hayal ile olacak bir şey değildir. Allah'ın bize tanıdığı imkân kadarıyla gereğini yaparsak; yani merhamet etmemiz gereken yerde merhamet eder, sevmemiz gereken yerde sever, ikram etmemiz gereken yerde ikram eder, affetmemiz gereken yerde affeder, hoşgörü göstermemiz gereken yerde hoşgörü gösterirsek Allah'ın isimleri bizde tecelli eder. Dolayısıyla kâmil insan, Hz. İnsan olur, Allah'ın isimleriyle Allah'a yakın, Allah'a dost oluruz. Böyle olunca da Allah ile aramızdaki perdeler kalkar;

[3] Bakara /265

çünkü Allah ile aramıza yani kendi ruhumuzla, kendi hakikatimizle aramıza bu perdeyi biz koymuşuz. Bu perde de ancak böyle yaparsak kalkar.

Mürşid-i kâmile tabiyet Hz. İnsan olmak içindir. Bu da sadece bilgiyle olacak bir şey değildir. Bazı şeyleri bilgiyle öğreniriz; ama bazı şeyleri de sahabenin Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le beraber olup aldığı gibi birebir canlı bir örnekten almamız gerekir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz canlı Kur'an, Allah'ın bütün Esmau'l Husna'sının kâmil manada üzerinde tecelli ettiği Hz. İnsandır. Sahabe de ona bakıp onunla beraber Hz. İnsan olmuş, gökteki yıldızlar gibi olmuştur. Dolayısıyla kemale ermek kendi kendine yahut okumakla, bilgiyle olacak bir şey değildir.

Allah'ın isimleri bir kulda tecelli ederse isimler o kişide dirilir, aynı şekilde o kul da bu isimlerle dirilir. Biri eğer bir Mürşid-i kâmille beraber olsa; "ben de mürşidim gibi bir kul, bir âbd olmak istiyorum, onun gibi iman etmek, Allah'a teslim olmak, edepli olmak, Allah'ın rızasını kazanmak, Allah'ın isimlerinin, güzelliğinin üzerimde tecelli etmesini istiyorum" dese ve mürşidine benzemeye çalışsa Mürşid-i kâmili kabul etmiş olur. Aksi halde istediği kadar "ben mürşidime tabiyim" desin, gerçekte tabi olmuş olmaz; çünkü kim kimin gibi olmak istiyorsa onu mürşidi olarak kabul etmiştir. Bu yüzden mürşidsiz hiç kimse yoktur, herkesin bir mürşidi vardır; yani mutlaka herkesin benzemek istediği birileri vardır.

Pir Abdulkadir Geylani Hazretleri; *"mürşidi olmayanın mürşidi şeytandır"* buyurmuştur. Bu söz; gerçek bir Mürşid-i kâmili kabul etmeyenlere mürşidliği şeytanın yapacağı manasına gelir. Şeytan, mürşidi olmayanlara mutlak surette mürşidlik yapar. Bunu anlamayacak hiçbir şey yoktur. İnsan ya yolu Mürşid-i kâmilden öğrenir, kulluğu onunla beraber yapar, Allah'a onunla beraber yürür ya da şeytan ona mürşidlik yapar. Mürşid-i kâmil ile

beraber olanlar onun gibi yapmaya, onun gibi olmaya çalışır ve Allah da istediklerini mürşidleri üzerinden onlara ikram eder.

Peki, biri bir mürşide tabi olmasa sadece kitap okusa olur mu?

Olmaz; çünkü Allah'ın âdeti böyle değildir. Allah ayet-i kerimede; **"ardı arkası kesilmeden resullerimizi peş peşe gönderdik"**[4] buyurur. Bir mürşide tabi olmadan kulluk öğrenilebilseydi Allah peş peşe resullerini göndermezdi. Geçmiş ümmetlere baktığımızda insanların Allah'ın resullerinden biraz mahrum kalınca yollarını şaşırdığını görürüz. Allah, kulları kendine gelsin, yolunu bulsun diye de resullerini peşpeşe ardı arkası kesilmeksizin göndermiştir. Aynı şekilde Allah'ın kelamı da böyledir. Zaten Mürşid-i kâmil kendisine tabi olanları yetiştirirken Allah'ın ayetleri ile yetiştirir.

Allah ayet-i kerimede mü'minleri tarif eder; **"mü'minler o kimselerdir ki Allah zikredildiğinde kalpleri titrer."**[5] O halde mü'min olup olmadığımızı anlamamız için Allah zikredilince kalbimizin titreyip titremediğine bakmamız lazım. Allah'ı zikrettiğimizde, "Allah" dediğimizde kalbimiz titremiyorsa bir sorun var demektir. Eğer şu ana kadar Allah dediğimizde kalbimiz titremiyorsa o halde bu sorunun ortadan kalkması için "Allah" demeyi kalbi titreyen birinden dinlememiz gerekir. Kalbi titreyen biriyle beraber "Allah" dersek kalbimiz titrer. Tabi, bu sadece zahiri olarak "Allah" demek değildir.

"Allah" zikredildiğinde ancak Allah'a âşık olanların kalbi titrer; çünkü âşık olan kul o anda maşukunu zikretmiş, bütün varlığının kendisine ait olduğu rabbinin ismini söylemiş, rabbini bilmiş, rabbi de kendisini ona tanıtmıştır. Resulullah (s.a.v.)

[4] Mu'minun /44
[5] Enfâl /2

Efendimiz; *"Allah kendini sevdiklerine tanıtır"* buyurur. Allah kendisini ona tanıttığı için, o, rabbini tanıdığı için, ona âşık olduğu için "Allah" deyince onun kalbi titrer. Bu durumda bize düşen; onun gibi olmaya, rabbimizi onun tanıdığı gibi tanımaya çalışmaktır. Böyle olmazsa onunla beraber onun "Allah" deyişi gibi "Allah" diyemeyiz, dolayısıyla mü'min olamayız.

Allah ayet-i kerimede mü'mini tarif ederken; **"mü'minler o kimselerdir ki Allah zikredilince kalpleri titrer, onlara Allah'ın ayetleri okunduğunda imanlarını artırırlar ve onlar rablerine tevekkül ederler"**[6] buyurur. Dikkat edilirse Allah "ayetleri okuduklarında" demedi, "onlara Allah'ın ayetleri okunduğunda" dedi. Bu durumda ona ayetleri kendisi gibi birinin değil "Allah" deyince kalbi titreyen birinin okuması gerekir; çünkü "Allah" deyince kalbi titreyen biri, Allah'ın ayetlerini onlara okursa onlar imanlarını artırır ve Allah'a bütünüyle tevekkül edip güvenirler. Allah, mü'min tarifini böyle yapmıştır. Yoksa Kur'an'ı gece gündüz okusak, hatta hafız olsak; ama okuduğumuz Kur'an imanımızı artırmazsa iman etmiş olmayız. Bunu kim söylüyor? -Elbette ki Allah söylüyor.

Din, Allah'ın diniyse o halde dini aynı şekilde imanı Allah'tan öğrenmek gerekir. Yoksa imanın şartlarını anlatıp "bunlara inanman imandır" demek Allah'ın diniyle bağdaşmaz; çünkü Allah'ın dini bu değildir. Her bir ayete iman etmek imanın şartıdır. Kur'an'daki bir ayeti, bir kelimeyi, hatta bir harfi inkâr edersek kâfir oluruz. Bu durumda inkâr edince kâfir olacağımız bir kelimeyi de öğrenmezsek imanımızda eksiklik olmaz mı! Bu nedenle imanımız, Allah'ın ayetlerini bildiğimiz, ayetlere iman ettiğimiz ve ayetler bize okununca onunla imanımızı artırdığımız kadardır.

[6] Enfâl /2

Kur'an'ın özü Fatiha'dır. Fatiha'nın özü de El Esmau'l Husna; yani Allah'ın isimleridir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah'ın 99 ismi vardır. Kim bunları tahsil ederse cennete girdi"*[7] buyurmuştur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu hadiste "kim Allah'ın isimlerini sayarsa" değil tahsil ederse, bu isimler onun üzerinde tecelli ederse buyurdu. Bu durumda Allah'ın Rahman ismini önce öğrenmemiz sonra bu isme iman etmemiz, Allah'ı rahman olarak sevmemiz gerekir; çünkü iman sevmektir, sevmeden iman olmaz. Daha sonra Allah'ın Rahman isminin gönlümüze tecelli etmesi; yani Allah'ın bu ismiyle kullara muamele etmemiz gerekir. Biz kullara rahmet ettikçe de Allah'ın Rahman ismi bizde tecelli edip kemale ermeye devam eder.

Dolayısıyla yaratılıştan gaye; kulun üzerinde Allah'ın isimlerinin kâmil manada tecelli edip onun Hz. İnsan olmasıdır. Bütün emirler, nehiyler, ibadetler bunun içindir. Bu yüzden ibadet amaç değil araçtır; çünkü amaç, imandır. Allah ayet-i kerimede; **"biz gönderdiğimiz bütün resullere; Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayın ve sadece bana âbd olun, diye vahyettik"**[8] buyurmuştur. Bütün resullerin geliş gayesi, Allah'ın muradı; kullarının kendisine hiçbir şeyi şirk koşmamaları, bir de sadece Allah'a âbd olmalarıdır.

Kulun, Allah'a Allah'ın isimlerinde şirk koşmaması bunun için de Allah'ın her bir ismini tanıması gerekir; çünkü Allah'ı isimlerinden tanımazsa bu isimleri başkalarına, başka şeylere verir. Mesela biri aybaşında gelecek olan maaşına güvenirse maaşını Allah'ın Rezzak ismine şirk koşar ya da evladına güvenip "çocuğum bana bakar" derse çocuğunu Allah'ın Rezzak ismine, Kerim ismine, Vehhab ismine şirk koşmuş olur. İstisnasız herkesin bu konuda "rezzak olan, kerim olan, vehhab olan Allah'tır" deyip

[7] Buhârî, Deavat 68. VII, 169; Müslim, Zikr 6. III, 2062
[8] Enbiyâ /25

Allah'a güvenmesi gerekir. Bu, Allah'ın bütün isimleri için böyledir. Bu yüzden bize lazım olan önce imandır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"ahir zamanda kişi imanlı olarak akşamlar, sabaha çıktığında ise imanını kaybetmiştir, imansız olmuştur. Sabah imanlı kalkar, akşam olduğunda ise imansız olmuştur"*[9] buyurur.

Böyle olmasının sebebi nedir?

Çünkü nefsi terbiye olmamış, Allah'a isyan edip itiraz etmiş, Allah'ı bilmemiş, tanımamış, güvenmemiş "Allah" deyince kalbi titrememiş, Allah'ın ayetlerini dinlememiş, ayetler ona okunduğunda imanını artırmamıştır.

Allah'ın hem Kâdir ismi, hem de Kadîr ismi vardır. Kâdir ile Kadîr isimleri arasında Arapçadaki uzatma harflerinden biri olan "y" harfi farkı vardır. Bu iki isim her ne kadar kelime olarak birbirine benzese de farklı manalar taşır. Daha önce hep beraber Allah'ın Kâdir ismini; yani Allah'ın her şeye kaderini koyduğunu, her şeyi bir takdirde yarattığını anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde de Allah'ın El Kadîr ismini, kadir kılan ismini anlamaya çalışacağız. Önce Allah'ın Kadîr ismiyle ilgili ayetleri okuyalım. Öyle ki Allah'ı onun ayetlerinden, Allah'ın kendisini tanıttığı gibi tanımaya çalışmış olalım.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Ve kulle insânin elzemnâhu tâirahu fî unukıh: "Her insanın tairini (kaderini, talihini) boynuna asmışız." İşi ona bırakmışız; yani herkesin günahı onun boynunadır. Kim neyi yaparsa yapsın kazandığı da, kaybettiği de ona aittir, onun üzerindedir. **Ve nuhricu lehu yevmel kıyâmeti kitâba:** "Onu (o boynuna astığımız

[9] Ramûzu'l-Ehadis S. 299, 3722

tairini) Kıyamet günü kitap halinde çıkarırız." Boynuna astığımız tairini Kıyamet günü bir kitap olarak çıkarırız. **Yelkâhu menşûrâ:**[10] "O, ona (kendi kitabına) açılmış bir vaziyette kavuşur (kitabına mülaki olur)." Kitabı açılmış bir vaziyette onu karşılar.

Allah'ın Kadîr ismi; kadir yapan, kadir kılan manasına gelir. Allah irade verdiği varlıkları kadir kılmış, kendi hayatları hakkındaki takdiri onlara bırakmıştır. Bu elbette ki Allah'ın takdirinden bağımsız değildir.

Bir, Allah'ın genel takdiri, kaderi vardır, bir de kulun ebedi hayatı için kaderi vardır. Allah Kadîr ismiyle tecelli edip bu kaderi, takdiri irade sahibi olan varlıklara, insanlara ve cinlere vermiştir. Meleklere bu takdiri vermemiş, Kadîr ismiyle onlara tecelli edip hayatlarınız hakkındaki "takdir sizindir" dememiştir.

Kısacası Allah'ın Kadîr ismi takdir etme hakkını veren; yani insana kendi kaderini, ebedi hayatı için cennete ya da cehenneme gitme takdirini veren anlamına gelir. Bu yüzden Allah ayetinde; **"her insanın takdirini boynuna asmışız (kim nasıl dilerse öyle yapar). Kıyamet günü bir kitap olarak yaptıkları onun önüne açılır ve onlar kitaplarına kavuşurlar"** buyurmuştur.

Ve iz kâle mûsâ li kavmihî yâ kavmi: "Musa, kavmine dedi ki: Ey kavmim!" **Lime tû'zûnenî:** "Niçin bana eziyet ediyorsunuz?" **Ve kad ta'lemûne ennî resûlullâhi ileykum:** "Siz biliyorsunuz ki ben sizin için (Allah'tan gelen) Allah'ın resulüyüm." **Fe lemmâ zâgû:** "Ne zaman ki onlar döndüler (eğrildiler)." **Ezâgallâhu kulûbehum:** "Allah da onların kalplerini döndürdü (saptırdı)." **Vallâhu lâ yehdîl kavmel fâsikîn:**[11] "Allah fasık kavmi hidayete erdirmez."

[10] İsrâ /13
[11] Saff /5

Allah'ın onların kalplerini eğriltmesi ne demektir?

Hz. Musa (a.s.) kavmine; siz benim Allah'ın resulü olduğumu, Allah'ın beni size gönderdiğini biliyorsunuz, buyurduysa demek ki kavmi onun Allah'ın resulü olduğunu biliyormuş; ama bildikleri halde Hz. Musa'ya Allah'ın resulü değilmiş gibi muamele ettiler, doğru durmaları gerekirken eğrilip döndüler, yüz çevirdiler Allah da onların kalplerini eğriltti.

Buradan neyi anlamamız gerekir?

Biri hakikati ve doğruyu bildiği halde ona doğru değilmiş gibi davranıp hareket eder, muamele ederse Allah onun kalbini eğriltir, yamultur; yani "nasıl olsa ben biliyorum, böyle davransam da bir şey olmaz" derse ve eğrilirse Allah onun kalbini yamultur. O da artık doğruyu doğru olarak anlamaz, yanlış olarak anlar.

İnsanlar ya inandığı gibi yaşar ya da yaşadığı gibi inanır; yani ya tavrını mü'mince ortaya koyup mü'mince yaşar ya da yaşadığı hayatın doğru olduğuna inanmaya başlar. Böyle olunca da hak üzerinde olmadığı halde kendini hak üzerinde zanneder, haklı olmadığı halde kendini haklı zanneder. Neden? -Çünkü Allah'ı ciddiye almayıp doğruyu kabul etmediği için Allah onun kalbini eğriltmiştir. Demek ki insan ne yaparsa kendi kendisine yapıyormuş.

Lillâhi mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ard: "Göklerde ve yerde her ne varsa hepsi Allah'ındır." **Ve in tubdû mâ fî enfusikum ev tuhfûhu:** "Kendi nefislerinizdekini (gönlünüzdekini) ister açıklayın, ister gizleyin." **Yuhâsibkum bihillâh:** "Allah sizi ondan hesaba çeker." Allah sizi sadece amelinizden, fiilinizden değil fikirlerinizden, düşüncelerinizden, nefsinizdekilerden, gönlünüzdekilerden de hesaba çeker, dedi Allah. **Fe yagfiru limen yeşâu:** "Allah dilediğini mağfiret eder." **Ve yuazzibu men yeşâu:** "Dilediğine de azap eder." Sizi gönlünüzdekinden,

nefsinizdekinden hesaba çekerken dilediğini affeder, dilediğine de azap eder. **Vallâhu alâ kulli şey'in kadîr:**[12] "Muhakkak ki Allah her şeye kadirdir (her şeye takdirini koymuştur)." Bununla beraber Allah, insana kendisi için takdir etme hakkını vermiştir, dolayısıyla bu takdiri insanın kendisi yapar. Bu yüzden Allah, kulunu hesaba çekeceğini söylemiştir.

Gönlüne neyi doldurursan gönlün onunla meşgul olur. Derdin Allah'ın rızası olursa gönlün Allah'ın rızasının derdiyle dolar. Aynı şekilde ebedi hayatı tercih etmişsen gönlün bu endişeyle dolar. Böyle olunca da Allah'ın rızasını, ebedi hayatını kazanmak için yaşar, bunun için çaba, gayret sarf edersin; ama gönlün dünya sevgisiyle, nefsin arzuları, istekleriyle dolu olursa bu istekler seni başka tarafa yönlendirir, dolayısıyla sana ahiretini, rabbini unutturur ve seni cehenneme sürükler. Yalnız bu tercihi sen kendin yaptığın için böyle olmuştur.

Bu durumda seni cennete de, cehenneme de götürecek olan şey gönlündeki ve nefsindekilerdir. İstersen hedefini belirleyip Allah'a döner, Allah'ın rızası peşinde koşar, Hz. İnsan olmak için çaba, gayret sarf edersin, istersen de dünyayı tercih edersin. Bu durumda tercih senindir. Sadece bu kadar değil gönlünden ve nefsinden yanlış ve kötü şeyler geçirdiğinde de Allah seni hesaba çeker. O zaman neyi düşündüğüne, nefsinin neyle meşgul olduğuna bakman gerekir. Eğer bu düşündüklerin, meşgul oldukların hayırsa sana kazandırır, şerse Allah bunun hesabını sana sorar. Bunu Allah söylüyor.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)!" **Âminû billâhi:** "Allah'a iman edin." **Ve resûlihî:** "Resulüne iman edin." **Vel kitâbillezî nezzele alâ resûlihî:** "Resulüne indirdiği kitaba iman edin." **Vel kitâbillezî**

[12] Bakara /284

enzele min kabl: "Ondan önce indirdiği kitaplara da iman edin." **Ve men yekfur billâhi:** "Her kim ki Allah'ı inkâr ederse (Allah'a nankörlük ederse, onu yok sayarsa)." Allah burada imanın şartlarını beyan ediyor. **Ve melâiketihî ve kutubihî ve rusulihî vel yevmil âhıri:** "Meleklerini, kitaplarını, resullerini, ahiret gününü (inkâr ederse)." **Fe kad dalle dalâlen baîdâ:**[13] "O çok uzak bir delaletle delalete düşmüştür." Allah bu ayette imanın şartını beş olarak beyan etmiştir. Böyle gelen başka ayetler de var ve hepsinde imanın şartı beştir.

Oysaki bize genel itibariyle imanın şartının altı olduğu öğretilmiştir. Eğer Allah imanın şartının beş olduğunu söylemişse o halde âlimlerimizin amentüye koyduğu altıncı şart nerden çıkmıştır?

Âlimlerimiz imanın altıncı şartının **Ve bil kaderi hayrihi ve şerrihi minallahu teâla:** "Kadere, hayrın ve şerrin Allah'tan geldiğine iman" olduğunu söyledi. Bu çok tehlikeli, çok yanlış bir sözdür; çünkü bu söz hayır da şer de Allah'tandır demektir.

Biraz önce Allah'ın Kadîr ismi ile ilgili ayetleri okurken söyledim; Allah, kulun ebedi hayatını kazanması için takdirini onun boynuna asmış, tercihi ona vermiştir; çünkü tercihi kula vermeseydi iradenin bir manası olmazdı, hatta ne peygamber ne de kitap göndermesine gerek kalırdı. Bu yüzden Allah, peygamberi ve onunla beraber kitabını gönderip kullarına; "şu doğrudur, şu yanlıştır, senin de doğru yapman yanlış yapmaman lazım; ama hangisini seçersen seç tercih senindir" demiş ve kulun kaderini boynuna asıp ona takdir etme hakkını vermiştir. Yalnız bu takdir kulun sadece ebedi hayatını tercih etmesi içindir.

Allah'ın takdiri kulun takdirini kaplamıştır; yani kulun takdir etmesi, irade etmesi Allah'ın iradesi içindedir. Allah'ın külli takdiri,

[13] Nisa /136

kulun da kendi ebedi hayatı için cüz'i takdiri vardır. Cennete gitmek isteyenler cennete, cehenneme gitmek isteyenler de cehenneme gider. Bu nedenle kul bir günah işlediğinde "Allah böyle takdir etmiştir, Allah'ın takdiri böyledir" diyemez, derse Allah'a iftira atmış, aynı şekilde kendi iradesini, Allah'ın ona verdiği iradeyi inkâr etmiş olur. Oysaki Allah, kulundan ona verdiği iradeyi kullanmasını ister. Hatta Allah'a en sevgili olan, iradesini en çok kullanandır. Bu yüzden kulun, iradesini; Allah'ı, Allah'ın kelamını ve ebedi hayatını kazanmak için inceden inceye düşünüp tefekkür etmede kullanması gerekir.

Demek ki imanın şartı altı değil, beşmiş. Kime göre? -Elbette ki Allah'a göre. "İmanın şartı beş değil altıdır" diyenlere "bu din kimin dinidir" diye sormak gerekir; çünkü şer Allah'tan gelmez, şer, kula aittir. Allah ayet-i kerimede; **"bütün hayırlar, bütün iyilikler size Allah'tan, bütün kötülükler de kendi nefsinizdendir"**[14] buyurmuştur. Dikkat edilirse Allah; "kötülükler de bendendir" demiyor. Eğer şerri Allah'a isnat edersek bu durumda yanlış yapanlar için "kaderi böyleymiş" der ve bütün suçu Allah'a atmış oluruz.

Mesela; arabamızın tekerinin cıvatası gevşese ve cıvatayı sıkmadan arabayı kullanıp kaza yapsak buna "kader, takdir, kaza" derler. Hâlbuki önemsemediğimiz, dikkatli olmadığımız için kendimiz kazaya sebep olmuş, cinayet işlemişizdir ya da arabayı hızlı kullanıp birinin ölümüne sebep olsak bu da cinayettir; çünkü arabayı düzgün kullanıp gideceğimiz yere 5-10 dakika geç gitmiş olsaydık bu yanlışı yapmazdık. Bu yüzden arabayla birine çarpıp ölümüne sebep olmamız kader değil cinayettir. Ahirette cinayet hesabıyla hesaba çekiliriz. Bu durumda buna kaza, kader demek doğru olmaz.

[14] Nisa /79

Kaderi ve takdiri doğru anlamamız gerekir. Hem Allah'ın, kullarına bıraktığı takdir vardır, hem de Allah'ın kendi takdiri vardır. Her şey Allah'ın takdiridir; ama kula ait olanlar kulun kendi takdiridir.

Peki, kul ne gibi durumlarda "bu, Allah'ın takdiridir" demelidir?

Karşılaştığı olaylarda kendisinin herhangi bir müdahalesinin, gücünün olmadığı, elinde olmadan gerçekleşen durumlarda; "bu, Allah'ın takdiridir, bu imtihandır" demelidir; yani biri hiçbir şey yapmadan yolda yürüyorsa ve araba gidip ona çarpıyorsa bu onun için Allah'ın takdiridir; çünkü elinde olmadan gerçekleşmiştir. Ona çarpan kişi ise yanlış yapmıştır ve bunun cezasını çeker. Bu yüzden insanın herhangi bir müdahalede bulunmadan başına geldiği durumlar Allah'ın takdiridir, onun imtihanıdır; ama işin içinde kendi yanlışı varsa bu şerdir. Şer de insanın kendi nefsinden; yani kendi yanlışındandır. Hal böyleyken hiç kimse kendi yanlışını, günahını Allah'a mal edip Allah'a bu şekilde iftira atamaz.

Âmener resûlu bimâ unzile ileyhi min rabbihî vel mu'minûn: "Allah'ın resulü kendisine indirilene iman etti, mü'minler de (onun iman ettiği gibi iman etti)." Resul neye iman etti? -Allah'ın kendisine indirdiğine iman etti; yani kendi kafasından din üretmedi, iman şartı üretmedi. **Kullun âmene billâhi:** "Hepsi Allah'a iman etti." **Ve melâiketihî:** "Ve meleklerine (iman etti)." **Ve kutubihî:** "Ve kitaplarına (iman etti)." **Ve rusulih:** "Ve resullerine (iman etti)." **Lâ nuferriku beyne ehadin min rusulih:** "Onlar onun (Allah'ın) resulleri arasında hiçbir fark gözetmezler." Hepsi Allah'ın resulüdür; çünkü hepsi Allah'ın emrini, ayetlerini, vahyini tebliğ ediyor, derler.

Ve kâlû semi'nâ ve ata'nâ: "Ve derler ki: (Ya rabbi) İşittik ve itaat ettik." Onlar Allah'ın kelamı için "senin kelamını işittik ve itaat ettik" derler. O halde resule tabi olmaktaki asıl gaye Allah'ın vahyini işitmekmiş. Bu durumda biri Allah'ın vahyini kimden işitirse işitsin "işittik ve itaat ettik" demelidir. **Gufrâneke rabbenâ:** "Bizi mağfiret et (bizi bağışla)." **Ve ileykel masîr:**[15] "Dönüş sanadır." Onlae "sana döneceğiz, sana döneceğimizi biliyor, iman ediyoruz, bu yüzden vahyini işittik ve itaat ettik ya rabbi" derler. Allah bu ayette de imanın şartlarını saydı; ama ahiret gününe imanı söylemedi. Allah ahiret gününe iman etmeyenlerin delalette kalacağını Nisa Suresi'nin 136. Ayetinde zaten söylemişti.

Yekâdul berku yahtafu ebsârehum: "Şimşek nerdeyse onların gözlerini alacak." **Kullemâ edâe lehum meşev fîhi:** "(Şimşek) Onları aydınlatınca hepsi onun ışığında yürürler." Hepsi çakan şimşeğin ışığında yürür. **Ve izâ azleme aleyhim:** "Ne zaman ki (ışık kesilip) karanlık onların üzerlerine çöktü." **Kâmû:** "Ayakta kalakalırlar." **Ve lev şâellâhu le zehebe bi sem'ihim ve ebsârihim:** "Eğer Allah dileseydi onların işitmelerini, görmelerini giderirdi." Allah dileseydi onları sağır ve kör yapardı. **İnnallâhe alâ kulli şey'in kadîr:**[16] "Muhakkak ki Allah her şeye kadîrdir." Muhakkak ki Allah şimşek çakınca yürüyüp, ışık gidince karanlık içinde ayakta kalanların takdirini onlara teslim etmiştir, bu takdiri onlar yapmıştır. Allah da dileseydi onların kulaklarını, gözlerini giderir onları sağır ve kör ederdi.

Bu ayet aynı zamanda muteşabih bir ayettir. İsterseniz ayeti anlaşılması için biraz izah edeyim.

Şimşek çakınca ortalığın aydınlanması; ayetler onlara okunduğunda gönüllerinin bir anda aydınlanması demektir. Birine

[15] Bakara /285
[16] Bakara /20

Allah'ın ayetleri okunduğunda; "demek ki rabbim böyle söylemiş, doğru olan buymuş, benim böyle yapmam gerekiyormuş" der. Yani şimşek çakar ve aydınlanır; ama hemen sonra sanki Allah'ın ayetini hiç işitmemiş, hiç hakikati görmemiş gibi olur, yine eski haline döner ve karanlıkta kalır.

Peki, Allah neden "Allah dileseydi onları sağır ve kör ederdi" buyurmuştur?

Çünkü böyle davrandıkları için aslında görmeyi ve işitmeyi hak etmemişlerdir. Allah ayet-i kerimede müşrik ve münafıkların Kıyamet günkü halini anlatırken; **"onlar da zaman zaman derler ki: Keşke biz de iman etseydik"** buyurur. Yani Allah'ın ayetlerini dinlediklerinde şimşeğin çakıp etrafı aydınlatması gibi bir an gönülleri aydınlanır; ama sonrasında ayetlere karşı kör ve sağır davranıp tekrar eski hallerine dönerler. İşte, Allah bizden ayetlerine karşı sağır ve kör davranmamamızı istiyor.

Ellezî halakal mevte vel hayâte: "Allah ölümü ve hayatı yarattı ki." **Li yebluvekum eyyukum ahsenu amelâ:** "Sizin hanginizin güzel amel işleyeceğini imtihan etmek için." **Ve huvel azîzul gafûr:**[17] "O, aziz ve ğafurdur."

Allah hangimiz güzel amel işleriz diye bizi imtihana tabi tutuyorsa bu durumda bu tercihi de bize bırakmıştır; yani "başıma gelenler benim kaderimdir" diye bir şey yoktur. Yanlış yaptıysak biz kendimiz bu yanlışı yapmışızdır, yoksa Allah yanlış yapmamızı takdir etmemiştir. Allah doğru ve yanlış yapma konusunda takdiri bize bırakmıştır. İster güzellik yapar, güzel oluruz, istersek de çirkinlik yapar, güzellikten mahrum kalırız, kötülük yapar, kötü oluruz. İnsanın kazanması için sadece kötülük yapmaması yetmez; çünkü kazanmış olanlar aynı zamanda güzel yapanlardır. Allah

[17] Mulk /2

ayet-i kerimede; **"genişliği yerle gök kadar olan cennete koşun"**[18] buyurmuşsa o halde cennete varanlar, kötülük yapmayıp yerinde duranlar değil; güzel yapıp cennete koşanlardır.

Zâlike bimâ kaddemet eydîkum: "Bu, ellerinizle takdim ettiğinizin (yaptığınızın) karşılığıdır." Allah Kıyamet günü kullarını hesaba çekip onlara cezalarını verdiği zaman böyle buyurur. **Ve ennallâhe leyse bi zallâmin lil abîd:**[19] "Allah, kullarına zulmedici değildir." Allah'ın, kullarına zulmetmesi mümkün değildir, böyle bir şey düşünülemez; çünkü kul kendi kendine zulmetmiştir. İnsan burada yaptığını ahirette karşısında görür; çünkü bunu kendi iradesiyle, kendi tercihiyle, kendi eliyle yapmıştır; yani cehenneme gitmek, azap görmek kimsenin kaderi değildir. Cehenneme gidenler kendi elleriyle yaptıklarından dolayı cehenneme giderler. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"cehennemde ateş yoktur, herkes kendi ateşini beraberinde götürür. Cennette nimet yoktur, herkes nimetini beraberinde götürür"* buyurmuştur. Dolayısıyla nimet ve azabın takdirini kulun kendisi yapmıştır.

Mâ kaderûllâhe hakka kadrihî: "(Onlar) Allah'ın hakkını hakkıyla takdir edemediler." **İnnallâhe le kaviyyun azîz:**[20] "Allah kaviyy ve azizdir." Allah'ın hakkını nasıl takdir edemediler? - Günahı, şerri, yanlışı, zulmü Allah'a isnat ettiler. Hâlbuki Allah öyle söylemedi; Allah'ın, kullarına zulmetmesi mümkün değildir, buyurdu. Yani Allah hiçbir kulu için zulmü ve şerri dilememiştir. Zulme uğrayanlar bu takdiri kendileri yapmıştır, onlar kendi kendilerine zulmetmiştir.

[18] Hadîd /21
[19] Âli İmran /182
[20] Hac /74

Allâhu yastafî minel melâiketi rusulen ve minen nâsi, innallâhe semîun basîr:[21] "Allah hem meleklerden, hem de insanlardan resuller seçer. Allah her şeyi işiten ve her şeyi görendir." Allah semi' ve basirdir. Demek ki Allah, resullerini seçiyormuş. Seçim için birden fazla adayın olması gerekir ki Allah onların içlerinden resullerini seçebilsin. Ayetlere baktığımızda hiçbir ayette "kavmine resul olsun diye Allah resullerini yaratır" veya "onlara vahyin taşınması için Allah içlerinden bir resul yarattı" diye bir söz geçmez. Resullerin gönderilmesiyle ilgili bütün ayetlerde Allah ya "resullerini seçer" ya da "içlerinden resul ba'sederiz (çıkarırız, diriltiriz)" buyurmuştur.

Allah insanlar içinden risalete en çok layık olanını resul olarak seçer. O halde resul olmaya layık başka adaylar da var demektir. Allah da bu adaylar içinde en layık olan kişiyi aralarından seçer ve onu kendisi için resul kılar, muameleyi de ona göre yapar. Bu, kıyamete kadar böyledir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"kim öne geçmek isterse Allah onu öne geçirir. Kim de geride kalmak isterse onu geride bırakır"**[22] buyurmuştur.

Allah ayet-i kerimede buyurur; **"ey mü'minler! Allah'ın yardımcıları olun."**[23] Hepimiz Allah'ın hiçbir yardıma ihtiyacı olmadığını biliyoruz. O halde Allah'ın yardımcıları olun ne demektir?

Allah yolunda hem kendinize, hem birbirinize hem de Allah'ın dinini yaşamak, öğrenmek, Allah'ın rızasını kazanmak için Allah'ın resulüne, Allah'ın vahyinin kullarına taşınmasına yardım edin demektir. Allah mü'minleri buna davet ediyor. Bu durumda isteyen yardım eder, isteyen etmez. Bu tercih insanın kendisine aittir. Hiç kimse bu konuda "yapamadım, edemedim" diyemez.

[21] Hac /75
[22] Muddessir /37
[23] Saff /14

Kim öne geçmek isterse Allah onu öne alır, kim de geride kalmak isterse Allah onu geride bırakır. Bu tercih insanın kendi elindedir, Allah bu tercihi insana vermiştir.

İnne rabbeke huvel hallâkul alîm:[24] "Muhakkak ki senin rabbin hallâk ve âlimdir." Yaratmayı tekrar tekrar yapar ve her şeyi bilir. Dolayısıyla yarattığını bizim bakışımıza, anlayışımıza göre değil ilmine göre yaratır, hâlk eder, buna göre imtihana tabi tutar. Allah yaratmayı insanın kazanabileceği şekilde tekrar ettirir; çünkü o âlimdir, kulunun nasıl kazanabileceğini bilir. Allah, kuluna kazanması için her türlü imkânı tanır, yaratır. Öyleyse herkesin bulunduğu durumdan razı olup; "demek ki ben ebedi hayatımı böyle kazanabiliyormuşum ki Allah bana böyle muamelede bulunuyor" deyip Allah'ın takdirine itiraz etmemesi, rıza göstermesi gerekir.

Allah ayet-i kerimede; **"sizin hayır bildiğinizde şer, şer bildiğinizde hayır olabilir. Siz bilmezsiniz, Allah bilir"**[25] buyurur. Herhangi bir konu hakkında "böyle olmasın, şöyle olsun" deyip bazı şeyleri kendimiz için hayır veya şer olarak görebiliriz; ama onun hayır mı şer mi olduğunu bilen sadece Allah'tır. Bu yüzden rahman ve rahim olan Allah muameleyi bize göre değil rahmetine göre yapar.

Mesela; anne ve babasıyla birlikte dışarı çıkan bir çocuk kendisi için uygun olan, olmayan her şeyi ister. Eğer istediği onun için zararlıysa anne, baba çocuğuna istediği şeyi almaz, onu muhafaza etmek için; "bu sana zararlıdır" deyip çocuğuna faydalı olanı alır; çünkü çocuk kendisi için neyin yararlı olduğunu bilmez; ama anne ve babası bilir.

[24] Hicr /86
[25] Bakara /216

Allah'ın, kulları için faydalı olanları ikram edip zararlı olanlardan kullarını sakındırmasını da böyle anlamamız, Allah'ın kuluna olan üstünlüğünü tabir-i caizse anne, babanın çocuğuna olan üstünlüğü gibi düşünmemiz gerekir. Bu yüzden "Allah ille de böyle yapsın, niye böyle yapmadı" dersek doğru olmaz. Böylelerine "sen mi biliyorsun yoksa Allah mı biliyor, kendi çocuğun için 'o çocuktur anlamaz' deyip muamele ediyorsun da Allah sana böyle muamelede bulunduğunda neden itiraz ediyorsun" diye sormak lazım.

Bununla ilgili başka bir örnek daha vereyim. Mesela; bütün anneler bilir. Çocuklarını yıkamak için banyoya soktuklarında çocuklar hemen ağlamaya, feryat etmeye başlarlar. Bu durumda anneye; "yanlış yapıyorsun, bak çocuk nasıl ağlıyor, neden üzüyorsun onu, bu yaptığın doğru değil, çocuğu yıkama" dememiz yanlış olmaz mı? -Elbette ki olur; çünkü çocuk bilmediği için ağlayıp feryat eder ama çocuk bilmese de anne, çocuğunun yıkanıp temizlenmesi gerektiğini bilir. Ya da çocuk, annesi ikide bir uyardığı halde balkonun demirlerine çıksa annesi en son iki tokat atıp; "bir daha balkona çıkma" diye ona kızsa yanlış mı yapmış olur? -Tabi ki hayır; çünkü böyle yapmasa çocuğun balkondan düşme tehlikesi vardır.

İnsanın başına gelen bütün musibetler, bütün sıkıntılar da aynen böyledir. Bu yüzden buna; "Allah'ın şefkat tokadı, rahmet tokadı" denir. Allah; "kulum ebedi hayatını kaybetmesin" deyip kendine gelmesi için ona sıkıntı, musibet verir.

Mesela insanın sağlıklıyken Allah ile beraber olması farklı, hastalandığında Allah ile olması farklıdır. İnsan hastalanınca nefsi aşağı iner, yerde sürünür, dolayısıyla bütünüyle rabbine dönüp; "ya rabbi! Bana şifa ver. Benim hiçbir gücüm yok" deyip rabbine boynunu büker, teslim olur. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.)

Efendimiz; *"hastanın duası makbuldür"*[26] buyurmuştur. Çünkü o anda rabbine boyun bükmüştür. Bu durumda ne zaman ki rabbimize boyun bükersek duamız kabul olur.

Yes'eluhu men fîs semâvâti vel ard: "Göklerde ve yerde her kim varsa hepsi ondan (Allah'tan) ister." **Kulle yevmin huve fî şe'n:**[27] "O, her an bir şe'endedir (her an bir işte, her an bir tecellidedir)." Ruhumuz da bizden bir şey ister. Neyi ister? - Rabbini, onun cemalini ister. O halde bizim de her an bir işte olmamız; yani Allah'ın rızasını kazanma işinde, derdinde olmamız, her an "Allah" dememiz lazım.

Allah hepimize bir ömür takdir etmiştir. Sermayemiz; bu ömürdür, alıp verdiğimiz nefeslerdir, zamanımızdır. Bu sermayeyle ya cenneti ya da cehennemi kazanırız.

İsrafın en büyüğü hayatı, vakti, zamanı israftır; çünkü onunla Allah'ın rızasını, dostluğunu, cenneti kazanabilir veya onu çöpe atabiliriz. Zamanı israf etmek, ebedi hayatı israf etmek demektir. Örneğin; "gidip arkadaşlarla oturalım, biraz vakit öldürelim" dediğimizde "haydi vaktimizi israf edelim" demiş oluruz. Oysaki Allah ayet-i kerimede; **"Allah müsrifleri (israf edenleri) sevmez"**[28] buyurmuştur.

Em men yebdeul halka summe yuîduhu ve men yerzukukum mines semâi vel erd: "Önceden yaratıp sonra yaratmayı tekrarlayacak olan ve size gökten, yerden rızık veren o mudur yoksa." **E ilâhun meallâh:** "Allah ile beraber bir ilah mı var?" Yoksa bunu yapan başka biri mi var? **Kul:** "De ki (onlara)." **Hâtû burhânekum in kuntum sâdikîn:**[29] "Eğer doğru söylüyorsanız (yani Allah'tan başka bir ilah varsa size yerden,

[26] Taberani ve Beyhaki Hz. Enes (r.a.)'dan rivayet etmişlerdir.
[27] Rahmân /29
[28] Araf /31, En'âm /141
[29] Neml /64

gökten rızık veren başka biri varsa o zaman) burhanınızı, delilinizi getirin."

Allah bize akıl vermiş ve bizden delil istiyor. Bu durumda eğer bir şey söyleyeceksek bunu ispatlamamız gerekir. Bu yüzden herhangi bir şey hakkında delilimiz olmadan "bu böyledir" dememizi, sürü mantığıyla körü körüne birinin peşinden gitmemizi Allah şirk olarak kabul eder; çünkü Allah; "delilini getir, bunu kendine ispatla" buyurmuştur. Aynı şekilde kim ne söylerse söylesin ondan da delil istememiz gerekir.

Mesela; veliler veli olduklarını söylemek zorunda değildirler; çünkü hem kimsenin bunu bilmesinden sorumlu değildirler hem de boyunları rablerine sonuna kadar büküktür ve kendilerini insanların en âcizi, en günahkârı, Allah'ın huzurunda en hesap veremeyeni olarak görürler; ama Mürşid-i kâmiller için işler bunun tam tersidir. Mürşid-i kâmiller kim olduklarını söylerler ve Mürşid-i kâmil olduğunu söyleyen birinin de delilini gösterip bunu ispatlaması gerekir.

Niye?

Çünkü peygamber varisidir, Allah'a davet ediyor da ondan. Eğer o, Mürşid-i kâmil olduğunu söylemezse insanları Allah'a nasıl davet eder? Biri "ben Mürşid-i kâmil değilim, kimseyi Allah'a taşıyamam, Allah'a vasıl edemem" derse birilerinin de ona iftira atıp; "sen Mürşid-i kâmilsin" demesi doğru olmaz. Böyleleri aklını kullanmıyordur. Öyleleri var ki adam "bende bir şey yok" dediği halde kalkıp; "senin baban şeyhti, sen de şeyhsin" diyor ve ona iftira atıyor. Bu ona zulmetmektir ve kesinlikle yanlıştır. Bir de onlar kendi kendilerine bahane üretip o adam hakkında; "tevazu gösteriyor" diyorlar. Bu, peygamberi bir görevdir, bunun tevazusu olmaz!

Peygamber varisi, peygamber gibi yapandır. Eğer Mürşid-i kâmil, insanlara irşad görevinin olduğunu söylemezse onları nasıl davet edecek? Öyleyse biri "ben Mürşid-i kâmilim" derse ona tabi olmak isteyen herkesin de "bunu ispat et, beni ikna et, burhanını, delilini getir" deyip ondan ispat isteme hakkı vardır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ile beraber olanlar Allah'ı sevip Allah'a âşık olmuş, Allah yolunda malını, canını infak edip gökteki yıldızlar gibi olmuştur. Öyle değil mi? İşte, birinin Mürşid-i kâmil olup olmadığına dair ölçü; insanın onunla beraberken Allah'a âşık olup, dost olup olmadığıdır. Yoksa Mürşid-i kâmil olduğuna inanmak için ondan keramet istemek ona; "haydi, uç bakalım" demek doğru değildir.

Allah Mürşid-i kâmilin üzerinden imanı, sevgisini, muhabbetini, teslimiyeti, edebi, kendi güzelliğini veriyorsa bundan büyük ispat olmaz. O halde Mürşid-i kâmil olduğunu söyleyen birinin böyle bir ispatı yoksa o yalancıdır; ama ispatı varsa insanlar onunla beraberken Allah'a âşık oluyor, vuslat ediyorsa o halde o hakiki bir Mürşid-i kâmildir ve herkes ancak gönlündeki kadar ondan istifade eder.

En kaliteli tohumu bile verimsiz bir toprağa atsan yeşermez; çünkü toprak ne kadar kaliteliyse tohum o kadar güzel yeşerir, o kadar çabuk büyür. Aynı şekilde gönüller de toprak, Allah'ın El Esmau'l Husnası da tohum gibidir. Birinin gönlü Allah'ın aşkıyla, esmasıyla yeşermeye ne kadar müsait olursa olsun eğer bulunduğu toprak verimsizse; yani tabi olduğu mürşid gerçek bir mürşid değilse ona hiçbir katkısı olmaz, onu yeşertmez.

Teşbih yapmak gerekirse; Mürşid-i kâmil bir bahçıvandır. Allah'ın ayetlerini, imanı, muhabbeti, Allah'ın isimlerini gönüllere eker, bakımını yapar, onları yeşertir, büyütür. Mesela öyle kardeşlerimiz var ki; dergâha beş aydır geldiği halde bambaşka

birine dönüşmüştür, onu daha öncesinde tanıyanlar onu gördüklerinde “bu o mudur” deyip onu tanımazlar.

Peki, ne oldu da o bambaşka birine dönüştü?

Çünkü gönlüne Allah’ın isimlerini, ayetlerini ekmemize müsaade etti, gönlüne Allah’ın isimleri ve ayetler ekilince de onu yeşertti. Bir başkası da beş sene boyunca gelse; ama gönlünü açıp bizi dinlemese, gönlüne Allah’ın isimlerini, ayetlerini ekmemize müsaade etmese onda hiçbir değişiklik olmaz, ahlakı önceden neyse yine öyle olur. Biz ona Allah’ın isimlerini, ayetleri ektiğimiz halde o bunları gönlünden çıkarır, atarsa o asla güzelleşemez.

Allah, kulundan burhan istiyor, delil istiyor. “Bir şey söyleyeceksen delilini getir, aklını kullan” diyor. Bu yüzden birine bir şey söyleyeceksen o söylediğin ne olursa olsun delilini getirmen gerekir.

Allah’a dost olmanın tek bir ölçüsü vardır ve bu ölçüyü Allah koymuştur. Biri bunun dışında bir ölçü koyup; “bana göre biri havada uçarsa velidir” derse Allah’ın dinini anlamamış, Allah’ın dinine göre yaşamamış, dolayısıyla Allah’a iman etmemiş, bu onun kendi dini olmuş olur; çünkü Allah böyle söylemiyor.

Böyle söyleyenler kendi fikrini, zannını, vehmini Allah’ın ayetine şirk koşmuştur; çünkü Allah ve resulu veliyi böyle tarif etmemiştir! Bu durumda veliyi Allah ve resulünün söylediği şekilde değil de kendi kafasına göre tarif edenler “Allah da, resulü de bilmiyor, ben biliyorum” demiştir. Bir de bu kişi çıkıp “sadece ben değil herkes böyle söylüyor” derse bu durumda ona; “peki, senin rabbin herkes midir yoksa Allah mıdır” diye sormak lazım.

Allah ayet-i kerimede mü'minleri tarif ederken buyurur; **"Allah mü'minlerin velisidir."**[30] **"Mü'minler o kimselerdir ki Allah zikredildiğinde kalpleri titrer. Onlara Allah'ın ayetleri okununca imanlarını artırırlar. Onlar bütünüyle Allah'a tevekkül ederler."**[31] **"İnsanlardan öylesi var ki Allah'ı sever gibi başkalarını severler. Oysaki mü'minlerin Allah'a olan muhabbetleri çok şiddetlidir."**[32]

Peki, başkalarını Allah'tan daha çok sevenler ne yaparlar?

Allah'ı ve ayetlerini dinlemek yerine onların sözünü dinlerler; yani "falan âlim böyle söyledi, falan cemaat böyle söyledi" deyip Allah'ı sever gibi onları severler, oysaki mü'minlerin Allah'a olan muhabbetleri çok şiddetlidir. Allah, mü'mini böyle tarif etmiştir. Demek ki mü'min; Allah'ı çok şiddetli sevenmiş. Allah'ın veli tarifi, mü'min tarifi budur.

Mü'minler velidir, onlar Allah'ı her şeyden, herkesten çok severler, bu nedenle Allah'ın hesabını her şeyin, herkesin önünde tutarlar, aynı şekilde Allah'ın sözünü de başkalarının sözlerinin önüne alırlar. Bunu da Allah'ı sevdikleri için yaparlar.

Bu yüzden mü'min, rabbinin ismini zikredince kalbi titrer, ürperir. "Ya onun sevgisini kaybedersem, ya onu kaybedersem, ya yanlış düşündüğümde, konuştuğumda, anladığımda, yaptığımda rabbim bana küserse, darılırsa" deyip kalbi ürperir; çünkü o her anda maşukunu zikreder, anar. Mü'minin derdi, korkusu, endişesi sadece budur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz veliyi nasıl tarif etmiştir?

[30] Âli İmran /68
[31] Enfâl /2
[32] Bakara /165

Allah velilerle ilgili ayetini indirince sahabeler Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e;

-Ya Resulullah! Velileri nasıl tanıyacağız, diye sorarlar.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de;

-Onları gördüğünüzde Allah'ı hatırlarsınız, diye cevap verir.[33]

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in tarifine göre veliler insana Allah'ı hatırlatanlardır. Nasıl hatırlatırlar? -Herkesin fikri neyse zikri de odur. Biri, Allah'ı seviyorsa, mü'minse, hesabını Allah'a göre yapıyorsa bu durumda ne olursa olsun "Allah" der; yani "Allah böyle seviyor, böyle sevmiyor, böyle yaparsak Allah gazap eder, böyle yaparsak Allah sever" der. İnsanlar ona ne söylerse söylesin onun "Allah" diyeceğini bilir. İşte böyle olanlar velidir; çünkü onlar görüldüğünde Allah hatırlanır. İnsanlar hiç farkında olmadan onunla beraber olurken "şimdi böyle yaparsam o, Allah böyle söylemiş" der ve Allah'ın hesabını yapmak zorunda kalır. Bu yüzden onlarla beraber olmak insanı onlardan yapar.

Allah'ın Kadîr isminin bizde tecelli etmesi için kendi yaptıklarımızın sorumluluğunu almamız; "ortada bir yanlış varsa bu yanlışı ben kendi elimle yapmışım, ebedi hayatımı kendi ellerimle kazanıyor ya da kaybediyorum" dememiz gerekir.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah rahmeti zatına yazdı (kendisi için rahmeti takdir etti)"**[34] buyurur. Yani mutlaka size rahmetimle muamele ederim. Ayet bu manaya gelir. Bu durumda Allah önümüze neyi koyarsa koysun, bize nasıl bir şey yaşatırsa yaşatsın, bizi nasıl bir imtihana tabi tutarsa tutsun bu onun rahmetidir, kazanmamız içindir; ama dünyayı değil ebedi

[33] Taberi 4 /2731; İbni Ebi Şeybe, Ebu Nuaym
[34] En'âm /12

hayatımızı, cenneti, onun rızasını, dostluğunu, Hz. İnsan olmayı kazanmamız içindir. Allah'a göre bakmazsak bunu anlayamayız, ancak ahirete göre bakarsak bunu anlamamız mümkün olur.

Allah'ın şerri takdir etmediğini şerri kendi ellerimizle yaptığımızla ilgili bir ayet söyleyeyim. Allah ayet-i kerimede buyurur;

"Meleklere; Âdem'e secde edin dedik. Bütün melekler secde etti; ama iblis secde etmedi. İblis cinlerdendi. (Allah soruyor) 'Ben sana emretmişken neden secde etmedin?' -O da; 'beni ateşten, onu çamurdan yaratmışsın. Ben ona nasıl secde ederim! Ben ondan üstünüm, ben ondan hayırlıyım' dedi. Allah; 'in oradan! Orası senin kibirleneceğin yer değil' dedi ve onu kovdu. İblis; 'insanların tekrar diriltileceği güne kadar bana mühlet ver (izin ver, göreceksin ki bunlar secde edilmeye layık değildir)' dedi. Allah da; 'ben sana mühleti verdim' buyurunca İblis; 'beni saptırmana karşılık ben de onları saptıracağım' dedi."[35] İblis kendi sapmasını, günahını Allah'ın üzerine atıp Allah'a "beni sen saptırdın" dedi.

Bu durumda kim günahını Allah'ın üzerine atıp; "şer Allah'tandır" derse onun mürşidi iblis olur, dolayısıyla o da iblis olur. İblis yanlış yapınca yanlışını kendisine değil Allah'a mâl etti. Hz. Âdem de yanlış yaptı; ama yanlışı kendisinin yaptığını bildi, suçunu Allah'a yüklemedi. **Zalemnâ enfusenâ:**[36] "Biz kendi nefsimize zulmettik" dedi.

Allah, iblisin Hz. Âdem babamız ile Havva annemize yaptığı hileyi anlatır;

[35] Hicr /28-39, Kehf /50, Araf /11-16
[36] Araf /23

“Allah onları (Hz. Âdem ve Hz. Havva annemizi) cennete koydu ve ‘bu meyveden kesinlikle yemeyin, bu ağaca yaklaşmayın sonra sıkıntı çekersiniz’ dedi. İblis gelip onları kandırdı (kandırırken de onlara yemin etti) ‘eğer siz bu ağaçtan yerseniz ikiniz iki tane melek olursunuz ya da burada ebediyen kalırsınız’ dedi.[37] Onlar da Allah’a güvenmeyip şeytanın yeminine inandı.

Mesela; etrafımızdakiler bizi Allah’tan, Allah yolundan ayırmaya çalıştığında hemen “ben bunu senin için, seni düşündüğüm için, seni sevdiğim için söylüyorum. Dünyayı, okulu, parayı kazan” deyip bir de yemin ederler. Onların dediğini yaparsak bizi severler; ama yapmazsak onların sevgilerini kaybederiz. Allah’a yakın olmamız, Allah’ın sevgisini kazanmamız da onlar için bir mana ifade etmez.

İblis; beni saptırmana karşılık ben de onları saptıracağım, demişti. Eğer biri de kaybetmişse, sapıtmışsa, delalete düşüp yoldan çıkmışsa ve bu durumda “Allah beni saptırdı” derse iblisin ta kendisi olur ve lanetlenip Allah’ın rahmetinden mahrum kalır; ama yanlışını savunmaz “ben yanlış yaptım, ben kendime zulmettim” derse Hz. Âdem gibi olur ve Allah Hz. Âdem’i affettiği gibi onu da affeder.

Allah her şeye kaderini koymuştur. Aynı şekilde insana da bir kader koymuştur ve bu kaderi insana teslim etmiştir. Nasıl? - Allah, insana kaderi kitabıyla, resulüyle koymuştur. Dolayısıyla Kur’an bizim kader kitabımızdır, Allah’ın bizim için takdir ettiği kitaptır.

Bu yüzden Allah’ın takdirini kabul etmek ya da etmemek kendi elimizdedir; yani Allah’ın Kadîr ismine iman iledir. Bu takdiri kabul edersek Allah’ın Kur’an’ına, kitabına uyar, Allah’ın bizim için

[37] Araf /19-20

koyduğu kaderi kabul etmiş olur, Hz. İnsan oluruz; ama Allah'ın bizim için takdirini, kaderini kabul etmezsek kendimiz için bir kader çizmiş oluruz, dolayısıyla Allah'ın kaderinin dışına çıkarız. Böyle olunca da uçuruma gider, cehenneme yuvarlanırız.

Kur'an kader kitabımız, bununla beraber hesap kitabımızdır. Allah bizi Kıyamet günü hesaba çekerken Kur'an'dan, kitabından, ayetlerinden hesaba çeker. Kur'an'a uymuşsak, iman etmiş, amel etmişsek kazanırız, etmemişsek kaybederiz. Kur'an bizim kaderimizi; yani cennete ya da cehenneme gideceğimizi belirleyen kitaptır. Bunun başka bir yolu, izahı yoktur.

Kur'an'ı tam olarak anlayabilmek için bir de canlı Kur'an'a ihtiyaç vardır ki o da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. Canlı Kur'an'a uyarsak Kur'an'a uymuş oluruz. Onun gibi yapmaya, onun gibi olmaya, onun gibi iman etmeye çalışırsak Allah'ın kaderini, bizim için yaptığı takdiri kabul etmiş oluruz; çünkü Allah bizim Hz. İnsan olmamızı, kendisine dost olmamızı, cennete gitmemizi ister ve bunu sever.

Eğer insan olmayı kabul etmez, hayvan olmayı tercih edersek, önde olmayı kabul etmez, geride kalmayı tercih edersek Allah da "tercih senindir" der ve bize öyle muamelede bulunur. Bilmemiz lazım ki geride kalanlar tehlike içindedir; ama önde olanlar kesinlikle kazanmıştır, aynı zamanda kazandırmıştır.

Evet, hep beraber Allah'ın El Kadîr ismini Allah'ın ayetlerde beyan ettiği şekilde anlamaya çalıştık ve Allah'ın her şeye kaderini, takdirini koyduğunu, şerrin Allah'tan gelmediğini kulun kendi nefsinden geldiğini, bir de ahireti kazanmanın kişinin kendi elinde olduğunu öğrendik.

Allah hepimizi Kadîr ismiyle isimlendirsin, kendi yaptıklarının sorumluluğunu üstlenmeyi kabul edenlerden, yanlışını, günahını, eksiğini, hatasını kabul edip tövbe, istiğfar

edenlerden eylesin. Günahını, yanlışını Allah'ın üzerine atıp Allah'a isnat edenlerden, Allah'a iftira ederek "Allah böyle yaptı, onun için böyle oldu, bu sıkıntıyı Allah'tan dolayı çekiyorum" diyenlerden eylemesin. Allah bizi kendisine zulmedenlerden ve "Allah bana zulmetti" deyip zulmü Allah'a isnat edenlerden eylemesin.

Allah hepinizden razı olsun.

ZUL CELÂLİ VEL İKRÂM

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah'ın isimlerini, El Esmau'l Husna'sını anlamaya, rabbimize yeryüzünde nasıl halife, âbd olacağımızı öğrenmeye çalışıyorduk. Geçen sohbetimizde Allah'ın El Kadîr ismini anlamaya çalıştık, bu sohbetimizde ise Allah'ın Zul celâli vel ikrâm ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalışacağız inşallah.

Allah'a iman etmek için önce Allah'ı tanımak gerekir. Eğer Allah'ı onun kendisini tanıttığı gibi tanımazsak istediğimiz kadar "ben Allah'a iman etmişim" diyelim aslında Allah'a iman etmiş olmayız; çünkü imanımız, bilgimiz kadardır, Allah'ı tanıdığımız kadardır.

Allah'ın ilk emri "oku" dur; yani anla, düşün, tefekkür et emridir. Eğer Allah'ın emrettiği gibi okumaz, anlamazsak kendi kendimize bir rab hayal eder ve "Allah böyledir" deriz. Bu hayalimizdeki de haşa Allah olmaz, bizim kendi kendimize vehmettiğimiz putumuz olur, dolayısıyla bu imanımız Allah'a iman olmaz, Allah böyle bir imanı bizden kabul etmez.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah onların şirk koştuklarından münezzehtir"**[1] buyurur; yani Allah onların hayal ettiklerinden, vehmettiklerinden, düşündüklerinden münezzehtir, beridir. Allah Kur'an'da isimleriyle, El Esmau'l Husna'sıyla kendini ilk önce Rab, Rahman, Rahim, Malik ve Ekrem isimleriyle tanıtmıştır, peşinden

[1] Haşr /23, Tûr /43

nüzul sırasına göre isimlerini vahyetmiştir. Bu; Allah'ı önce Fatiha'daki isimleriyle tanımamız lazım, demektir.

Biz de rabbimizi nüzul sırasına göre anlamaya, tanımaya çalışıyoruz. Sıra, Allah'ın 27. ismi olan Zul Celâli vel İkrâm ismine geldi. Allah'ın her bir ismini yaklaşık bir buçuk, iki, hatta bazen üç, dört saat anlattığımız olmuştur; çünkü sadece "Allah rahmandır" deyip geçmek yetmez. Bir de Allah'ın, rahmetini nasıl saçıp ikram ettiğini, nasıl rahmet ettiğini, bununla beraber Allah'ın yeryüzündeki halifesi olan insanın Allah'ın isimleriyle nasıl isimlenmesi gerektiğini anlamamız gerekir. Bu yüzden sohbetlerimizi en azından her mü'minin anlayabileceği ölçüde gerçekleştirmeye çalışıyoruz.

Allah'ın isimleriyle ne kadar isimlenirsek; yani ne kadar rahman, rahim, kerim, afuvv olursak Allah'a o kadar halife oluruz, Allah'ın üzerimizdeki muradı da budur. Allah, meleklerin secde ettiği, kendi iradesiyle Allah'ı tercih eden Allah deyip her şeyden geçen Hz. İnsanı, kendisine âbd olmuş, kendisine âşık olmuş kulunu görmeyi, kulunun kendisini yeryüzünde halife olarak temsil etmesini ister.

Allah sever ve sevilmeyi ister. Allah, kuluna bakarken onun üzerinde kendi güzelliğini sever. Kul, Allah'ın güzelliğiyle ne kadar güzelleşmişse Allah'ın sevgisine o kadar layık hale gelir. Bütün ibadetler de bunun içindir.

Hiçbir ibadet amaç değildir, bütün ibadetler araçtır. Amaç ise; Allah'a iman etmek, âbd olmak, ona hiçbir şeyi şirk koşmamak, her şeyin ve bütün güzelliğin Allah'a ait olduğunu bilmektir.

Güzellik olmadığı için çirkinlik, rahmet olmadığı için zulüm vardır. Bir yerde Allah'ın güzelliği olmazsa orada sadece çirkinlik olur. Bu yüzden çirkinlik, karanlık, kötülük, küfür bizatihi yoktur.

İman olmayınca küfür, tevhid olmayınca şirk, güzellik olmayınca çirkinlik, rahmet olmayınca da merhametsizlik ve zulüm ortaya çıkar.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah hayatı ve ölümü yarattı ki hanginiz güzel amel işlersiniz diye"**[2] buyurur. Yani hanginiz güzel yaparsınız, hanginiz güzel yapıp o güzellikle güzel olursunuz diye Allah hayatı ve ölümü yaratmıştır. Bu nedenle insan güzel yaptıkça güzel olur.

Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Hz. Ali (r.a.)'a;

-Ya Ali! Sen mukarrebundan daha mukarrebun olmak ister misin, buyurur.

Hz. Ali (r.a.) Efendimiz;

-Evet, ya resulullah, der.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-O halde seni sevmeyeni sev, seni ziyaret etmeyeni ziyaret et, sana vermeyene ver, sana zulmedeni affet ve sana kötülük yapana iyilik yap,[3] buyurur.

Mukarrebun, Allah'a en yakın olanlardır. Allah'a yakın olanlardan daha yakın olmak istiyorsak yapmamız gereken şey güzel yapmaktır; ama bu güzelliği Allah'a göre yapmamız ve bunu imanımızdan dolayı yapmamız gerekir; yani gayemiz rabbimizin rızası olmalıdır. Yoksa "insanlar benim için şöyle söylesin, böyle düşünsün" dersek bu durumda insanları Allah'a şirk koşmuş oluruz. Eğer yaptığımız güzellikleri Allah için yapıp; "ya rabbi! Bunu senin hatırına, senin için, seni sevdiğim için, sen böyle

[2] Mulk /2
[33] Ruzeyn

yapmamı sevdiğin için yapıyorum" dersek Allah'a yakın, hatta en yakın oluruz.

Allah'ın Zul Celâli Vel İkrâm ismi kalıp halinde gelen tek isimdir. Bu isim Kur'an-ı Kerim'de iki yerde geçer. Bu ayetler, Rahman Suresi'nin 27. Ve 78. Ayetleridir.

İsterseniz şimdi Allah'ın Zul Celâli Vel İkrâm isminin ne manaya geldiğini öğrenelim hep beraber.

Zul Celâli Vel İkrâm; Allah celal ve ikram sahibidir manasına gelir. Bu kalıpta olan başka isimler de vardır; ama aynı kalıptan gelen isimler olduğu için Esmau'l Husna'ya dâhil olmazlar. Bu isimlere örnek vermek gerekirse; Zurrahme, Zulmağfire, Zuntikam diye gelen isimlerdir. "Zurrahme" Allah'ın Rahim ismine, "Zulmağfire" Allah'ın Ğağur ismine, "Zuntikam" Allah'ın Muntakim ismine dâhil olduğu için başlı başına isim olmazlar; ama Allah'ın Celal ismi tek başına gelmediği, sadece Zul Celâli vel İkrâm olarak geldiğinden dolayı bu ismi esma listesine dâhil etmek zorundayız.

Celal, cemalin tersidir. Allah'ın bütün nimetleri Cemal sıfatının, bütün sıkıntılar, musibetler, azap ve gazap da Allah'ın Celal sıfatının tecellisidir. Bu yüzden Allah Celal ismini tek başına kendine isim olarak verip de "Allah celaldir" dememiştir. "Allah celal sahibidir" peşinden de "ikram sahibidir" deyip Celal ve Kerim ismini beraber zikretmiştir; yani Allah'ın celalinde ikramı vardır.

Bu isim sadece Rahman Suresi'nde iki defa geçer, dedik. Rahman Suresi Allah'ın Rahman ismiyle başlar, Zul Celâli vel İkrâm ismiyle de sona erer; yani Rahman Suresi Allah'ın bu iki ismi arasındadır. Rahman Suresi dışında Allah'ın El Esmau'l Husna'sıyla başlayıp El Esmau'l Husna'yla biten başka bir sure de yoktur.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Ve yebkâ vechu rabbike zûl celâli vel ikrâm:[4] "Zul Celâli vel İkrâm olan (celal ve ikram sahibi olan) rabbinin vechi (zatı) bakidir." Gerisi fanidir. Allah Kıyamet günü bütün varlığı yok eder, geriye bir tek baki olan Allah'ın zatı, vechi kalır. Evet, Allah celal ve ikram sahibi olduğunu söyledi.

Allah Kıyamet günü bütün insanları, mahlûkatı kıyamet yerinde toplar. Bütün insanlar diz üstü yere çökmüştür, hiç kimse ayağa kalkmaya kendinde güç bulamaz. Allah kıyamet yerindekilerine birden hitap edip; **"bugün mülk kimindir"** diye sorar. Hiç kimse konuşamaz, bu soruya cevap veremez, Allah peşinden; **"(bugün mülk) vahid ve kahhar olan Allah'ındır"**[5] buyurur. Allah'ın Kahhar, Kahir ve Muntakim ismi aynı zamanda Celal ismine dâhildir.

Allah neden Kıyamet günü "bugün mülk, vahid ve kahhar olan Allah'ındır" buyurur?

Vahid; isimlerinde tek olan demektir. Dolayısıyla "bugün mülk, vahid ve kahhar olan Allah'ındır" demek; benim ismimi kendisine veya bir başkasına verenlere, benim ismimi kendisine mal edip benden bağımsız olarak "ben rahimim, kerimim" veya "ben muntakimim, afuvvum, affederim" diyenlere bugün kahrımla bütün Esmau'l Husna'nın bana ait olduğunu gösteririm, demektir.

Allah ayet-i kerimede; **"Esmau'l Husna (en güzel isimler) Allah'a aittir"**[6] buyurur; yani bütün güzellikler Allah'a aittir. Biz de ya bütün güzelliğin Allah'tan olduğuna iman edip Allah ile güzel

[4] Rahman /27
[5] Mumin /16
[6] Araf /180

oluruz ya da "bu güzellik bana aittir" deriz ve kendimizi Allah'a şirk koşarız. Allah'ın esmasını kendi üstümüze alırsak Allah Kıyamet günü Kahhar ismiyle tecelli edip bizi kahreder ve aslında o isimlerin bize ait olmadığını, bizim hiçbir şey olmadığımızı bize gösterir.

Allah celal ve ikram sahibidir; yani Allah'ın celalinde ikramı vardır. Mesela yağmurun yağması rahmettir, ikramdır; ama yağmur şiddetli yağarsa sel olur. Bu nedenle yağmur yağarken Allah'ın Kerim ismiyle beraber Celal ismi de tecelli eder. Allah'ın Celal isminin olduğu her yerde mutlaka onun ikramı ve rahmeti vardır. Allah bir kula nimet verdiğinde o kul bu nimetle ebedi hayatını kazanmaya çalışmazsa bu ikram ona celal olur. Aynı şekilde Allah bir kuluna sıkıntı verirse ve o kul da bu sıkıntıdan dolayı Allah'a dönerse bu onun için ikram olur. O halde ikramı celale çevirmek ya da celali ikrama çevirmek insanın kendi iradesiyledir, kendi elindedir.

Celal, tecelli eden manasına gelir. Allah bununla ilgili olarak "tecellâ; tecelli etti" kelimesini kullanır. Mesela Hz. Musa (a.s.), rabbini görmek isteyince Allah Tur Dağı'na tecelli etmiş, ayet-i kerimede; "rabbi, dağa tecelli etti"[7] buyurmuştur. İşte, bu tecelli Allah'ın celaliyle yaptığı tecellidir. Allah'ın bir de cemal tecellisi vardır. Bu iki tecelli birbirinin zıttı gibi görünür, oysaki zıt değildir. Allah'ın celalinde cemali, cemalinde de celali vardır.

Allah zul celali vel ikramdır. Allah tecelli sahibidir, onun tecellisi, celali bütünüyle ikramdır. Allah, kuluna nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun, bu onun ikramıdır. İster bu musibet, ister hastalık, ister yokluk, ne olursa olsun onun Celal isminin tecellisidir. Bunların hepsi sıkıntıymış gibi görünür; ama bütünüyle ikramdır.

[7] Araf /143

Mesela; birinin hapse girmesi o kişi için Allah'ın Celal isminin tecellisidir; ama onun celalinde cemali ve ikramı vardır; çünkü kul hapishanede tövbe edip "ya rabbi! Sana döndüm, nefsime zulmettim" dese ve Allah'a dönse celal tecellisi onun için ikram haline gelir. Bu durumda celal sahibi olan Allah ona ikram etmiş olur. Bu ikramı da ona celaliyle yapmıştır; ama Allah'a dönmez, hapishanede isyan ederse bu durumda Allah'ın Celal isminin tecellisinde kalıp oradan çıkamaz, dolayısıyla ikramı göremez.

Bu yüzden Allah nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun bunu ikrama çevirmek insanın kendi elindedir. Allah'ın celaliyle tecelli etmesini ikram olarak anlamak gerekir; çünkü Allah ikram etmek için celaliyle tecelli eder. Bundan dolayı kul her anda; "Allah bana böyle bir muamelede bulundu, acaba muradı nedir, nasıl yapmamı istiyor, nasıl yaparsam benim için ikram olur, mutlaka rabbim rahman ve rahimdir, rabbim kerimdir, veduddur beni seviyor, bana ikram edip kazanmamı istiyor. Muameleyi bana kazanmam için yapıyor" demeli ve rabbine dönmelidir. Böyle yapmazsa Allah'ı tanımamış olur.

Allah bir kulu yoktan yaratsın, melekleri ona secde ettirsin, **kerremnâ benî âdem**[8] deyip onu en büyük ikrama nail kılsın, onu en güzel surette, ahseni takvim üzere, en kıvamda yaratsın, ona peygamber ve kitap göndersin, onu önünden ve arkasından meleklerle korusun, ona bu şekilde değer versin, her an tecelli edip onu her an yeniden yaratsın, onu rızıklandırsın; ama sonra kulu onu ciddiye almasın, kazanması için gerekeni yapmasın! Bu hiç kula yakışır mı!

Bu yüzden "Allah" denince saf rahmeti, saf muhabbeti, saf sevgiyi hatırlamak gerekir. Bir de Allah Berr'dir; saf iyiliktir, saf güzelliktir. Allah'ın güzelliğinin olmadığı yerde çirkinlik olur,

[8] İsra /70

dolayısıyla insan onun güzelliğiyle güzelleşmeyince çirkin olur. Bu nedenle çirkinlik bizatihi yoktur. İnsan, Allah'tan, Allah'a âbd olmaktan, imandan mahrum kalınca çirkinleşir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah güzeldir, güzeli sever"*[9] buyurmuştur. Allah elbette ki kendisine göre güzeli sever; yani en güzel isimlerle isimlenmiş olanı sever. İnsan da güzeldir; çünkü Allah insana zatıyla, sıfatıyla tecelli edip onu kendi nurundan, kendi ruhundan yaratmış, ayet-i kerimede; **"ben ona ruhumdan nefhettim"**[10] buyurmuştur.

İnsan, Allah'ın bütün güzelliğini fıtratında, ruhunda taşır. Eğer bu güzelliği perdelemez, Allah'ın onu ilk yarattığı şekilde güzel kalırsa bütün bu güzellik onun üzerinde görünür yani o, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ahlakında olur; ama insan bunu perdeliği için bu güzellik onun üzerinde görünmez.

İnsan doğduğu andan itibaren annesi, babası veya çevresi onu perdeler. İnsanın buluğa erince tövbe edip, yıkanıp, temizlenerek bu perdeyi üzerinden kaldırması; yani Allah'ın güzelliğinin onun üzerinde açığa çıkması, Allah'ın ona baktığında kendi güzelliğini onun üzerinde görmesi gerekir.

Allah herhangi bir şeyi sevmekten münezzehtir, dedik. Allah kendini, dolayısıyla kulunun üzerinde kendi güzelliğini sever. Bu yüzden insan, Allah'ın güzelliğiyle, El Esmau'l Husna'sıyla Allah'a sevgili olur, Allah'ı sever, Allah'a yakın, Allah'a dost olur. Zaten Mürşid-i kâmile tabi olmamızın sebebi; Allah'ın isimlerinin üzerimizde tecelli etmesi, o isimlerle isimlenip en güzel ahlaka sahip olmamız ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ahlakına bürünmemiz içindir. Bu yüzden eğer bir Mürşid-i kâmile tabiysek

[9] Müslim, İman 1 /93; İbn Mâce, Duâ, Bâb 10
[10] Hicr /29, Sâd /72

onun gibi olmaya, onun gibi yapmaya çalışmamız gerekir. Yoksa mesele dergâha gitmek, verilen dersi çekmek değildir.

Allah celal ve ikram sahibidir, tecelli ve ikram sahibidir. Allah, kuluna tecelli eder. Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah her bir kulunun kalbine günde en az 300 sefer tecelli eder"* buyurmuştur.

Allah'ın daimi olarak tecelli edip kulunu yaratması ayrı, onun gönlüne 300 sefer tecelli etmesi ayrıdır. Allah'ın, kulunun gönlüne 300 sefer tecelli etmesinin nedeni; "kulum benden ne istiyor, kulum kazanmak için biraz kıpırdayacak mı, iradesini biraz kullanacak mı, beni tercih edecek mi" demesidir. Bu nedenle kul birazcık da olsa Allah'a döndüğünde Allah gereken muameleyi ona anında yapar ve rahmetiyle, mağfiretiyle, muhabbetiyle, Vedud isminin tecellisiyle ona tecelli eder.

İmtihan kazanma imkânı demektir. Allah hayatı bir imtihan olarak yaratmışsa o halde kuluna her anda bu kazanma imkânını verir. İster musibet, ister bela, dedikodu, iftira, yokluk, hastalık olsun; yani Allah'ın Celal isminin tecellisi nerden gelirse gelsin onun peşinden ikram vardır; çünkü Allah zul celâli vel ikrâmdır. Bu durumda bize düşen; Allah'ın Celal isminin tecelli ettiği her anda Allah'ın ikramını bilmek ve bu ikramı görmektir. Eğer Allah'ın ikramını bilir ve görürsek her anda Allah'ın ikramına nail oluruz.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"imanın yarısı sabır, yarısı şükürdür"*[11] buyurur. Dolayısıyla sabrı ve şükrü olmayanın imanı olmaz. Allah'ın verdiği her şey nimettir. Şükür, nimet nerden ve kimden gelirse gelsin "ben kazandım" dememek ve nimeti Allah'ın ikram ettiğini bilip ona teşekkür etmektir. Bu, imanın yarısıdır. Allah'a verdiği nimetler için teşekkür ettikçe onun bize olan ikramını görürüz, ikramı gördükçe de rabbimize karşı

[11] Beyhâkî ve Deylemî

muhabbetimiz; yani imanımız artar; çünkü birine teşekkür ediyorsak onu seviyoruz demektir.

İmanın diğer yarısı da sabırdır. Sabredebilmemiz için musibet nerden veya kimden gelirse gelsin, onun bir imtihan olduğunu, bu musibetin Allah'ın Celal isminin tecellisi olduğunu ve Allah'ın biz ikrama nail olalım diye böyle muamele ettiğini bilmemiz gerekir. Allah Celal ismiyle tecelli ediyorsa mutlaka ikram etmek içindir. Bu yüzden Allah'ın Celal isminin tecellisine en çok Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ve peygamberler muhatap olmuştur. Resulullah (s.a.v.) Efendimizin; *"en büyük sıkıntıya, musibete, belaya ben, peygamberler sonra da bize yakın olanlar muhatap olur"*[12] buyurmasının sebebi budur.

Allah Celal ismiyle tecelli edince bizi kendine çeker. Mesela sağlıklıyken Allah'a olan duamız farklı, hasta olduğumuzda ise daha farklıdır. Hasta olduğumuzda rabbimize boynumuzu büküp; "ya rabbi! Bana şifa ver" deyip yalvarırız. Aynı şekilde bir hastamız olduğunda da ona böyle dua ederiz.

Allah bize Celal ismiyle tecelli etmişse o halde bize ikram etmeyi, bizi kendine çekmeyi, onu unutmamamızı ve onunla muhatap olmamızı murad etmiştir. Allah saf hayırdır, saf rahmettir. Bu yüzden bize ister cemaliyle, ister celaliyle tecelli etsin bu tecellisi kuluna ikram etmek içindir. Allah zul celâli vel ikramdır; yani onun cemali zaten ikramdır, celalinin içinde de aynı şekilde ikram vardır; çünkü onun celalinin peşinden mutlaka ikramı gelir.

Bir de Allah'ın cemalini müşahede etmek vardır. Allah'ın cemali müşahede edilir mi edilmez mi diye âlimlerimiz birçok söz söylemişlerdir. Hâlbuki Allah zul celâli vel ikrâmdır; yani Allah tecelli sahibidir, tecelli eder, ikram eder.

[12] Râmûzu'l-Ehâdîs S. 71 (983. Hadis) Ayrıca Bk. Sünenu İbn-i Mâce II, 1321, 1331, 1335

Âlimlerimiz Allah'ın cemalinin müşahede edilmeyeceğiyle ilgili olarak Hz. Musa (a.s.)'ı örnek göstermiş Hz. Musa (a.s.) "müşahede yapmadı" demişlerdir. O halde sormak lazım; Hz. Musa (a.s.) Allah'ın cemalini müşahede etmediyse o halde yüz üstü düşüp bayılmasının sebebi nedir?

Evet, ben söyleyeyim; Allah dağa tecelli edince Hz. Musa (a.s.) bu tecelliyi müşahede ederek yüz üstü yere kapanıp bayıldı. Daha doğrusu bu tecelliye dayanamayıp baygınlık geçirdi. Bu konudaki ayette geçen "saika" kelimesi baygınlık geçirdi manasındadır. Hz. Musa (a.s.) bu tecelliyi müşahede edip bayıldı sonra ayıldığı zaman da **"sen subhansın"**[13] dedi. Hz. Musa (a.s.), Allah'ın cemalini baş gözüyle görmeyi isteyince Allah da kendisini zahiri gözle görmenin mümkün olmadığını Hz. Musa (a.s.)'a göstermek için dağa tecelli etmiş ve bunun mümkün olmadığını ona göstermiştir.

Allah'ın cemalini müşahede etmek diyorsak kimse bu sözü farklı bir tarafa çekmesin, baş gözüyle müşahedenin var olduğunu söylemiyoruz. Böyle bir şey zaten söz konusu değildir. Allah'ın cemalini baş gözümüzle müşahede edersek gözlerimiz bu müşahedeyi kaldıramaz, kör olur. Bu yüzden böyle bir şey düşünülemez.

Allah'ın cemalini müşahede, Allah'ın kuluna nefhettiği ruha ait bir müşahededir. Allah, insana ruhundan nefhedip onu yaratmıştır.[14] Bu yüzden Allah'ın cemalini müşahede eden, Allah'ın kuluna nefhettiği ruhtur. Aynı şekilde Allah ayet-i kerimede; **Ve iz ehaze rabbuke min benî âdeme min zuhûrihim zurriyyetehum ve eşhedehum alâ enfusihim:** "Allah, Âdemoğullarının bellerinden zürriyetlerini alıp onları şahit tuttu." **E lestu bi rabbikum:** "Ben sizin rabbiniz değil miyim?" Onlar da;

[13] Araf /143
[14] Hicr /29, Sâd /72

Kâlû belâ şehidnâ:[15] "Evet, (sen bizim rabbimizsin) biz şahit olduk (buna şahidiz, müşahede ettik), dediler" buyurur. Bu müşahedeyi Allah'ın nefhettiği ruh yapmıştır.

Biz de kirlettiğimiz, kendi kendimizden perdelediğimiz ruhumuzun üzerindeki perdeyi kaldırırsak o zaman rabbimizin cemalini müşahede ederiz; ama perdeyi kaldırmazsak aklımız bunu almaz, anlamadığımız için de müşahedenin varlığını reddederiz. Bilmemiz lazım ki "müşahede yoktur" demek bizi sadece müşahededen mahrum eder.

Allah isimleriyle tecelli edip müşahede yaptırır. Mesela Rahim ismiyle, Semi' ismiyle, Basir ismiyle, Vedud ismiyle tecelli edip müşahedeyi öyle yaptırır; Herhangi bir isimden bize müşahede ettirince o isim bize perde olur, dolayısıyla o perdeden müşahedeyi yaparız.

Bir de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"namaz mü'minin miracıdır"*[16] buyurmuştur. Bu, namazın kendisine miraç olduğu kullar var, demektir. Eğer biri bildiğini zannedip "böyle bir müşahede yoktur" diye konuşursa ona söylenmesi gereken söz; "kendi gördüklerime mi yoksa senin söylediklerine mi inanayım" sözüdür. Bütün veliler Allah'ın cemalini müşahede etmiştir. Zaten velilerin derecesinin sınırı müşahedelerine göredir. Bir velinin müşahedesi ne kadar fazlaysa, Allah isim olarak ona ne kadar tecelli edip onu ikrama nail kılmışsa; yani bir veli celal ve ikram sahibi olan rabbinin cemalini ne kadar müşahede etmişse derecesi o kadar yüksektir.

Allah başka bir ayet-i kerimede; **"sizin ikrama en nail olanınız (en ekrem olanınız) en takvalı olanınızdır"**[17]

[15] Araf /172

[16] El-Munavî, Feyzu'l-Kadir 1 /497; El-Kari, Şerhu'l-Mişkat 2 /523; El-Alusi, Rûhu'l-Meânî, C: 10, S: 453; Razi, Et-Tefsîru'l-Kebîr, 1 /226; İbn Mace, Keratişi, Ts 1 /313

[17] Hucurât /13

buyurmuştur. Takva kıvamında demektir, kelimenin asıl manası budur. Dolayısıyla takvalı olmak; Allah'ın her bir isminin insanda kıvamında tecelli etmesi, Allah'ın bir isminin başka bir isminin sınırını çiğnememesi, dengeli olarak rahim, dengeli olarak kerim, dengeli olarak vedud olunması demektir. Muttaki olan biri kendisine öyle bir ölçü koymuştur ki Allah'ın isimleri onda dengede tecelli eder.

Buna örnek Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. Mesela tabiinden biri Hz. Aişe (r.a.) annemize;

-Bize Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i anlatır mısınız, diye sorduğunda.

Hz. Aişe (r.a.) annemiz;

-O da herkes gibi bir beşerdi, herkes gibi bir insandı; ama Allah'ın bütün isimleri onun üzerinde kâmil manada tecelli etmişti, buyurur.

Allah ayet-i kerimede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için; **Kul innemâ ene beşerun mislukum:**[18] "De ki: Ben de ancak sizin gibi bir beşerim" buyurur. Allah'ın bütün isimleri en kâmil manada Resulullah (s.a.v.) Efendimiz üzerinde tecelli etmişti; yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz en kâmil manada rahman, en kâmil manada rahim, en kâmil manada afuvv, en kâmil manada kerim ve cömert biriydi. Zaten Hz. İnsan bu demektir. Bütün ibadetler de bize böyle olmayı kazandırmak içindir.

Allah'a isimleriyle iman etmek gerekir. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın 99 tane ismi geçer. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah'ın 99 ismi vardır"*[19] buyurmuştur. Biri Allah'ın bir ismine bile bütünüyle iman etmezse Allah'a şirk koşar, müşrik

[18] Fussilet /6, Kehf /110

[19] Buhârî, Deavat, 68. VII, 169; Müslim, Zikr, 6. III, 2062

olur. Örneğin; biri Allah'ın Afuvv ismine iman etmezse; yani "Allah affetmez" derse müşrik olur, bu isme yarım yamalak iman ederse bu sefer de imanı eksik olur. İmanı ölçmenin tek bir yolu vardır, o da Allah'ın esmasına imandır. Bu yüzden imanını ölçmek isteyenlerin Allah'ın isimlerine iman etmiş miyim etmemiş miyim diye kendilerine bakmaları gerekir.

Biri, Allah'ın Zul Celâli vel İkrâm ismine iman etmezse ne olur?

Kul, Allah'ın celalinde mutlak ikramının olduğuna iman etmezse; yani nasıl bir musibet, nasıl bir bela, nasıl bir yokluk gelirse gelsin, bunun kesinlikle Allah'ın ikramı olduğuna, Allah'ın ikram etmeyi dilediğine iman etmezse müşrik olur.

Allah ayet-i kerimede; **Fe inne meal usri yusrâ, inne meal usri yusrâ:**[20] "Her zorlukla beraber bir kolaylık vardır; ama mutlaka zorlukla beraber bir kolaylık vardır" buyurur. Yani her zorlukla beraber iki kolaylık vardır. Başımıza gelen bir zorluğun yanında iki tane kolaylığın olduğunu bilmemiz lazım. Niye? -Allah ikram ediyor da ondan. Allah zorluk çekmemiz için bu zorluğu bize göndermemiş, kazanmamız için bu zorluğu göndermiştir. Allah bu ayetle bize "bana güvenin, eğer başınızda bir zorluk varsa onunla beraber mutlaka iki kolaylık vardır, bir zahmet varsa onunla beraber iki ikram vardır" buyurur.

Evet, Allah'ın Zul celâli vel ikrâm ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalışıyorduk.

Tebârekesmu rabbike zîl celâli vel ikrâm:[21] "Celal ve ikram sahibi olan rabbinin ismi mübarektir (yüceler yücesidir)." Yüceler yücesi olan rabbin celal ve ikram sahibidir. Rabbin tenezzül edip seni muhatap almışsa sana ikram etmek, şerefini sana bildirmek

[20] İnşirâh /5-6
[21] Rahmân /78

ve senin kendini bilmen, tanıman, anlaman içindir. İnsan, rabbini bilmedikçe, tanımadıkça, anlamadıkça kendi kıymetini de bilemez, anlayamaz; çünkü insan, şerefini Allah'tan alır.

Bir an için şöyle düşünelim; Allah seni ciddiye almaz, seninle konuşmazsa, peygamber ve kitap gönderip seni muhatap kabul etmez, sana tecelli etmez, her anda sana muamele etmezse sana cenneti bile verse bunun ne değeri, ne kıymeti vardır! Sen seni yaratan rabbini görmezsen, cemalini müşahede etmezsen, sohbetini onunla yapmazsan, sen onu, o da seni sevmezse o halde dünyanın, hayatın, cennetin ne kıymeti, ne değeri vardır!

Bu yüzden Allah'ı bilenlere, tanıyanlara; "sana Allah'ın cemali yok; ama bütün cennet senin olsun" dense onlar böyle bir cenneti cehennem gibi görür.

İlk sure olan Âlak Suresi'nde Allah şöyle buyurmuştur; **İkra' bismi rabbikellezî halak:**[22] "Seni yaratan rabbinin ismiyle oku!" Seni yaratan rabbinin ismini oku! Oku demek anla demektir. Önce kendimizi, sonra kendimizle beraber bizi hâlk eden, yaratan rabbimizi anlamamız gerekir. **Halakal insâne min alak:**[23] "(Allah) İnsanı alakadan yarattı." Alakasından, yakınlığından, ona duyduğu ilgisinden, sevgisinden dolayı yarattı. **Ikra' ve rabbukel ekrem:**[24] "Oku! Senin rabbin ekrem sahibidir (ikram sahibidir)." Peki, Allah bu ikramı nasıl yapar?

Ellezî alleme bil kalem:[25] "O ki kalemle talim ettirdi." **Allemel insâne mâ lem ya'lem:**[26] "İnsana bilmediklerini öğretti."

Bilmediğimiz ne vardır?

[22] Alak /1
[23] Alak /2
[24] Alak /3
[25] Alak /4
[26] Alak /5

Gördüklerimizi düşünürüz; ama bir de bilmediklerimiz vardır. Bilmediğimiz; Allah'ın zatıyla, sıfatıyla, bize tecelli ettiği ruhtur, Allah'ın isimleridir. Allah isimleriyle tecelli edip kendini bize tanıtır, bilmediklerimizi; yani kendi isimlerini bize talim ettirir. İsimleri bilmek başka, talim etmek başka şeydir. Allah'ın isimlerini üzerimizde göstermeye çalışmamız ve bunun sonucunda isimlerin üzerimizde tecelli etmesi talim etmek demektir. Dolayısıyla imtihan, Allah'ın isimlerini talim içindir. Bu yüzden önümüze ne gelirse gelsin, Allah'a göre güzel yaparsak Allah'ın bir ismi üzerimizde tecelli eder. Bu durumda Allah o ismini bize talim ettirmiş olur ve yaptıklarımızı artık Allah'ın ismiyle yapmaya başlarız.

Böyle olmazsa ne olur?

Evet, ayet devam ediyor. **Kellâ:** "Hayır." Yani öyle değil, siz anlamadınız, iş anladığınız gibi değildir. Peki, nasılmış? **İnnel insâne le yatgâ:**[27] "Muhakkak ki insan haddini aşar." İnsan sınırı aşıp taşkınlık yapar, saygısızlık yapar.

Bu saygısızlığı nasıl yapar?

En raâhustagnâ:[28] "Kendini müstağni (ihtiyaçsız) görür." İnsan; Allah'ın vahyettiğine, söylediklerine, isimlerine karşı kendini ihtiyaçsız görüp "benim buna ihtiyacım yok" der. **İnne ila rabbikerruc'a:**[29] "Muhakkak ki sizin dönüşünüz Allah'adır."

Ahirette elbette ki dönüş Allah'adır. Bir de burada dönüş vardır. Buradaki dönüş; rabbine dönüş, Allah'ın isimlerinin sende tecelli etmesine dönüştür. Allah bunun kesin olarak var olduğunu söyledi; ama biz bu isimleri, tecelliyi burada almak istemez, kazanmak istemez, rabbimizle beraber olup rabbimizin

[27] Alak /6
[28] Alak /7
[29] Alak /8

güzelliğiyle güzelleşmezsek kendimizi Allah'a karşı müstağni, ihtiyaçsız görüp; "benim Allah'a, onun güzelliğine ihtiyacım yok, Allah beni böyle kabul etsin" demiş oluruz. Allah da bunu saygısızlık olarak, azgınlık olarak kabul eder. Bu yüzden **İnnel insâne le yatgâ:** "Muhakkak ki insan haddini aşar" buyurmuştur. Biri Allah'tan başka tarafa dönerse rabbini, dolayısıyla onun güzelliğini kaybeder.

Cennet tamamen Allah'ın ikramıdır. Bunun için Allah ayet-i kerimede; **Ve hum mukremûn:**[30] "Ve onlar (cennette) ikrama nail olurlar" buyurur. Onlar orada celal ve cemal sahibi olan Allah'ın ikramına nail olurlar. Cennet saf ikramdır. Dünyada hem ikram, hem de sıkıntı vardır; çünkü dünyanın asıl yaratılış sebebi imtihan yeri; yani kazanma yeri olmasıdır. Ahirette ise kazanmak yoktur, ibadet yoktur; ama iman vardır, sevmek vardır, Allah'a hamd vardır, selam vardır. Bunu Allah söylüyor.[31]

O halde yaratılışın gayesi ibadet değil âbdiyettir, âbd olmaktır; yani sevmektir, âşık olmaktır.

Daha iyi anlaşılması için bir örnek vereyim. Mesela; bir babanın iki çocuğu olsun, bir tanesi babasını hiçbir menfaat düşünmeden gerçekten sevsin; ama birçok yanlış yapsın. Öteki de yanlış yapmasın, babasının her emrini olduğu gibi yerine getirsin; ama bunları babasının mirasında gözü olduğu için yapsın. Bu durumda baba hangi çocuğunu daha çok sever? -Emrinden çıkmayıp gözü mirasında olanı mı, yoksa yanlışlar yaptığı halde kendisini gerçekten seveni mi? -Kesinlikle kendisini seveni sever.

Bu yüzden kul yanlış yapabilir, eksik yapabilir, yeter ki Allah'ı sevsin. Eğer Allah'ı severse kazanır; ama Allah'ı severken onun sadece ikramını değil onu celal ve ikram sahibi olarak da

[30] Saffât /42
[31] Rad /24, Zumer /73-74

sevmesi gerekir. Eğer böyle sevmezse Allah'ın ayet-i kerimede; **"insanlardan öylesi var ki Allah kendisine ikram ettiğinde 'rabbim bana ikram etti' der. İkramı biraz kıstığında 'rabbim bana ihanet etti' der"**[32] buyurduğu insanlardan olur.

Onlar Allah ikramını biraz kıstığında "rabbim bana ihanet etti" diyorlarmış! Subhanallah! Sözde mü'mindirler; ama rabbim bana yanlış yaptı, diyorlar.

Allah böyle olanlara bir nimet ikram ettiğinde "rabbim bana ikram etti" deyip şükür halinde, hamd halinde olurlar. Nimeti biraz kısıp, biraz sıkıntı verince de rablerine karşı hemen saygısızlık yapıp ihanet ederler; yani "ben bunu hak etmemiştim, Allah bana hak etmediğim bir muameleyi yaptı. Allah niye bana böyle yaptı. Bu bela, bu musibet, bu hastalık bir tek beni mi buldu, böyle olmasa olmaz mıydı" derler.

Allah ayet-i kerimede böyleleri için; **"(onlar) Allah'a tek taraftan kulluk yaparlar"**[33] buyurur. Allah tek taraftan olan kulluğu kabul etmez; çünkü Allah zul celâli vel ikrâmdır. Allah'ın celalinin içinde ikramı vardır; ama böyle olanlar bunu görmez. Bunu görmeyince de Allah'ın Zul Celâli vel İkrâm ismine iman edemez.

Söyledim, Zul Celâli vel İkrâm ismi bu kalıpta, birleşik olarak gelen tek isimdir. Allah isimleri arasında sadece Celal ismini kendisine isim olarak vermemiş ve; "ben celalim" dememiştir. "Ben celal sahibiyim" diyerek celali isimlerinden, kendinden ayırmıştır. Diğer isimleri için "ben rahmanım, ben rahimim, ben kerimim, ben ekremim, ben vedudum, ben vehhabım" buyurmuştur. Zaten Allah'ın; "ben celal sahibiyim" demesi de "celalim ikramım içindir, ben sana böyle muamele etmezsem sen

[32] Fecr /15-16
[33] Hac /11

isimlerimi, güzelliğimi kazanamaz, bu ikrama nail olamazsın. Senin sevmediğin bu muamele sana ikram etmem için yaptığım muameledir" demektir.

Peki, Allah'ın Zul Celâli vel İkrâm ismine iman edersek ne olur?

Allah'a hiçbir şekilde itiraz etmez; "şunu niye şöyle yaptın, bunu niye böyle yapmadın" deyip isyan etmeyiz. Hatta böyle bir düşüncede bile bulunmayız; çünkü imanımız buna mani olur; ama Allah'ı bilmediğimizde, tanımadığımızda, anlamadığımızda şeytan bize kendi bilgimize, ilmimize göre vesvese verir. Biz de "şu niye şöyle oldu, bu niye böyle oldu, hâlbuki şöyle olsaydı olmaz mıydı" deriz şeytan ve nefsimiz bunu bize mutlaka dedirtir.

Her zaman söylüyoruz, iman; Allah'ı sevmektir, aşktır. Âbdiyet de Allah'a âşıklıktır, âşık olmaktır. Eğer kul gerçekten düşünüp tefekkür ederse Allah'ın onu kendi nurundan, kendinden yarattığını, kendi isimlerini ona ikram ettiğini, zatıyla ve sıfatıyla tecelli edip ona varlık verdiğini bilir, bunu anlar. Kulun varlığı, güzelliği Allah'a aittir; yani varlığı, görmesi, işitmesi, bilmesi, sevmesi, irade etmesi, tercih etmesi, kısacası her şeyi Allah'a aittir, hepsi Allah'ın isimleri, El Esmau'l Husna'sıdır.

Allah, her anda kuluna tecelli edip onu varlıkta tutar, ona rızkını verir, ikramını yapar, Allah'ın güzelliğini, El Esmau'l Husna'sını üzerinde göstermesi için ona imkân tanır. İmtihan da bu demektir. Allah, kulunu imtihana tabi tutuyorsa ona sıkıntı vermek için değil "haydi kulum güzel yap, sen benim halifemsin, beni temsil ediyorsun, benim yaptığım gibi yap, bana dost ol, bana yakın ol, bana sevgili ol, benimle ol" demek içindir.

Allah'ın bizi böylesine sevdiğini anlarsak, böylesine kerim olduğunu, bize ikram etmeyi dilediğini anlarsak, bize birebir, teke tek böylesine kıymet verdiğini, sevdiğini, kazanmamız için bize

böyle muamelede bulunduğunu anlarsak ona nasıl itiraz ederiz! Böyle bir gücü kendimizde nasıl bulabiliriz ya da onu nasıl sevmeyiz, ona nasıl âşık olmayız, "Allah" deyince bizim için nasıl her şey bitmez! Zaten bize ait bir şey yok ki her şey ona aittir. Ona ait olmayan hiçbir şeyimiz, hiçbir şey yoktur.

Allah'ın güzelliği, ikramı ve sevmesi karşısında insanın dilinin tutulması, aynı şekilde rabbini tefekkür edince aklının başından gitmesi gerekir. Eğer böyle olmuyorsa "bu bendeki nasıl imandır, nasıl sevmektir, bu nasıl anlamaktır, bu nasıl rabbimi tanımaktır" deyip imanımızı kontrol etmemiz gerekir.

İnsan beşerdir, dolayısıyla yanlış yapar, bu ayrı şeydir. Allah ayet-i kerimede; **"yaratan yarattığını bilmez mi"**[34] buyurur. İnsan yanlış yapabilir. Allah zaten "yanlış yapmayın" dememiş; "yanlış yaptığınızda tövbe edin, istiğfar edin. Eğer 'pişman oldum' derseniz o yanlışı hiç yapmamış gibi size muamele ederim ve günahınızı silerim" demiştir. Eğer tövbe edersek Allah yanlışımızı, günahımızı anında siler. Zaten Allah'ın günde 300 sefer kalbimize tecelli edip nazar etmesi bunun içindir. İşte, Allah'ın Zul celâli vel ikrâm ismi bizi Allah'ın El Esmau'l Husna'sıyla, Allah'ın tecellisiyle muhatap edip onu bize kazandırır.

Bir gün sahabeler Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e;

-Ya Resulullah! Dua ettiğimizde duamızın kabul olup olmadığını nasıl anlarız, diye sorarlar.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-Allah ne zaman ki gönlünüze tecelli etti işte o zaman duanızı kabul etmiştir. Başka türlü ise kabul etmemiştir, buyurur.

[34] Mulk /14

Demek ki Allah'ın duamızı kabul edip etmediğini nasıl anlayacakmışız?

Allah gönlümüze tecelli edince anlayacakmışız. Mesela dua ettiğimizde gönlümüze bir huzurun, duamızın kabul olduğuna dair bir hissin geldiğini kendi üzerimizden mutlaka tatmış, yaşamış ve "rabbim duamı kabul etti" demişizdir. İşte böyle bir durumda Allah gönlümüze vahyedip bize; "kulum, senin duanı kabul ettim" demiştir. Bunu bu şekilde kendi gönlümüzde tadarız. Bazen de dua ettiğimizde içimizde bir boşluk oluştuğunu ve Allah'ın bu duamızı kabul etmediğini hissetmişizdir. Bu durumda da Allah'ın duamızı kabul etmediğini kendi gönlümüzden anlamış, tatmış oluruz; yani bunu kendi üzerimizden bilip anlamamız lazım.

Tabi, duamızın kabul olmadığını tattığımız zaman "Allah duamı kabul etmiyor" deyip duamızı bırakmamamız, aksine Allah kabul edinceye, gönlümüze "kulum duanı kabul ettim" deyinceye kadar duamıza devam etmemiz gerekir.

Aynı şey istiğfar için de geçerlidir. Bazen bir günah işlediğimizde yahut yanlış yaptığımızda "ya rabbi! Pişman oldum, tövbe ettim" derken Allah'ın istiğfarımızı kabul etmediğini ve bizi mağfiret etmediğini kendi gönlümüzde hisseriz. Eğer istiğfar ettiğimizde Allah'ın bizi mağfiret ettiğine dair gönlümüzde bir huzur yoksa o halde istiğfarımız istiğfar olmamış demektir. Bu durumda istiğfar etmeyi bırakmamamız, istiğfarımız kabul oluncaya kadar tekrar tekrar istiğfar etmemiz gerekir. Eğer böyle yaparsak sonra boynumuz bükülür ve gözyaşı dökeriz; çünkü Allah devamlı yaptığımız bu istiğfarla gönlümüze şiddetle tecelli eder ve bize "ben ğafur ve vedudum. Seni mağfiret ettim; çünkü seni seviyorum" der. Bu istiğfarımız üzerine bize sevgisini de ikram eder.

Allah; tecelli sahibidir, ikram sahibidir, dolayısıyla kullarına ikram etmek için tecelli eder. Rabbimizin yakınlığını böylesine

tatmamız gerekir; yani istiğfar etmekle, tövbe etmekle, Allah'ı zikretmekle, tesbih etmekle, tekbir etmekle Allah'ın yakınlığını tatmamız gerekir.

Allah'ın Zul Celâli vel İkrâm ismi Kur'an'da sadece Rahman Suresi'nde iki sefer geçer, dedik. Allah, Rahman Suresi'nin baş tarafında; **"Er rahmân, allemel kur'ân, halakal insân, allemehul beyân"**[35] buyurur.

Şimdi, Allah'ın bu ayetlerde bize ne vahyettiğini öğrenelim hep beraber.

Er Rahmân:[36] "Allah rahmandır." Senin rabbin rahmandır. Bu yüzden Allah'ı rahman olarak bilmen gerekir. Allah zatında rahman olan, mutlak surette rahmetiyle muamele edendir. Bu yüzden sana nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun onu rahmetinden dolayı yapmıştır; ama bu muamelesi sana azap olarak, sıkıntı olarak gelebilir; fakat içinde rahmet vardır; çünkü Allah sana öyle muamele etmekle rahmet etmeyi dilemiştir. Sen bakarken sadece dünyayı, dünyaya ait hayatı, yaşadığın anı görürsün; ama Allah senin için ebedi bir hayat hazırlamıştır, dolayısıyla sana yaptığı bu muamelelerle seni cennete, Hz. İnsan olmaya, kendisine dost olmaya davet eder.

Allemel kur'ân:[37] "(Allah, insana) Kur'anı talim ettirdi." **Halakal insân:**[38] "İnsanı yarattı." İnsanı yaratırken onu Kur'an ile yoğurdu, Kur'an'ı ona talim ettirdi. Allah, insanın canlı Kur'an olduğunu söyledi.

Allemehul beyân:[39] "Ona beyanı talim etti." Peki, beyan nedir? -Beyan; anlatmak, göstermek demektir. Dolayısıyla ayet;

[35] Rahmân /1-4
[36] Rahmân /1
[37] Rahmân /2
[38] Rahmân /3
[39] Rahmân /4

Allah, insana Kur'an'ı üzerinde göstermeyi talim ettirdi; yani Allah, Hz. İnsan olarak görünmeyi, üzerinde Hz. İnsanı göstermeyi ona talim ettirdi.

Allah celal ve ikram sahibidir, celal tecellisini ikram etmek için yaratmıştır. Demek ki ikram, ekmek değilmiş! İkram; Kur'an'ı, Allah'ın güzelliğini yaşamak, ayet olmak, canlı Kur'an olmak, bir de bunu üzerinde beyan etmek ve üzerinde göstermekmiş.

Evet, ikram; Allah'ın ayetlerinin ve isimlerinin talim edilmesidir. Zaten burası sadece ilmin öğretildiği yer değil, aynı zamanda ilmi talim etme yeridir. Öğretmek, anlatmak farklı, talim ettirmek farklıdır. Biri sevgiyi, muhabbeti anlatabilir ama muhabbeti vermek başka bir şeydir. Mesela biri "Allah rahimdir" diyebilir; ama gönlünden Allah'ın Rahim ismiyle tecelli edip bu ismi ikram etmesi ayrı bir şeydir.

Peki, Allah böyle bir talimi kiminle yapar?

Allah bu talimi nebileriyle, resulleriyle ve onların varisleriyle yapar. Allah her şeyi bir vesileyle yaratır. Aynı şekilde imanı da, muhabbeti de, teslimiyeti de, isimleri olan El Esmau'l Husna'sını da bir gönülden ikram eder. Bunlar kitaptan okunmaz, alınmaz, bilgi olarak öğrenilmez; ancak talim edilir.

Mesela; bir kardeşimiz buraya geldiğinde birkaç gün içerisinde muhabbete boğulur; ama bizi tanımayana kadar hiç öyle olmamıştır. Tabi ki o bunun nerden ve nasıl geldiğini kendi üzerinden bilir. Allah böyle bir muhabbeti bir insanın üzerinden ikram eder. Eğer bir gönülde bu muhabbet yoksa ondan bu muhabbeti alamazsın. Daha iyi anlaşılması için bir örnek vereyim; on tane yoksul yan yana gelip zenginlikten söz ederse zengin olabilir mi? -Elbette ki olamaz; çünkü bu zenginlik hiç birinde yoktur.

Aynı şekilde manevi olarak da fakirlik ve zenginlik vardır. En fakir olan iblistir, şeytandır; çünkü maneviyattan, imandan mahrumdur. En zengin ise; nebiler, resuller ve onlarla beraber olanlardır. Sahabeler bu manevi zenginliği, bu muhabbeti Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den almıştır. Aynı şekilde ümmet kıyamete kadar Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in varislerinden bu muhabbeti almaya devam eder. Mesela bir peygamber varisine, Mürşid-i kâmile, tabi olan biri en kötü halde bile olsa hemen Allah'a döner, Allah'a dost ve sevgili olur. Kul tabiri caizse çamura düşer, yuvarlanır, taşlanır, şeytan onu ayakları altında ezer; ama o bir Mürşid-i kâmile tabi olur ve birden silkelenerek; "ya rabbi! Sana döndüm" deyip manevi olarak ayağa kalkarsa Allah ona ikram eder. Bu, Allah'ın, kulundan istediği, beklediği şeydir.

Nasıl ki evden kaçıp birçok yanlış yapan sonra eve dönen bir evladı annesi ve babası çok mutlu bir şekilde karşılıyor, ona sarılıyorsa Allah da kulunun ona dönmesine tabir-i cazise böyle sevinir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah, kulunun kendisine dönmesinden daha çok hiçbir şeye sevinmemiştir"*[40] buyurmuştur. Allah dilerse kulunu kendine döndürür ama Allah'ın muradı bu değildir. Allah'ın muradı; kulunun kendi iradesiyle onu tercih etmesidir.

Allah bütün kullarına, bütün mahlûkata bir kader tayin etmiştir; yani bir takdir yapmış, kural koymuştur. Allah kendine de kural koymuş; "benim kuralım da senin kendi iradenle bana âbd olman, kul olmandır" demiştir. Allah bir de kendine rahmeti kural olarak koymuş, ayet-i kerimede; **"Allah rahmeti zatına yazdı"**[41] buyurmuştur. Allah başka bir ayette; **"Allah kullarına zulmedici değildir"**[42] buyurur. Yani Allah'ın âlemlere, insana zulmetmesi düşünülemez, böyle bir şey imkânsızdır. Allah kendine kural

[40] Müslim, 7 (2747)
[41] En'âm /12
[42] Enfâl /51, Âli İmran /182, Hac /10

koyuyor. Bununla beraber peygamberini, kitabını gönderip; "böyle yaparsan kazanırsın, şöyle yaparsan kaybedersin" deyip kullarına vahyediyor.

Allah bir de kullarına mühlet verir. Bunun için Allah ayet-i kerimede o isyan edenler hakkında; **"eğer söz benden çıkmış olmasaydı, onlara bir mühlet vermiş olmasaydım onları hemen helak ederdim"**[43] buyurur. Allah kendisi kural koyar, sonra kendi kuralına kendisi de uyar. Allah, kullarına "böyle yaparsan Hz. İnsan olursun, şöyle yaparsan hayvandan daha aşağı olursun" der ve Allah, insanın tercihine müdahale etmez; ama yardımını da hiçbir şekilde kulundan esirgemez, sürekli olarak yardımıyla ona muamelede bulunur.

Evet, Allah; "nasıl ki senin için kural koymuşsam aynı şekilde ben de kendime koyduğum kurala uyuyorum" der.

Allah ayet-i kerimede; "**Allah dilediğini hidayete erdirir, dilediğini delalette bırakır"**[44] buyurur. Ayette geçen dilemek kelimesi "men yeşâu" kelimesidir. "Yeşâu" kelimesi çift yönlü bir mana taşır ve dilediğini, dileyeni anlamına gelir. Dolayısıyla ayet; "kulum hidayeti dileyince ben de onun hidayetini dileyip onu hidayete erdiririm. O delalette kalmayı dileyince de ona müdahale etmem, onu delalette bırakırım" manasına gelir. Yoksa bu ayet "Allah keyfine göre hareket edip dilediğine şöyle yapar, dilediğine böyle yapar" anlamına gelmez; çünkü Allah kural koymuştur ve bu kurala kendisi de uyar. Allah'ın öyle kuralsız, ilkesiz, gelişi güzel muamele etmeyeceğini kesinlikle bilmemiz lazım.

Allah'ın bizim için koyduğu kuralı elbette ki Allah'ın kitabından anlamamız gerekir. Allah, kitabında kural koyup;

[43] Fussilet /45, Hûd /110
[44] İbrâhîm /4, Nahl /93, Fâtır /8

“benim senin için koyduğum kural budur, çizgi budur. Böyle yaparsan kazanırsın, şöyle yaparsan kaybedersin, ben de sözümden dönmem” demiştir.

Bu yüzden eğer ikrama nail olmak istiyorsak önce iman etmemiz hem Allah’ın Celal ismine, hem de Cemal ismine iman etmemiz ve rabbimize hiçbir şekilde itiraz etmemiz gerekir. Allah neye ve kime nasıl muamele ederse etsin bize düşen; “rabbim bana ikram etmeyi dilemiş, ben iman ediyorum ki rabbim zul celâli vel ikramdır, ekremdir, kerimdir, vehhabdır” demektir. Eğer böyle demez ve rabbimize itiraz edip kafa tutarsak kaybederiz. Kendimizi kaybederiz, aklımızı kaybeder ve kullanamaz oluruz. Sonra kendimizi doğru yolda zannederiz ve öldüğümüzde de ne kadar ters bir yolda gittiğimizi anlarız.

Allah hepimizi isimlerine, El Esmau’l Husna’sına gerçek manada iman edenlerden eylesin. Cemaline, ikramına iman ettiği gibi celaline de iman edenlerden eylesin. Allah bizi celalinin içinde mutlak surette ikramının olduğunu bilenlerden, bilgisinin, ilminin imana dönüştüğü kullardan, imanını ahlaka, amele dönüştürenlerden eylesin. Allah bizi bize bırakmasın. Allah bizi kendisine karşı saygısızlık edenlerden, kendini müstağni görenlerden, ihtiyaçsız görenlerden eylemesin. Rabbine boynunu büküp acziyetini bilenlerden, rabbinin yüceliğini anlayıp iman edenlerden, kabul edenlerden eylesin. Allah bizi huzura aldığında bir dost gibi, bir sevgili gibi huzura aldığı kullarından eylesin.

Allah hepinizden razı olsun.

EL FÂTIR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını; yani Allah'ın güzelliğini, bununla beraber Hz. İnsanın güzelliğini anlamaya çalışıyorduk. Bunu anlamazsak kendi kıymetimizi, değerimizi, Allah'ın bize verdiği şerefi anlamamış oluruz. Bu yüzden önce Allah'ı isimlerinden, El Esmau'l Husna'sından anlamamız, tanımamız gerekir. Öyle ki nasıl olmamız, nasıl durmamız, nasıl düşünmemiz, hayatı nasıl yaşamamız gerektiğini anlayalım ve hayatı Allah'ın isimlerine göre yaşayıp Hz. İnsan, Allah'a yakın, dost ve sevgili olabilelim.

Daha önce söylemiştim, bir daha söyleyeyim; Allah'a yakın olmanın, dost olmanın ölçüsü Allah'ın isimleriyle isimlenmektir. Kul, Allah'ın isimleriyle isimlendiği, Allah'ın güzelliğiyle güzel olduğu kadar Allah'a yakın olur; yani Allah, kulunun üzerinde kendi isimlerini, sıfatlarını, güzelliğini sever.

Allah'ı nüzul sırasına göre isimlerinden tanımaya, anlamaya çalışırken sıra Allah'ın El Fâtır ismine geldi. Bugün hep beraber Allah'ın Fâtır ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalışacağız inşallah.

Fâtır ismi Tirmizi listesi denen Esmau'l Husna listesinde yoktur. Zaten Kur'an'da olan 26 tane isim bu listede yoktur, aynı şekilde listede olan 26 tane isim de Kur'an'da yoktur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah'ın doksan dokuz ismi vardır. Kim bunları*

tahsil ederse cennete girdi"[1] buyurmuştur; ama bu isimleri söylememiştir. Bu yüzden Esmau'l Husna'yı yazan farklı iki tane liste oluşturulmuştur. Bu listelerden biri Tirmizi'nin rivayet ettiği liste, bir tanesi de İbn-i Mace'nin rivayet ettiği listedir. Her ikisinde de Kur'an'da olan 26 tane isim yoktur, onlar yerine Kur'an'da olmayan 26 tane isim vardır; ama biz Allah'ın El Esmau'l Husna'sını öğrenmeye çalışırken rivayet edilen bu listelere göre gitmiyoruz, Allah Kur'an'da kendini hangi isimlerle tanıtmışsa o şekilde anlamaya, tanımaya çalışıyoruz.

Fâtır; yaran, yoktan yaratan, olanı yok edip yeni bir yaratışla yaratan demektir. Allah ayet-i kerimede; **Fâtırıs semâvâti vel erd:**[2] "(Allah) Göklerin ve yerin fâtırıdır" buyurmuştur. Bu isim Kur'an'ı Kerim'de Allah'ın ismi olarak altı yerde geçer. Hepsinde de Allah "Allah göklerin ve yerin fâtırıdır" buyurmuştur.

Allah'ın göklerin ve yerin fâtırı olması ne demektir?

Allah gökleri ve yeri yaratmıştır. Gökler ve yerler derken sadece gökyüzü ile yeryüzünü anlamayalım. Gökler ve yerler her şeyi içine alır. Bununla beraber Allah Kıyamet günü bunların hepsini yok ederek onları yeni bir yaratışla yaratır. Zaten fâtır demek de; yarattığını yok edip onu yeni bir yaratışla yaratan demektir.

Fâtır bir de yarattığı her şeye fıtrat koyan manasına gelir. Mesela bir örnek vereyim; Allah çekirdeği yaratmış, bir de içine; yani fıtratına ağacı koymuştur. Çekirdeği toprağa ektiğimizde toprak suyla, sıcaklıkla beraber o çekirdeği yarar, sonra çekirdek filizlenir ve ağaç olur. Çekirdek yepyeni bir yaratılışla ağaç olarak yaratılırken çekirdek artık yok olmuştur. Bu, Allah'ın Fâtır isminin tecellisidir. Allah, çekirdeğe bir de Hayy ve Muhyi isminin

[1] Buhârî, Deavat, 68. VII, 169; Müslim, Zikr, 6. III, 2062
[2] Fâtır /1, İbrahim /10

tecellisiyle tecelli eder ve çekirdeği diriltip ondaki fıtratı açığa çıkarır. İşte, Allah'ın Fâtır; yaran, fıtratı açığa çıkarmak için olanı yok edip yeni bir fıtratla yaratan ismini bu şekilde anlamamız gerekir.

Allah'ın Fâtır ismini neden anlamamız gerekir?

Çünkü Fâtır ismi bir de insanda tecelli eder. Bu isim insanda tecelli ederse insan beşer olmaktan kurtulup Hz. İnsan olur; ama bunun için de ona toprak, su ve güneş lazımdır. İnsanın toprağı, suyu, güneşi; Allah'ın vahyidir, peygamberin, Allah'ın resullerinin gönlüdür. Bunu anlamazsak Hz. İnsan olmamız mümkün değildir, dolayısıyla beşer olarak kalır, birçok şeyi anlayamayız; çünkü bu, akıl işi değildir.

Mesela; hiç bilmeyen, anlamayan birine bir çekirdeği gösterip "bu çekirdeğin içinde bir elma, armut veya bir ceviz ağacı var" desek onu buna inandıramayız; çünkü bunu görmemiş, anlamamıştır. Aynı şekilde "bir beşer, Hz. insan olur, Allah'a dost olup Allah'ın sevgilisi olur, Allah'ın cemalini müşahede eder" dediğim zaman da bazıları anlamadığı için bunu kabul etmez kendini yerden yere vurup; "böyle bir şey yoktur" der. Çünkü kendi zannına göre zaten her şeyi anlamıştır ve böyle bir şeyin mümkün olmayacağını biliyordur. Bu onun kendi zannıdır. Aynı şekilde doğuştan kör olan birine; "dışarıda güneş, yeşillik, ırmaklar, dağlar var" desek bunu ona anlatamayız. Başkalarının ne gördüğünü bilmeyenler de işte böyle "biz her şeyi biliyoruz" derler.

Anne karnındaki bir çocuk da aslında irade sahibi, akıl sahibidir. Onunla konuştuğumuzu farz edip ona; "dışarıda daha geniş bir dünya var, şöyle şöyle güzellikler var" desek onu buna inandıramayız; çünkü ona göre ana karnı dünyadır, kâinattır, böyle olduğu için "ben her şeyi görüyorum, kâinat bu kadardır" der. Ona; "dışarı çıkmak ister misin" diye sorsak kesinlikle kabul

etmez; “ben halimden memnunum, dışarı çıkmak istemiyorum” deyip bu teklifimizi reddeder.

İnsan için de ahiret böyledir. İnsan da ahireti bilmediği için oraya gitmek istemez, ahiret hakkında su-i zanda, kötü düşüncede bulunur. Ölüm ona hatırlatılsa ya da biri ölse sanki kötü bir yere gidiliyormuş gibi feryat eder. Oysaki neden ölünce kötü bir yere gidecekmişsin gibi düşünüyorsun! Sen ahireti nerden biliyorsun! Bu, ahiret hakkında, ölüm hakkında su-i zan olmaz mı!

Allah ayet-i kerimede; **“Allah ölümü ve hayatı yarattı”**[3] buyurur. Dikkat edilirse Allah önce “ölümü” söyledi. Ölüm; yeni bir hayattır, fâtır olan Allah’ın insana yeni bir hayatı bahşetmesidir. Allah önce yok edip sonra yeni bir hayatla yaratır. Nasıl ki çekirdeği yarıp yeni bir hayatla ona hayat veriyor, çekirdek de ağaç olup meyve veriyorsa insan da böyledir. Allah, fıtratını; yani El Esmau’l Husna’sını insana yerleştirmiştir. Tecelli edip o ruhu insana nefhetmiştir; ama bu, çekirdek halindedir. Öncelikle bunun açılması lazım. Çekirdeğin toprağa düşüp yeşerdiği, meyve verdiği gibi insanın da aynı şekilde büyüyüp meyve vermesi gerekir.

Peki, insanın meyvesi nedir?

İnsanın meyvesi; güzel ahlakıdır, güzel ameli, salih amelidir. İnsanın bu kıvama gelebilmesi için önce çekirdeğin yok olması; yani aldığını vermesi gerekir, öyle ki hakikatini alabilsin. Bu yüzden insanın önce vehmi olan fikrini, düşüncesini, ilmini, bilgisini verip Allah’ın vahyini alması, Allah’ın vahyiyle bilgilenmesi, aynı şekilde kendi ahlakını bırakıp Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in ahlakıyla ahlaklanması gerekir.

İnsanın beşeri tarafı nefis ve şeytanla işbirliği yapar. Kulun kendisindeki çekirdeğin yarılması için nefsi ve şeytani taraflarını

[3] Mulk /2

bırakıp meleki olan tarafını açması gerekir; çünkü birini bırakmadan ötekini almak hiç kimse için mümkün değildir.

"Hem benim bilgim bende olsun, hem de Allah'ın bilgisini alayım, kabul edeyim" demekle kimse hakikatini bulamaz. Allah'ın bilgisi karşısında diğer bilgilerin yok olması lazım ki Allah'ın Fâtır ismi tecelli etsin. Bu yüzden beşer olmaktan kurtulmadan Hz. İnsan olmak yoktur. Aynı şekilde "Allah" demeden nefisten, nefsin ilahlık iddia etmesinden, "ahiret" demeden de dünyadan, dünyanın sevgisinden, bağından kurtulmak yoktur.

Allah ayet-i kerimede; **"insanlardan öylesi var ki; 'rabbim! Bana dünyada ver' derler. Böylelerinin ahiretten nasibi yoktur"**[4] buyurur. Bu durumda Allah'ın sana Hz. insan olmayı ikram etmesi için önce "Allah" demen, "ebedi hayatım" deyip dünyayı ahirete kurban etmen, ahireti öne, Allah'ın rızasını en öne, her şeyin üzerine alman gerekir. Yoksa beşer olmaktan kurtulamazsın; yani içine ağacın sıkıştığı çekirdek gibi ağaç olamazsın. Bunun için kabuğunu kırman, yarman; yani fâtır olman, Fâtır isminin üzerinde tecelli edip Allah'ın Fâtır ismiyle isimlenmen gerekir.

Evet, hep beraber Allah'ın Fâtır ismini ayeterde geçtiği şekilde öğrenmeye, anlamaya çalışıyoruz. İsterseniz Allah'ın Fâtır isminin geçtiği ayetleri okuyayım. Öyleki öğrendiğimizi Allah'tan öğrenmiş olalım.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdu lillâhi fâtırıs semâvâti vel ard:[5] "Hamd (övme ve övülme) göklerin ve yerin fâtırı olan Allah'a mahsustur." Allah gökleri ve yeri yaratmıştır, sonra onu yok edip başka bir yaratılışla yeniden yaratır. Allah dünyayı imtihan için, insanı da kendisine

[4] Bakara /200
[5] Fâtır /1

halife olup Hz. İnsan olması için yaratmış, kullarının bunu kazanması için onları imtihana göndermiştir. Eğer insan; Allah'ı, Allah'ın onu neden dünyaya gönderdiğini anlar, kendini bilir, tanır ve bunlar için gerekeni yapıp beşer olmaktan kurtulur, Hz. İnsan olursa Allah'ın Fâtır ismi onda tecelli etmiş olur.

Kıyamet geldiğinde Allah gökleri ve yeri yok eder, sonra yeni bir yaratışla bu defa kıyamet yerini yaratır. Kıyamet günü; kıyam günü, ayağa kalkış günü, yeni bir dirilişle dirilme günü demektir. Allah o Kıyamet gününün yeni yaratılışı için ayet-i kerimede; **"o gün yer başka bir yer, gök de başka bir gök olur."**[6] "**Yeryüzü rabbinin nuruyla aydınlanır"**[7] buyurmuştur. Evet, Allah tecelli eder ve her yer Allah'ın nuruyla aydınlanır.

Fâtır olan Allah yeri ve göğü yok edip onu yeni bir yaratışla yaratır. Tıpkı çekirdekten ağacı çıkarır gibi yine yerleri ve gökleri başka bir yaratışla yaratır.

Hamd; övme ve övülme Allah'a mahsustur. Allah'a hamd edebilmen, onu övebilmen için önce Allah'ı, Allah'ın Fâtır olduğunu; yani değişimi, büyümeyi, Hz. insan olmayı kabul etmen, bunun için de kendinden vazgeçmen gerekir.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah cennet karşılığında mü'minlerden mallarını ve canlarını satın almıştır"**[8] buyurur. Yani "malını da, canını da sana veren benim; ama ben bunlar için müşteriyim, canını ve malını bana sat, bunu senden istiyorum. Sen bunu bana feda eder, kurban edersen karşılığında cenneti, cemalimi, rızamı ve dostluğumu alırsın ama bunun için öncelikle bunları bana feda etmen, kurban etmen gerekir. Öyle ki yeni bir yaratışla seni yaratayım, sen beşer iken seni Hz. İnsan yapayım, nefsine âbd, kul olmuşken bana âşık olasın, âbd olasın, sana

[6] İbrâhîm /48
[7] Zumer /69
[8] Tevbe /111

verdiğim şerefi üzerinde taşıyasın, gösteresin, yaşayasın, göresin" buyurur.

Allah Kıyamet gününü anlatır. **İzâs semâunfetarat:** "Gökyüzü infitara uğradığında." Gökyüzü çatladığında, Allah Fâtır ismiyle tecelli edip onu yeni bir yaratışla yaratmak için çatlattığında, yok ettiğinde. **Ve izâl kevâkibunteserat:** "Yıldızlar döküldüğünde." **Ve izâl bihâru fuccirat:** "Denizler yarılıp akıtıldığında (kaynatıldığında)." **Ve izâl kubûru bu'sirat:**[9] "Kabirdekiler diriltildiğinde (çıkarıldığında)." Allah kabirdekileri yeni bir yaratışla diriltip çıkarır.

Alimet nefsun mâ kaddemet ve ahharat:[10] "(O zaman) Her nefis (herkes) neyi peşinden gönderdiğini ve neyi yapmayıp geride bıraktığını bilir (öğrenir)." Allah bunu ona gösterir. Dolayısıyla herkes dünya hayatını nasıl yaşadığını, doğru mu yoksa yanlış mı yaptığını, yapması gerektiğini ne kadar yaptığını ya da ne kadarını yapmadığını bilir. Allah o an gelmeden bizi uyarıp ikaz ediyor.

Yâ eyyuhâl insânu mâ garrake bi rabbikel kerîm:[11] "Ey insan! Seni kerim olan rabbine karşı böyle mağrur eden şey nedir?" Rabbin sana lütufta bulunmuş, ikramda bulunmuş, sen Hz. İnsan olasın diye sana imtihan yeri yaratıp seni dünyaya göndermiş; ama sen oraya takılıp kalmışsın. Rabbini, rabbinin rızasını tercih edememiş, rabbine karşı mağrur olmuşsun. Seni kerim olan rabbine karşı böylesine mağrur eden nedir, niye rabbine karşı gurura kapılıyorsun.

İnsan, rabbine karşı nasıl gurura kıpılır?

Rabbini, rabbinin ayetlerini dinlememekle, onu tanımamakla, anlamamakla, anlamaya tenezzül etmemekle,

[9] İnfitâr /1-4
[10] İnfitâr /5
[11] İnfitâr /6

anlamak için çaba, gayret sarf etmemekle gurura kapılır; ama bunu da bilerek değil cehaletiyle yapar.

Ellezî halakake fe sevvâke fe adelek:[12] "O ki seni yarattı, sonra seni tasfiye etti." Seni yaratan odur, sonra seni düzene koydu, seni esmasıyla, sana verdiği fıtratla dengeli kıldı.

Fî eyyi sûratin mâ şâe rakkebek:[13] "Seni dilediği şekilde, dilediği biçimde oluşturdu (yaptı)." Yani Allah seni özel olarak kendi dilediği şekilde yaptı. Allah seni nasıl dilemişse öyle suretlendirip şekillendirdi, biçimlendirdi. Bu her bir kul için böyledir. Allah ayetlerini vahyederken her bir insana tek tek hitap eder.

Kellâ bel tukezzibûne bid dîn:[14] "Hayır, doğrusu siz dini yalanlıyorsunuz." Allah; hayır, öyle değil siz yanlış yapıyorsunuz, dedi. Allah'a karşı mağrur olmak, Allah'ı ciddiye almamak; dini yalanlamak, inkâr etmek demektir. Yalanlamak, kabul edip yokmuş gibi muamele etmektir. Böyle biri "Allah'ın kitabını, vahyini, peygamberini kabul ediyorum" der; ama gerekeni yapmaz. Aynı şekilde "Resulullah (s.a.v.) Efendimiz benim peygamberimdir" der ama onun ahlakıyla ahlaklanmaz, ona tabi olmaz, onun yaptığı gibi yapmaz, onun yaşadığı gibi yaşamaz, iman ettiği gibi iman etmez. "Kabul ediyorum" der, inkâr etmez; ama bunun için de gerekeni yapmaz. İşte bu, dini yalanlamaktır.

Aynı şekilde Allah'ı dinlememek kerim olan Allah'a karşı mağrur olmaktır. Allah; "sizi kerim olan rabbinize karşı böyle mağrur eden nedir, neyiniz var ki gurura kapılıyorsunuz, nasıl böyle yapıyorsunuz" diye kullarına soruyor.

[12] İnfitâr /7
[13] İnfitâr /8
[14] İnfitâr /9

Mağrur olan birinde Allah'ın Fâtır ismi ve El Esmau'l Husna'sı tecelli etmez, dolayısıyla kâmil insan, Hz. İnsan olamaz, sadece beşer olarak kalır. Beşer, insanın hayvani tarafıdır. Hz. insanlığını bulamayıp beşer olarak kalanlar sadece yer, içer, dünyanın peşinden koşar, derdi dünyayı kazanmak olur. Böyleleri insanlığını kaybeder.

Peki, Hz. insan kimdir?

Hz. İnsan; Allah'ı tercih edendir, "Allah" deyince kendini ve her şeyi unutandır. "Allah" deyince insan için akan sular durmalıdır, her şey bitmelidir. Mesela; böyle biri ona konusu her ne olursa olsun bir şey söylendiğinde "bunu Allah mı vahyetmiş" diye sorar, eğer Allah vahyetmişse bunu kimden duyarsa duysun hemen kabul eder. Rabbi öyle vahyetmiş ya onun için artık iş biter, kim ne söylerse söylesin ona dönüp bakmaz. İşte ancak böyle olanlar Hz. İnsandır.

Hz. İnsan olmayanlar kendilerine Allah'ın vahyi okunduğunda nasıl bir tepki verir?

"Ama o zaman farklıydı şimdi daha farklı, devir eski devir değil, her şey değişmiş" deyip bahane üretir ya da "böyle yaparsam insanlar benim için ne der, ne düşünür" veya "falan âlim böyle söylemiş, büyüklerimiz böyle yapmış" der. Böyle biri Allah'a karşı mağrurdur, gurura kapılmıştır, Allah'a secde etmeye yanaşmaz.

Unutmamamız lazım ki secde etmek sadece başımızı yere koymak değildir. Zahiri olarak secde ettiğimiz gibi bir de gönlümüzün, nefsimizin, aklımızın secde etmesi gerekir. Aklın, gönlün, nefsin secdesi Allah ne dediyse onu yapmak, "kim ne derse desin rabbim neyi emretmişse doğru ve güzel odur" demektir. İnsanın yalnız olması veya bütün insanların onu

yermesi, kötülemesi, düşmanlık yapması, onun için önemli olmamalıdır. Mü'min böyledir, Hz. İnsan böyledir.

Biri beşer olarak kalmışsa ve direnip yukarı çıkmak istemiyorsa; yani kabuğunu yarıp ağaç olmak istemiyorsa başkalarının, dünyanın hesabını yapar, dolayısıyla olduğu yerde kalır. Kendisine ait olduğunu zannettiklerini, kabuğunu bırakmaz, kabuğunun içine sıkışır. Hâlbuki kabuğundan çıkması için "Allah" demesi, vahyin nuruyla, ışığıyla aydınlanması, ısınması, bunlar yetmez, bir de gönül toprağına ekilmesi gerekirdi; çünkü Fâtır olan Allah her şeye fıtratını koymuştur.

Fe ekim vecheke lid dîni hanîfâ:[15] "Yüzünü (zatını, kendini) hanif olarak dine tut." Hanif; Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamak demektir. Hanif olarak kendini dininde tut.

Fe ekim vecheke: "Yüzünü dinde tut" demektir. **Ekim:** "ikame demek, ayakta durmak" yani kıyam etmek anlamındadır. Bu durumda ayet; "ayakta ol, ayakta dur, dimdik dur, iman ettiğini söylüyorsan biraz delikanlı ol, dik dur, Allah'a hiçbir şeyi şirk koşma, bunu hanif olarak yap" manasına gelir.

Allah'a hiçbir şeyi şirk koşma demek; Allah'ın isimlerinde Allah'a şirk koşma demektir. "Ben iman ediyorum" diyenlerin Allah'ı, ahireti tasdik etmesi, inkâr edilmesi gerekenleri inkâr edip kabul etmemesi, Allah'ın emir olarak verdiklerini kabul edip emirlere ilave yapmaması ve emirlerden herhangi bir şeyi çıkarıp eksiltmemesi gerekir. Yoksa dik durmuş olmaz, dolayısıyla şirke düşer.

Biri, Allah'ın herhangi bir emri için; "bu olmasa da olur" derse hakikati örttüğü için kâfir olur. Allah'ın emretmediği bir şey için de; "bu, dinin gereğidir" derse yine kâfir olur; çünkü Allah'ın emretmediği bir şeye "bu, Allah'ın emridir" diyenler kendini

[15] Rûm /30

Allah'ın yerine koymuştur. Baktığımızda "ben mü'minim" diyenler bunu rahatlıkla yapabiliyor. Bunu yaparken dinlerinden haberleri olmadığı için böyle yapıyorlar ve çok basit şeylere bile "şu şöyle olmazsa olmaz" diyorlar.

Mesela; "bayanlar çorapsız namaz kılamaz" gibisinden hüküm verenler vardır. İnsaf etmek lazım! Resulullah (s.a.v.) Efendimiz döneminde çorap mı vardı! Bırakın çorabı, sahabelerin doğru düzgün elbiseleri bile yoktu. Buna rağmen böyleleri "kadınlar çorapsız namaz kılamaz" gibi bir hüküm verirler. Aynısını bir de erkekler için çıkarmışlardır. Onlar için de "külahsız, sarıksız namaz kılınmaz" derler. Haydi bakalım! "Bunu nerden çıkardın" diye sorduğunda ise "öyle söylüyorlar" diye cevap verirler. Bu dinin bir peygamberi, bir de kitabı vardır. Allah bunun hesabını senden sorar. Eğer senin için ebedi hayatın, Allah'ın rızası önemliyse o halde Allah'ın kitabını öğrenmek zorundasın. Öğrenmediysen rabbine karşı mağrur olmuşsun; yani rabbini, rabbinin vahyini öğrenmeye tenezzül etmemişsin, onu ciddiye almamışsın, demektir.

Allah ayet-i kerimede; **"biz resullerimizi ardı arkası kesilmeden peş peşe gönderdik"**[16] buyurmuştur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ile Hz. İsa (a.s.) arasında zaman olarak 500 yıl vardır, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Hz. İsa (a.s.)'dan hemen hemen 500 sene sonra gelmiştir.

Allah peygamberlerini, resullerini araya fetret girdiği için peş peşe gönderir. "Fetret, fıtrat, fâtır, infitar" kelimelerinin hepsi aynı kökten olan kelimelerdir.

Din, Hz. İsa (a.s.)'dan Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e kadar geçen zaman içerisinde değişime uğramış, değişime uğrayınca da din olmaktan çıkmıştır. Bu arada Resulullah (s.a.v.) Efendimiz

[16] Mu'minûn /44, Hadîd /27

döneminde hanifler de; yani tam mü'min olanlar da vardı ama bu çok istisna bir durumdu. Hz. İsa (a.s.) ile Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in arasına 500 sene girince fetret oluyorsa Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den bu yana 1400 küsür sene geçtiği için fetret olmaz mı? -Elbette ki olur.

Elimizde Allah'ın kitabı var ve onu yenilememiz gerekir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"benden sonra her yüzyılda bir müceddid gelir"*[17] buyurmuştur. Müceddid, yenileyen demektir. Müceddidler dini yenileyip tekrar Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in zamanındaki eski haline döndürürler. Aslında bütün mü'minler bununla yükümlüdür.

Önümüze her ne gelirse gelsin dinimizi Allah'ın kitabına, resulüne arz etmemiz gerekir. Öncelikle de imanımızı arz etmemiz gerekir ki Allah'a göre iman edip etmediğimizi öğrenelim. Sonra helal ve haram dediklerimizin Allah'a göre doğru olup olmadığını öğrenmek için ibadetimizi, fıkhımızı Allah'ın kitabına arz etmemiz, sonra da yaptıklarımızın doğru olup olmadığı öğrenmek için tasavvufumuzu; yani ahlakımızı Allah'ın kitabına arz etmemiz gerekir. Böyle yaparsak dinimizi tazelemiş, yenilemiş, dolayısıyla Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in sahabesiyle yaşadığı dini anlamış, öğrenmiş ve yaşamış oluruz. Mü'minlerin bundan başka çaresi yoktur.

Allah, Kur'an'a mucize demiş, ayet-i kerimede; **"sana bu kitabı mucize olarak indirmemiz yetmez mi"**[18] buyurmuştur. Onlar mucize istiyor, işte sana mucize, dedi Allah. Kur'an'ın mucizeliği; en karanlıktaki, bataklıktaki adamı bile gökteki yıldızlar mesabesine çıkarıp Hz. İnsan yapmasıdır. Bu yüzden Resulullah

[17] Ebu Davud, Melahim 1
[18] Ankebût /51

(s.a.v.) Efendimiz; *"sahabem gökteki yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız hidayete erersiniz"*[19] buyurmuştur.

Allah'ın Fâtır ismi sahabelerin üzerlerinde tecelli edince her biri en kötü halden, esfeli safilinden çıkıp en yüksek mertebeye, alay-ı iliyine çıktı. Elbette ki bu kendi kendine olmamış; Allah'ın kitabıyla, Kur'an'ın mucizesiyle ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in canlı Kur'an, örnek, önder, rehber oluşuyla beraber olmuştur. İşte peygamber varisleri kıyamete kadar bunu yapar. Bu yüzden; "çekirdek için toprak neyse insan için de Allah resulünün, bir peygamber varisinin gönlü odur" diyoruz.

Bunu kabul etmeyenler aklına ve bilgisine mağrur olur. Sonra "iş benim bildiğim kadardır" der ve gerisini inkâr edip kabul etmez, dolayısıyla alay-ı iliyine çıkmaktan mahrum kalır. Bu tavır sadece kendinde kalsa kendini bundan mahrum etmiş olur; ama bir de insanları kendisi gibi olmaya, kendisi gibi anlamaya, düşünmeye, inanmaya davet ederse bir de onların vebalini yüklenir.

Hz. İnsan; Allah'a dost olmuş, âşık olmuş, Allah'ın sevdiği âbd, gönlü cennete dönmüş, hiçbir şekilde hiçbir şeyin kendisini altında ezemeyeceği, o kadar büyük ki dünyanın bile onun karşısında küçüldüğü kul demektir. Hz. İnsanın gönlü Allah'ın muhabbetiyle, imanla dolu olduğu için dünya onun karşısında küçülür. Bütün dünya onun olsa ve bir anda hepsini kaybetse o mü'minin, o velinin gönlü en ufak bir şekilde kıpırdamaz. Hiçbir şeyi olmazsa ve Allah bütün dünyayı ona verse yine onun gönlü kıpırdamaz. Bu, insana hayal gibi gelir! Buna şaşmamak elde değildir; ama Allah'a yemin ediyorum ki bu böyledir.

Böyle olanlar bu hale nasıl gelmiştir?

[19] Beyhakî, El-Medhal, S.164; Kenzu'l-Ummal, H. No: 1002

Çünkü Allah ile büyük olmuş, şereflerini Allah'tan almışlardır. Onların tek bir derdi vardır, o da; Allah'ın rızasıdır, yakınlığıdır, sevgisidir, Allah'ın onlara "kulum, âbdim" demesidir.

Bu hale gelebilmek için beşeri varlıktan kurtulup Hz. insan olmak, dünyadan kurtulup ahiretin adamı olmak, bu da yetmez, hem dünyadan, hem de ahiretten kurtulup Allah'a dost, âbd olmak gerekir. Allah, insanı bunun için yaratmıştır. Bu yüzden Allah; **"(kendini, yüzünü) vechini Allah'ın dinine hanif olarak döndür (hanif olarak dimdik dur)"** buyurmuştur.

Evet, hep beraber Allah'ın Fâtır ismini anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Fıtratallâhilletî fataran nâse aleyhâ:[20] "O fıtrat ki Allah, insanları o fıtrat üzere yaratmıştır." Yani insanın fıtratında Hz. İnsan olmak, Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamak ve Allah'a âbd olmak vardır. İnsanın fıtratı budur, dedi Allah. İnsandaki bu fıtratı kendisi, ailesi, okulu, bulunduğu çevresi değiştirir. Hatta sadece değiştirmekle kalmaz, bir de o fıtratın üzerine boya vururlar. Hâlbuki Allah insana zaten en güzel boyayı, rengi vermiş, ayet-i kerimede; **"Allah'tan daha güzel boyayı, rengi kim verebilir"**[21] buyurmuştur. Allah'ın verdiği renk özel, orijinal bir renktir. Dolayısıyla her insan fıtrat itibarıyla Hz. İnsan fıtratındadır, mü'mindir, mü'min fıtratındadır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurur; *"her çocuk İslam fıtratı üzerine doğar; ama anası, babası, çevresi o fıtratın üzerine başka şeyler yazar. Onu Mecusi yapar, Yahudi yapar, Hristiyan yapar."*[22] Her ne kadar insanın çevresi onun fıtratını bozsa da o fıtratının altında yine de İslam fıtratı, Allah'a teslim olmuş fıtrat,

[20] Rûm /30
[21] Bakara /138
[22] Buhârî, Cenâiz, 92; Ebû Dâvut, Sünne, 17; Tirmizî, Kader, 5

"Allah" diyen âbd vardır! Allah bütün insanları bu fıtrat üzere; yani hanif dini fıtratı üzere yaratmıştır.

Lâ tebdîle li halkillâh:[23] "Allah'ın yaratışında bir değişiklik bulamazsın." Allah'ın yaratması budur. Hiç kimse Allah'ın yarattığı fıtratı değiştiremez; çünkü Allah'ın yarattığı fıtrat değişmez, sadece kirlenir, örtülür, perdelenir. Bu yüzden devamlı "elmas çamura düşmekle değerini kaybetmez, sadece üstü çamurla örtülür" diyoruz. İnsan da günah işleyebilir, şirke düşebilir, kâfir olur, müşrik olur; ama altında, özünde Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayan, hanif olan fıtratı vardır. Baktığımızda sahabeler bir defa "lâ ilâhe illallah" demiş ve üzerindeki örtüyü, perdeyi, çamuru bir anda silkelemişlerdir. Böylelikle de fıtratlarında var olan Hz. insan ortaya çıkmıştır.

Kendini, nefsini ilah olarak kabul edenler kendileri değiştiği gibi başkalarını da değiştirmeye çalışırlar; yani o fıtratın üzerine kendileri bir şeyler yazmaya çalışıp başkalarına "sen de böyle ol" derler. Mesela; devlet, okullarda öğrencilere ders verirken kendine göre doğruyu öğretmeye çalışır. "Senin rabbin Allah'tır, sen de Allah de" demez. Bunu söylememek için bin bir dereden su getirip çocuklara başka şeyler öğretmeye çalışır. Örnek vermek gerekirse; vatanı onlara ilah diye takdim edip "işte vatan kutsaldır, mukaddestir, git toprak için öl" der ve vatanın her şeyin üstünde olduğunu öğretir. Kim demiş bunu! Kutsal olan insandır; çünkü değerli, şerefli olan insandır ve Allah her şeyi insanın hizmetine vermiştir.

Böyle yapanlar Allah'ın yazdığı, yarattığı fıtratın üzerine fıtrat inşa etmeye çalışıp insanların fıtratını değiştirmeye çalışır ya da insanlara ırkçılık yaptırır, onlara Allah'ın vahyi olmayan şeyleri sevmeleri gerektiğini öğretir, hak diye, din diye başka bir şeyi insanlara takdim ederler. Allah'ın vahyi dışında herhangi bir şeyi

[23] Rûm /30

hak diye, doğru diye takdim etmek şirktir. Kim olursa olsun hiç fark etmez, böyle yapanlar kendini ilah zannetmiş, nefsini de ilah edinmiştir.

Sadece devletler için değil aile için de bu geçerlidir. Nefsini ilah edinenler, evlerinin içinde Allah'ın hükmünün geçmesi, Allah'a göre hesabın yapılması gerekirken; "bu evde benim hükmüm geçer, ben böyle olmasını istiyorum, benim şartlarım böyledir" derler. Şartlarının Allah'a ve resulüne uyup uymadığına bakmaz, Allah'ın ve resulünün hesabını yapmazlar; çünkü nefislerini ilah edinmişlerdir. Bununla beraber peygamberi zaten kabul etmez "ben ondan daha güzel yapıyorum, bana göre, bence" derler. Böyleleri bunu önce Allah'ın yarattığı fıtratlarını bozarak kendi üzerlerinde yapmışlardır. Kendi üzerlerinde yapmasalardı evlerinde, dışarda böyle yapamazlardı. Allah'ın yarattığı fıtratlarını örttükleri için Allah'a âşık olan fıtratları onların üzerlerinde görünmez.

Pir Abdulkadir Geylani hazretleri; *"ruhlar rabbimizi gördük diye bedenlerinde semah ederler, raks ederler"*[24] buyurur. Bütün ruhlar rabbini görmüştür, üstelik hepsi semah halindedir; yani hepimiz rabbimizi görmüşüz.

Peki, bunu tatmamamızın sebebi nedir?

Çünkü ruhumuzun üstünü örtmüş, onu perdelemişiz. Eğer gerçek manada "Allah" dersek bu perdenin kalktığını ve ruhumuzun Allah'a nasıl âşık olduğunu, nasıl semah ettiğini bütün şiddetiyle gönlümüzde tadar, görürüz.

Bunun için yapmamız gereken şey; Allah'ın Fâtır isminin bizde tecelli etmesi için çalışmaktır. Nefsimizden vazgeçip Allah'ın bize nefhettiği ruh olmayı kabul etmemizdir. Bu elbette ki tek başımıza yapabileceğimiz bir şey değildir. Bunun için önce bu yolu

[24] Risale-i Gavsiye

gitmiş, nefsinden kurtulmuş, Allah'ın nefhettiği ruh olmuş bir Mürşid-i kâmille beraber olmamız, onu dinleyip ona uymamız, onunla beraber "Allah" dememiz gerekir.

Evet, Allah'ın yaratmasında bir değişiklik göremezsin, dedi Allah. Kimse Allah'ın yarattığını değiştiremez; ama insan, Allah'ın kendisine verdiği fıtratı kaybedebilir. Nasıl kaybeder? -Kendine yeni bir fıtrat ortaya koyup kendi kendine hayali bir varlık üretir. İşte, buna nefis denir. Bu yüzden nefis gerçek değildir, bizim kendi üretimimizdir.

Zâliked dînul kayyim: "Bu, Allah'ın kayyim dinidir." Bu; Allah'ın sizi ayakta tutan dini, kıymet dini, Allah'ın size verdiği şerefi, kıymeti taşıma dinidir. Bu, Allah'ın verdiği fıtrata sahip çıkmaktır. **Ve lâkinne ekseran nâsi lâ ya'lemûn:**[25] "Ama insanların çoğu bunu bilmez." Eğer çoğunluğa uyarsan kaybedersin; çünkü çoğunluk bunu bilmez, dedi Allah.

Munîbîne ileyh: "Ona dön." Rabbine dön, ona münib ol, ona gönül ver, gönlünü ona ver. **Vettekûhu:** "Ona karşı takva sahibi ol (sorumluluğunu kabul et)." Onun sana yüklediği sorumluluğu, sana verdiği şerefi kabul et, sana yüklediği emaneti taşı. Sana yüklediği o emaneti öyle bir taşı ki o ol; yani sana nefhettiği ruh ol.

Ve ekîmûs salâte: "Bununla beraber namazı ikame et (namazla kıyamda dur)." Namaz seni ayakta tutsun, seni Allah'ın huzurunda tutsun. Allah namaz kıl veya namazı eda et demedi "namazı ikame et; yani namazla kıyamda, Allah'ın huzurunda dur, hayatını Allah'ın huzurunda durarak yaşa" buyurdu. **Ve lâ tekûnû minel muşrikîn:**[26] "Sakın müşriklerden olma!" Böyle yapmazsan müşriklerden, Allah'a şirk koşanlardan olursun. Allah'a dönmez,

[25] Rûm /30
[26] Rûm /31

yönelmez, gönlünü Allah'a vermez, Allah'a karşı sorumluluğunu kabul etmez, takva sahibi olmaz, namazı da ikame etmezsen müşriklerden olursun, sakın müşriklerden olma, buyurdu Allah.

Ayet devam eder. **Minellezîne ferrakû dînehum:** "Onlardan bir kısmı (yani ehli kitaptan, mü'minlerden bir kısmı) dinlerini ayırıp parçalamışlardır." **Ve kânû şiyeâ:** "Bununla beraber parça parça (bölük bölük, şube şube) olmuşlardır." Şimdiki tabirle cemaat, cemaat olmuşlardır. **Kullu hızbin bimâ ledeyhim ferihûn:**[27] "Onlardan her biri (her taraftar) kendindekiyle övünür (ferahlanır)." Böyle olanlar "bendeki din hak olan dindir" deyip onunla övünür, ferahlanır, sevinir.

Eğer biri dinin bütününe iman etmemişse, dini, imanı, Allah'ın kitabına, vahyine göre, ahlakı da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ahlakına göre değilse, önderi, rehberi, tabi olduğu kişi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz değilse bu durumda dinin bir parçasını almış ve "bizim yolumuz budur" demiştir. Ona böyle olmadığını söylesen bile seni anlamaz.

Mesela kardeşlerimize "gittiğiniz bir yer, bir cemaat var mı" diye sorduklarında kardeşlerimiz "dergâha gidiyoruz" deseler bile "dergâhınız, hangi tarikata bağlı, silsileniz kimdir" diye onlara tekrar sorar, kardeşlerimizden ille bir tarikat yahut cemaat adı söylemelerini isterler. Onlara "ben mü'minim, Müslümanım, Allah'ın vahyine uyuyorum" demek onlar için yeterli olmaz. Cemaate mutlaka bir isim takmaları gerekir. Hâlbuki Allah bize mü'min, Müslüman adını vermiştir. Hal böyleyken Allah'ın bizim için uygun gördüğü isim yeterli değil mi, ne diye kendimize başka isimler arıyoruz!

Hristiyanlar ve Yahudiler de Allah'ın onlara verdiği ismi bırakıp kendilerine "Hristiyan" ve "Yahudi" ismini verdiler.

[27] Rûm /32

Hâlbuki Allah onlara "İsevi" ve "Musevi" demişti. Zaten onların halleri de ortadadır. Biz de eğer Allah'ın bize verdiği mü'min, Müslüman adını bırakıp başka isimler edinirsek onların düştüğü duruma düşmüş olmaz mıyız!

Bu yüzden Allah'a iman edenlerin kendilerine isim vermeleri doğru değildir. Mü'minler kardeştir, birdir. Bunun dışında kardeşlerimizi ayırıp onlara "falan cemaat, filan cemaat" diye isim takmamız doğru değildir.

Bazıları bunları anlattığımız halde yine de anlamayıp ısrarla bizden farklı bir isim duymak isterler. İsim vermediğimizde ise şeytan onlara bir sürü vesvese üreterek bizim hakkımızda dedikodu yaptırır, dolayısıyla tehlikeye düşerler. İşte, ne hale geldiğimizi buradan anlamamız gerekir.

Biraz önce söylediğim gibi; imanımızı, ibadetimizi, fıkhımızı, ahlakımızı, tasavvufumuzu Allah'ın kitabına arz ederek ona uyanı alıp uymayanı çöpe atmamız lazım. Hatta bu da yetmez, yeri kazıp onları mezara gömmemiz lazım ki bid'at olmasın, yoksa bid'at olur. Allah'ın; **"onlar dinin bir kısmını alır, her biri kendindekiyle ferahlanır, sevinir, doğru yolda olduğunu zanneder"** buyurduğu gibi şu anda da böyle olmuştur; yani herkes "benim cemaatim doğru yoldadır, biz doğru yapıyoruz" deyip kendindekiyle sevinir, övünür, ferahlanır.

"Lâ ilâhe illallah muhammedun resulullah" diyenler, kendindekiyle ferahlamamak, bir parçayı bütünün yerine koyup "bu dindir" dememek şartıyla doğru yoldadır.

Dinin bütünü Allah'ın vahyidir. Allah neyi vahyetmişse onu kabul etmemiz gerekir. Allah ayet-i kerimede; **"mü'minler kardeştir, öyleyse kardeşlerinizin arasını bulun"**[28] buyurduysa ve kardeş olduğumuzu kabul ediyorsak birbirimizin arasını

[28] Hucurât /10

bulmamız, birbirimize karşı düşmanlık yapmamamız, kendimizdekiyle ferahlamamamız gerekir. Kardeşsek o halde hep beraber birbirimize yardımcı olmalı, birbirimizin eksiğini tamamlamaya çalışmalı, herhangi bir kardeşimiz şeytanın tuzağına düştüğünde şeytana değil şeytana karşı kardeşimize yardım etmeliyiz. Eğer kardeşimize yardım etmek yerine ona taş atar, onu kötüler, küçümsersek ona değil şeytana yardım etmiş oluruz; ama kardeşimize yardım edersek Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e, dolayısıyla Allah'ın dinine yardım etmiş oluruz. Bilmemiz lazım ki Allah'ın dini insanlar içindir.

Sıbgatallah:[29] **"**Allah'ın boyası (Allah'ın verdiği renk)." Allah'ın boyası, Allah'ın verdiği renk; bozulmayan fıtrat demektir. Mesela; kuşun bir rengi vardır ve hiç kimse kuşu yıkamakla o boyayı çıkaramaz. Allah'ın insana koyduğu fıtrat da böyledir. Bu yüzden hiç kimse hiçbir şekilde o boyayı çıkaramaz; ama üzerine başka boyalar vurabilir. Ona başka boya vurulduğunda ise sadece boyanın üzeri örtülür; ama o altta kalan, Allah'ın vurduğu boya, Allah'ın vurduğu renk olduğu gibi mevcuttur, değişmemiştir. İnsanın fıtratı da aynen böyledir.

Biri çok kötü bir halde, günahta, yanlışta hayatını yaşasa bile silkelenip Allah'a döndü mü Allah'ın vurduğu o boya, ona koyduğu fıtrat birden açığa çıkar. Mesela o, bir yakını öldüğünde tövbe ve istiğfar edip bir anda Allah'a; yani asli fıtratına döner. Demek ki fıtrat onda mevcutmuş, hazırmış. Yoksa insanların veya onun kendi kendine vurduğu boya bir anda silinip yok olmaz, toz duman olmazdı.

Bu yüzden insanın birilerini değiştirmeye çalışıp kendisi gibi yapmaya, kendisine uydurmaya çalışması onda mevcut olan Allah'ın fıtratının üzerine renk vurmaktır. Her kim olursa olsun ve

[29] Bakara /138

bunu her kime yaparsa yapsın böyle yapanlar o kişiye karşı ilahlık iddia etmiştir; ama aslında zararı bir tek kendine vermiştir.

Yeri ve zamanı geldiğinde Allah, kuluna; "kulum, haydi bir silkelen bakayım" der. Mesela; onun annesi, babası veya kardeşi ölür, bunun üzerine o, rabbine döner, silkelenir veya maddi olarak durumu iyidir; ama birden batıp iflas edince dost diye etrafında bildiklerinin sahte dost olduklarını görür ve Allah dost olanın sadece kendisi olduğunu onun gönlüne vahyeder. O da bütün şiddetiyle birden silkelenir, böylelikle üzerindeki bütün boyalar dökülür ve Allah'ın boyası onda açığa çıkar; çünkü tövbe ve istiğfar etmek fıtrata, aslına dönmektir. O da artık Allah'a dönen, tövbe eden, istiğfar eden bir kul olur.

İnsan davet ederken daveti Allah'a, Allah'ın koyduğu fıtrata yapmalıdır. Hiç kimseye "bana gel" dememeli "kendine gel" demelidir. Sana niye gelsinler! Senin kendine gelmen, Allah'a gitmen lazım! Davet sadece Allah'adır, insanın kendi fıtratına dönmesinedir. "Bize gel, cemaatimiz çok olsun" demek mü'minin daveti değildir. Birini Allah'a davet ederken ona; "kendine, kendi kendine gel, fıtratına dön" demek gerekir. Allah herkesten onlara verdiği boyaya bakmalarını ister.

Ve men ahsenu minallâhi sıbgaten:[30] "Allah'tan daha güzel boyayı (daha güzel rengi) kim verebilir?" Kimin rengi, boyası Allah'ın verdiği renkten, boyadan daha güzel olabilir?

Allah'ın verdiği renk, verdiği boya El Esmau'l Husna'nın rengi ve boyasıdır; yani Allah'ın güzelliğinin rengidir. Allah insana zatıyla, sıfatıyla tecelli edip **Nefahtu fîhi min rûhî:**[31] "Ona (insana) ruhumdan nefhettim" buyurmuştur. İşte fıtrat budur. İnsanın boyası; Allah'ın nefhettiği o ruhun üzerindeki El Esmau'l

[30] Bakara /138
[31] Hicr /29

Husna'dır, Allah'ın güzelliğidir. İnsanların vurduğu boya ise sahtedir, yapaydır. Belki buna; "şeytanın boyası" demek daha doğru olur; çünkü Allah'ın verdiği fıtratı örtmeye çalışanlar şeytana yardım etmiş, işi şeytanla beraber yapmıştır.

Ve nahnu lehu âbidûn:[32] "İşte biz ona (o fıtratımızı yaratana, kendinden bize ruhu nefhedene) âbd olanlarız (de)." Biz ona âbd oluyoruz, biz onun aşığıyız, de.

Şimdi okuyacağımız ayet-i kerimede Allah hitabı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e yapmıştır. Allah'ın resulüne bir hitap yapılıyorsa o aynı zamanda bütün ümmet için de geçerlidir; yani Allah ümmete hitap ederken bu hitabı en üstten yapar. **Vestagfirî li zenbik:**[33] "Günahlarına istiğfar et."

Bu ne demektir?

Fıtratına, asli haline dön, dedi Allah. Çünkü tövbe demek dönmek demektir. Allah, kulunu bilir. Nefis, şeytan, dünya, arzular, istekler veya birileri bizi başka tarafa döndürür, çeker. Eğer gönlümüzün bir tarafa kaydığını görürsek bu durumda hemen fıtratımıza, asli halimize dönmemiz; yani tövbe ve istiğfar etmemiz gerekir. Tövbe ve istiğfar edince üzerimizdeki lekeler, sentetik boyalar, sahte boyalar dökülür, böylelikle asli halimize döneriz.

Söyledim, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah her asırda bir müceddid gönderip dinini yeniler"*[34] buyurmuştur. Asır derken yüzyılda bir değil önceki müceddidin ömrü kadar geçen sürede bir müceddid gönderir, buyurmuştur.

Mesela ahir zamandaki mehdi için de müceddid derler. Devamlı söylüyoruz; "her bir mü'min mehdidir, aynı zamanda

[32] Bakara /138
[33] Yusuf /29
[34] Ebu Davud, Melahim 1

müceddiddir.” Eğer mü’minse gücü kadar mehdi olmalıdır, olmak zorundadır. Önce hidayeti kendisi kabul etmeli, sonra hidayete vesile olmaya çalışmalıdır.

Allah ayet-i kerimede; **“kendinizi ve ehlinizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun”**[35] buyurmuştur. Öyleyse kendini ve aileni ateşten korumak için gücün kadarıyla mehdi olmak zorundasın. Bu, Allah’ın emridir. Böyle yapmazsan emanete ihanet etmiş olursun. Ailenden birileri Hz. Nuh (a.s.)’ın oğlunun, Hz. Lut (a.s.)’ın hanımının ona uymaması gibi sana uymayabilir; ama senin vazifeni yapman, onlara Allah’ın vahyini taşıyıp imanı anlatman, bu yetmez bir de Allah’ın güzelliğini, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in ahlakını üzerinde göstermen gerekir. Öyle ki senin üzerinden İslam’ı sevebilsinler. Yoksa onlara hakaret eder, küfredersen, onları dövüp; “haydi namaz kılın” dersen bu, Allah’a davet olmaz. Mehdi olmak bu değildir!

Bir de müceddid olmak gerekir, dedim. Peki, nasıl?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’den günümüze kadar 1400 küsür yıl geçmiştir. Elbette ki bu geçen zaman içerisinde imanımız birçok kazaya uğramıştır. Bunlardan biri de imana verdikleri manadır. Genel olarak herkes imanın inanmak olduğunu söyler. Oysaki imanın inanmakla hiçbir alakası yoktur; çünkü Allah böyle söylememiştir. Allah imanı; Allah’ı her şeyden çok sevmek olarak beyan etmiştir. Bu yüzden ayet-i kerimede; **“mü’minlerin Allah’a olan muhabbetleri çok şiddetlidir.”**[36] **“Mü’minler o kimselerdir ki Allah zikredildiğinde (hatırlatıldığında, anıldığında) kalpleri titrer. Onlara Allah’ın ayetleri okunduğunda onlar o okunan ayetlerle imanlarını artırırlar. Bir de onlar Allah’a bütünüyle tevekkül ederler”**[37] buyurmuştur. Allah’ın mü’min tarifi böyledir.

[35] Tahrîm /6
[36] Bakara /165
[37] Enfâl /2

Bu durumda dinimizi, imanımızı, ibadetimizi, ahlakımızı Allah'ın vahyine arz edip; "ya rabbi! Bu doğru mudur, değil midir" dememiz, doğru değilse de kendimizi düzeltmemiz gerekir. Kur'an'a bunu sorunca aslında soruyu Allah'a sormuş oluruz. Yoksa "âlimlerimiz böyle söylemiş, büyüklerimiz böyle söyledi, herkes böyle yapıyor" dersek yanlış yaparız; çünkü Allah ayet-i kerimede; **"insanların çoğuna uyarsan delalete düşersin. İnsanların çoğu anlamaz, insanların çoğu akletmez, insanların çoğu iman etmez, insanların çoğu şükretmez"**[38] buyurmuştur.

Aynı şekilde iblis kovulurken; **"ihlâslı kulların müstesna gerisini kendime bağlayacağım ve sen çoğunu şükreder bulmayacaksın"** demiş, Allah da ayet-i kerimede bununla ilgili olarak; **"and olsun ki iblis sözünü doğru çıkardı"**[39] buyurmuştur. Bu nedenle ihlâslı olanlar müstesna herkes şeytana uyar. Zaten samimi bir şekilde Allah'ın vahyine, resulüne uyanlar da çok azdır. Gerisi iblise tabi olmuştur. Bu yüzden çoğunluğa bakıp "herkes böyle yapıyor, biz de böyle yaparız" demek doğru değildir; çünkü çoğunluğun yaptığı doğru değildir.

Peki, doğru olan nedir?

Doğru bir tanedir, o da Allah'ın vahyettiğidir. Hiç kimse hiçbir şekilde Allah'ın kitabına dokunamaz. Kur'an-ı Kerim Allah'ın korumasındaki, içinde hiçbir tereddütün, hiçbir vesvesenin yer almadığı bir doğrudur. Hal böyleyken herkes Kur'an'ı bilir, rabbinin kendisine ne vahyettiğini anlar. Birilerinin "biz Kur'an'ı anlamıyoruz" demesi şeytanın bir hilesidir. Allah konuşunca kulu nasıl anlamaz! Zaten Allah, kulu anlasın diye konuşmuştur. Hayatında çölden çıkmamış, sadece deve görmüş bedeviler bile Allah'ın kitabını anladılarsa, başkaları onu nasıl anlamaz! Böyle bir

[38] En'âm /116, Sebe /28, Câsiye /26, Ankebût /63, Ra'd /1, Yûsuf /103, 38, Mu'min /59, 61, Bakara /243

[39] Sâd /82-83, Sebe /20, İsrâ /62, Araf /17, Hicr /39-40

şey olabilir mi, böyle söylemek kula yakışıyor mu! Haydi, rabbinin sana olan hitabını anlamamayı sen kendine yakıştırdın peki, kulunun anlamayacağı şekilde konuşmayı Allah'a nasıl yakıştırıyorsun! Allah konuşacak ve kulu anlamayacak, hiç böyle bir şey olabilir mi? -Olamaz, Allah konuşursa kulu mutlaka rabbinin ona ne vahyettiğini anlar; ama anlarken kendi bilgisi, marifeti, imanı kadar anlar. Kul anladığı kadarıyla iman edip rabbinin vahyini amele dönüştürmeye çalışırsa Allah bu sefer ona bir adım ötesini öğretir. Kul rabbinin vahyini nefsinin mertebesine göre anlayıp bu vahyin gereğini yaptıkça Allah ona öğretmeye devam eder ve onu kat kat yukarı çıkarır.

Yer, gök, nefis, kalp her şey yedi kattır; yani yedi mertebedir. Allah ayet-i kerimede nefsin mertebelerini tek tek anlatmıştır. İsterseniz Allah'ın Fâtır ismini daha iyi anlamak açısından nefsin mertebelerini kısaca izah edeyim.

Nefsin birinci mertebesi nefs-i emmaredir. Nefs-i emmare bütün şiddetiyle kötülüğü emreden nefis demektir ve en kötü haldeki nefistir. Allah bununla ilgili olarak ayet-i kerimede **İnnen nefse le emmâretun bis sûi:**[40] "Muhakkak ki nefis kötülüğü emreder" buyurmuştur. Bu nefis müşriğin, kâfirin nefsidir. Böyle bir nefis günah işler; ama kendini levm etmez, kınamaz, hatta günahıyla övünür.

Mesela; içki içer ve Allah'tan hiç hayâ etmeden, korkmadan üstelik zevkle, muhabbetle; "gittik kafayı çektik, arkadaşlarla âlem yaptık" deyip günahını anlatır ve bununla bir de övünür. Ya da birini öldürür, cezası ebedi cehennem olan cinayeti işler, sanki güzel bir şey yapmış gibi bir de bununla büyüklenir. Böyle birinin köpekten farkı yoktur, ondan daha aşağılık kimse yoktur. Nefs-i emmarede olanlar insanlığını kaybetmiştir, müşriktir, hem de tam

[40] Yûsuf /53

müşriktir. Bu halden kurtulması için kulun, Allah'ın Fâtır ismiyle nefsinin bu mertebesini yarıp oradan çıkması gerekir.

Nefsin ikinci mertebesi ise nefs-i levvâmedir. Levvâme, kendini levm eden nefis manasına gelir. Kul, nefs-i emmareyi Allah'ın Fâtır ismiyle yarıp oradan çıkınca nefs-i levvâmeye gelir. Levvâmedeki bir kul iman etmiştir. Hayatı yaşarken güzel de yapar yanlış da yapar; ama yanlış yapınca üzülür ve "böyle yapmamam lazımdı, neden böyle yaptım, ben bunu nasıl yaptım, keşke yapmasaydım. Ya rabbi! Tövbe ediyorum" deyip kendini levm eder. Bu gayet güzel haldeki bir mü'mindir, nefs-i levvâmede olanlara mü'min, Müslüman denir. Yalnız onlar da büyük bir tehlike içindedir, dolayısıyla buradan mutlaka kurtulmaları gerekir. Levvâmede olan biri ne yapması gerektiğini bildiği için bildiği kadarıyla çabasını, gayretini biraz sarf edip bir adım daha atar; yani bir kabuğunu daha yırtar ve bir üst mertebeye gelir. Bu mertebe de mülhime makamıdır.

Nefsin üçüncü mertebesi nefs-i mülhimedir ve ilham alan nefis manasına gelir. Bu nefisteki biri artık ilham almaya başlar, gönlüne manevi ilhamlar gelir, daha doğrusu Allah onun gönlüne vahyeder. Nefs-i mülhimenin birçok alameti vardır ve bu herkese göre farklı farklıdır. Bir örnek vermek gerekirse; mülhimede olan biri gayet güzel rüyalar görmeye başlar, hatta gördüğü birçok rüya da çıkar. Aynı zamanda rüyasında Kâbe, cami, mescit, dergâh ve zikir gibi manevi şeyler görür.

Nefs-i mülhimeden sonra nefs-i mutmaine gelir. Bu makam velayet makamıdır. Kul bu makamda artık veli olur, gönlü mutmain olmuş, emin olmuş hale gelir. Zaten mutmain olmak; emin olmak demektir. Kul artık rabbinden, rabbinin bütün isimlerinden emindir; çünkü iman etmiştir. Hiç kimse bu makama Mürşid-i kâmil olmadan gelemez; çünkü burası ayrıca tevhit makamıdır; yani kulun gerçek manada hakiki olarak "lâ ilâhe

illallah" dediği makamdır. Kul buraya gelmeyene kadar gerçek manada "lâ ilâhe illallah" diyemez; bunu söyler ama oraya sürekli bir şeyler karışır. Bu çizgiyi geçince gerçek manada "lâ ilâhe illallah" der ve "lâ ilâhe illallah" deyince de hiçbir putu, hiç kimseyi tanımaz. Hatta kendini bile tanımaz, fikir yürütmez, akıl yürütmez; çünkü o bir kere "illallah" demiştir.

Burayı geçebilmek için Mürşid-i kâmil gerekir, dedim. Orda tevhit makamı vardır, dolayısıyla Mürşid-i kâmil olmadan burayı geçmek imkânsızdır. Allah'ın koyduğu bir kural; yani bir fıtrat vardır. Allah bu fıtratı kulun maneviyatına koymuştur. Bundan sonra yolculuk devam eder. Tabi ki kul bu mertebeden sonra da yolu gidince Mürşid-i kâmille beraber gider; çünkü insanın kendi ilmiyle, çabasıyla, gayretiyle gelebileceği en son nokta mülhime mertebesidir; yani Mürşid-i kâmilsiz itminana geçiş yoktur.

Mürşid-i kâmille beraber yolculuk devam ederse kul itminandan; yani mutmaine makamından sonra raziye makamına gelir. Raziye makamı, Allah'tan razı olma makamı demektir. Kul bu makamda Allah'tan razı olur. Mesela; "Allah'tan razı mısınız" diye sorulsa herkes "ben Allah'tan razıyım" der; ama gerçek böyle değildir.

Raziye makamının daha iyi anlaşılması için bir örnek vereyim.

Bir gün veli olan bir zata;

-Raziye makamı ne demektir, diye sormuşlar.

Bunun üzerine o zat;

-Ben raziye makamında olmadığımı biliyorum; ama raziye makamının kokusunu rüzgârın getirdiği koku kadar almışım. Bunun etkisiyle öyle bir halim var ki Kıyamet günü Allah bütün insanları hesaba çekip hepsini cennete gönderse sadece beni

cehenneme gönderse buna rağmen gönlümde en ufak bir kıpırdama olmaz, gönlümde hiçbir şekilde itiraz hâsıl olmaz ve "rabbim niye böyle yaptı" demem. Allah'tan böylesine razıyım, der.

Allah değil dünyayla ilgili bir muamelede, ona ebedi hayatla ilgili böyle bir muamelede bulunsa yine de Allah'tan razı olduğu için itiraz etmez. Bunu söyleyen zat, raziye makamında da değildir, sadece o makamdan rüzgârın getirdiği koku kadar koku almıştır. Hal böyleyken acaba raziyede ve sonraki mertebelerde olan birinin hali nasıldır, buna göre hesap etmek lazım.

Her bir nefis mertebesinin bir başlangıcı bir de sonu vardır. Kul bir nefis mertebesinin sonuna geldiğinde artık öteki mertebeye geçer.

Raziyeden sonraki nefis mertebesi merziyedir. Kulun, Allah'tan razı olma hali onda kemale erince kul bu defa merziye makamına geçer. Merziye; razı olunan demektir. Allah bu makamda kulundan razı olur. Tabi, Allah'ın, kulundan razı olmasından önce kulun, bütünüyle Allah'tan razı olması gerekir ki Allah'ın rızasını hak etmiş olsun; çünkü insan, Allah'tan ne kadar razıysa Allah da ondan o kadar razı olur. Bu mertebenin de bir sonu vardır.

Kul vuslat yolculuğunda sona geldiğinde artık kâmile (safiye) mertebesine gelir; yani merziyeden sonra gelen nefis mertebesi, nefs-i kâmile diğer bir adıyla safiye mertebesidir. Bu makam nefsin son halidir. Nefis bu makamda bütünüyle yok olup yeni bir yaratılışla yaratılır ve Allah'ın kendisine nefhettiği saf ruh olur ve o saf nurdur. Dolayısıyla onda vehimden, zandan, benlikten, varlıktan eser olmaz; çünkü o, bütün varlığını Allah'a satmış, neyi varsa Allah'a teslim etmiştir. Yalnız unutmamak lazım ki bu nefis mertebesindeki biri yine herkes gibi bir beşerdir; ama

manevi olarak saf ruh, Allah'ın saf nuru olmuştur ve bulunduğu her yere Allah'ın nurunu saçar.

Nefsin bu mertebelerinden birer birer geçilirken Allah'ın Fâtır isminin tecelli etmesi gerekir; yani kulun her bir mertebede kabuğunu yırtıp ortaya çıkması, yeşermesi, o halin onun üzerinde zuhur etmesi gerekir. Fâtır, yarattığını yok edip onu yeni bir yaratışla yaratan demekti ya işte bu, insanın ebedi hayatıyla, Hz. İnsan olmakla ilgili bir durumdur.

Allah bunun başlangıcını neyle yapmıştır?

Ikra' bismi rabbikellezî halak:[41] "Seni yaratan rabbinin ismiyle oku!" Seni yaratan rabbinin ismine oku! Seni yaratan rabbinin ismini oku! Bu ayet bu üç manaya birden gelir. Allah ilk önce rabbinin ismini kendi üzerinden, seni yaratmasından oku, dedi; yani rabbin seni terbiye eder, ileri alır, büyütür, yeni bir yaratışla yaratır.

Eğer insan okumayı, anlamayı kabul etmezse yerinde sayar ve beşer olarak kalır. Allah, Hz. Âdem (a.s.)'a ruhu üflemeden, nefhetmeden önce ona "insan" değil "beşer" demiştir. Bu yüzden birinin beşerlikten kurtulup insan olabilmesi için okumayı kabul etmesi gerekir.

İnsanda bir canlıdaki, hayvandaki bütün özellikler mevcuttur. İnsanı insan yapan, Allah'a dost, halife yapan, zaten bu beşeri özellikleri değil, Allah'ın ona nefhettiği ruhtur. Allah, meleklere secde emrini insana ruhu nefhedince vermiştir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede **"ona ruhumdan nefhettiğimde hepiniz toptan ona secde edin"**[42] buyurmuştur. İşte, melekler bu secdeyi insanın haşa beşeri tarafına değil Allah'ın nefhettiği o ruha yapmıştır; yani Allah'ın nuruna secde etmişlerdir. Yoksa

[41] Alak /1
[42] Hicr /29, Sâd /72

birinin kalkıp; “melekler bana secde etmiş” demesi doğru olmaz. Böylelerine; “iyi de senin üzerinde ruhtan eser görünmüyor” demek lazım. Meleklerin secde ettiği, Allah’ın sana nefhettiği o ruhtur, Hz. İnsandır.

Mesela; Allah ısrarla meleklere imanı emreder. Biri kalkıp “ben meleklere iman etmedim” derse imanı iman olmaz; çünkü imanın iman olabilmesi için Allah’a, meleklerine, kitaplarına, resullerine, ahirete ve Allah’ın likasına (Allah’a vasıl olmaya, kavuşmaya) iman etmek gerekir.[43] Melekleri biliyoruz, bir de inanmanın iman olmadığını, sevmek olduğunu da biliyoruz. Bu durumda melekleri sevmeden meleklere iman olmaz. Eğer melekleri sevmiyorsak bir sorun var, okumamışız; yani melekleri tanımıyoruz demektir. Eğer melekleri tanırsak, onların bize ne kadar yakın olduğunu, bize karşı hallerini, tavırlarını öğrenirsek, dara, sıkıntıya düştüğümüzde nasıl hemen Allah’a yalvarıp; “ya rabbi! Arkadaşımız zordadır” deyip titrediklerini anlarsak onları sever, hatta onlardan utanırız.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kiramen kâtibin meleklerini anlatırken*; “insanlarla beraber olan ve onların sevap ve günahlarını yazan melekler vardır. Sağdaki melek insanın işlediği sevapları, soldaki ise günahları yazar. Sağdaki melek soldaki meleğin amiridir. Biri bir sevap işlediğinde sağdaki melek hemen onun sevabını yazar, hem de en az on kat yazar. Bir günah işlediğinde ise sağdaki melek amir olduğu için soldaki meleğe; ‘belki tövbe eder, diliyle tövbe etmese bile belki pişman olur’ der. Zaten soldaki melek de günahı yazmayı istemez. Günde bir sefer sabah namazında nöbet değişimi yapılır. Kul belki tövbe eder,*

[43] Allah’ın likasına imanı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz meşhur Cibril hadisinde imanı açıklarken saymıştır. Bk. Buhârî, İman, 1; Müslim, İman, 1

pişman olur diye o nöbet değişimine kadar onun günahını yazmazlar, beklerler"[44] buyurur.

Böyle yapmalarının sebebi nedir?

İnsanı sevdikleri, yaptığı bu yanlışa üzüldükleri ve bu yanlışı götürüp Allah'a arz etmek istemedikleri için böyle yaparlar. Bu durumda melekler o gün Allah'ın huzuruna sevapla gidiyorlarsa muhabbetle giderler. Aynı şekilde günahla gidiyorlarsa da üzülerek giderler. Meleklerin bize olan yakınlığını bilmediğimiz, onları tanımadığımız için onlara karşı herhangi bir sevgimiz yoktur. Sevgi olmayınca da iman olmaz. Eğer melekleri tanısaydık onların bu sevgileri ve bizim için yaptıkları bu feryatları karşısında onları severdik.

Konumuz Allah'ın Fâtır ismi olduğu için bu konuyu geniş şekilde izah etmeyeceğim. Allah'ın meleklere secde emrini ve meleklere imanın ne olduğunu daha detaylı olarak öğrenmek isteyen kardeşlerimiz İman kitabının "meleklere iman" bölümünü okurlarsa bunu daha iyi anlarlar inşallah.

Allah ayet-i kerimede; **"biz resul göndermediğimiz kavme azap etmeyiz"**[45] buyurur. Resul; Allah'ın ayetlerini okuyan demektir ama resul olmak için sadece ayetleri okumak yetmez, resulün bir de ayetlere iman edip onu üzerinde yaşaması ve göstermesi gerekir.

Bunun için Allah ayet-i kerimede; **Âmener resûlu bimâ unzile ileyhi min rabbihî:** "(Allah'ın) Resulü, rabbinden kendisine indirilene iman etti" buyurur. Yani önce resul iman ediyor; çünkü inen ayete önce onun iman etmesi gerekir ki ayeti insanlara

[44] Suyuti Cem'ul Cevami 66624.No Hadis; Ali El-Muttekî, Kenzu'l Ummâl, 10192, 10212 Nolu hadisler, Lakkanî, Şerhu Cevhereti't- Tevhid, Mısır 1375 /1955, S. 210
[45] İsrâ /15

taşıyabilsin. **Vel mu'minûn:**[46] "Mü'minler de (onun iman ettiği gibi iman etti)." Demek ki mü'minler de Allah'ın resulünün iman ettiği gibi iman edenlerdir. Yoksa kuru kuruya "benim imanım vardır" demekle iman olmaz. Eğer resul gibi iman edilecekse o halde resulün de önümüzde olması gerekir.

Allah başka bir ayet-i kerimede; **Muhammedun resûlullâh vellezîne meahû:**[47] "Muhammed Allah'ın resulüdür, onunla beraber olanlar da" buyurur. Bu ayet ne demektir? -Resul; elçi demektir, Allah'ın ayetlerine elçilik yapan, taşıyan manasına gelir. Yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le beraber olanların her biri aynı zamanda ona iman eden herkes, işi yapabildiği kadarıyla elçilik yapar, bütün mü'minler onun risaletine ortaktır, demektir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun"**[48] Allah'ın resulünün yardımcıları olup Allah'ın vahyini taşıyın, buyurmuştur.

Herkes kendi yerini, konumunu bilmeli, sadece kuru kuruya "ben mü'minim, Müslümanım" demekle kurtulamayacağını anlamalı, aynı şekilde takva sahibi olmalı; yani Allah'ın kendisine yüklediği sorumluluğu kabul edip bu sorumluluğu yüklenmelidir. Önce kendine, sonra ailesine daha sonra ise gücü yettiği her yere Allah'ın vahyini taşımalıdır; çünkü ölçü böyledir. Yoksa "falanca âlimdir, falanca velidir, işi o yapsın, o anlatsın, falanca şeyhmiş, zaten işi o yapıyor" demekle kimse bu sorumluluğu üstünden atamaz. Kimse kimsenin sorumluluğunu taşıyamaz ve kimse kimseye bir şey veremez; çünkü Allah herkesin hesabını kendisine sorar.

Bu yüzden herkes kendi hesabını görüp sorumluluğunu yüklenmeli; yani "ben, Allah'ın kuluyum, dolayısıyla kulluğumu

[46] Bakara /285
[47] Fetih /29
[48] Saff /14

yapacağım. Benim için örnek, önder, rehber benim peygamberimdir, Allah'ın resulüdür" diyerek onu kendisine örnek alıp işi yapmaya çalışmalı, ona salâvatını; yani desteğini verip ona yardım etmelidir.

Evet, hep beraber Allah'ın Fâtır ismini ayetlerde Allah'ın beyan ettiği şekilde anlamaya öğrenmeye çalıştık.

Allah hepimizi Fâtır isminin tecellisine muhatap eylesin. Nefsin mertebelerini bir bir geçip kendisine vasıl olduğu kullarından eylesin. Allah bizi beşerliğine takılıp kabuğunu yaramayanlardan, Hz. İnsan olamayanlardan eylemesin. Allah bizi kendi nefsinden, nefsinin vehminden kurtulup Allah'ın kendisine nefhettiği ruh olanlardan eylesin.

Allah hepinizden razı olsun.

EL HÂLIK

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah'ın El Esmau'l Husna'sını, güzel isimlerini anlamaya, anlatmaya devam ediyoruz. Geçen sohbetimizde Allah'ın Fâtır ismini anlatmıştık. Bu sohbetimizde ise Hâlık ismini Allah'ın ayetlerde anlattığı, beyan ettiği gibi anlamaya, öğrenmeye çalışacağız inşallah.

Allah hâlıktır; yaratandır. Allah'ın yaratmasıyla ilgili başka isimleri de vardır. Hâlık yaratan, hallâk yarattığını tekrar eden, tekrar tekrar yaratan, bedi' örneksiz, eşsiz yaratan, bari' ise ilk yaratan, her şeyi birbirine uygun yaratan manasına gelir. Bu isimlerin her biri farklıdır, dolayısıyla bu isimleri ayrı ayrı anlamak gerekir.

Allah'ın isimlerini öğrenmeye, rabbimizi tanımaya çalışırken aslında Allah'ın yeryüzündeki halifesi olan insanı anlamaya çalışıyoruz. Bir de hangi halde olmamız, nasıl bir ahlaka, sıfata, hale bürünmemiz, nasıl Hz. insan olmamız gerektiğini anlıyoruz.

Biri, Allah'ın isimlerini anlamazsa Allah'ı aynı şekilde peygamberini de gerektiği gibi tanıyamaz, dolayısıyla nasıl Hz. insan olunması gerektiğini de öğrenemez. Mesela; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hakkında yazılmış siyer kitapları vardır. Bu siyer kitaplarını yazanların her biri kitabı yazarken mutlaka kendi yorumunu, fikrini, düşüncesini, imanını katmıştır, dolayısıyla Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i kendi tanıdıkları kadarıyla

anlatmışlardır. Oysaki hiç kimse resulünü yaratan Allah gibi onu anlatamaz. Bu yüzden asıl siyer kitabı, Allah'ın kitabı Kur'an'dır.

Allah kendini tanıtırken en kâmil manadaki Hz. İnsanı da tanıtır, bu da birinci derecede Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. Bu nedenle Allah'ın isimlerini anlarken bir de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i tanımış oluruz, dolayısıyla ona nasıl uymamız, nasıl tabi olmamız, onun ahlakına nasıl bürünmemiz gerektiğini, onun bizim için nasıl önder, örnek, rehber olduğunu anlamış oluruz.

Bu hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **"De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız (Allah'ı sevdiğinizi iddia ediyorsanız, ben mü'minim diyorsanız) bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin."**[1] Bundan dolayı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e tabi olmadan Allah'ı sevme iddiamız doğru olmaz, yalan olur.

Tabi olmak; onun gibi olmaya, onun gibi iman etmeye, onun gibi yaşamaya çalışmak demektir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e ne kadar benzersek ona o kadar tabi olmuşuz oluruz. Her zaman için ölçümüz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz olmalıdır; çünkü ona tabi olmak, ona benzemek için bu gereklidir.

Tabiinler Hz. Aişe (r.a.) annemize; *"bize biraz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i anlatır mısınız"* diye sorunca Hz. Aişe (r.a.) annemiz; *"o da herkes gibi bir beşerdi; ama Allah'ın bütün güzel isimleri kâmil manada onun üzerinde tecelli etmişti"* buyurmuştur. Demek ki Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'le diğer insanlar arasındaki fark; Allah'ın güzel isimlerinin onun üzerinde tecelli etmesiymiş.

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için; **"sen azim bir ahlak üzeresin"**[2] buyurmuştur. Azim, Allah'ın ismidir. Bu; sen azim olan Allah'ın sıfatlarının tecelli ettiği zatsın demektir. Bu yüzden kulun

[1] Âli İmran /31
[2] Kalem /4

büyük olması onun azim ahlaklı olmasıyla; yani Allah'ın azim isimlerinin onun üzerinde tecelli etmesiyle ölçülür. Allah'a göre bu böyledir. Biri bu ölçüyü başka bir şekilde düşünüyorsa kendi kendine hayal kurmuş, kendi kendine bir yol seçmiş olur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz olmadan din olmaz. Dolayısıyla onun önderliği, rehberliği olmadan, ona tabi olmadan hiç kimse mü'min olamaz. Peygamberi kabul etmek demek sadece; "ben peygamberi kabul ediyorum, o, Allah'ın nebisidir, resulüdür" demek değildir. İş bir tek bununla bitmez, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in peygamberliğini kabul etmek sadece bir başlangıçtır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i kabul ettiysen o halde gerekeni yapıp ona tabi olman; yani onun iman ettiği gibi iman etmeye, Allah'ı sevdiği gibi Allah'ı sevmeye, Allah'a teslim olduğu gibi teslim olmaya, itaat ettiği gibi itaat etmeye ve onun ahlakına bürünmeye çalışman gerekir; çünkü hayatı yaşarken, bir amel işlerken, konuşurken, hatta düşünürken "Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu konuda nasıl yapmıştır" deyip onu kendine örnek alırsan ona tabi olmuş olursun. Bu, her konuda böyledir. Yoksa başkalarının hesabını yaparak düşünür, konuşur, işi yaparsan tabi olduğun kişi hesabını yaptığın kişi olmuş olur. O kim olursa olsun fark etmez.

Mesela genel olarak anne, babalar çocuklarına kendilerini örnek gösterip; "bana tabi olun" derler. Böyle yapanlar ister farkında olsun, ister olmasın kendini Allah'ın ve resulünün yerine, sözlerini de Allah'ın ayetlerinin önüne koymuştur.

Allah ayet-i kerimede; **"ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun"**[3] buyurmuştur. Ehlini "bana uyun" demekle ateşten koruyamazsın korumak istiyorsan onlara "Allah'ın resulünü örnek alın, Allah'ın

[3] Tahrîm /6

vahyine uyun, sizin rabbiniz, sizin için vazgeçilmez olan, olmazsa olmaz olan sadece Allah'tır. Dünya imtihan yeri, Allah'ın, kuluna kazanma imkânı tanıdığı yerdir. Başınıza gelenler her kimden gelirse gelsin o bir imtihandır. Size düşen; Allah'a göre güzel ve doğru yapmaktır, böyle yaparsanız kazanırsınız. Bu konuda sizin için örnek, önder, rehber, tabi olmanız gereken de Allah'ın resulüdür, Resulullah'tır. Bu yüzden her konuda ona uymaya, onun yaptığı gibi yapmaya çalışmanız lazım" demen gerekir. Böyle der ve gerekeni yaparsan kendini de, ehlini de ateşten korumuş olursun. Yok, böyle yapmıyor ehline kendini yahut başkalarını örnek gösteriyorsan bu durumda kendini Allah'ın ve resulünün yerine koymuş olursun. Kıyamet günü de böyle olduğunu hep beraber göreceğiz.

"Biz nereye bir resul gönderdiysek ona; 'Allah'tan başka ilah yoktur ve yalnız Allah'a âbd olun' diye vahyettik."[4] Mesele; Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamaktır. Allah ayet-i kerimede **"onlar imanlarına şirki karıştırmadan Allah'a iman etmezler"**[5] buyurur. Unutmamamız lazım ki Allah şirk karışmış bir imanı kabul etmez.

Peki, insan şirki imanına nerden karıştırır?

Şirk, Allah'ın El Esmau'l Husna'sına; yani isimlerine ortak koşmaktan gelir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in buyurduğu gibi Allah'ın 99, "Allah" ismiyle beraber 100 ismi vardır.[6] "Allah" ismi Allah'ın zat ismidir. Diğer isimlerin hepsi "Allah" isminin tecellisidir; yani Allah'ın sıfatlarıdır. Bu isimlerin birinde Allah'a şirk koşmak imana şirki karıştırmak olur.

Biri Allah'ın isimlerini bilmediyse, anlamadıysa Allah'a nasıl iman edebilir! Herkes ancak bildiği, anladığı kadarıyla iman eder.

[4] Enbiyâ /25
[5] Yûsuf /106
[6] Buhârî, Deavat, 68. VII, 169; Müslim, Zikr, 6. III, 2062

Dolayısıyla Allah'ın isimlerini bilmeyen biri imanına şirki karıştırıp karıştırmadığını da bilmez, anlamaz.

Mesela; Allah ayet-i kerimede; **"yarın şunu yapacağım deme! Eğer Allah dilerse de"**[7] buyurur. Eğer herhangi bir şey yapacağımız zaman Allah dilerse demeden o işi Allah'tan bağımsız görerek "bu işi yapacağım" dersek bu şirk olur. Etrafımızda görüyoruz; bu kelimeyi sıkça kullanan biri özellikle alışverişte "inşallah bunu öderim" dediğinde karşısındaki sözde mü'min olanlar "bu iş inşallahla maşallahla olmaz, bana kesin bir şey söyle" derler. Bir mü'min asla böyle konuşamaz; çünkü Allah'ın "sakın haddini aşıp benim iznimi unutarak kesin konuşmayasın böyle bir saygısızlıkta bulunmayasın" dediğini bilir.

Allah'ın müdahale etmediği hiçbir anımız yoktur. O dilemezse, yaratmazsa hiçbir şey var olmaz, gerçekleşmez!

İnşallah demek; benim niyetim, isteğim böyledir, iş bana kalsa kesinlikle böyle yaparım; ama Allah dilemezse hiçbir şey yapamam demektir. Yoksa inşallah kelimesi "olsa da olur, olmasa da olur" manasına gelmez, aksine inşallah demek karşıdakine Allah'ın takdiri, izni doğrultusunda kesin olarak söz vermek demektir.

İşin vahametini anlatmak için genelde bu örneği veriyorum; bir okulun veya üniversitenin önünde durup çıkan öğrencilere "senin bu hayattaki örneğin kimdir, kimi kendine örnek alıyorsun, kimin gibi olmak, ne olmak istiyorsun" diye sorsak acaba kaç kişi "benim için örnek Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. Onun gibi olmaya, onun gibi yapmaya çalışıyorum. Hedefim de; ebedi hayatımı, Allah'ın rızasını, dostluğunu kazanmaktır" der? Böyle söyleyenlerin kaç kişi olacağını hepimiz az çok tahmin

[7] Kehf /23-24

ediyoruzdur. Bu yüzden durum vahimdir ve her birimizin kendimize dönüp bunun hesabını yapması gerekir.

Biri bu soruyu kendine sorduğunda "benim örneğim Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir, hedefim de Allah'ın rızasını kazanmaktır" cevabını almıyorsa o halde Allah'ı, imtihanı kabul etmemiş, hayatı, insan olmayı anlamamış, rabbini, ebedi hayatını ve Hz. İnsan olmayı her şeyin önüne almamış, demektir. Bu durumda annesi, babası, okuldaki hocası onu ateşten koruyamamış, tam tersine ateşini artırmıştır. Bu bizim ebedi hayatımızla ilgilidir. Bu yüzden çok ciddi, çok önemli bir meseledir. Herkes kendine bakıp mutlaka hesabını Allah'a göre yapmalıdır.

Evet, Allah'ın Hâlık ismini öğrenmeye çalışıyoruz. İsterseniz öncelikle Hâlık isminin geçtiği bazı ayetleri anlayalım, daha sonra Allah'ın Hâlık isminin nasıl tecelli ettiğini hep beraber anlamaya çalışalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Huvallâhul hâlık: "Allah odur ki (ilahlık ona yakışır ki) o hâlıktır (yaratandır)." Yaratmayan, ilah olmaz. Bu yüzden yaratmayana ilahlık vasfını vermek küfürdür, şirktir, akılsızlıktır. Herhangi biri için "o bunu yapar" demek ona hâlık vasfını vermek demektir. O zaman herhangi birisi için; "Allah nasip ederse, ikram ederse inşallah bunun olmasına o vesile olabilir" demek gerekir; çünkü o, yaratıcı değildir, sadece işin olmasına vesile olandır.

El bâriûl musavvir:[8] "(Allah) Bâridir; musavvirdir." Yani Allah ilk yaratandır, tasvir eden, şekil veren, suret verendir. Allah başka bir ayet-i kerimede; **"Allah yaratandır, yarattığını en güzel şekilde (en güzel surette) yaratandır"**[9] buyurmuştur. Yani Allah

[8] Haşr /24
[9] Secde /7

hatasız, eksiksiz ve en kâmil manada yaratandır. **Lehul esmâul husnâ:** "En güzel isimler, (Esmau'l Husna) onundur (ona aittir)." Bütün güzellik Allah'a aittir. Birinde, bir yerde bir güzellik varsa o güzelliğini Allah'tan almıştır; çünkü Esmau'l Husna, güzel isimler, bütün güzellikler Allah'a aittir.

Yusebbihu lehu mâ fîs semâvâti vel ard: "Gökte, yerde (ve ikisi arasında) ne varsa hepsi onu tesbih eder." Hepsi onun her türlü noksanlıktan münezzeh olduğunu ortaya koyar; yani yerde, gökte, ikisi arasındakine, her neye bakarsan bak orda Allah'ın noksansız, kusursuz, eksiksiz olduğunu, her şeyin kendi üzerinden lisanı haliyle Allah'ı zikrettiğini anlarsın.

Ve huvel azîzul hakîm:[10] "O, aziz ve hakimdir." Bütün güç, bütün kuvvet, kudret, şeref ona aittir ve o hakimdir, hikmet sahibidir. Ancak hikmet sahibi olanlar onun aziz olduğunu, bütün şerefin, kuvvetin, gücün ona ait olduğunu anlar. Bununla beraber aziz olanlar yerde, gökte, ikisi arasındakine bakarken hepsiyle, her biriyle rabbini tesbih edip; "ya rabbi! Sen her türlü noksanlıktan münezzehsin. Bütün güzellik sana aittir. Sen yaptığını yaratansın, ilk yaratansın, bununla beraber musavvirsin; yaptığına suret verensin, yarattığını en güzel şekilde yaratansın" der.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah kime hikmet vermişse ona çok büyük bir hayır vermiştir"**[11] buyurmuştur. Hikmet ancak okumakla, düşünmekle, tefekkür etmekle anlaşılır. Bunun için Allah'ın ilk emri "oku" dur.

Ikra' bismi rabbikellezî halak:[12] "Rabbinin ismini oku (rabbinin ismiyle oku) ki o yaratandır." Allah indirdiği ilk ayette hâlık olduğunu beyan etmiştir. O hâlıktır, yaratandır. Bu yüzden öncelikle Allah'ın hâlık olduğunu okumak gerekir. Neye bakarsak

[10] Haşr /24
[11] Bakara /269
[12] Alak /1

bakalım onu bir ayet gibi okuyup; "bunu rabbim yaratmış, Allah'ın bunu yaratmasının hikmeti, muradı nedir" deyip anlamaya çalışırsak onu okumuş oluruz, Allah onu bize okutur.

Halakal insâne min alak:[13] "(Allah) İnsanı alakadan yarattı." "Alaka" kelimesi çift yönlü bir kelimedir. Allah, insanı zahiri olarak alakadan, yapışkan bir maddeden, bir de alakasından; yani sevgisinden, yakınlığından yaratmıştır. Allah bize bunu okumamızı söylüyor.

Ikra' ve rabbukel ekrem:[14] "Oku! Rabbin ekremdir." Rabbin kerimdir, seni yaratarak sana ikram etmiştir. Bununla beraber bir de seni ekrem yapmıştır; yani sana da ikram etmeyi nasip etmiştir.

Nasıl nasip etmiştir?

Allah isimleriyle, zatıyla, sıfatıyla sana tecelli ettiği için isimleri sende mevcuttur, yaratılışında, fıtratında Allah'ın bu isimleri vardır. Allah güzellik yapmayı sana ikram etmiş, seni ekrem yapmıştır. Mesela; iyilik yapmak, merhamet etmek, sevmek, ikram etmek, affetmek hepsi insanın, karşısındakine ikram etmesidir; yani Allah'ın Ekrem sıfatının kuldaki tecellisidir.

Oku! Oku ki rabbin ekremdir. Rabbinin ekrem oluşunu oku! Rabbinin ekrem oluşunu kendinde oku! Yani rabbinin güzelliğini, Allah'ın isimlerini kendinde müşahede et ve gör. Sen, Allah'a bununla yakın olursun. Allah'ın güzelliğinin, isimlerinin sende tecelli etmesiyle güzel olur, Allah'a, peygambere ve cennete yakın olursun.

Ellezî alleme bil kalem:[15] "O ki kalemle talim etti." Kalem denince aklımıza zahiri bir kalem gelebilir. Oysaki kalem bu demek değildir. Kalem en basitinden bir yazı aracıdır. Bir de Allah'ın

[13] Alak /2
[14] Alak /3
[15] Alak /4

kudret kalemi vardır. Allah'ın kudret kaleminin insandaki karşılığı akıldır, defteri de hafızadır. Mesela bir şey düşündüğümüzde, bir şeye baktığımızda onu anlarız onu anlayınca hafızamıza yazmış oluruz. İşte kudret kalemi böyledir.

Allah'ın kalemle talim etmesi ne demektir?

Allah, insana hiç yorulmadan yazıp kaydetmesi için akıl, irade ve hafıza vermiştir. Bir insan yüz sene yaşasa bütün gördüklerini, düşündüklerini, konuştuklarını ve dinlediklerini hafızasına kaydeder. Hem de her birinin, her bir bilginin yerini ayrı ayrı kaydeder. Bu yüz senenin bütün kayıtları daha hafızanın yüzde beşlik bir bölümünü bile doldurmaz. İnsan bin sene yaşasa da hafızaya bilgi kaydolmaya devam eder; çünkü herkesin hafızası Hz. Nuh (a.s.) gibi bin senelik ömre göredir. İşte Allah'ın kalemle talim etmesi kalemi insanın fıtratına koyması böyledir. Mesela şimdi her şeyi çeşitli teknolojik bellekler ve bilgisayarlar kaydeder; ama hiçbiri Allah'ın fıtratımıza koyduğu o kalem gibi, kayıt cihazı gibi, hafıza gibi olmaz.

Hafıza kısmını biraz daha izah edeyim;

Eğer gördüğümüz bir şey için "bu önemli değil" dersek hafızamız onu önemli olmayan şeylerin kayıt olduğu yere yazar, orası ayrı bir bölümdür. Bir şeyin önemsiz olduğunu söyleyip hafızamıza attığımızda onu bulmamız artık zorlaşır; çünkü beynimiz onu bizim için önemsiz kayıtlar listesine atmıştır. Okuduğumuz veya gördüğümüz bir şey için de "bu çok önemlidir, benim bunu unutmamam gerekir" dersek hafızamız bu defa onu hemen bulabileceğimiz bir yere kaydeder ve hafızamızı yokladığımız gibi o şey aklımıza gelir. Böyle olması için aklımızda tutacağımız şeye "bu çok önemlidir" dememiz yeterlidir.

Ellezî alleme bil kalem:[16] "O ki kalemle talim etti." Arapçada kelimenin kök manasını iyice anlayabilmek için iştikak yapılır. İştikak; bir kelimedeki aynı harflerin yerlerinin değiştirilmeden o kelimeden başka bir kelimenin oluşturulmasıdır. Mesela; "kalem" kelimesinin iştikakına baktığımızda o kelimede bir de "kelâm" kelimesi vardır. Kelâm da kalem demektir; çünkü bir kelâmı dinlediğimizde hafızamız onu kaydeder; yani o kelâm hafızamıza yazılarak kalem vazifesi görür.

Makale sözcüğü de "kalem" kelimesiyle aynı kökten gelen harflerden oluşmuştur. "Makale" yazılmış demektir. Allah sana kalemle talim ettirince sana yazma hakkını da vermiş oldu. Bu durumda Allah sana yazmayı, kalemi kullanmayı; yani aklını ve iradeni nasıl kullanman gerektiğini öğretmiştir. Eğer biri kalem kullanmayı bilmiyorsa ya da kalem kullanmıyorsa; yani aklını ve iradesini nasıl kullanması gerektiğini bilmiyorsa aklını kullanmamıştır. Allah hayvanlara da akıl vermiştir; ama onlara verdiği akıl hayatlarını devam ettirecekleri kadardır. Yoksa Allah onlara kalemle talim etmemiştir.

Peki, Allah'ın insanlarla hayvanlara verdiği akıl arasında ne gibi bir fark vardır?

Hayvan da yemeyi, içmeyi, yatmayı bilir. Onların da sevdiği ve sevmediği şeyler vardır. Aynı şekilde hayvanlar da hangi yiyeceği yemeleri, hangilerini yememeleri gerektiğini bilir. Bir insan da aklını sadece hayatını devam ettirecek şekilde kullanıyorsa o halde hayvandan hiçbir farkı kalmaz. Öyleyse Allah'ın talim etmemiz için verdiği kalemi kullanmayı bilmek başka bir şeydir ve bunun ne olduğunu mutlaka anlamamız gerekir.

Anlaşılsın diye bir örnek vereyim;

[16] Alak /4

Bir fareyi yakalamak için tuzağa peynir koysanız fare onun peynir olduğunu görür ve o peyniri yemesi gerektiğini bilir; ama Allah ona kalemle talim etmediği için muhakeme edip; "bu peyniri buraya kim koydu, niye koydu, peynirin altındaki nedir" diyemez, sadece peyniri yemeye odaklanır, dolayısıyla tuzağa düşer. Hâlbuki insan böyle değildir. Bir şeyle karşılaştığında "bunun böyle olmasının sebebi nedir, kim bunu böyle yaptı" diye sorar. Bu durumda insanlarla hayvanların aklının arasındaki fark; insanda muhakeme kabiliyetinin olması, bir şeyi kabul etmeden önce onu sorgulayabilmesidir.

Peki, insanın manevi olarak kalemle talim etmeyi nasıl anlaması gerekir?

Biri etrafına bakarken gördüğü şeyler için; "bu neden buradadır, kim bunu yaratmış, yaratmasının hikmeti, muradı nedir, bunları yaratan Allah benden ne istiyor" demezse farenin peynire baktığı gibi bakmış olur. Bu yüzden insanın gördükleri karşısında mutlaka muhakemesini ve iradesini kullanıp anlamaya çalışması, her ne olursa olsun onu Allah'a bağlaması gerekir. Öyle ki doğruyu, talim edilmiş o kalemle gönlüne ve hafızasına yazabilsin.

İnsan, gönlüne ve hafızasına doğruları değil de yanlışları yazarsa ne olur?

O zaman muhakemesi bozulur, bozulunca da her şeyi yanlış ölçer, yanlış tartar ve yanlış biçer. Dolayısıyla yanlış alır, yanlış satar ve yaptıklarını da doğru zanneder. Dünyaya yanlış bakar, ona ebediymiş muamelesi yapar; yani dünyayı bir imtihan yeri olarak anlayamaz. Diliyle "bu dünya imtihan yeridir, dünya geçicidir, hiç kimse burada kalmamış" der; ama dünyaya ebedi hayatmış gibi sarılır. Olaylara, meselelere bir imtihan nazarıyla nazar etmez, yaşadıklarını gerçekmiş gibi anlar ve ona göre muamelede bulunur. Allah'ın hesabını yapmadığı için olaylara,

meselelere tıpkı farenin peynire baktığı gibi bakar. Aynı şekilde iradesi, bakışı yanlış olduğu için yanlış görür buna rağmen doğruyu gördüğünü zanneder. Bu yüzden hafızası yanlışlarla dolu olur.

Böyle yaptığı yetmiyormuş gibi bir de iş konuşmaya gelince "dünya geçicidir" der. Böyle birine; "madem dünyanın geçici olduğunu söylüyorsun o halde neden böyle değilsin" diye sormak lazım. Böyle biri yanlış anlamış, yanlış görmüş ve yanlış hüküm vermiştir. İnsanlar hakkında da "insan, Hz. insandır" der ama insana bir hayvana bakar gibi bakar; yani insanı parayla, mevkiyle, malla ölçer. Ölçüsü Allah'a göre olmadığı için Allah'a göre ölçmez.

Daha önceki sohbetimizde söylemiştim; "insan, insan için cennet de olur, cehennem de olur. İnsan, insanın hem cenneti hem cehennemidir." Birinin bize cennet olması için ona doğru bakmamız, onu doğru anlamamız ve ona doğru bir muamelede bulunmamız gerekir. Böyle yaparsak o bizim için cennet olur; ama doğru bakmaz, doğru anlamaz, doğru muamele etmezsek bu durumda o bizim için cennet olmaz, cehennem olur, dolayısıyla ona zulmetmiş oluruz.

Bu yüzden insanı cennete de cehenneme de götüren insandır. Öncelikle yapmamız gereken şey insana olan bakışımızı düzeltmektir. Allah ayet-i kerimede; **Ikra' bismi rabbikellezî halak, halakal insâne min alak:**[17] "Yaratan rabbinin ismini oku ki o insanı alakasından yarattı" buyurduysa o halde insanı, kendimizi okumamız, anlamamız, kendimiz ve insan hakkında doğru hüküm vermemiz gerekir; ama bunu yaparken **Ellezî alleme bil kalem:**[18] "O ki kalemle talim etti" ayetini unutmamamız Allah'ın talim ettiği kalemle okumamız ve yazmamız gerekir.

[17] Alak /1-2
[18] Alak /4

Kalem, keleme, meleke, melek;[19] güç ve kuvvet, dolayısıyla güçlü ve kuvvetli hafıza, kayıt demektir. Öyleyse vereceğimiz doğru hükmü hafızamıza güçlü ve kuvvetli olarak kaydetmemiz gerekir. Öyle ki yanlışa düşmeyelim, meyletmeyelim.

Allemel insâne mâ lem ya'lem:[20] "(Bir de Allah) İnsana bilmediğini öğretti, talim etti." Allah bu talimi her anda yapar. Kul yeter ki Allah'ın öğrettiği gibi öğrenmeye, Allah'ın vahyiyle, ayetleriyle, Allah'ın resulüyle anlamaya çalışsın eğer anlarsa Allah ona bilmediğini talim eder, öğretir.

Allah ayet-i kerimede; **"zan ilimden hiçbir şeydir"**[21] buyurur; yani Allah'ın ayetleriyle öğrenmezsen zannına uymuş olursun. "Öyle zannettim, öyle farz ettim, kendi kendime öyle anladım" demen ilim değildir. İlim; Allah'ın öğrettiğidir, talim ettiğidir. Allah, insana bilmediğini öğretir. Bu yüzden hiç kimse "ben biliyorum, bildiklerim bana yeter" dememeli, her an öğrenmeye, anlamaya hazır olmalı, açık olmalıdır. Biri; "bildiklerim bana yeter" derse yerinde sayar, dolayısıyla büyümeyi, Allah'a yaklaşmayı ve Hz. İnsan olmayı kabul etmemiş olur.

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e bütün hayatı boyunca vahyedip ona öğretmiş, o da Allah'ın kendisine vahyettiğini ulaşabildiği herkese öğretmiştir; yani Allah ona öğretmiş, o da aynı şekilde ümmetine, insanlığa öğretmiştir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hem Allah'ın kendisine öğrettiklerini öğrenip talim eden bir talebe hem de öğrendiklerini insanlara talim ettiren bir muallimdir ve bu herkes için de böyle olmalıdır.

Allah bunu böyle kabul etmeyenleri anlatır; **Kellâ:** "Hayır." Yani siz meseleyi anlamadınız, iş sizin bildiğiniz, anladığınız gibi

[19] Büyük iştikak
[20] Alak /5
[21] Necm /28

değildir. "Kellâ" bu manaya gelir. **İnnel insâne le yatgâ:**[22] "Muhakkak ki insan azar (haddini aşar)." İnsan kâinatı, varlığı, olayları kendi kendine anlamaya çalışır, Allah'ın talim ettiği gibi anlamazsa azar ve haddini aşar.

Allah, insanın nasıl haddini aştığını da beyan eder.

En raâhustagnâ:[23] "Kendini müstağni gördüğü için." İnsan kendini ihtiyaçsız görüp; "benim anlamaya, talim etmeye, öğrenmeye ihtiyacım yoktur. Ben bana yeterim, bana bu kadar yeterdir" dediği için haddini aşar, azar, azgınlık eder, rabbine karşı saygısızlık yapar. Kendini müstağni gördüğü için kibirlenir, büyüklenir.

Eğer hikmetle bakıp anlamaya çalışmaz, kalemle talim etmez, aklımızı, irademizi kullanıp Allah'ın muradını anlamaya çalışmazsak Allah'ın üzerimizdeki muradı gerçekleşmez. Allah bizi Hz. İnsan olarak görmek ister. Allah ayet-i kerimede; **"Allah mü'minler için cenneti tercih etmiştir"**[24] buyurur. Birinin cennete gitmesi için de onun gönlünün cennet olması, Allah'ın güzelliğinin onun üzerinde tecelli etmesi gerekir. Yoksa gönül cennet olmadan cennete gitmek hiç kimse için mümkün değildir. Cehenneme dönmüş bir gönül sadece cehenneme layıktır.

Allah bal arısına "bal yap" diye vahyetmiş, ayet-i kerimede bunu anlatırken **"rabbin bal arısına vahyetti; hem ağaçlardan kovanlar edin, hem insanlar senin için kovan yaptığında her çiçekten öz toplayıp o kovanlarda bal yap"**[25] buyurmuştur. Allah'ın, hayvanlar arasında eşek arısına yahut sineğe değil de bal arısına vahyetmesinin bir hikmeti, muradı vardır.

[22] Alak /6
[23] Alak /7
[24] Duha /4, A'la /17
[25] Nahl /68

Peki, bunun hikmeti nedir?

Bal arısı yaptığı balın yüzde beşini yer; çünkü o balın yüzde beşi onun hakkıdır. Geri kalan yüzde doksan beşini de insanlar için yapar. Biri de Allah'ın ayetlerini okuyup hikmeti üretirse, kâinata bakıp onu Allah'ın ayeti olarak okursa tıpkı bal arısı gibi bal yapmış olur. Bu durumda Allah ona da vahyeder, o da Allah'ın bu vahyini bütün şiddetiyle gönlünde işitir, yaşar, hisseder. Allah ona hikmet ve basiret verdiğinden dolayı yaptığı bir şeyin güzel veya yanlış olduğunu bilir.

Yanlışlarla meydana gelmiş bir tasavvur, bir bakış, bir irade doğru üretmez, üretemez; çünkü terazisi bozuktur. Dolayısıyla böyle tasavvura sahip biri yanlış ölçer, yanlış tartar. Hal böyleyse tasavvurumuzu Allah'ın vahyiyle, ayetleriyle, doğru bir bakışla, doğru bir anlayışla, doğru bir kavrayışla, doğru bir imanla düzeltmemiz gerekir.

Bal arısı insanlara faydalı olduğu için Allah bal arısına vahyetmiştir. Bütün peygamberler de böyledir; yani Allah bütün peygamberlerine hikmet vermiştir. Hikmet, anlama kabiliyeti demektir. Arkadaşların hikmeti doğru anlaması gerekir. Allah hiç kimseye "al, bu hikmet senin olsun" deyip hikmeti bir anda havadan indirmez. Hikmeti böyle düşünmek doğru değildir, yanlıştır.

Biri herhangi bir şeyi anlamaya çalışırken "Allah'ın buradaki muradı nedir" diye tefekkür ederse Allah da; "muradım budur" diye onun gönlüne vahyeder. Buna ister vahiy, ister ilham deyin bu hiç fark etmez. Vahiy zaten süratli, sessiz, bununla beraber gizli manasında ve bir anda gönüle gelendir.

Kul hikmetle bakıp tefekkür etmeye devam ederse artık öyle bir hal alır ki hangi olaya, hangi meseleye bakarsa baksın, Allah'ın oradaki muradını, hangi konuda imtihana tabi

tutulduğunu görür ve bilir. Aynı şekilde herhangi birinin imtihanına bakınca da Allah'ın oradaki muradını görür, bilir ve anlar; çünkü Allah ona hikmet vermiştir ama önce hikmetle bakmaya gayret edip anlamaya çalışmıştır; yani okumuştur. Allah ona kalemle talim etmiş, o da o kalemle talim olmayı, öğrenmeyi kabul etmiştir. Kendisini yaratan rabbinin ismiyle bakmış, adına bakmış, onu anlamaya, okumaya çalışmış, rabbinin ikramını, kerimliğini, onun hâlık oluşunu görmüş ve anlamıştır.

Hz. İnsan olmak, hikmet ehli olmak, Allah'a dost olmak, kendi elimizdedir. Herkes kendi tercihini kendisi yapar. Hikmetle, Allah'ın ayetleriyle, Allah'ın resulüne göre bakmayan, anlamaya çalışmayan biri dünyaya farenin peynire baktığı gibi bakar; yani yemek için, içmek için, gezmek için, eğlenmek için yaşar ve nefsin arzularını, isteklerini düşünür. Böyle birinin bakışının farenin bakışından hiçbir farkı yoktur.

Zâlikumullâhu rabbukum: "Sizin rabbiniz o dur ki." **Lâ ilâhe illâ huv:** "Ondan başka ilah yoktur." **Hâliku kulli şey'in:** "O her şeyin hâlıkıdır." Her şeyin yaratıcısıdır, her şeyi yaratandır. **Fa'budûhu:** "Sadece ona âbd olun." Sevilmeye, âbd olunmaya, itaat edilmeye, teslim olunmaya, dostluğu kazanılmaya layık olan odur. **Ve huve alâ kulli şey'in vekîl:**[26] "O her şey üzerinde vekildir." Her şeyin, herkesin ona güvenmesi gerekir. Güvenilmeye, vekil edinilmeye layık olan odur. Eğer biri iman etmişse Allah'ı kendine vekil olarak kabul eder. Aynı şekilde kul, Allah'ı hâlık olarak kabul etmiş, ona âbd olmayı, ondan başka ilah olmadığını kabul etmişse onu vekil olarak kabul eder.

[26] En'âm /102

Allahu hâliku kulli şey'in: "Allah her şeyin hâlıkıdır (her şeyin yaratıcısıdır)." **Ve huve alâ kulli şey'in vekîl:**[27] "Ve o her şeye vekildir."

Allah ayet-i kerimede mü'minleri tarif ederken; **"gerçek mü'minler o kimselerdir ki Allah zikredildiğinde (onlar Allah'ı zikrettiğinde, Allah'ı hatırladığında) kalpleri ürperir. Onlara Allah'ın ayetleri okunduğunda imanlarını artırırlar. Bir de onlar Allah'a bütünüyle tevekkül ederler (Allah'ı vekil edinirler)"**[28] buyurur. Onların kalplerinin ürpermesinin sebebi nedir? -Çünkü maşuklarını, kendilerini yaratanı hatırlamış, zikretmişler ya da yanlarında zikredilmiştir. Mü'min için "Allah" deyince her şey biter. Allah'ın ayetlerini okuyunca, ayetler ona okununca Allah'a olan muhabbeti, yakınlığı, imanı artar.

Mü'minler Allah'ı neden vekil edinir ve vekil olarak kabul eder?

Allah ayet-i kerimede buyurur; **"Allah, size bir hayır dilediğinde ona kim mani olabilir? Sizin için bir şer dilediğinde ona kim mani olabilir."**[29] Evet, Allah bizim için bir şey takdir ettiğinde hiç kimse buna mani olamaz. **"Bütün iyilik yapanlar (bütün hayır yapanlar) size bir iyilik dokundurmak istese Allah dilemedikçe kimse size bir hayır dokundurabilir mi? Bütün kötülük yapanlar bir araya gelse size bir kötülük dokundurmak istese Allah dilemedikçe size bir kötülük dokundurabilir mi?"**[30] Hâşâ! Allah dilemedikçe hiç kimse bize ne iyilik ne de kötülük dokundurabilir. Allah'a ancak böyle iman edenler Allah'ı vekil edinir; yani Allah'a güvenir. İşte mü'minler her şeyi yaratan ve her şeyin üzerinde vekil olanın Allah olduğunu bilir ve Allah dilemedikçe hiçbir şeyin olamayacağına, o dileyince de hiç

[27] Zumer /62
[28] Enfal /2
[29] Fetih /11
[30] Yûnus /107

kimsenin buna mani olamayacağına iman ederler. Bu yüzden mü'minler Allah'ı vekil edinmiş, vekil olarak Allah'ı seçmişlerdir.

Biri, Allah'a güvendiyse isyan etmez, feryat etmez, dünyanın sıkıntılarına boğulmaz; çünkü kendisini yaratan rabbinin rahman, rahim, vedud olduğunu ve kulunu sevdiğini bilir. Bilmemiz lazım ki Allah, kuluna nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun mutlaka bu onun rahmetinin, sevgisinin, muhabbetinin sonucudur, ikramının eseridir. Allah ona ikram etmeyi dilediği için öyle bir muamelede bulunmuştur. Çünkü Allah berrdir; saf iyiliktir, saf ikramdır. Allah'ın bir ismi de Hayr'dır. Allah saf hayr olduğu için kuluna nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun o mutlaka kul için hayırlıdır. İşte, bütün mesele; Allah'a böyle iman edip onu vekil olarak kabul etmek; yani ona güvenmektir.

Aslında aklını kullanan herkes kendi hâlıkını arar, hâlıkını anlamaya, tanımaya çalışır; ama herkesin bunun için önce kendinden, insandan başlaması gerekir.

Evet, hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e, dolayısıyla bütün mü'minleredir. **Fe ekim vecheke lid dîni hanîfâ:** "Sen yüzünü hanif olarak dine çevir." Hanif; Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayan din demektir. Bu din hangi dindir? **Fıtratallâhilletî fataran nâse aleyhâ:**[31] "O fıtrat ki (o din ki) Allah, insanları o fıtrat üzere yaratmıştır." Allah'ın insanda hâlk ettiği fıtrat; hanif fıtratıdır, Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmayan fıtrattır. Bu, insanın aslıdır, fıtratıdır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"her doğan çocuk İslam fıtratı üzere doğar. Sonra anası, babası onu Yahudi, Hristiyan, Mecusi yapar"*[32] buyurmuştur. Bu yüzden herkes doğarken İslam fıtratı üzerinedir; yani hanif dini üzeredir ama annesi, babası onu başka

[31] Rum /30

[32] Buhârî, Cenâiz 92; Ebû Dâvut, Sünne 17; Tirmizî, Kader 5

bir dine, başka bir tarafa davet eder. Sonra buluğa erdiğinde kendi tercihini onların tercih ettiği din üzerinde yaparsa Yahudi, Hristiyan veya Mecusi olur; ama hakkı, doğruyu, hakikati, kendini, rabbini arıyorsa rabbi ona yolu mutlaka gösterir.

Lâ tebdîle li halkıllâh: "Allah'ın yaratmasında bir tebdil (bir değişiklik) olmaz." Allah'ın yaratmasında değişiklik göremezsin, bulamazsın; yani Allah, insanı mü'min ve Müslüman olarak, Hz. İnsan olarak, hanif dini, fıtratı üzere Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamak üzere yaratmıştır. Bu durumda Allah'a şirk koşanlar, kâfir olanlar, münafık olanlar fıtratının, insanlığının üstünü örtüp kapatarak başka bir varlık olmaya çalışmıştır. **Zâliked dînul kayyim:** "İşte dosdoğru din budur." Sizi ayakta tutacak, size kıymet ve şeref verecek olan dosdoğru din bu dindir. Bu din, Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmama dinidir. **Ve lâkinne ekseran nâsi lâ ya'lemûn:**[33] "Ama insanların çoğu bunu bilmiyor." İnsanların çoğu bunun farkında değil, bunu anlamamış, anlamak istememiş, anlamak için çaba sarf etmemiş, dolayısıyla bunu öğrenememiştir. İnsanların çoğu bilmiyorsa bu durumda bilenlere vazife düşer, görev düşer.

Bu hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. Allah ayet-i kerimede; **"biz bu ayetleri sana ulaşabileceğin herkese, ulaşabileceğin her yere ulaştırasın diye vahyediyoruz"**[34] buyurur. İnsanlar bilmiyorlarsa o halde bilenler bundan sorumludur. Dolayısıyla bilenler bütün şartları, imkânları kullanarak Allah'ın vahyini bilmeyenlere taşımalıdır, öğretmelidir.

Mâ halkukum ve lâ ba'sukum illâ ke nefsin vâhıdetin: "Sizin yaratılmanız ve diriltilmeniz (benim için) ancak tek bir nefsin (kişinin) yaratılması gibidir." Ha bir insanı yaratmışım, ha bütün insanları yaratmışım benim için aynıdır, dedi Allah.

[33] Rûm /30
[34] En'am /19

İnnallâhe semîun basîr:[35] "Muhakkak ki Allah her şeyi işiten ve görendir." Allah semi' ve basirdir.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah, insanı imtihan etmek için bir nutfeden yarattı. Bunun için de onu işitir ve görür kıldı"**[36] buyurur. Hayvanlar da işitir ve görür. O zaman semi' ve basir; yani işitir ve görür kelimesi başka bir manaya gelir. İnsanın işitmesi ve görmesi demek; işittiğini ve gördüğünü anlaması, hayvanın anladığı gibi değil iradesiyle bakıp iradesi, aklı ve gönlüyle görmesi demektir.

Ellezî ahsene kulle şey'in halakahu: "O (Allah) ki yarattığı her şeyi güzel yaratmıştır." Yaratışını güzel yapmıştır. **Ve bedee halkal insâni min tîn:**[37] "İnsanı da başlangıç itibariyle çamurdan yaratmıştır." Allah, insanı güzel yaratmıştır; ama sadece insanı değil yarattığı her şeyi güzel yaratmıştır. Allah'ın yarattığı her şey güzeldir.

Varlıktaki bu güzellik onun yaratanını, yaratanının güzelliğini, kudretini göstermesindendir. Bakan neye bakarsa baksın onun güzelliğini görür. Aynı şekilde hangi olaya, hangi meseleye bakarsa baksın, Allah'ın kendisine yaptığı hangi muamele olursa olsun ona doğru baktığında onu görür.

Bunu kim söylüyor?

Yaratan söylüyor. Biri bir şeye baktığında onu güzel görmüyor, çirkin görüyorsa o zaman onu okumamış, anlamamış, Allah'a göre ona bakmamış, kendine göre, nefsine göre bakmış demektir; yani farenin peynire baktığı gibi ona bakmıştır. Allah kime nasıl bir muamelede bulunursa bulunsun, kulunu sevdiği

[35] Lokmân /28
[36] İnsan /2
[37] Secde /7

için, rahman ve rahim olduğu için, kulunun kazanmasını istediği için ona o muamelede bulunur.

Allah dünya hayatı için bir günlük hayat demiştir.[38] Demek ki bu dünya hayatı ebedi hayata göre bir günmüş. O bir günlük hayata aldanıp hesabı bu dünyaya göre yapınca Allah'ın bize yaptığı muameleyi anlamayız, aklımız bunu almaz, dolayısıyla "Allah niye böyle yaptı" deriz. Sadece o güne, o ana bakarız; ama Allah bizim ebedi hayatımıza bakıp ebedi hayatımıza göre bize muamele eder ki ebedi olarak kazanalım, muradı bizim üzerimizde gerçekleşsin, Hz. İnsan olalım, onun güzelliği üzerimizde tecelli etsin, ona yakın olalım. Allah bize bakınca bizim üzerimizde kendi isimlerini görmek ister. Bakışımız böyle olması gerekir, eğer böyle olmazsa farenin konumuna düşeriz.

Kâle rabbunâllezî a'tâ kulle şey'in halkahu: "Dedi ki: Rabbimiz, her şeye yaratılışını (özelliğini, güzelliğini) koyandır." **Summe hedâ:**[39] "Sonra (ona yolunu) hidayetini gösterendir." Allah, her şeyin içine hidayetini koymuştur. Demek ki bütün varlığın bir hidayeti varmış ve Allah onu yaratırken içine hidayetini de koymuştur.

Hidayet demek; Allah'a gitmek demek, Allah'a yakın olmak demek, Allah'ın gösterdiği yolda yürümek demektir. Bunun için Allah ayet-i kerimede; **"hidayet, Allah'ın hidayetidir"**[40] buyurmuştur. Bu yüzden Allah'ın hidayetinden mahrum kalanlar hidayeti bulamazlar. Allah hidayeti insanın içine, fıtratına koymuştur; yani Hâlık ismiyle tecelli edip onu hâlk etmiştir. Bize düşen kendimize, fıtratımıza uymaktır. Allah, kuluna vahyini yapar ve vahiy fıtratla bir araya geldiğinde de ikisi aynı olduğu için aynı şeyi söyler.

[38] Tâhâ /104, Mu'minûn /113
[39] Tâhâ /50
[40] Âli İmran /73

Yâ eyyuhân nâs: "Ey insanlar!" **Uzkurû ni'metallâhi aleykum:** "Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetini hatırlayın (onu zikredin)." **Hel min hâlikın gayrullâh:** "Allah'tan başka bir hâlık mı var?" Allah'tan başka bir yaratıcı mı var? **Yerzukukum mines semâi vel ard:** "(O) sizi göklerden ve yerden rızıklandırıyor." **Lâ ilâhe illâ huv:** "Ondan başka ilah yoktur." İlah ancak odur. İlahlık yaratana, yerden ve gökten rızıklandırana yakışır. **Fe ennâ tû'fekûn:**[41] "Bununla beraber nasıl oluyor da döndürülüyorsunuz?" Yani nasıl oluyor da Allah'tan başka tarafa dönüyorsunuz?

İz kâle rabbuke lil melâiketi innî hâlikun beşeren min tîn:[42] "Ne zaman ki rabbin meleklere; ben çamurdan bir beşer yaratacağım dedi." Dikkat edilirse Allah, insan yaratacağım demedi, bir beşer yaratacağım dedi. **Fe izâ sevveytuhu ve nefahtu fîhi min rûhî fe kaû lehu sâcidîn:**[43] "Sonra onu şekillendirip ona ruhumdan nefhettiğimde hepiniz ona secde edin." Allah, insanı çamurdan yaratırken beşerdir, kendinden ona ruh nefhettiğinde insan olur. Belki bu konunun anlaşılması için bunu biraz açmak gerekir.

Diyelim ki Allah nefhettiği ruhu bir insandan alsa o insan ölür mü, ölmez mi? Cevap; ölmez. Peki, ne olur? -Uyur ve kendinde olmaz. Bu, Allah'ın farklı bir muradıdır. İnsan; beden, can ve Allah'ın nefhettiği ruhtan meydana gelir. Hayvanlar ise sadece beden ve candan ibarettir.

Hayvan, asıl kelimesiyle "hayavan" ne demektir?

Hayvan; Allah'ın Hayy isminin tecellisiyle diri olan demektir. Bütün canlı varlıklar bir bedenden, bir de candan meydana gelir, canları çıkınca da ölürler. İnsanı hayvandan ayıran özellik onda

[41] Fâtır /3
[42] Sâd /71
[43] Sâd /72

can oluşu değil onu Hz. İnsan yapacak olan, Allah'ın ona nefhettiği ruhudur. Burayı iyi anlamak gerekir; çünkü insanı Hz. İnsan yapan ruhtur demedim, Hz. İnsan yapacak olan ruh dedim; yani ne zaman bu ruh bizde tecelli ederse o zaman Hz. İnsan oluruz. Yoksa hepimizin ruhu var öyleyse hepimiz Hz. İnsanız diye bir şey yoktur. Bu yüzden Hz. İnsan olmayı istiyorsak mutlaka ruhumuzdaki esmayı kazanmaya çalışmamız ve onun üzerimizde tecelli etmesi için çaba, gayret sarf etmemiz gerekir.

Allah'ın nefhettiği ruhla Hz. İnsan olma imkânımız dünyada vardır. Allah, bu ruhla Hz. İnsan olalım, bize nefhettiği ruh olalım, onu bedenimize, canımıza tercih edip kazanabilelim, o olalım diye bizi dünyaya göndermiştir. Eğer kazanamazsak Allah'ın nefhettiği ruh olma imkânımızı kaybederiz, dolayısıyla Hz. İnsan olamayız.

Peki, bu nasıl olacak?

Allah ayet-i kerimede cenneti anlatırken; **"Allah mü'minlerden cennet karşılığında mallarını ve canlarını satın almıştır"**[44] buyurur. Cennete gidebilmemiz için malımızı ve canımızı vermemiz gerekir ki Allah'ın bize nefhettiği ruh olabilelim, onunla cennete gidip Allah'ın cemalini müşahede edebilelim, yoksa kaybederiz. Bunun için feda etmemiz; yani kurban etmemiz gerekir. Dünyayı ahirete kurban etmeden ahireti kazanamayız. Aynı şekilde nefsimizi, varlığımızı, vaktimizi, hayatımızı, zamanımızı Allah yolunda feda etmezsek Allah'ın bize nefhettiği ruhu bulamayız; çünkü onu tercih etmiş olmayız.

Eğer Allah'ın bize nefhettiği ruhu kaybedersek diğer hayvanlar gibi oluruz, böylelikle insan olmayı kazanamaz, beşer olarak kalırız. Hatta Allah bize Hz. İnsan olma imkânını tanıdığı halde beşer olarak kalırsak, Allah'ın bize nefhettiği ruhu kabul etmezsek insanlığımızı kaybederiz ve hayvandan daha aşağı

[44] Tevbe /111

oluruz. Bunun için Allah ayet-i kerimede; **"onlar hayvan gibidir, hatta hayvandan daha aşağıdır"**[45] buyurur.

Allah; kendisine, ayetlerine iman etmeyenlerin, imanının gereğini yerine getirmeyenlerin, Allah'ı her şeyden çok sevmeyenlerin, onun sevgisini, rızasını kazanamayanların hayvan gibi, hatta hayvandan daha aşağı olduğunu söyledi. Demek ki hayvandan aşağıda olmak da varmış. Hayvandan aşağı olmak demek; hayvan gibi bile olamamak demektir; çünkü hayvanların da bir hamdı, bir tesbihi vardır. Oysaki hayvandan daha aşağı olanlar Allah onlara ruhundan nefhedip Hz. İnsan olma imkânını tanıdığı halde bu imkânı değerlendirmemiştir. Bu yüzden bu imkânı değerlendiremeyenler hayvandan daha aşağı olur.

Âlimlerimiz insanı tarif ederken; "insan bedenden, hayvani ruhtan, bir de ruh-ul sultandan oluşur" dediler. Hâlbuki Allah'ın nefhettiği ruha "ruh-ul sultan" demek doğru değildir. Bunu insanın şerefine yakışmadığı için söylüyorum. İnsan iki tane ruh taşır. Bir tanesine "can" denir. Can; Allah'ın Hayy isminin tecellisidir. Bütün canlı varlıklar bu canla diridir. Bir de Allah'ın insana nefhettiği ruh vardır. Allah bu ruha da "emanet" demiş ve onu insana emanet etmiştir. Allah ayet-i kerimede; **"Allah emaneti göklere, yere, dağlara yükledi de onlar emaneti yüklenmekten çekindiler ama insan onu yüklenmekten çekinmedi, onu yüklendi; çünkü insan zelum ve cehul idi"**[46] buyurmuştur.

Gökler, yerler ve dağlar Allah'ın emanetinin hakkını verememekten korktukları için onu yüklenmekten çekindiler; ama insan çekinmeyip bu emaneti yüklendi; çünkü insan zelum ve cehul idi. Zelum ve cehul, insanın bu emanetin hakkını verebilecek kabiliyette olması demektir. Zelum, zulumat kapkaranlık

[45] Araf /179
[46] Ahzâb /72

demektir. Yani bu, insanın canını feda edebilecek vasıfta olduğu anlamına gelir. Cehul ise kapkara cahil demektir; yani insan "ben bilmem Allah bilir" diyecek, düşüncesini, fikrini, canını Allah'a feda edecek kadar cahil, hiçbir şekilde ilim ve irade iddiasında bulunmayacak vasıftaki varlık demektir. İşte insan böyle bir vasıftadır.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah iman eden mü'min kadınlarla mü'min erkeklerin tövbesini kabul edecek, etmeyenlere de azap edecek"**[47] buyurur. İnsan bilmediği, anlamadığı, ters tarafa gidip kendini bir şey zannettiği, hakikatte Allah'ın kendisine nefhettiği ruh olduğunu anlamadığı ve emaneti taşıyamayıp onun hakkını veremediği için Allah onun tövbesini kabul eder; çünkü kendine gelip bunu anladığında rabbine döner, tövbe eder ve böylelikle Allah da onun dönüşünü, tövbesini kabul eder.

Evet, Allah iman edenlerin tövbesini kabul eder ve onlara rahmet eder, iman etmeyenlere ise azap eder; çünkü iman edenler Allah'ın verdiği bu emanetin hakkını vermediklerini bilmiş, rablerine boyun büküp af dilemiştir. İman etmeyenler ise bu emaneti hiç önemsememiş hatta yok gibi yaşamıştır. Bu yüzden Allah onlara azap eder.

Nasıl azap eder?

Allah iman etmeyenlerden verdiği emaneti geri aldığında işte bu onlar için en büyük azap olur. Böyle olanlar insanlığını kaybeder. Zaten hiç kimse insan olarak cehenneme gitmez; çünkü cehenneme gidenler hayvandan daha aşağı bir varlık olarak cehenneme gider.

Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurur; "c*ennetlikler cennete, cehennemlikler de cehenneme gittikten sonra cehennem ehli nice bin yıl feryat eder. Sonunda*

[47] Ahzâb /73

dayanamayıp cehennemin bekçisi Malik'e; bir sefer rabbimizle konuşalım, rabbimiz bir sefer bizimle konuşsun, diye yalvarırlar. En sonunda Allah onlarla konuşur ve onlara; susun, bir daha benimle konuşmayın" der. Allah'ın onlara hitabı budur; yani onların cehennemden çıkışları yoktur.

Bazıları "mü'minler ebediyete kadar cehennemde kalmazlar, günahları kadar yanıp çıkarlar" diyebilir; ama böyle bir şeyin olmadığını artık bilmemiz gerekir. Cehennemin ebedi olmadığını söyleyenler mutlaka Allah'ın vahyini, ayetleri delil olarak getirmelidir, yoksa Allah'ın söylemediği bir şeyi söylemiş ve Allah'a ters düşmüş olurlar. Cehennemle ilgili ayetlerin hepsinde Allah; **"cehennem ebedidir, Allah cehennemi kâfirler ve zalimler için hazırladı"**[48] buyurmuştur. Bu yüzden cehennemden çıkış yoktur, oraya giren bir daha çıkamaz.

Kendini akıllı zanneden biri cehennemden çıkış olduğunu söylemiş; ama bunu söylerken hiç farkında olmadan şeytana yardım etmiştir; çünkü böyle söylemekle; "bir şey olmaz, sen günah işle, zaten cehenneme girsen de sonunda çıkacaksın" demiş ve farkında olmadan mü'minlere cehennemin kapısını açmıştır.

Şimdi biz böyle söyleyince bu sefer birileri; "nasıl cehennemden çıkış yok" deyip buna itiraz edecek. Hâlbuki bunu Allah söylüyor. **"Susun ve bir daha benimle konuşmayın"**[49] ayeti bu manaya gelir. Bu yüzden cehenneme girenler orada ebedi olarak kalır. Hal böyleyken cehennemden çıkış olmadığına itiraz edenlere; "demek ki sen cehennemliksin ki buna itiraz ediyor, bunu kabullenmiyorsun; yani cehenneme gideceğini biliyorsun" diye söylemek lazım.

[48] Mu'minûn /103, Beyyine /6, Mücadele /17, Ahzâb /64, İnsân /31, Furkân /37
[49] Mu'minun /108

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hadisin devamında; *"Allah'ın bu hitabından sonra oradakiler hayvan gibi olur. Vücutları büyür, şişer, konuşmak istediklerinde devenin böğürmesi gibi bir ses çıkarırlar"* buyurmuştur. Onlar orada birbirileriyle konuşamazlar, sadece devenin böğürmesi gibi bir ses çıkarırlar; yani hayvan olurlar. Bu nedenle cehenneme gidenler insan değil insanlığını kaybetmiş olanlardır. Allah'ın ayet-i kerimede buyurduğu gibi hayvan gibi, hatta hayvandan daha aşağı olanlardır.[50]

Allah bizim kendimize dönmemizi istiyor. Zaten tövbe etmek; kendine dönmek, kendine gelmek demektir. Kendimize dönmek ise; Allah'ın bizi yarattığı kendi fıtratımıza dönmek demektir. Kendi fıtratımıza dönüp kendi kendimiz olmaya çalıştığımızda Allah'a dönmüş, Allah ile beraber olmuş oluruz.

Aslında herkes karşısındakini Hz. İnsan olarak görmek ister. Bu, herkesin birbirinden istediği şeydir; yani herkes "karşımdaki şöyle güzel yapsın, böyle iyilikte bulunsun, böyle ikram etsin, yanlış yaptığımda beni affetsin, hoş görsün, yanlışımı örtsün, bana merhamet etsin, ikram etsin" deyip karşısındakini hep Hz. İnsan olarak görmek ister. Böyle olunca da herkes birbirine "o böyle olsun, şöyle yapsın, şöyle yapmasın, şöyle eksikleri olmasın, bana böyle davransın" der ve bunu ister. Böylelerine; "herkesi Hz. İnsan olarak görmek isteyeceğine sen Hz. İnsan olmaya çalışsan olmaz mı, doğrusu bu değil mi" diye sormak lazım! Allah ayet-i kerimede; **"Allah ölümü ve hayatı yarattı ki hanginiz güzel amel yaparsınız (güzel yapar güzel olursunuz) diye"**[51] buyurur. Bu durumda her birimize düşen; güzel yapmakla beraber o güzellikle güzel olmaktır.

Güzel olanlar ancak Allah katında güzeldir, dolayısıyla güzelliği, cenneti hak eder; ama güzel yapmaya çalışmaz, çabamızı

[50] Araf /179, Furkân /44
[51] Mulk /2

sarf etmez, başkalarından güzellik ister, güzelliği başkalarından beklersek hiçbir zaman güzel olamayız, dolayısıyla Allah katında güzellik sahibi olmayız; çünkü Allah Kıyamet günü bizi hesaba çekerken neyi bildiğimizden değil ne yaptığımızdan bizi hesaba çeker. Kıyamet günü amelimiz; yani yaptıklarımız mizana gelir. Bu yüzden ne kadar güzel yapmışsak o kadar güzel oluruz ve güzelliği de o kadar hak ederiz.

Allah bizi hem dünyada hem ahirette beraber eylesin inşallah! Kıyamet günü bizi huzura alırken hesabımızı beraber görmeyi nasip etsin inşallah! Allah bize birbirimiz için cennet olmayı nasip etsin inşallah! Allah hepimizi güzel yapanlardan eylesin. Allah bizi yaratırken, hâlk ederken, bize Hâlık isminin tecellisiyle tecelli ederken yaptığı o güzellikle güzel olanlardan eylesin. O güzelliğini kaybetmeyenlerden eylesin. Allah bizi huzura alırken bir dost gibi, bir sevgili gibi huzura aldıklarından eylesin. Allah bizi hem dünyada hem de ahirette, huzurunda mahcup eylemesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun

EL ĞANİYY

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Rabbimizi güzel isimlerinden, El Esmau'l Husna'sından tanımaya, rabbimizin güzelliğini anlamaya çalışıyorduk. Bu sohbetimizde Allah'ın El Ğaniyy ismini yine Allah'ın kitabında kendini tanıttığı gibi tanımaya, öğrenmeye çalışacağız inşallah.

Herhangi birini severken onu güzelliğine göre severiz; yani bize göre ne kadar güzelse ona olan sevgimiz de o kadardır. Allah ayet-i kerimede buyurur; **"El Esmau'l Husna (bütün güzellikler, bütün güzel isimler) Allah'a aittir."**[1] O halde rabbimizi de esmasından, güzelliğinden tanıdığımız, anladığımız kadarıyla severiz; çünkü imanımız ancak sevgimiz kadardır. Bu yüzden rabbimizi ne kadar tanırsak o kadar sevebiliriz, ne kadar seversek imanımız da o kadar olur.

Bir kere imanın inanmak olmadığını kesin olarak bilmemiz gerekir; çünkü Firavun da, iblis de Allah'a inanıyordu. Mesela iblis, Allah ile konuşuyordu. Hatta Allah, meleklere; "Âdem'e secde edin" deyince iblis de onların içindeydi; ama melekler secde ederken o secde etmemişti. Allah da ona; "ben sana secde etmeni emretmişken neden ona secde etmedin" buyurmuş, iblis de cevap olarak; "onu çamurdan, beni ateşten yaratmışsın. Ben ona

[1] Araf /180

nasıl secde ederim, ben ondan hayırlıyım" demişti. Allah da bunun üzerine; "iblis secde etmedi, o kâfirlerden oldu"[2] buyurmuştur.

Evet, iblis inanan hatta Allah'ın hitabını işiten, Allah ile konuşan biridir; ama Allah'ı tanımadığı, Allah'ın isimlerine iman etmediği için kâfir olmuştur. Eğer iman etseydi hiç tereddüt etmeden o da melekler gibi secde eder, bu emrin mutlak surette kendisi için hayır olduğunu bilir, anlardı. Allah ayetin devamında iblise hitaben; **"in aşağı, orası senin kibirleneceğin yer değildir"**[3] buyurmuştur. O halde biri kibirlenip büyüklenirse iblisin konumuna düşer.

İnsan, Allah'ın yeryüzündeki halifesidir ve Allah'ın kendi ruhundan nefhettiği yaratılmış en şerefli varlıktır. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"yerde, gökte, ikisi arasında ne varsa hepsini insanın hizmetine verdim"**[4] buyurmuştur. Allah bütün varlığı insan için, insanı da kendisi için, kendisine âbd olması, kul olması; yani kendisini sevmesi, kendisine âşık olması için yaratmıştır.

Her zaman söylüyorum, iman; Allah'a âşık olmaktır, Allah'a âbd olmak, Allah'ın rızası ve sevgisi peşinde koşmaktır. İmanı olmayanlar, imanı inanmak olarak anlamış olanlar bunu bilmez, anlamaz. Böyle olanlar amel işler; ama huzura gidince imanı olmadığı için amelinin de boşa gittiğini görür; çünkü Allah ayet-i kerimede; **"Kıyamet günü en çok hüsrana uğrayanlar dünya hayatında doğru yaptığını zannedip yanlış yapanlardır"**[5] buyurmuştur. Onlar yaptıklarından bir de karşılık beklerler. Böylelerinin ameli vardır; ama imanları yoktur. Cennete gitmek

[2] Araf /11-12, Bakara /34
[3] A'raf /13
[4] Lokmân /20
[5] Kehf /103-104

için amel işlemişlerdir; ama yaratılışın gayesi, Allah'ın muradı bu değildir. Allah'ın muradı insanların ona âbd olmasıdır; yani onu sevmesi, ona âşık olması, onun rızası, sevgisi, dostluğu peşinde koşmasıdır.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah'ı zikir en büyüktür"**[6] buyurmuştur. "Allah" demek en büyüktür; ama bu öyle kuru kuruya "Allah" demek değildir. Kul "Allah" deyince maşukunu, onu kendi nurundan yaratan, ona kendinden hayat veren, varlık veren rabbini zikrettiğini bilmelidir. Kul "Allah" dedi mi onun için her şey bitmeli, artık kendisi bile olmamalı, kendisini de unutmalıdır. Bu hale gelebilmek için de rabbimizi tanımamız gerekir. Rabbimizi ne kadar çok tanırsak ona karşı aşkımız, muhabbetimiz, imanımız da o kadar artar. Dolayısıyla rabbimizi o kadar ciddiye alırız, rabbimize o kadar itaat etme imkânımız, gücümüz, kuvvetimiz olur.

Her sohbetimizde Allah'ın bir ismini zamanımızın yettiği kadarıyla anlatmaya çalışıyoruz. Sohbetimiz bittiğinde herkes mutlaka Allah'ın o ismi hakkında biraz bilgiye sahip olur; ama hiç kimse Allah'ın ismini tam olarak anlattığımızı ya da tam olarak anladığını zannetmemelidir, öyle zannederse doğru olmaz. Ben sadece kardeşlerimiz Allah'ın ismini anlasın diye onlara kapı açıyorum. Herkesin mü'min olarak bu sohbetleri dinledikten ya da okuduktan sonra kendilerine açtığımız bu kapılardan Allah'ın isimlerini tefekkür etmesi gerekir. Öyle ki o isimler kendilerinde tecelli etsin.

[6] Ankebût /45

Evet, bu sohbetimizde de rabbimizi daha çok tanıyalım, öyle ki onu daha çok sevebilelim diye hep beraber Allah'ın El Ğaniyy ismini anlamaya, tanımaya çalışacağız inşallah.

Ğaniyy demek zengin demektir. Sadece Esmau'l Husna'yı okuyup "Allah ğaniyydir, zengindir" demek yetmez. Allah'ın nasıl zengin olduğunu ve Allah'ın zenginliği deyince ne anlamamız gerektiğini bir de tefekkür etmemiz gerekir.

Gerçek zengin, hakiki zengin ğaniyy olan Allah'tır. İnsanlar da zengin olur; ama insanların zenginliği hakiki değildir, geçicidir, Allah'ın takdir ettiği bir zamana bağlıdır. Eğer insan gerçekten Allah'ın kendisine ikram ettikleriyle gerçek zengin olmuş olsaydı onu bırakıp gitmezdi ya da zenginliği elinden çıkmazdı. Allah'ın ikram ettiklerinin insanın elinden çıkması, insanın bu zenginliği kaybetmesi onun gerçek zengin olmadığının delilidir. İnsana ister mal, ister servet, ister mevki, makam verilmiş olsun o geçici süreliğine sadece bir emanetçidir. Hatta sadece bunlar değil insanın kendi bedeni de, sıhhati de, canı da kendisine emanettir. Kısacası insandaki her şey onda emaneten vardır. Bu yüzden insan hiçbir şeyle ğaniyy olmaz.

Hâlbuki Allah'ın zenginliği, ğaniyy oluşu hakikidir; çünkü her şeyi yaratan odur. Bununla beraber insan zengin olunca bile kendi malına muhtaçken Allah kendi zenginliğine hiçbir şekilde muhtaç değildir. Bu nedenle hakiki zengin, hakiki ğaniyy olan sadece Allah'tır.

Peki, insan da ğaniyy olur mu?

Evet, insan da ğaniyy olur; çünkü Allah'ın isimlerinin halife olan kulunun üzerinde tecelli etmesi gerekir. İnsan, mal ve mevki

ile ğaniyy olmaz, sadece Allah ile ğaniyy olur, zengin olur. Kul, Allah'a iman edip onu severse, Allah'ın rızasını kazanırsa, Allah'ın isimleri, güzelliği onda tecelli ederse, Allah da onu severse o, Allah ile ğaniyy olur. Hiç kimse başka hiçbir şekilde zengin olmaz. Kulun zahiri olarak hiçbir şeyi olmasa, hatta sağlığı bile olmasa; gözü görmese, eli ve ayağı tutmasa bile, Allah'a iman etmişse onu seviyorsa, Allah da onu seviyorsa o ğaniyydir, zengindir, hatta en zengindir. Bu yüzden kul için zenginlik, ğaniyy olabilmek sadece Allah iledir.

Allah'ın ğaniyy oluşu zatidir, ona aittir. Allah yarattığı hiçbir şeye muhtaç olmayan ğaniyydir. Kul ise, Allah ile ğaniyy olur, Allah'a muhtaç olarak ğaniyy olur. Bu yüzden Allah'ın ğaniyy oluşu farklı, kulun ğaniyy oluşu farklıdır. Biri ilahlığıyla, öteki de kulluğuyla, âbdiyetiyle ğaniyydir.

İnsan her halükârda fakirdir, Allah'a muhtaçtır. Bu nedenle insanın hiçbir şekilde kibirlenmemesi, büyüklenmemesi, kendini ğaniyy, müstağni; yani ihtiyaçsız görmemesi, elindeki hiçbir şeye güvenmemesi; yani malına, mülküne, sıhhatine tevekkül etmemesi gerekir; çünkü vekil olan, tevekkül edilmesi gereken sadece Allah'tır.

İnsan ya zahiri olarak, maddi olarak ya ilim itibariyle, hikmet itibariyle ya da sağlık itibariyle fakirdir. Bununla beraber insan mutlaka sürekli olarak bir şeye muhtaçtır. Bunlardan hiçbir şeye muhtaç olmasa da yaşayabilmesi için hayata, ömre muhtaçtır. Öyleyse insan baştan sona bütünüyle Allah'a muhtaç olarak yaratılmıştır.

Aslında elimizdeki hiçbir şeyin zenginlik olmadığıyla ilgili bir kıssadan hisse anlatayım;

Abbasi halifesi olan Harun Reşit'in hikmet ehli bir veziri vardır. O vezir bir gün Harun Reşit'e sorar;

-Sultanım susuzluktan ölecek durumda olsanız ve içmeniz için bir bardak sudan başka hiçbir su bulunmasa hayatta kalmak için o bir bardak suyu alıp içmeniz karşılığında ne verirsiniz?

Harun Reşit bu soruya;

-Saltanatımın yarısını, diye cevap verir.

Veziri tekrar;

-Farz edelim ki o suyu içtiniz ama çıkaramadınız. Peki, çıkarmak için ne verirdiniz, diye sorar.

Halife Harun Reşit biraz düşündükten sonra;

-Saltanatımın öbür yarısını da veririm, der.

Bunun üzerine vezir;

-Desenize sultanım, sizin bütün saltanatınız bir bardak su kadarmış, diye cevap verir.

Yani istediğimiz kadar zengin olalım eğer ölmek üzere olsak yaşamak için elimizde olan her şeyi feda ederiz. Bu durumda zenginlik malla, mülkle değildir. İnsan sağlıklıysa zaten başlı başına zengindir. İşte, Allah'ın bize verdiği nimetlerin; sağlık nimetinin, nefes alma nimetinin farkında olmadığımız için şükredemiyor, hamd edemiyoruz. Olana değil olmayana bakıp

Allah'ın verdiklerine karşı şükürsüzlük yapıyoruz. Zaten şükürsüzlük; küfür demek, imansızlık demektir.

İblis huzurdan kovulunca; **"(ya rabbi!) Bana insanların tekrar diriltileceği güne, kıyamete kadar mühlet ver"** demiş, Allah da ona mühlet verince; **"senin sırat-el mustakimin üzerine oturup gelenleri şaşırtıp kendime bağlayacağım ve çoğunu şükreder bulmayacaksın"** demişti. Şeytan insanları kendisine şükürsüzlükle bağlar. O halde şükretmeyenler şeytanın peşine takılmış demektir. Bunun başka bir adı yoktur. Allah da iblise; **"git, and olsun ki kim sana uyarsa, kim senin söylediğin gibi şükürsüzlük yaparsa seni ve sana tabi olanların hepsini toptan cehenneme dolduracağım"**[7] buyurmuştur.

Allah sözünü söylemiştir, dolayısıyla ister rabbimize şükreder, onun sevgisini, dostluğunu, rızasını kazanırız, istersek de şükretmeyiz ve şeytana tabi olur, nankörlerden oluruz. Bir de şükretmemiz için Allah'ın ikram ettiği nimetleri görmemiz gerekir. Yoksa Allah'ın ikram ettiklerine değil de etmediklerine bakıp şükürsüzlük yaparız.

Allah neyi ikram ederse etsin bilelim ki o, Allah'tan bir ikramdır. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"Allah dilediği kimse için rızkı açar, dilediği kimse için rızkı daraltır."**[8] **"Dilediğine de hesapsız rızık verir"**[9] buyurmuştur. Allah rızkı açmışsa "ben akıllıydım, bilgiliydim, güçlüydüm, onun için bunu kazandım" dememiz, tam tersine "Allah ikram etti, ikram edip beni bununla imtihana tabi tutuyor" dememiz, rızkı kısınca, daraltınca da isyan etmememiz, "benim şansım yok, Allah bana vermiyor"

[7] Araf /14-18
[8] Ra'd /26, Şura /12
[9] Nûr /38

dememiz gerekir. Eğer elimizden geleni yaptığımız halde rızkımız daralmışsa bu durumda; “rabbim böyle takdir etmiş, demek ki şu anda benim için hayırlı olan, güzel olan budur” dememiz lazım.

Hayata bakarken sadece dünyaya göre bakmamalıyız. Allah rahman ve rahimdir, kerimdir, vehhabtır, veduddur; kuluna merhamet eden, ikram eden, karşılıksız veren, onu seven, kulu için ebedi bir hayat hazırlayandır. Dolayısıyla Allah, kuluna ebedi hayatına göre muamele yapar; yani Allah, kulunun rızkını daraltmışsa ona ebedi hayatına göre bir muamele yaptığı için rızkını kısmıştır. Allah zahiri olarak kulundan bir şeyi esirger, ona istediğini vermezse veya ona verdiklerinden bir şeyi alırsa mutlaka karşılığında kuluna manevi bir ikramda bulunur.

Peki, bu ikramı nasıl yapar?

Diyelim ki Allah bir kuluna zahiri olarak mal vermiş olsun, sonra o malı ondan almış olsun. Bunun karşılığında ona tevekkülü ikram eder; yani ona zorla Allah’a tevekkül edip güvenmeyi, aynı şekilde mala, insanlara, varlığa, hiçbir şeye güvenmemesi gerektiğini öğretir, buna iman ettirir. Dünyanın ve dünyaya ait dostlukların geçici olduğunu ona öğreterek asıl hayatın ahiret hayatı olduğunu, asıl dostun Allah olduğunu öğretip bunu ona tattırır. Böyle bir kul en sonunda; “dost sensin ya rabbi” der. Onun söyleyeceği söz bu olur. Böyle bir durumda bu insan kazanmış mıdır, yoksa kaybetmiş midir? -Elbette ki kazanmıştır. Bu yüzden hayatı, Allah’ın muamelesini doğru anlayıp doğru okumak gerekir.

Allah rahman ve rahim olandır, vedud olandır; kuluna merhamet edip kulunu sevendir, kulunu kendisine davet edip kendisine çekendir, ona bilmediklerini öğretendir.

Mesela; biri sıhhatliyken hastalansa; yani Allah onun sıhhatinden biraz alsa hemen rabbine boynunu büküp; "ya rabbi! Bana şifa ver" diye Allah'a yalvarmaya başlar, böylelikle rabbine dönmüş olur. Hepimiz mutlaka çeşitli şekilde hastalanmışızdır, hastalandığımız zaman hemen dua ettiğimizi, rabbimize döndüğümüzü kendi üzerimizden biliriz.

Bir de mutlaka duymuşuzdur, biri bir suç işleyip hapse düşer sonra hapisteyken namaz kılmaya, Kur'an okumaya başlar. Şimdi bu hapis onun için hayır mıdır, şer midir? -Tabi ki hayırdır. Allah bu şekilde muamele ederek kuluna şerden hayır çıkarır ve bu her zaman böyledir.

Kul, rabbini anlamaya, tanımaya çalışmalıdır. Bu yüzden hiçbir zaman feryat etmemeli, şükürsüzlük yapmamalıdır. Rabbinin her zaman onu sevdiğini, onun için rahman ve rahim olduğunu, kerim olduğunu bilmelidir.

İsterseniz önce Allah'ın ğaniyy oluşuyla ilgili ayetleri okuyalım.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Yâ eyyuhân nâs: "Ey insanlar!" Allah bu ayette "**Ya eyyuhel mü'minûn**: "Ey mü'minler" deyip de hitabı sadece mü'minlere yapmadı. "Ey insanlar" diyerek bütün kullarına birden hitap etti; çünkü Allah sadece mü'minlerin rabbi değil âlemlerin, bütün insanların, bütün varlığın rabbidir. Bu yüzden insanlara muamele ederken onların rabbinin Allah olduğunu unutmamak gerekir. Sen öyle bir varlığa muamele ediyorsun ki onun rabbi Allah'tır. Buna dikkat edip rabbine karşı edepli olman lazım. Bu nedenle "şunun bu yanlışı var, öteki böyle bir günah içerisindedir, bunlar

cehennemliktir, haydi, onlara hakaret edelim, küfredelim" demek doğru değildir. Rabbimize karşı edepli olmamız gerekir.

Entumul fukarâu: "Siz fakirsiniz." Neye fakir? **İlâllâh:** "Allah'a (fakirsiniz)." Siz Allah'ın fakirlerisiniz, Allah'a muhtaçsınız. Yetti mi? -Yetmedi; ama zahiri olarak böyle anlamak kâfidir. **Vallâhu huvel ganiyyul hamîd:**[10] "Allah ise ğaniyy ve hamiddir." Allah zengindir, hamde, övülmeye layıktır.

Allah bütün insanlara hitaben "siz fakirsiniz" buyurdu. Bunu sadece zahiri olarak düşünsek bile herkesin bütünüyle Allah'a muhtaç olduğunu anlarız; ama ayette kast edilen mana sadece zahiri fakirlik değildir. Bu mananın bir de ötesi vardır. Bu da; "siz Allah'ın fakirlerisiniz, Allah'a fakirsiniz, sizin varlığınız Allah'a muhtaçtır, sizi varlıkta durduran Allah'tır" manasına gelir.

Sadece bu şekilde anlamak da yetmez. Allah'a fakir olmak bir de; "siz Allah'ın isimlerine, esmasına, nuruna muhtaçsınız, insan olmak için Allah'a muhtaçsınız, Allah ile olmaya, Allah'ı bulmaya muhtaçsınız, Allah'ın fakirisiniz. Allah ile zengin olursanız; yani Allah zatıyla, isimleriyle, sıfatlarıyla size tecelli ederse zengin, ğaniyy olursunuz" manasına gelir.

Aslında Allah sadece bu ayette bile her şeyi anlatmıştır. Zengini de, fakiri de, zenginliği de, fakirliği de, insanın nasıl zengin olacağını da anlatmıştır. Bu durumda en fakir kimse Allah'tan, Allah'ın rahmetinden, isimlerinden, kereminden en mahrum kalan kimsedir. Bu yüzden en fakir kişi iblistir.

Aynı şekilde kim Allah'ın güzelliğinden, isimlerinden en kâmil manada nasibini almışsa en zengin de odur. Dolayısıyla en

[10] Fâtır /15

zengin olanlar ilk önce Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ve peygamberlerdir, sonra ona tabi olanlar, peygamberlere yakın olanlar, mü'minler, Allah'ı sevenler, "Allah" diyenler, derdi Allah'ın zikri olan, Allah olan, Allah'ın sevgisi, dostluğu olanlar, vehmi olan varlığını Allah'a kurban edip Allah'ın hakiki, gerçek varlığıyla, güzelliğiyle varlık olup güzel olanlardır.

Siz, Allah'ın fakirisiniz; ama siz kendinizi muhtaç görmeseniz de, kendinizi müstağni görseniz, Allah'a karşı ihtiyaçsız görseniz de, bilesiniz ki Allah ğaniyy ve hamiddir; yani Allah'ın size ihtiyacı yoktur, sizin Allah'a ihtiyacınız vardır. Siz, Allah'a hamd etmeseniz de, Allah'ı övgüye layık görmeseniz de, Allah'ın ikramını, güzelliğini görmeseniz de, bunu ikrar etmeseniz de Allah yine övgüye layıktır. Allah size, hiç kimseye, hiçbir şeye muhtaç değildir; çünkü o ğaniyy olandır.

Ve lillâhi mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ard: "Göklerde, yerde (ikisi arasında) ne varsa hepsi Allah'ındır, Allah'a aittir." **Ve lekad vesseynâllezîne ûtûl kitâbe min kablikum ve iyyâkum:** "Biz sizden önce kitap verdiklerimize de, size de şöyle tavsiyede bulunduk." **"Vesseynâ"** son söz demektir. Sizlere de, onlara da söylediğimiz son sözümüz şudur; **Enittekullâh:** "Allah'a karşı muttaki olun." Allah "bu, size bir de kitap ve peygamber gönderdiğim bütün kavimlere son sözümdür. Allah'a karşı sorumluluğunuzu bilin, siz, Allah'a karşı âbd olmakla sorumlusunuz. Bu yüzden Allah'a karşı sorumluluğunuzu yerine getirip kulluğunuzu yapın ve kazanın ki Allah'ın muradı sizin üzerinizde gerçekleşmiş olsun" buyurmuştur.

Ve in tekfurû: "Eğer kâfir olursanız." Allah'a karşı sorumluluğunuzu kabul etmez, bu sorumluluğu yerine getirmezseniz kâfir olursunuz. Eğer kâfir olursanız, bu hakikati

örter, duymazlıktan gelirseniz **Fe inne lillâhi mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ard:** "Yerde, gökte, (ikisi arasında) ne varsa hepsi Allah'a aittir." Allah sizin ona karşı takva sahibi olmanıza, iman etmenize, ona âbd, kul olmanıza muhtaç değildir. Ancak siz ona muhtaçsınız. **Ve kânallâhu ganiyyen hamîdâ:**[11] "Bilin ki Allah ğaniyy ve hamiddir." Allah zengindir, ğaniyydir, hiçbir şeye muhtaç değildir, bununla beraber hamde, övgüye layıktır.

Lehu mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ard: "Yerle gök arasında her ne varsa onundur, ona aittir." **Ve innallâhe le huvel ganiyyul hamîd:**[12] "Ve muhakkak ki o Allah ğaniyy ve hamiddir."

Allah bu sefer iman edenlere hitap eder; **Yâ eyyuhâllezîne âmenû:** "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)!" Bu ayet; "eğer iman ettiğini iddia ediyorsan yapman gereken şeyi sana söylüyorum. Eğer bu söylediğimi yapmazsan 'ben iman etmişim' demen sadece bir iddiadan ibaret kalır ki bu durumda imanını senden kabul etmem" manasına gelir.

Enfikû min tayyibâti mâ kesebtum: "Kazandıklarınızın temiz olanlarından (Allah yolunda) infak edin." **Ve mimmâ ahracnâ lekum minel ard:** "Bir de sizin için yerden çıkardıklarımızdan (infak edin)." Yani sebzeden, meyveden, ekinden her neyi ikram etmişsem onlardan benim yolumda infak edin. **Ve lâ teyemmemûl habîse minhu tunfikûn:** "Onların habis olanlarından (pis olanlarından) infak etmeye kalkışmayın." **Ve lestum bi âhızîhı illâ en tugmidû fîh:** "Gözünüz kapalı olarak almayacağınız şeyleri vermeye (kalkışmayın)." Yani infak ettikleriniz gözünüz kapalı olarak alabileceğiniz şeyler olsun, en

[11] Nisa /131
[12] Hac /64

güzeli, en temizi olsun. **Va'lemû ennallâhe ganiyyun hamîd:**[13] "Bilin ki Allah ğaniyy ve hamiddir." Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur.

Allah; "infak edin" buyurduysa bu senin içindir, sen kazanasın diyedir. Allah sana ikram etmeyi dilemiştir. Zahiri olarak Allah yolunda infak edersen Allah da ebedi hayatında sana ikram eder. İkram ederken sanki o infak edeceğin kul muhtaçmış gibi, kendin de zenginmiş gibi bir düşünceye kapılmadan infak etmen gerekir; çünkü Allah sana ikram etmişse onunla ebedi hayatını kazanasın diye ikram etmiştir. Yoksa onunla birilerine karşı kendini zengin görüp büyüklenmen ve "işte onun bana ihtiyacı var, ben de ona yardım ediyorum" demen için ikram etmemiştir. Bununla beraber Allah yolunda infak edeceksen vereceğin şeyin en güzelinden infak etmelisin; yani kendin için gözü kapalı alamayacağın şeyi infak etmemen lazım. Gözü kapalı alacağın şeyler demek yüzde yüz temiz, güzel, içine sinen şeyler demektir.

Kavlun ma'rûfun ve magfiretun, hayrun min sadakatin yetbeuhâ ezâ: "Güzel bir söz ve mağfiret peşinden eziyet gelen sadakadan daha hayırlıdır." Eğer birine sadaka vereceksen, infak edeceksen, ikram edeceksen ve bunun peşinden de infak ettiğin kişiye eziyet edeceksen; yani "sana böyle iyilik yaptım, böyle ikramda bulundum" diyeceksen onu verme, ikram etme, dedi Allah. Bu durumda yapman gereken şey; güzel bir söz söylemek ve mağfiret etmektir.

Neden?

[13] Bakara /267

Vallâhu ganiyyun halîm:[14] "Allah ğaniyy ve halimdir." Allah bu sefer kendisinin "hamid" değil "halim" olduğunu söyledi; yani "o kulum senin eziyetini hak etmemişti. Ben nasıl ki ona karşı halimsem, ona güzel bir muamelede bulunuyorsam senin de yapman gereken şey; ona güzel bir söz söylemek, bununla beraber onu mağfiret etmektir." Mağfiret etmek; infak ettiğin kişinin yanlışı, hatası, kusuru varsa görmezden gelmek, hatasını ve kusurunu yüzüne vurmamaktır. "Böyle yapman peşinden eziyet gelen sadakayı vermenden daha hayırlıdır" buyurdu Allah. Bu; "gerekirse sadakayı verme ama güzel söz söyle, varsa bir hatası, kusuru, eksiği, yanlışı görmezden gel; çünkü Allah ğaniyy ve halimdir, gerçek zengin olan Allah'tır" demektir.

Allah halimdir. O sana ikram ettiğinde bu ikramını senin başına kakıyor mu, sana eziyet ediyor mu? -Etmiyor, hatta üstüne seni bir de mağfiret ediyor. O halde Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak senin de Allah'ın yaptığı gibi yapman, halim olman gerekmez mi! Halim olmayacaksan hem verecek hem de peşinden eziyet edeceksen sadakayı verme, ikram etme; çünkü böyle yapman sana kaybettirir. Güzel söz söylemen, karşındakinin hatasını, kusurunu, yanlışını, eksiğini görmezden gelmen senin vereceğin sadakadan daha iyidir, dedi Allah.

Ve rabbukel ganiyyu zur rahmeh:[15] "Senin rabbin ğaniyy ve rahmet sahibidir." Allah ğaniyy olup rahmet sahibi olmasaydı kullarına ikram etmezdi. Allah ikram edip nimetini veriyorsa rahmet edip vermiş, vermiyorsa da rahmet edip vermemiştir. Peki, verse ne olur? Allah ayet-i kerimede; **"Allah rızkı bol bol indirseydi yeryüzünde insanlar azardı"**[16] buyurur. Allah rızkı bol

[14] Bakara /263
[15] En'âm /133
[16] Şura /27

bol verse insan azar; Allah, zaten insanlar yeryüzünde azmasın, taşkınlık yapmasınlar ve ebedi hayatlarını kaybetmesinler diye rızkı kısıp daraltır. Senin rabbin ğaniyy ve rahmet sahibidir.

Bir de Ğaniyy ismini her şeyin, bütün zenginliğin kendisine ait olduğu zat olarak anlamak gerekir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah gelmiş ve gelecek bütün kullarının her istediğini verse Allah'ın mülkünden hiçbir şey azalmaz, eksilmez. Hiç kimseye hiçbir şey vermese de mülkünden bir şey artmaz"*[17] buyurur.

Neden?

Çünkü insan da onun mülküdür, ona aittir. Allah rahmetinden dolayı bazen kuluna nimeti vermez; ama kul bunu görmeyince, anlamak istemeyince şükürsüzlük yapar, isyan eder. Hâlbuki Allah ona istediğini vermemekle onu korumuştur. Bilmemiz lazım ki; Allah, kuluna bir şey vermişse vererek imtihan ediyor; yani kuluna kazanma imkânı veriyor, almışsa ya da vermemişse de alarak ya da vermeyerek ona kazanma imkânı tanıyor, demektir.

Kulun her halükârda iki hali vardır. Bu hali ya sabır ya da şükürdür veya bunların tam tersi; ya sabırsızlık ya da nankörlüktür. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz*; "İmanın bir yarısı şükür, öteki yarısı da sabırdır"*[18] buyurmuştur. Sabır ve şükür olmazsa iman olmaz. Şükür yoksa nankörlük, sabır yoksa da isyan ve itiraz vardır. Şükürsüzlük yaparak itiraz edip isyan eden biri imanını kaybeder. Böyle biri mü'min olamaz; çünkü Allah'a kafa

[17] Buhârî, Edenü'l-Müfred 129, Müslim, Birr 1994-1995; Hâkim, Müstedrek, 4 /241
[18] Beyhâkî ve Deylemî

tutup “senin yaptığını beğenmedim, sen güzel yapmadın” diyordur.

Bu yüzden bize muamele nerden gelirse gelsin, bilelim ki o muamele Allah’tandır ve o bir imtihandır. Allah bize ikram etmeyi dilemişse o ikramla biz şükredelim diye bizi imtihana tabi tutmuştur. Böyle bir durumda nimete vesile olana teşekkür edip Allah’a da şükretmemiz gerekir; çünkü bu şükrün gereğidir ve bunu yerine getirdiğimizde kazanırız. Zaten imtihan da kazanma imkânı demektir.

Allah bir insan üzerinden bize musibetle, yoklukla, belayla bir muamelede bulunduğunda bu muameleye sebep olan kişi yanlış yaptığı için kaybetmiştir, biz ise muameleye karşı tepkimize göre kazanır veya kaybederiz; yani imtihan karşısında kazanma imkânımız vardır. Eğer biri bize yanlış yaparsa; “ben de onun yanlışına isyan ederim, itiraz ederim, feryat ederim” deyip onu Allah’tan bağımsız olarak görürsek kaybederiz.

Peki, kazanmak için ne dememiz gerekir?

“Rabbim beni bununla imtihana tabi tutuyor. Bu durumda benim ne yapmam lazım” deyip çabamızı, gayretimizi göstermemiz gerekir. Eğer içinde bulunduğumuz durumu düzeltebiliyorsak düzeltiriz, düzeltemiyorsak sabredip; “ya rabbi! Sen bilirsin, sen bana böyle bir muamelede bulunduysan bunda bir muradın vardır ve senin muradın ne olursa olsun hayırdır” dememiz gerekir.

Mesela sahabeden biri;

-Ya Resulullah! Sizin en zor gününüz hangi gündü, diye Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e sorar.

Sahabeler Uhud'daki gün olduğunu zanneder; çünkü Uhud savaşında Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in etrafında sahabeler dağılmış, sadece birkaç kişi kalmıştı. Düşman bütün gücüyle ona saldırıyordu, bununla beraber dişi kırılmış ve on iki yerinden yara almıştı. Sadece dişi kırılmamış, aynı zamanda miğferi de yanağına batmış çıkmıyordu. Biri dişiyle miğferi çekince de dişi kırılmıştı; yani Resulullah (s.a.v.) Efendimiz o gün zor durumdaydı. Bu yüzden sahabeler; "onun için en zor gün uhud günü olsa gerek" diye düşündüler; ama Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-Hayır, Uhud günü değil. En zor günüm Taif'te taşlandığım gündü, buyurur.

Taif'teki günü biraz izah etmek gerekirse; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Taiflileri Allah'a iman etmeye, cennete davet eder ama onlar çocuklara, kölelere onu taşlatırlar, öyle ki ayakları ve çarığı kan içinde kalır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz sığındığı yerden aşağı iner ve bir beşer olarak bir an için rabbine sitem edip;

- *Ya rabbi! Beni böyle kimlerin eline bıraktın,* buyurur. İsyan etmek farklı, sitem etmek, naz yapmak farklıdır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz böyle söyledikten sonra hemen kendini toparlar ve bu kelimenin yanlış bir kelime olduğunu fark eder. Aslında bir beşer olarak o anda rabbine naz etmiştir; çünkü Allah'ın emrini yerine getirip daveti yapmış; ama taşlanmış, hem de küçük düşürülerek taşlanmıştır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz yanlış bir kelime kullandığını anladıktan sonra da hemen sözünü değiştirip;

-"Ya rabbi! Eğer sen bana gazap etmemişsen, bana küsmemişsen, darılmamışsan ben beni taşlamalarına aldırmam,

onların bana böyle yapması önemli değildir. Varsın onlar beni taşlasın, yeter ki sen bana küsme, sen bana darılma" buyurur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz yanlış mı yapmıştı, hâşâ! Eksik mi yapmıştı, hâşâ! Ona muameleyi yapan Allah'tır, buna vesile olanlar da insanlar; iman etmeyenler, kendilerini Allah'a, cennete davet edeni taşlayan; yani kendi kendisine düşman olanlardır. Bununla beraber Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in bunları yaşamasında elbette ki Allah'ın bir muradı vardır. Bu da onun imtihanıdır; yani bu da Resulullah (s.a.v.) Efendimiz en büyük olsun diye onun için kazanma imkânıdır. Hal böyleyken o bu durum karşısında bile dik durup; *"ya rabbi! Eğer sen bana gazap etmemişsen, bu durum bana küsmen, darılmış olman yüzünden değilse ben buna aldırmam, bu önemli değildir. Yeter ki sen bana gazap etme, bana yapılan muamele ne olursa olsun bu önemli değildir"* buyurmuştur.

Allah bizlere bir de resulü üzerinden kulluğu, teslimiyeti, aynı şekilde hayata, imtihana bakışı öğretir. Biz de onun ümmetiysek o halde hayata onun gibi bakmamız ve her halükârda; "ya rabbi! Sen bana küsmemişsen, darılmamışsan, gazap etmemişsen, hangi sıkıntı olursa olsun bu önemli değildir, ben sana boynumu bükerim. Yeter ki sen bana küsme, sen bana darılma, sen bana gazap etme. Yeter ki sen bana 'sen güzel yaptın' de" dememiz gerekir.

Ve rabbukel ganiyyu zur rahmeh:[19] "Ve senin rabbin ğaniyy ve rahmet sahibidir." Allah ayet-i kerimede; **"ayetlerimize iman edenler sana geldiklerinde onlara de ki: Size selam olsun, rabbiniz rahmeti zatına yazdı"**[20] buyurur. Rabbiniz iman edenlere

[19] En'âm /133
[20] En'âm /54

rahmetiyle muamele edecek. Bu rahmetinin içinde onun ğaniyy oluşu vardır; yani Allah sana rahmetiyle muamele ederse her şey senindir. Sen, Allah'ın rahmetini hak edersen Allah'ın bütün zenginliği senindir. Aynı şekilde rabbini kendinden razı etmeye çalışırsan rabbin de seni razı eder. Bunun için Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; **"rabbin sana verecek ve seni razı edecek"**[21] buyurmuştur.

İn yeşe' yuzhibkum: "Eğer dilerse sizi giderir." Yani sizi öbür tarafa gönderir. **Ve yestahlif min ba'dikum mâ yeşâu:** "Sonra sizin yerinize dilediklerini getirir." **Kemâ enşeekum min zurriyyeti kavmin âharîn:**[22] "Nasıl ki sizi bir önceki nesilden getirdiyse (sizi de öbür tarafa alıp sizin yerinize) başka bir kavim getirir." Allah size muhtaç değildir; ama rahmet sahibidir. Allah sizi hemen öldürüp, öbür tarafa alarak yerinize başka kullarını getirmiyorsa bu onun rahmetinin eseridir. Yoksa Allah size muhtaç olduğu için değildir.

Ve kâle mûsâ: "Musa (kendi kavmine) dedi ki." **İn tekfurû entum ve men fîl ardı cemî'a:** "Eğer siz ve yeryüzündekilerin (bütün insanların) hepsi toptan, (hep beraber kâfir olur) inkâr ederseniz." **Fe innallâhe le ğaniyyun hamîd:**[23] "Muhakkak ki Allah ğaniyy ve hamiddir." Yani Allah'ın sizin iman etmenize ihtiyacı yoktur, Allah size muhtaç değildir. Siz hepiniz kâfir olsanız bile Allah yine de övgüye, hamde layıktır.

Ve men câhede fe innemâ yucâhidu li nefsih: "Kim cihad ederse (mücahede ederse, Allah'ın rızasını kazanmak için cehd ederse) kendi nefsi için cihad etmiştir." Yani çabasını, gayretini

[21] Duhâ /5
[22] En'âm /133
[23] İbrâhîm /8

kendisi için yapmıştır. **İnnallâhe le ganiyyun anil âlemîn:**[24] "Muhakkak ki Allah âlemlerden ğaniyydir." Âlemlerden hiçbir şeye muhtaç değildir, âlemlerden müstağnidir. Yaptıklarınız Allah'a bir fayda vermez, dolayısıyla neyi yaparsanız yapın o, kendi nefsiniz içindir.

İn tekfurû: "Eğer siz kâfir olursanız." İnkâr ederseniz, yok sayarsanız, Allah'ın nimetlerini görmezden gelirseniz. **Fe innallâhe ganiyyun ankum:** "Allah'ın size ihtiyacı yoktur (ğaniyydir)." **Ve lâ yerdâ li ıbâdihil kufra:** "Ama (Allah) kullarının küfrüne razı olmaz." Allah, kullarının kâfir olmasına, nankör olmasına razı olmaz. **Ve in teşkurû yerdahu lekum:** "Eğer şükrederseniz Allah sizin için (sizin adınıza) bundan razı olur."

Ve lâ teziru vâziratun vizra uhrâ: "Bir günahkâr bir diğerinin günahını çekecek değildir." Yani biri bir başkasının yükünü çekecek değildir. **Summe ilâ rabbikum merciukum:** "Sonra sizin dönüşünüz rabbinizedir (rabbinize döneceksiniz)." O gün hiç kimse kimsenin günahını yüklenmez, yükünü taşımaz. **Fe yunebbiukum bimâ kuntum ta'melûn:** "(Allah o gün) Sizin yaptıklarınızı size haber verecek." Kim ne yapmış, neden yapmış, nasıl yapmışsa Allah ona bir bir anlatıp haber verecek. **İnnehû alîmun bi zâtis sudûr:**[25] "Muhakkak ki Allah gönüllerde (sadırlarda, göğüslerde) gizli olanı bilir." Yani bir birinizi kandırabilirsiniz; ama o gün Allah'tan hiç bir şeyi gizleyemezsiniz.

Ellezîne yebhalûne ve ye'murûnen nâse bil buhl: "O kimseler ki cimrilik ederler (bahillik yaparlar) bir de insanlara cimriliği tavsiye ederler (emrederler)." Yani "Allah yolunda infak etme, sadaka verme" deyip bir de insanlara cimriliği tavsiye

[24] Ankebût /6
[25] Zumer /7

ederler. **Ve men yetevelle:** "Kim de (bunlarla beraber) dönerse (cimrilik yapıp Allah'tan dönerse, dinden, imandan dönerse)." **Fe innellâhe huvel ganiyyul hamîd:**[26] "Bilin ki, muhakkak ki Allah ğaniyy ve hamiddir." Allah'ın size de kullarına da ihtiyacı yoktur.

Kaybedenler; bahillik yapanlar, cimrilik yapıp cimriliği tavsiye edenlerdir. Bununla beraber böyle olanların tavsiyesine uyanlar da onlarla beraber Allah'tan dönenlerdir. Mesela çevremizde görüyoruz; öyleleri var ki Allah yolunda bir şey yapmaya çalışır; ama en yakınları ona cimriliği tavsiye eder.

Bununla beraber cimriliği tavsiye edenler tıpkı iblisin Hz. Âdem'e söylediği gibi; "seni seviyorum, senin için söylüyorum" deyip bir de buna yemin ederler. O halde kendileri cimrilik yaptığı gibi bir de tavsiyede bulunanlar şeytanın vazifesini yapmıştır. Bilmemiz lazım ki kim Allah yolunda bir şey verirse yarın onu Allah katında bulur; çünkü onu Allah'a vermiştir.

Zâlike bi ennehu kânet te'tîhim rusuluhum bil beyyinât: "Onların resulleri onlara apaçık beyyinelerle (mucizelerle, Allah'ın ayetleriyle) geliyordu." Bununla beraber onlar **Fe kâlû:** "Dediler ki." **E beşerun yehdûnenâ:** "Bir beşer mi bizim hidayetimize vesile olacak?" Bir beşer mi bize hidayetçi olacak, yolu gösterecek? Hâlbuki o beşer, Allah'ın resulüdür ve Allah'ın ayetleriyle, apaçık beyyinelerle gelmiştir. **Fe keferû ve tevellev:** "(Böyle söyledikleri için) Kâfir oldular ve döndüler, ters tarafa gittiler." **Vestagnâllâh:** "Allah da onlara müstağni olduğunu (onlara ihtiyacının olmadığını) gösterdi." **Vallâhu ganiyyun hamîd:**[27] "Allah ğaniyy ve hamiddir."

[26] Hadîd /24
[27] Teğabûn /6

Yani biri, Allah'ın resulüne, Allah'ın ayetlerine yüz çevirirse Allah ona müstağni olduğunu gösterir; çünkü o ğaniyy ve hamiddir ve ayetlerinden yüz çevirenleri hem dünyada hem de ahirette rezil rüsva eder.

Hâ entum hâulâi tud'avne li tunfikû fî sebîlillâh: "Sizler o kimselersiniz ki Allah yolunda infak etmeye davet ediliyorsunuz." **Fe minkum men yebhal:** "Sizden bir kısmınız cimrilik yapıyor." **Ve men yebhal fe innemâ yebhalu an nefsih:** "Her kim ki cimrilik yaparsa kendi nefsi için (kendi için) cimrilik yapmıştır." **Vallâhul ganiyyu ve entumul fukarâu:** "Allah ğaniyydir, siz ise fakirsiniz (Allah'a muhtaçsınız)." Eğer Allah sizi infak etmeye davet ediyorsa size ikram etmek için davet etmiştir. Yoksa siz zengin değilsiniz; çünkü Allah ğaniyydir, siz fakirsiniz. **Ve in tetevellev yestebdil kavmen gayrakum:** "Eğer siz dönerseniz (Allah'ın emrinden, davetinden; yani infak etmekten dönerseniz) Allah sizin yerinize başka bir kavim getirir." **Summe lâ yekûnû emsâlekum:**[28] "Sonra sizin gibi de olmazlar." Yani onlar sizin gibi cimrilik yapmazlar, Allah yolunda infak ederler. Allah bunu sahabeye söylüyor.

İslam'a girip Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i görenlerin hepsine toptan sahabe diyoruz; ama sahabe demek her şeyini Allah ve resulü yolunda harcayan, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yükünün altına omzunu koyan demektir. Gerisine sahabe denmez iman edenler denir. Hatta aralarından öyleleri var ki islamı kabul etmiş; ama iman etmemiştir.

Bununla ilgili bir örnek vereyim;

Medineli bir sahabenin bahçesinden bir hurma ağacının dalları yetim olan bir ailenin evinin bahçesine sarkar. O yetimler

[28] Muhammed /38

de hurma ağacının sarkan dallarından hurma koparıp yer, kendi bahçelerine dökülenleri de toplar. Bahçe sahibi de gidip hem çocuklara hakaret edip hem de topladıklarını onlardan geri alır. Bunun üzerine o yetim çocukların annesi gidip durumu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e anlatır.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de o bahçe sahibini çağırıp;

-Senin bahçenden bir ağaç bu yetimlerin evinin bahçesine, avlusuna sarkıyormuş, çocuklar ağacın hurmasından yiyince onlara kızıyormuşsun. Sana bir teklifim var. Sen bu ağacı Allah yolunda infak et, bu ağaç o yetimlerin olsun. Ben de senin için Allah'tan bu bir ağaca karşılık cennetten bir bahçe isteyeyim, buyurur.

O sahabe de;

- Ama ya Resulullah, ben o ağacı çok seviyorum, diye cevap verir.

Allah'ın resulü bir ağaca karşı cennette bir bahçe için dua edecek mü'min olan biri de "ben o ağacı çok seviyorum" diyecek! Bu bir mü'min için akıl almaz bir durumdur. Bu, iman ile ilgili bir meseledir. Demek ki o sahabe dediğimiz şahıs o ağacı cennetten, hatta Allah'tan, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den daha çok sevmiş ki infak edemiyor. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"siz infak etmeye davet ediliyorsunuz; ama sizden kimisi cimrilik yapıyor, dönüyor"**[29] buyuruyor.

[29] Muhammed /38

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in bir ağaca karşılık cennetten bir bahçe için dua etmeyi va'd etmesi demek cennette bir bahçenin müjdesi demektir.

Evet, daha sonra "falan kişi cennetteki bir bahçeye karşılık ağacını vermeyi kabul etmemiş" diye olay bir anda Medine içinde çalkalanır.

Sahabeden Ebu Dahdah bunu duyunca koşarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in yanına gelip;

- Ya Resulullah! Duydum ki bir ağaca karşılık cennetten bir bahçe için dua etmek istemişsin; ama kardeşimiz bunu kabul etmemiş. Herkes biliyor ki benim bahçem Medine'deki bahçeler arasında sayılı bir bahçedir, hepsi içinde en güzel bahçelerden biridir. Ben bu bahçeyi versem bana cennetten bir ağaç için dua eder misin, der.

Dikkat edilirse Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den bir bahçe için değil bir ağaç için dua etmesini istiyor. Sahabelerin arasındaki farkı buradan anlamak gerekir. Biri ağacını sevdiği için cennette bahçeyi reddediyor, öbürü ise cennetten bir ağaç için en güzel bahçesini Allah'a verebiliyor; çünkü Allah'ın Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in duasını reddetmeyeceğini biliyor.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bunun üzerine tebessüm edip;

- Evet; ama bir ağaç için değil bir bahçe için dua ederim, buyurur.

Bunun üzerine Ebu Dahdah bahçesine gider. Mahsul zamanı olduğu için hanımı ağaçların bir kısmından hurmaları toplar. Ebu Dah dah bahçe kapısından girer girmez hanımına;

-Sakın bir şeye dokunmayasın, ben bahçeyi sattım. Şu anda o topladıklarının hiçbiri bize ait değildir, der.

Hanımı;

- Nasıl sattın, kaça sattın, kime sattın, diye sorar.

Bunun üzerine Ebu Dahdah;

-Cennetten bir ağaç karşılığında bahçeyi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e satmayı istedim; ama Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir bahçe karşılığında satmamı kabul etti, bahçeyi Allah'a sattım, der.

Sahabenin hanımı;

- Ne kadar güzel alışveriş yapmışsın. Yalnız bir şey sorayım; o bahçede ben de var mıyım, yok muyum, der.

Ebu Dahdah da;

-Allah birinin eşine neyi ikram ederse ona da onu ikram eder. Elbette ki sen de varsın, der.[30]

Bunun üzerine sahabenin hanımı; "ne kadar güzel alışveriş yapmışsın" deyip bahçeden çıkarlar ve bahçeyi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e teslim ederler.

Şimdi böyle bir şeyi insan eşine söylese; "sen aklını mı kaybettin, deli misin, nasıl böyle bir şey yaptın" demezler mi! İşte, mesele; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in ve sahabenin baktığı gibi bakmak ve onların anladığı gibi anlamaya bir de öyle yapmaya çalışmaktır.

[30] Besâiru'l Kur'an

Mesela Allah Tebbet Suresi'nde; **Tebbet yedâ ebî lehebin ve tebb:**[31] "Ebu Leheb'in elleri kurusun, kurudu da" buyurur. Bu ne demektir? İnsan neyi kazanırsa elleriyle kazanır. Ebu Leheb kazandıklarını kaybetti, dolayısıyla onun kazandıkları da onu kurtarmadı.

Mâ agnâ anhu mâluhu ve mâ keseb:[32] "Ne malı, ne kazandıkları onu kurtardı." Eğer birinin kazandıkları onu kurtarmıyorsa bu durumda kazandığını yanlış yerde kazanmış ve harcamıştır. Ebu Leheb kazandığını Allah yolunda, resulü yolunda harcasaydı kazanırdı; ama kazandıklarını tam tersi yolda ona eza etmek, cefa etmek için harcadı. Bunun karşılığında da kazandığı şey; cehennem ateşi oldu.

Se yaslâ nâran zâte leheb, vemraetuhu hammâletel hatab:[33] "Ebu Leheb ateşe yaslanacak, hanımı da odun taşıyıcısı olarak." Hanımı da Ebu Leheb'e yardım ettiği için odun taşıyıcısıdır; yani Ebu Leheb'in ateşini, odununu arttırır. **Fî cîdihâ hablun min mesed:**[34] "Onun boynunda hurma lifinden bir ip olacak." Daha önce Tebbet Suresi'ni anlatırken bunu uzun bir şekilde izah etmeye çalışmıştık. Merak edenler Tefsiru'l Kur'an Hikmetu'l Beyân sohbetlerini izleyip Allah'ın Tebbet Suresi'ndeki muradını detaylı olarak öğrenebilirler.

Kim hangi yolda çalışırsa onu kazanır. Yanlış yapana yardım etmek; onun ateşini artırmak, bununla beraber onun ateşini de kazanmaktır. Aynı şekilde güzel yapana yardım etmek de onun yaptığı güzelliği kazanmak demektir.

[31] Tebbet /1
[32] Tebbet /2
[33] Tebbet /3-4
[34] Tebbet /5

İlk inen ayetlerin geçtiği Alak Suresi'nde Allah şöyle buyurmuştur; **Kellâ innel insâne le yatgâ:**[35] "Hayır! Muhakkak ki insan azar." Allah insanın neden azdığını beyan eder; **En raâhustagnâ:**[36] "O kendini müstağni görür." Yani insan kendini ihtiyaçsız görür, Allah'a muhtaç olarak görmez. Kendi malıyla, makamıyla, servetiyle övünerek kendini zengin görür. Bu yüzden böyle yapanlar azmış, haddini aşmıştır.

Bir de zenginliği Allah'a göre anlamak gerekir. Allah bunu Duhâ Suresi'nde beyan etmiştir. **Ved duhâ:** "Duhaya (kuşluk vaktine, günün en parlak anına) and olsun!" **Vel leyli izâ secâ:** "Dindiği zaman geceye and olsun!" Aydınlanmaya başladığı zaman geceye and olsun! **Mâ veddeake rabbuke:** "Rabbin seni bırakmadı (seni terk etmedi, sana veda etmedi)." **Ve mâ kalâ:**[37] "Sana küsmedi (darılmadı)."

Buradan neyi anlamamız gerekir?

Ved duhâ vel leyli izâ secâ ayetini; "aydınlık olsun, karanlık olsun, rabbin sana küsmemiş, darılmamıştır. Rabbin sana küsmez, darılmaz, seni bırakmaz. Sıkıntıya düştüğünde 'acaba rabbim beni unuttu mu, bana küstü mü, darıldı mı' deme! Allah sana kazanma imkânı tanımıştır" şeklinde anlamamız gerekir.

Ve lel âhıratu hayrun leke minel ûlâ:[38] "Muhakkak ki (kesinlikle) ahiret senin için dünyadan daha hayırlıdır." Allah senin için ahiretin hesabını yapar. Bu imtihanlar senin ahiretin, ebedi hayatın içindir, yoksa rabbin sana küstüğü, darıldığı için değildir.

[35] Alak /6
[36] Alak /7
[37] Duhâ /1-3
[38] Duhâ /4

Allah bu hitabı Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e, dolayısıyla bütün mü'minlere yapmıştır.

Ve le sevfe yu'tîke rabbuke fe terdâ:[39] "Sonra rabbin sana verecek ve seni razı edecek." Şimdi vermedi diye bakma, şimdiki sıkıntıya bakıp "rabbim bana küstü mü, beni unuttu mu, bıraktı mı, terk mi etti" deme; çünkü bu bir imtihandır, sonra rabbin sana verecek ve seni razı edecek.

E lem yecidke yetîmen fe âvâ:[40] "(Rabbin) Seni yetim bulup barındırmadı mı (sana sahip çıkmadı mı)?" Allah ne yaptığını söylüyor. Tabiri caizse yaptıklarımız yapacaklarımızın teminatıdır, diyor.

Ve vecedeke dâllen fe hedâ: "Seni delalette bulup (şaşırmış bir halde bulup) hidayeti vermedi mi?" **Ve vecedeke âilen fe agnâ:** "Seni fakir (yoksul) bulup zengin etmedi mi?" **Fe emmâl yetîme fe lâ takher:**[41] "Öyleyse sakın yetimi kahretme, üzme!"

Ve emmes sâile fe lâ tenher: "İsteyeni, soranı azarlama!" **Ve emmâ bi ni'meti rabbike fe haddis:**[42] "Ve rabbinin sana verdiği nimeti anlat (söyle)." O halde Allah bir kula nimet vermişse o da bunu gizlemeyip söylemelidir. Bu nimet ister zahiri, ister manevi nimet olsun, şükür için, rabbine hamd etmek için bu nimeti söylemeli, aynı zamanda ikram etmelidir.

Şimdi de ğaniyy olmanın ne demek olduğunu anlamaya çalışalım inşallah.

[39] Duhâ /5
[40] Duhâ /6
[41] Duhâ /7-9
[42] Duhâ /10-11

Allah “seni fakir bulup zengin ettim, delalette bulup hidayete erdirdim” buyurduysa o halde zenginliği dünyaya göre anlayıp Allah’a göre anlamamak, anladığımızı zannetmektir. Zenginliği mutlaka Allah’a göre anlamamız gerekir. Delalet; yolu şaşırmak manasına gelir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ne yapacağını bilemiyordu; ama Allah onu hidayete erdirdi. Bir de seni yetim bulup barındırmadı mı, dedi Allah.

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’i yetim bulmuş; yani kimsesiz, korumasız bulup onu korumuş, muhafaza etmiştir. Mesela; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hicret ederken onu mağarada korumuştur. Kısacası onu her halükarda korumuş, insanların korumasına bırakmamıştır.

Bir de fakir bulup zengin etmedi mi, buyurdu Allah. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in hayatına baktığımızda hayatında anlatılacak zahiri bir zenginlik olmadığını görürüz. Kendisine zahiri bir nimet geldiğinde onu geldiği gibi dağıtmıştır, dolayısıyla o nimet hiç kendisine ait olmamıştır.

Hatta Resulullah (s.a.v.) Efendimiz vefat ederken evinde altı ya da altı buçuk dirhem gümüş parası vardı. Hal böyleyken bile Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-Bunu dağıtın; çünkü peygamber maldan miras bırakmaz, dağıtın ki evde kalmasın,[43] buyurmuştur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz rahatsız olduğu için o telaş içinde Hz. Aişe (r.a.) annemiz bu paraları dağıtmayı unutmuştur; ama Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kendine biraz geldiğinde;

[43] Buhârî, Humus, 1; Müslim, Cihâd 49

-Onu dağıttınız mı, diye sormuş

Hz. Aişe (r.a.) annemiz de;

-Ya Resulullah, telaştan unuttum, deyince Resulullah (s.a.v.) Efendimiz başka birini çağırıp;

-Bunu götür hemen dağıt, evde kalmasın, buyurmuştur.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in zahiri olarak hiçbir zenginliği yoktu. Sadece yerde bir tane serili keçeden hasır gibi bir kilimi vardı ve yazın onun üzerinde uyur, kışın da yarısını üzerine atıp diğer yarısını altına sererdi.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den başka bir örnek daha vereyim; *bir gün Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e bir misafir geldi; ama evlerinde ona ikram edebileceği bir şey yoktu. Hz. Bilal (r.a.)'ın evi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in evine yakındı. Bunun üzerine Hz. Bilal (r.a.)'ı çağırıp;*

-Bilal, sizde yiyecek bir şey var mı, diye sordu.

Hz. Bilal (r.a.) da;

-Hayır, ya Resulullah, dedi.

Başka bir gün de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Hz. Bilal (r.a.)'ın evine uğradı. Evin köşesinde bir şey olduğunu fark edince Hz. Bilal (r.a.)'a;

-Bilal o köşedeki nedir, diye sordu.

Hz. Bilal (r.a.);

-Ya Resulullah! O küçük torbanın içinde hurma vardır. Hani geçen gün evinize misafir gelmişti de sizde ikram edecek bir şey yoktu, bir daha misafir gelirse ikram edebilmeniz için onu sakladım, diye cevap verdi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-Ya Bilal! Biz buraya mal toplamaya gelmedik. Onu hemen dağıt. Dışarıdakiler açken senin burada bir şey biriktirmen doğru değildir. Olduğu zaman hep beraber yiyeceğiz, olmadığı zaman da hep beraber aç kalacağız. Öyle biriktirmek yoktur, buyurdu.[44]

Eğer Resulullah (s.a.v.) Efendimiz zahiri olarak bu durumdaysa o halde Allah ayetinde "seni fakir bulup zengin etmedi mi" diye hitap ederken zahiri bir zenginlikten bahsetmez. Peki, Allah'ın onu zengin etmesi nasıldır, zenginlik ya da zengin derken neyi, kimi anlamalıyız?

Asıl zengin, Allah ile zengin olandır; yani Allah'ı sevendir, Allah'ın sevdiğidir. Biri, Allah'ı seviyorsa kanaat sahibidir, dolayısıyla gözü toktur, gönlü zengindir; ama gönlü zengin olmayan biri açgözlüdür. Aç olan birine yemek verir, onu doyursun, açgözlü birini ise doyuramazsın, onu doyurabilmen mümkün değildir. Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"insanın bir vadi altını olsa bir vadi daha ister, bir vadi daha olsa bir vadi daha ister"*[45] buyurur. Böyle olanlar açgözlü olduğu için sürekli ister.

Biri kanaat zenginiyse; yani tevekkül zenginiyse, Allah'a tevekkül ediyor, güveniyorsa gerçekten zengindir; çünkü asıl

[44] Taberani, El Mu'cemu'l-Kebir, 1 /101 /1. El Elbâni, Es-Sahiha'da (2661) hadisi sahih kabul eder.
[45] Müslim, Zekât 117 1048

zenginlik kanaatkâr olmaktır, tevekkül zenginliğidir. Gerçek zenginlikle geçici olan zenginliği birbirinden ayırt etmezsek fani olanı hakiki olanın yerine koyarız. Dolayısıyla onunla övünüp kendimizi Allah'a karşı müstağni, ihtiyaçsız zannederiz. Böyle olunca da Allah'tan döner, ters tarafa gideriz. Allah bizi böyle bir şeyden muhafaza eylesin.

Allah'ın Ğaniyy ismini hep beraber anlamaya çalıştık ve kul ancak Allah ile zengin olur, ğaniyy olur dedik; yani kul, Allah'a iman etmekle, âbd olmakla, Allah'ı zikretmekle, Allah'a secde etmekle, elini, gönlünü açıp Allah'a dua etmekle, yalvarmakla, sohbetini Allah ile yapmakla ğaniyy olur. Bu dünyada insanın kazanabileceği başka hiçbir şey yoktur. İnsanın kazanabileceği tek bir şey vardır; o da imandır, Allah'ın rızasıdır, sevgisidir, yakınlığıdır. Bu hakikidir ve kul bunu kazanırsa gerçek manada kazanmıştır. Bunun dışında neyi kazanırsa kazansın, her ne onun olursa olsun, aslında ona ait değildir ve kazandığı ona sadece yük olur.

Eğer kul, Allah'ın ona ikram ettikleriyle ebedi hayatını, Allah'ın rızasını, dostluğunu, yakınlığını, cenneti kazanmamışsa o halde yapması gereken şey her anda "Allah" demektir; ama bilmemiz lazım ki "Allah" demek öyle kolay bir şey değildir; çünkü "Allah" demek her şey demektir.

Allah ayet-i kerimede; **Fezkurûnî ezkurkum:**[46] "Beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim" buyurur. Allah'ı zikretmenin karşılığı Allah'ın, kulunu zikretmesidir. Bir kul "Allah" diyorsa Allah onu zikrettiği içindir; çünkü Allah zikredip "kulum" demezse hiç kimse "Allah" diyemez.

[46] Bakara /152

Herkesin Allah'ı zikredişi aynı değildir. Mesela; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in de "Allah" demesi vardır, biraz önce hurma bahçesiyle ilgili kıssada anlattığım ağacı infak etmeyen o sahabenin de "Allah" demesi vardır. Hiç bu ikisi bir olur mu? - Elbette ki bir olmaz.

Kendimizi unutacak kadar, Allah ile oluncaya kadar, Allah bizi zikredinceye, bize "kulum, senden razı oldum, seni seviyorum, sen güzel yaptın" deyinceye kadar Allah dememiz lazım. Öyle ki hayatımızın gayesi rabbimizin rızası olsun ve "rabbim bana bir sefer 'kulum' desin, 'senden razı oldum' desin yeter" diyebilelim. Bir kulun derdi, gayesi bu olursa Allah onu hiç razı etmez mi? Kul kulluğuyla, acziyetiyle, zayıflığıyla rabbini kendinden razı etmeye çalışırsa Allah onu razı etmez mi! O, bu haliyle rabbini sevmeye, zikretmeye çalışırsa Allah onu sevmez mi, Allah onun hesabını yapmaz mı! Allah bizim adımıza bizim hesabımızı yapmazsa hiç kurtuluşumuz yoktur.

Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"hiç kimse ameliyle cennete giremez, ancak Allah'ın rahmetiyle"* buyurmuş, sahabeler; "*ya sen ya Resulullah"* diye sorunca Resulullah (s.a.v.) Efendimiz *"evet, ben de, ancak Allah'ın rahmetiyle cennette girerim"*[47] buyurmuştur.

Allah'ın rahmetini kazanmanın şartları vardır. Öyle kuru kuruya rahmet olmaz. Bir kul, Allah'ın rahmetini nasıl hak edeceğini bilmeli, anlamaya çalışmalı, gereğini yerine getirmelidir.

Allah'ın rahmeti rahmet ederek kazanılır. Sen, Allah'ın kullarına, mahlûkata rahmet eder, merhamet edersen Allah'ın

[47] Buharî, Rikak 18; Müslim, Münafikîn 71-73

rahmetini hak edersin. Allah'ın rahmetiyle cennete girmek bu demektir. Yoksa bu hadisi düz mantıkla düşünüp "Allah istediğini cennete gönderir, istediğini rahmetinin içine alır" demek doğru değildir.

Allah'ın rahmetinin içine girmeyi, Allah'ın bize rahmetiyle muamele etmesini istiyorsak yapmamız gereken şey; önce kendimize rahmet etmek, sonra ailemize, çoluk çocuğumuza, büyüklerimize, muhatap olduğumuz herkese rahmet edip rahmetle muamele etmektir. Buna hayvanlar, ağaçlar, hatta taşlar da dâhildir. Taşa taş diye bakmamamız gerekir. Kısacası bütün mahlûkat buna dâhildir.

Bunun için Allah ayet-i kerimede; **"insanın kalbi katılaştı taş gibi, hatta taştan daha katı; çünkü öyle taşlar var ki çatlar içinden ırmaklar akar"** buyurur. Taş çatlar, sonra içinden ırmaklar akar; yani taş kendi iradesiyle çatlamazsa ırmak oradan akmaz. Taş ona herhangi bir müdahale olmadan kendisi çatlar. Bunu kim söylüyor? -Allah söylüyor. Su, insanlara rahmettir. Taş, insanlara su aksın diye kendini feda edip çatlatıyor. Allah ayetin devamında; **"öyle taşlar da vardır ki Allah korkusundan yukarıdan aşağı yuvarlanır"**[48] buyurur.

Taş, niçin Allah korkusundan dolayı yukarıdan aşağı yuvarlanır?

Yukarıda durunca kendini kötü hisseder; "benim aşağı inmem lazım" deyip tevazu göstererek aşağı yuvarlanır, hem de Allah korkusundan yuvarlanır. O zaman her şey diridir, her şey Allah'a iman etmiş, her şey Allah'tan haşyet duyar, korkar, Allah'ı sever, Allah'a âşıktır. Allah'ı hamd ile tesbih eder ama Allah,

[48] Bakara /74

insandan; yani bizden kendi irademizle onu zikretmemizi, tesbih etmemizi, ondan haşyet duymamızı ister.

Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"biz bu Kur'an'ı bir dağa indirmiş olsaydık o dağı Allah'ın haşyetinden, bu vahyin dehşetinden paramparça olarak görürdün"**[49] buyurur. Niye paramparça olur? -Allah bizatihi vahyedip ondan bir şey istiyor ki işte ona dayanamaz.

Allah bize onun ayetlerini dinlerken nasıl bir hal almamız gerektiğini öğretiyor. Allah; "Kur'an'ı dağa indirseydim dağ, Allah'ın haşyetinden paramparça olurdu" derken "sende de Allah'ın ayetlerini duyunca en azından bir kıpırdama olsun. Dağ taştan ve topraktan ibarettir. Taş olsa paramparça olur, sen de biraz kıpırda" buyurur.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah'ı zikir en büyüktür"**[50] buyurdu. Sadece dilimizle rabbimizi zikredersek bu, dilin zikri olur. Dilimize gönlümüzün de iştirak etmesi lazım; yani "Allah Allah" derken huzurda olduğumuzu, rabbimizi davet ettiğimizi unutmamamız gerekir. Bununla beraber gönlümüzde nasıl bir dua varsa, nasıl bir yalvarış, yakarış, istiğfar varsa aynı şekilde o anda "Allah" derken gönlümüzün de o halde olması lazım; çünkü o anda Allah ile konuşuyor, Allah'tan istiğfar diliyor, Allah'tan istiyoruz. Bu da yetmez; vücudumuzun her zerresinin Allah'ı zikredip "Allah" demesi gerekir. Tabi ki bu zikir önce dilimizde başlar sonra gönüle iner, sonra Allah'ın nuru gönlümüzden bütün zerremize tecelli eder. İşte, her zerremiz "Allah" deyinceye kadar Allah'ın

[49] Haşr /21
[50] Ankebût /45

nuruyla, zikriyle böyle nurlanmamız gerekir. Ancak böyle yapanlar kazanır.

Dünyanın, şeytanın peşinden koşanlar değil, kendi kendine hayal kuranlar, âlimlik taslayanlar değil, "ben biliyorum, ben âlimim" diyenler değil; iman edenler, sevenler, sevdiğini zikredenler, sevdiğinin rızası peşinden koşanlar kazanır. Neyi biliyorsan onunla kulluğunu yap, sonra Allah sana bilmediklerini öğretir. Bunun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"kul bildikleriyle amel ederse Allah ona bilmediklerini öğretir"*[51] buyurur. Sen bildiklerinle amel edersen Allah senin eksiğini tamamlar. Bu yüzden hemen yola koyulup; "Allah" deyip yürümek lazım.

Allah hepimizi zatıyla, sıfatlarıyla, isimleriyle ğaniyy olanlardan eylesin. Allah bizi kendisiyle zengin etsin. Allah bizi imanla, ibadetle, hikmetle, ilimle zengin olan kullarından eylesin. Allah bizi aşkıyla, sevgisiyle, muhabbetiyle zengin etsin.

Allah hepinizden razı olsun.

[51] Acluni, Keşful Hafa: 2542. N; İbni Kesir: 12.C. 6322. S; İhyau Ulumiddin: 1. C. 177. S; El-Albani S. Daife: 422. N; El-İman: 322. S, Fihrist: 2. C. 279. S

EŞ ŞEKUR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını; yani Allah'ın güzel isimlerini, güzelliğini anlamaya, tanımaya çalışıyorduk. Sıra Allah'ın Şekur ismine geldi. Bu sohbetimizde Allah'ın Şekur ismini, bu ismin kulun üzerinde nasıl tecelli ettiğini, nasıl tecelli etmesi gerektiğini anlamaya çalışacağız; çünkü insan, Allah'ın yeryüzündeki halifesidir, dolayısıyla Allah'ın isimleriyle isimlenmesi gerekir ki gerçek manada halife olabilsin. İnsan, Allah'ın isimleriyle ne kadar isimlenirse Allah'a o kadar halife olur, yakın olur, dost olur. Aynı şekilde o kadar Hz. insan olur, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e de o kadar benzemiş olur. Bu nedenle Allah, Kur'an-ı Kerim'de kendine hangi ismi vermişse biz de rabbimizi o ismiyle tanımaya çalışacağız inşallah.

Âlimlerin kabul ettiği iki tane Esmau'l Husna listesi vardır. Bu listelerden bir tanesini İbni Mace, bir tanesini de Tirmizi rivayet etmiştir. Her iki listede de Kur'an'da geçen 26 tane isim yoktur, aynı şekilde Kur'an'da isim olarak geçmeyen 26 tane isim bu her iki liste de isim olarak geçer. Elimizdeki esma listelerinde böyle bir karışıklık vardır. Biz de bu yüzden rabbimizi esma listelerine göre değil Kur'an'da kendisini tanıttığı gibi tanımaya, kendisine hangi ismi vermişse, nüzul sırasına göre o şekilde anlamaya çalışıyoruz; çünkü dinimizi rabbimizden ve Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den öğrenmeye çalışmamız lazım. Daha önceki sohbetlerimizde anlatmıştım.

Hz. Cebrail (a.s.) gelip sahabenin içinde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; "ya Resulullah! İman İslam İhsan nedir" diye üç tane soru sorar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz İmanı, İslamı ve İhsanı anlatır. Daha sonra "kıyamet ne zaman kopacak" diye bir soru sorar. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu soruya da; "bu konuda kendisine sorulan, sorandan daha bilgili değildir; kıyametin ne zaman kopacağıyla ilgili ne senin ne de benim bilgim vardır; çünkü Allah ayet-i kerimede; ***"kıyametin zamanını, vaktini, saatini bir tek Allah bilir, başka hiç kimse bilmez"***[1] *buyurmuştur"* şeklinde cevap verir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kıyametin ne zaman kopacağını bilmediği, Allah ayetinde onu sadece Allah'ın bildiğini söylediği halde bazıları televizyona çıkıp; "işte mehdi geldi, kıyamet 2010 yılında kopacak" 2010'da kopmayınca "2015 yılında kopacak" bu da olmayınca "2020 yılında kopacak" deyip kıyamet hakkında bir şeyler söylüyor; ama bu söylediklerinin hepsi küfürdür. Kıyametin saatinden, gününden, yılından, zamanından haber veren herkes kim olursa olsun küfre düşer; çünkü Allah kıyamet saatiyle ilgili olarak "Allah'tan başka hiç kimsenin onun hakkında bir bilgisi yoktur" buyurmuştur. Buna Allah'ın resulü de, Hz. Cebrail de dâhildir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Hz. Cebrail (a.s.)'ın; "iman nedir" sorusuna;

-İman; Allah'a, meleklerine, resullerine, indirilen kitaplara, ahirete (dirilişe), Allah'ın likasına; Allah'a kavuşmaya iman etmendir, buyurur.

Hz. Cebrail (a.s.) ardından; "İslam nedir" diye sorar. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bu soruya da;

[1] Araf /187

-İslam; Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmadan Allah'a âbd olman, namazı ikame etmen, farz olan zekâtı vermen ve Ramazan ayındaki orucu tutmandır, buyurur. O sırada hac daha farz olmadığı için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz haccı söylememiştir.

Hz. Cebrail (a.s.) bu defa; "ihsan nedir" diye sorar. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de bu soruya cevaben;

"İhsan; Allah'ı görüyormuşçasına ona âbd olmandır, kul olmandır. Sen onu görmüyorsan da onun seni gördüğünü bilmen, buna iman etmendir, onun huzurundaymış gibi bir hayat yaşamandır, buyurur.[2]

Bu durumda İmandan, İslamdan, İhsandan bir tanesi eksik olursa dinimizin üçte biri eksik olmuş olur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bunların her birini izah etmiştir. Bu yüzden biz de İmanın, İslam'ın ve İhsanın ne olduğunu bilelim, onları Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in anlattığı gibi anlayalım diye İman İslam İhsan sohbetlerini yapıp bir de kitap haline getirdik. Kardeşlerimiz İman İslam İhsan kitaplarını okurlarsa Allah'ın, ayetlerde kendisine, meleklere, resullere, kitaplara, likasına ve ahirete nasıl iman etmeleri gerektiğini öğrenirler, İslamı ve ihsanı da anlamış olurlar inşallah.

Allah ayet-i kerimede; **"dünyayı isteyenlerin ahiretten nasibi yoktur"**[3] buyurur; yani dünyayı ahiretin önüne koyanların ahiretten nasibi olmaz. Eğer ahiret bizim için dünyanın önünde değilse dünyayı istemişiz demektir. Allah başka bir ayet-i kerimede de; **"onlar rabbim bana dünyada ver derler"**[4] buyurur. Dünyayı isteyenler sadece diliyle istemez, aynı zamanda fiilleriyle de isterler. Bu yüzden herkes gününün ne kadarını dünyaya, ne kadarını ahirete harcadığına, aynı şekilde Allah'tan ahireti mi

[2] Müslim, Îmân 1; Buhârî, Îmân, 37; Tirmizi, Îmân, 4; Ebû Dâvûd, Sünnet, 16; Nesâi, Mevâkît, 6

[3] Şura /20

[4] Bakara /200

yoksa dünyayı mı istediğine ve ahireti mi dünyanın önüne yoksa dünyayı mı ahiretin önüne aldığına bakmalıdır.

Eğer hayatımızın, günümüzün, zamanımızın dörtte üçünü dünyaya kullanıyor, geriye kalan zamanı da ahirete kullanmaya çalışıyorsak "rabbim bana dünyada ver" demişizdir. Oysaki Allah'tan ahireti istememiz ve bunun için de zamanımızın çoğunluğunun ahirete ait olması, çalışırken bir an bile rabbimizi unutmamamız, her anda onun huzurundaymış gibi bir hayatı yaşamamız ve dilimizin Allah'ın zikriyle yaş olması gerekir.

Bedevinin biri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e sorar;

-Ya Resulullah! Bana kısa ve öz olarak kendini tanıtır mısın? Benim aklım, fazla çalışmıyor, bu yüzden kısa olsun ki iyice anlayayım, unutmayayım.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-Benim sermayem marifetullah, kazancım muhabbetullah, dinimin aslı da akıldır, buyurur.[5]

Aklı olmayanın dini olmaz, Allah aklı olmayan birini dinden sorumlu tutmaz, sadece akıl sahiplerini sorumlu tutar. Allah birine akıl nimetini verdiği halde o kişi aklını kullanmıyorsa onun aklı yok mesabesindedir.

Evet, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; "sermayem marifetullahtır" buyurdu. Marifetullah; Allah'ı bilmek, tanımak demektir.

Peki, Allah'ı nasıl bileceğiz, nasıl tanıyacağız?

Allah'ın kendisini Kur'an'da tanıttığı gibi tanımamız lazım ki marifetimiz, Allah hakkında gerçek bir bilgimiz olsun. Yoksa Allah'ı onun kendisini tanıttığı gibi tanımazsak marifetimiz, dolayısıyla

[5] Kadî İyâz, Eş-Şifâ bi Ta'rîfi Hukûki'l-Mustafâ, 1 /289

muhabbetimiz olmaz; çünkü Allah ile ticaret yapmamış oluruz. Hâlbuki marifetimizle ticaret yapmamız; yani o marifetimiz üzerinde tefekkür etmemiz gerekir. Kendimize, hayata, olaylara, meselelere ve bütün varlığa bakarken Allah'ın muradını anlamaya çalışıp rabbimizin güzel isimleriyle orada nasıl tecelli ettiğini görmemiz lazım. Eğer rabbimizi Esmau'l Husna'sından bilmemiş, güzel isimlerinin nasıl tecelli ettiğini anlamamışsak tefekkür edemeyiz; çünkü insan ancak bilgisi kadar tefekkür edebilir. Bunun için de insana lazım olan ilk şey; Allah'ı bilmek ve El Esmau'l Husna'yı anlamaktır.

Biz de rabbimizi isimlerinden tanıyalım ve rabbimizin isimleriyle nasıl tecelli ettiğini tefekkür edip öğrenelim diye El Esmau'l Husna sohbetleri yapıyoruz. Geçen sohbetimizde Allah'ın El Ğaniyy ismini öğrenmeye, anlamaya çalışmıştık. Bu sohbetimizde de hep beraber Allah'ın Şekur ismini öğrenmeye çalışacağız inşallah.

Allah ayet-i kerimede; **"Allah, ğafur ve şekurdur."**[6] **"Allah şekur ve halimdir"**[7] buyurmuştur.

Şekur; kendisine teşekkür edene o teşekkürünün karşılığını veren demektir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"and olsun ki nimetlerime şükrederseniz onu arttırırım (teşekkürünüzün karşılığını veririm). Eğer şükretmezseniz azabım çok şiddetlidir"**[8] buyurur. Yani "şükretmezseniz o nimeti sizden alır, keserim ve bu size azap olur" buyurur.

Nüzul sırasına göre Allah'ın Şekur isminden sonra Halim ismi gelir. Allah zaten biraz önce okuduğumuz ayetin birtanesinde **"Allah şekur ve halimdir"** buyurmuştu.

[6] Şura /23
[7] Teğabûn /17
[8] İbrâhîm /7

Mesela; âlimler diğer esma listelerinde Allah'ın bir de sebur isminin olduğunu söylemiştir. Oysaki Allah'ın sebur diye bir ismi yoktur, Halim ismi ise vardır ve sebur ile halim arasında fark vardır.

Sebur, sabreden demektir. Sabır ise; mecburiyetten dolayı tahammül etmektir. Biri herhangi bir şeye sabrediyorsa o sabır gösterdiği şeyi sevmemiş, beğenmemiş, olmasını da istememiştir; ama ona tahammül etmek zorunda kalmıştır. Sabır, kulun yaptığı bir fiildir. Yoksa hâşâ, Allah sabretmez! Allah sebur değildir; yani tahammül etmek, herhangi bir şeyi öylece kabul etmek mecburiyetinde değildir.

Sebur ismine karşılık gelen isim Allah'ın Halim ismidir. Allah Halim ismiyle kulunun yanlışına rahmetiyle muamele eder. Yoksa kulunun yanlışına hemen ceza vermemesi; sabretmesinden, mecburiyetten dolayı değil hilminden, rahmetinden, muhabbetinden dolayıdır ve kuluna müsaade ederek ona yanlışından dönme imkânı verir. Allah'ın bu hilmi, rahmetinden, muhabbetinden kaynaklanır. Bu yüzden Allah'ın sebur diye bir ismi yoktur, Halim ismi vardır.

Allah'ın Şekur isminin haricinde bir de Şakir ismi vardır. Şekur; şükre karşılık veren, şakir ise; şükredeni öven, onu övülmeye layık hale getiren, sadece maddi nimeti değil bir de ayrıca manevi nimeti ikram eden demektir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"imanın yarısı sabır yarısı da şükürdür"*[9] buyurur. Şükrün imana eşit olması demek şükrü olmayanların imanının olmaması demektir.

Peki, şükür nasıl olur, nasıl olmalıdır?

Allah her nimete karşılık şükredilmesini ister. Şükür sadece "ya rabbi şükür" demek değildir. Her nimetin şükrü cinsiyle

[9] Beyhâkî ve Deylemî

yapılmalıdır. Mesela bedenin şükrü, bedendeki bütün azalara şükretmektir. Kul eğer bedenini, uzuvlarını Allah'ın, bedendeki her bir azayı yaratmasındaki muradı yolunda kullanırsa o azanın şükrünü eda etmiş olur. Mesela; gözünü Allah yolunda kullanıp hikmetle bakarsa, onunla Allah'ın ayetlerini, kitabını okuyup bütün varlığa bakarken; "rabbim bunu ne için yaratmış, bundaki hikmeti, muradı nedir" der ve muhabbetle bakıp gözünü haramdan korursa, gözünün şükrünü eda etmiş olur.

Rabbinin ayetlerini, güzel sözleri dinler, kulağını yanlışa, kötü söze, dedikoduya ve iftiraya kapatırsa kulağının, elini ve ayağını Allah yolunda kullanırsa elinin, ayağının, aynı şekilde rabbini tesbih eder, hamd eder, zikreder, rabbini, güzel olanı anlatırsa ve dilini yanlıştan korur, muhafaza ederse bu durumda da dilinin şükrünü eda etmiş olur.

Bir de kulun manevi olarak Allah'ın ikram ettiklerine şükretmesi gerekir. Kul; gönlünü, kalbini imanla doldurursa, Allah'ın ayetleri üzerinde tefekkür edip düşünmeye, Allah'ın ayetlerini hafızasına kaydetmeye ezberlemeye çalışırsa, gönlünü Allah'ın huzurunda tutup, Allah'ın huzurundaymış gibi bir hayat yaşarsa, gönlünü Allah'ın rızası için, Allah'ın emrettiği, sevdiği şeylerle, muhabbetullahla doldurursa gönlünün şükrünü eda etmiş olur. Yoksa hiç kimse "ya rabbi şükür" demekle nimetlere şükretmiş olmaz.

Kul, zahiri olarak Allah'ın maddi nimetlerine şükrederse, Allah'ın o nimetleri niçin ihsan ettiğini anlar gerekeni yaparsa, dünyayı ebedi hayatını kazanma yeri, imtihan yeri olarak görür ve kazandığını ebedi hayatı için sarf ederek onunla ebedi hayatını kazanmaya çalışırsa malının şükrünü eda etmiş olur. Allah ona bir mevki verdiğinde o bu mevkideyken Allah'ın rızasını kazanmaya, Allah'ın kullarına yardım etmeye çalışırsa bulunduğu makamın şükrünü eda etmiş olur. Biri bütün bu nimetlere böyle şükrederse Allah nimetini artırır, bir de ona kendinden ihsan eder. Ama böyle

yapmazsa layıkıyla şükretmemiş olur. Allah da ayet-i kerimede; **"onlar Allah'ın hakkını takdir edemediler."**[10] Yani layıkıyla teşekkür edemediler, buyurur.

Allah bir de **Fezkurûnî ezkurkum:** "Beni zikredin ki ben de sizi zikredeyim" buyurmuştur. Yani beni ciddiye alın ki ben de sizi ciddiye alayım, benim hakkımı takdir edin ki ben de sizin hakkınızı takdir edeyim. **Veşkurû lî ve lâ tekfurûn:**[11] "Bana şükredin, nankörlük etmeyin." Şükrünüz, teşekkürünüz benim için olsun; yani size verdiğim nimetleri benim rızamı, yakınlığımı, sevgimi kazanmak için kullanın ki küfredenlerden, nankörlerden olmayasınız.

Evet, demek ki şükretmeyenler küfredenlermiş, nankörlermiş; yani küfürle nankörlük aynı manadaymış.

Şükretmenin üç tane şartı vardır.

Birinci şartı; nimeti vereni inkâr etmemektir. Nimet nerden gelirse gelsin "bunu Allah bana ikram etti" deyip buna iman etmektir. Şükrün birinci şartı budur. Aynı şekilde nimeti gizlememektir; çünkü nimeti gizlemek de inkârdır. Mesela öyleleri var ki durumu zahiri olarak gayet iyi olduğu halde her defasında "bir şeyim yok" der. İşte bu, Allah'ın verdiği nimeti inkârdır; çünkü bu, nimeti gizleyip üstünü örtmektir. Bu yüzden nimeti inkâr etmemek için Allah'ın verdiği nimetleri üzerimizde göstermemiz gerekir.

Şükrün ikinci şartı; Allah'ın verdiği nimeti Allah yolunda kullanmaktır. Allah'ın verdiği nimet onun yolunda kullanılmazsa o nimetin şükrü eda edilmiş olmaz.

Üçüncü şartı ise; nimete vesile olanlara teşekkür etmektir. Bu üç şart şükrün şartlarındandır.

[10] Hac /74
[11] Bakara /152

İsterseniz şimdi de şükürle ilgili ayetleri okuyalım. Ayetlerin hepsini zamanın sınırlı olmasından dolayı okuyamıyoruz. Zaten daha önce Allah'ın her bir ismini anlamak için isimleri kısa kısa anlattığımızı, o isimle ilgili sadece bazı ayetleri okuduğumuzu ve kardeşlerimize Allah'ın isimleri için sadece kapı açtığımızı söylemiştik. Kardeşlerimiz daha sonra bizim anlattığımız isimler üzerinde tefekkür ederlerse bu kapı kendilerine açılır ve isimleri daha geniş şekilde anlarlar inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Zâlikellezî yubeşşirullâhu ibâdehu: "İşte bu, Allah'ın, kullarına olan müjdesidir." Hangi kullarına? **Ellezîne âmenû ve amilûs sâlihât:"** "Onlar ki (o kullarım ki) iman ediyor ve salih amel işliyorlar." Hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Kul lâ es'elukum aleyhi ecran:** "De ki: Ben sizden herhangi bir ücret istemiyorum." **İllel meveddete fîl kurbâ:** "Ancak, sadece (sizden istediğim tek bir şey var) yakın bir sevgi." **Ve men yakterif haseneten:** "Her kim ki bir güzellik kazanırsa." **Nezid lehu fîhâ husnâ:** "Onu orada güzelleştirir, onun güzelliğini artırırız." Onu o güzellikle güzelleştirir, bir de onun güzelliğini arttırırız. **İnnellâhe gafûrun şekûr:**[12] "Muhakkak ki Allah, ğafur ve şekurdur." Allah mağfiret eder, şükrün karşılığını verir.

Bu ayetten neyi anlamamız gerekir?

Öncelikle Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e teşekkür etmemiz gerektiğini ve bu teşekkürü de ancak onu yakın bir sevgiyle severek yapabileceğimizi anlamamız gerekir. Allah; "sizlerden yakın bir sevgi dışında bir şey istemiyorum, de" buyurdu. Biri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i severse bu onun için güzellik olur; çünkü Allah onu güzelleştireceğini söylemiştir. Allah onu

[12] Şura /23

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e benzeterek güzelleştirir. Bu yüzden biri Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i severse onun gibi yapmaya, onun gibi olmaya başlar, dolayısıyla ona benzer. Allah da; "onları müjdele, böyle yapanlar iman etmiş ve salih amel işleyen kimselerdir" buyurdu.

Neden onlar salih amel işleyen kimselerdir?

Çünkü salih amel; nefsi ıslah eden amel demektir. Birinci derecede salih amel işleyen kişi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir; çünkü insanları ıslah edip onları bulunduğu halden çıkararak kötü ahlaklarını güzel ahlakla değiştirmiş ve onların nefislerini tezkiye etmiştir.

Sadece kendimize faydası olan ameller ahsen ameldir; ama işlediğimiz amelle diğer insanlara faydamız dokunursa, onların ıslahı için çalışıp çaba, gayret sarf etmişsek, bunun için bir emeğimiz, bir katkımız olmuşsa işlediğimiz amel salih amel olur. Böyle olanlar, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in güzelliğiyle güzel olurlar.

Allah ğafur ve şekurdur. Yani "yanlış yapmış, günah işlemiş olabilirsiniz; ama Allah bunları mağfiret eder, kullarıma müjdeler olsun. Allah günahlarınızı hiç olmamış gibi siler ve yaptığınız güzelliğin karşılığını verir. Allah'ın resulü için yaptığınız şükrün karşılığını da sizi güzelleştirmekle, ona benzetmekle verir" buyurdu Allah.

Bu ayetin bir de genel manası vardır. Ayetleri okurken onları önce mealde yazıldığı gibi anlıyoruz; ama benim genel itibariyle yaptığım şey; ayetleri sadece tefsir etmek değil kardeşlerimize nasıl tefsir yapmaları gerektiğini öğretmektir. Bu ayeti de tam olarak tefsir etmek yerine kardeşlerimiz nasıl tefsir edeceklerini bilsin diye sadece biraz izah ettim.

Mesela; Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır müfessirlerin büyüklerinden ve önde gelenlerindendir. İsterseniz bir de onun bu ayeti nasıl tefsir edip meallendirdiğini okuyalım; "**işte bu müjdeyle Allah iman edip iyi işler yapan kullarını müjdeliyor. De ki: Buna karşı sizden yakınlıkta sevgiden başka bir karşılık istemem. Her kim çalışır da bir güzellik kazanırsa, ona orada daha fazla bir güzellik veririz; çünkü Allah çok bağışlayandır, çok şükrün karşılığını verendir."** Eğer kardeşlerimiz ayetleri sadece mealden, tefsirden okurlarsa sadece bu kadar anlarlar; ama kardeşlerimizin bir de ayetleri okurken mananın bütününe bakıp o bütünün üzerinden tefekkür etmesi gerekir. Kardeşlerimizin, ayetleri yukarıdan aşağı doğru okudukları gibi bir de aşağıdan yukarıya doğru okumaları gerekir ki Allah'ın neyi beyan ettiğini, hikmetinin ne olduğunu bir bütünlük içerisinde öğrenip anlayabilsinler.

Eğer okuduğumuz ayetlerin sonunda Allah'ın isimleri geliyorsa önce o isimleri anlamaya çalışmalıyız; çünkü o isimler anlaşılmadan o ayet anlaşılmaz. Bunu asla unutmayalım. Ayetlerde gelen isim bir tane ise ayeti o bir isime göre anlamak; ama iki isim peş peşe geliyorsa bu defa o iki isimle beraber anlamamız lazım. Diyelim ki Kur'an okuduk ve okuduğumuz surede art arda on tane ayet geldi, ayetin sonunda da Allah'ın bir veya iki ismi geldi, bu durumda o on ayeti, sonda gelen isimlere göre anlamaya çalışmamız gerekir. Öyle ki o ayet bize açılsın, rabbimizin muradının ne olduğunu anlayalım.

Eğer böyle yaparsak ayetleri nasıl tefsir etmemiz gerektiğini öğrenmiş ve rabbimizin bize indirdiği vahyindeki muradını, hikmetini öğrenmiş oluruz.

Evet, Allah'ın Şekur isminin geçtiği ayetleri öğreniyorduk, devam edelim.

İn tukridûllâhe kardan hasenen: "Eğer siz Allah'a verdiyseniz güzel bir borç vermişsiniz." Allah kendi yolunda verilen şeylerin güzel bir borç olduğunu söylüyor. Allah kendisi için verileni borç olarak kabul eder. İkram eden odur; ama "sen bunu benim yolumda sarf edersen bana borç vermiş olursun" buyuruyor Allah. **Yudâıfhu lekum:** "(O) Sizin için bunu katlar, kat kat yapar." **Ve yagfir lekum:** "Bir de (o) sizin için mağfiret olur." Allah'a verdiğiniz borç katlanmakla kalmaz, bir de Allah sizi bundan dolayı mağfiret eder; yani yanlışlarınızı ve günahlarınızı silip hiç olmamış gibi kabul eder. **Vallâhu şekûrun halîm:**[13] "Muhakkak ki Allah şekur ve halimdir." Sana hilmiyle; yani yumuşak muamele eder, aynı şekilde rahmetiyle, muhabbetiyle muamele eder; çünkü Allah şekurdur, yaptığın teşekkürün karşılığını kat kat verendir.

Li yuveffîyehum ucûrahum: "Onlara ecirleri tam olarak ödenir." Onlar her neyi yapmışlarsa Allah karşılığını, ecrini verir. **Ve yezîdehum min fadlihi:** "Bir de Allah fazlından ziyadesini verir." Allah bir önceki ayette kat kat vereceğini beyan etmişken bu defa ziyadesini vereceğini söyledi. **İnnehu gafûrun şekûr:**[14] "Muhakkak ki o ğafur ve şekurdur." Demek ki Allah'ın kendi fazlından ziyadesi, daha fazlası mağfiret etmekmiş. Allah bir de kulunu mağfiret edip yaptığına karşılık onu artırarak verir.

Ve kâlûl hamdu lillâhillezî ezhebe annâl hazen: "Onlar dediler ki: Elhamdülillah, bizden hüznü gideren Allah'a hamd olsun." Bunu Kıyamet günü Allah yolunda teşekküre layık işler yapanlar söyler. Allah onlardan hüznü, sıkıntıyı, üzülmeyi giderir. Onlar da "bizden hüznü gideren Allah'a hamdolsun" derler. **İnne rabbenâ le gafûrun şekûr:**[15] "Muhakkak ki bizim rabbimiz ğafur ve şekurdur."

[13] Teğabûn /17
[14] Fâtır /30
[15] Fâtır /34

İn yeşe' yuskinir rîha fe yazlelne revâkide alâ zahrihi: "O dilerse rüzgarları durdurur da (denizde akan gemiler) onun sırtı üzerinde olduğu yerde kala kalırlar." **İnne fî zâlike le âyâtin:** "Bunda mutlaka ayetler vardır." Gemilerin suda yüzmesi, rüzgârların suyun üzerinde onları taşımasında ayetler vardır. Peki, bunu anlayanlar kimdir, kimler Allah'ın ayetleri üzerinde, kâinat ayetleri üzerinde tefekkür eder? **Li kulli sabbârin şekûr:**[16] "Çok sabredenler ve çok şükredenler."

Demek ki kullar da şekur olabiliyormuş; ama onların şekur olmalarının yanında bir de sebbar oluşları; yani sabretmeleri vardır. Allah bu ayette çok sabreden ve çok şükreden kullar için ayetler olduğunu söyledi. Böyle olanlar bütün kâinatta, bütün varlıkta neye bakarsa baksın her şeyi ayet olarak görür. O halde birinin kâinattaki her şeyin ayet olduğunu anlaması için sebbar ve şekur olması; yani her ne olursa olsun, hangi nimet olursa olsun onu Allah'tan bilmesi gerekiyormuş. Öyle ki ayetler ona açılsın, şuuru genişlesin ve Allah'ın ayetlerini okuyup anlayabilsin. Eğer insanda sabır ve şükür yoksa her şeyin ayet olduğunu anlayamaz ve Allah'ın ayetlerini okuyamaz.

Belillâhe fa'bud: "Bilakis (başka bir şeye değil) sadece Allah'a âbd ol." Nasıl? **Ve kun mineş şâkirîn:**[17] "Şükredenlerden ol." Şükredenlerden olursan âbd olursun; ama şükretmezsen âbd olmayı kabul etmemiş olursun. Şükretmeyen biri nasıl âbd olsun! İnsan nimeti gerçekten Allah'tan bilirse şükredebilir; ama şükretmezse nimeti Allah'tan bilemez, dolayısıyla Allah'a âbd olmamış, âbd olmayı kabul etmemiş olur. Hem de bu hitap Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir; yani Allah Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e, onun üzerinden bütün mü'minlere "sadece Allah'a âbd ol ve şükredenlerden ol" buyurmuştur.

[16] Şura /33
[17] Zumer /66

Ve iz te'ezzene rabbukum: "Rabbiniz sizi davet ediyor." "Te'ezzene" kelimesi rabbiniz size ezan okuyor, rabbiniz sizi davet ediyor, davet etti, manasına gelir. **Le in şekertum:** "Eğer siz şükrederseniz." **Le ezîdennekum:** "(Şükrettiklerinizi) Size arttırırım." **Ve le in kefertum:** "Eğer küfrederseniz." Şükretmez de nankörlük ederseniz, size verdiğim nimetin üstünü örtüp onu yok sayar, onu size vermemişim gibi davranırsanız ya da onu gizlerseniz. **İnne azâbî le şedîd:**[18] "Muhakkak ki azabım çok şiddetlidir."

Bu durumda gerçekten Allah'ın verdiği nimetlere şükrediyor muyuz, hatta onun verdiklerini nimetten kabul ediyor muyuz etmiyor muyuz; yani gözümüzü, kulağımızı, elimizi, ayağımızı nimet olarak kabul edip bunların şükrünü eda ediyor muyuz, diye kendimizi hesaba çekmemiz gerekir. Sadece zahiri nimetlere baksak bile şükredip etmediğimizi rahatlıkla anlarız.

Mesela; evlat ve eş bir nimettir. Allah bu konuda Hz. Lokman (a.s.)'ın ne söylediğini beyan etmiştir. Allah, Hz. Lokman (a.s.)'ın evlat nimetine nasıl şükrettiğini biz de bu nimete şükredebilelim, diye bize öğretiyor. Eğer evlat nimetine Allah'ın bizden istediği şekilde şükretmezsek bu nimete şükretmemiş oluruz. Böylelikle nimete şükretmediğimizden dolayı o nimet sadece dünyada değil ahirette de başımıza bela olur, bizim için bir azap haline gelir.

Bununla ilgili olarak Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde buyurur; *"Kıyamet günü evlat, anasından ve babasından dolayı kaybedip cehenneme gittiğinde der ki: 'Ya rabbi! Benim bugün bu ateşi kazanmama sebep olanlar annem ve babamdır. Onlar bana yolu göstermedi, bana seni tanıtmadı. Bu yüzden annem ve babam olan bu kişilere iki kat azap ver.' Bir evladın,*

[18] İbrâhîm /7

anası ve babası hakkında böyle söylemesi onlar için en büyük azaptır."

Kıyamet günü evlatlarının bu sözüyle karşılaşan anne, babalar dünyadayken evlatlarını tabiri caizse kendi elleriyle cehenneme göndermiştir; çünkü onlara dünyayı dayatıp "senin öncelikle dünyayı kazanman lazım" demiş, "Bu dünya imtihan yeridir, ebedi hayatı kazanma imkânıdır. Allah sana ebedi hayatını kazanmak için bir imkân verirse Allah için elinden gelen her şeyi yap; çünkü asıl hedefin ebedi hayatını kazanmaktır. Senin için örnek olan, örnek alman gereken tek kişi peygamberindir" dememiştir.

Evlatlarına böyle öğüt vermeyenler evlat nimetinin şükrünü eda edememiş, aksine bu nimete karşı nankörlük yapmıştır. Bu durumda da Allah'ın azabı çok şiddetli olur. Bu tür ebeveynler azabı ya burada görür ya da ahirette görür. Eğer dünyada görürlerse bu onlara rahmet olur; çünkü ahiretteki cezadan kurtulabilirler. Eğer dünyada bu azabı görmezlerse o halde mutlaka ahirette görürler.

Eğer onlar evlatlarına bu dünyanın bir imtihan olduğunu, Allah'ın rızasını kazanmaları için bir imkân olduğunu anlatmış ve çocuklarına dünya sevgisini değil de ahiret sevgisini vermiş olsalardı evlat nimetinin şükrünü yerine getirmiş olurlardı. Böylelikle evlatları onlar için azap değil hem bu dünyada hem de ahirette rahmet olurdu.

Şimdi de Hz. Lokman'ın evlat nimetine nasıl şükrettiğini Allah'ın bize vahyettiği şekilde öğrenmeye çalışalım. Öyle ki Allah'ın bizden istediği şükrü yerine nasıl getireceğimizi anlamış olalım.

Ve lekad âteynâ lukmânel hikmeh: "And olsun ki biz Lokman'a hikmet verdik." Hikmet; Allah'ın muradını anlama kabiliyeti demektir. Allah, Hz. Lokman (a.s.)'a hikmeti niye

vermiştir? **Enişkur lillâh:** "Allah'a şükretmesi için." Demek ki hikmet; yani Allah'ın muradını anlamak bize şükrettiriyormuş. Şükrü olmayan birinin hikmeti yoktur, dolayısıyla Allah'ı, Allah'ın muradını anlamamıştır; çünkü Allah Hz. Lokman'a hikmeti şükretmesi için verdiğini söyledi. **Ve men yeşkur fe innemâ yeşkuru li nefsih:** "Her kim ki şükrederse kendi nefsi için (kendisi için) şükretmiştir." Yani kul şükrederek Allah'a bir şey vermiş olmaz. **Ve men kefere fe innellâhe ganiyyun hamîd:**[19] "Her kim de küfrederse (şükretmez, nankörlük ederse) Allah ğaniyy ve hamiddir." Allah zengindir, Allah'ın hiç kimseye, hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Bununla beraber Allah hamda, her türlü övgüye layıktır.

Ve iz kâle lukmânu libnihî ve huve yaizuhu yâ buneyye: "(Allah'ın şükretmesi için hikmet verdiği) Lokman, oğluna vaazda bulunarak dedi ki: Evladım (yavrucuğum)!" **Lâ tuşrik billâhi:** "Allah'a hiçbir şeyi şirk koşma!" Demek ki bizim de evlatlarımıza söylememiz gereken ilk şey "Allah'a hiçbir şeyi şirk koşma; yani hiçbir şeyi, hiç kimseyi Allah'tan daha çok sevmeye kalkışma, hiç kimsenin sözünü Allah'ın kelamı önünde tutma, hiç kimseyi razı etmeyi Allah'ı razı etmenin önünde, üzerinde tutma, hiç kimseyi sevgi konusunda Allah'a şirk koşma, hiç kimseye Allah'a güvendiğin gibi güvenme" demekmiş. **İnneş şirke le zulmun azîm:**[20] "Muhakkak ki şirk en büyük zulümdür." Şirk senin kendi kendine yapacağın en büyük zulümdür.

Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"Allah zalimleri sevmez"**[21] buyurmuştur. Yani eğer şirk işleyip de kendi kendine zulmedersen Allah'ın sevgisini kaybedersin. Allah başka bir ayet-i kerimede; **"Allah cehennemi zalimler için hazırlamıştır"**[22]

[19] Lokmân /12
[20] Lokmân /13
[21] Âli İmran /57, Şura /40
[22] Kehf /29

buyurur. Bu durumda ayet; en büyük zulmü işlediğinde cehennemin en derin yerine gidersin manasına gelir.

Ve vassaynâl insâne bi vâlideyhi: "Biz insana, anne babası için şöyle vasiyet ettik." Vasiyet tavsiye demek, bununla beraber tavsiyedeki son söz demektir. Yani "insana son söz olarak şunu söyledik" dedi Allah. Allah bunu anne babalar için söylüyor.

Peki, ne söylemiştir?

Önceki ayetlere göre anlarsak Allah anne ve babalara; evlatlarına Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamayı söylemelerini, Allah'tan başka ilah olmadığını öğretmelerini, onların iman etmesi için ellerinden gelen çabayı göstermelerini ve evlat nimetine şükretmelerini söylemiştir.

Allah bu defa da evlatların, anne ve babalarına nasıl muamele etmesi gerektiğini beyan eder. **Hamelethu ummuhu vehnen alâ vehnin:** "Anası (hamileyken) zayıflık içinde (sıkıntı içinde) sıkıntı üstüne sıkıntı yaşayarak onu taşıdı." **Ve fisâluhu fî âmeyni:** "Onun sütten ayrılması (anasından ayrılması) iki sene içindedir." Allah burada evlada hitap eder. **Enişkurlî:** "Bana şükret." Şükrün, teşekkürün benim için olsun. **Ve li vâlideyke:** "Bir de annene babana (teşekkür et, şükret)." **İleyyel masîr:**[23] "Dönüşünüz banadır." Bana döneceksiniz ve bunun hesabını size sorarım; yani anne ve babanıza teşekkür edip etmediğinizin hesabını size sorarım.

Anneye, babaya neden teşekkür etmemiz gerekir?

Allah anne babaya teşekkür etmemizin sebebini zaten okuduğumuz ayette beyan etmiştir. Annemiz bizi zorluk içinde, sıkıntı içinde, zayıflık içinde taşıdı, öncelikle bunun için teşekkür etmemiz; yani nimete vesile oldukları için teşekkür etmemiz gerekir. Eğer onlara teşekkür etmezsek Allah bunun hesabını bize

[23] Lokmân /14

sorar ve "onlar şöyle yanlış yaptı, böyle eksik yaptı" demek de bizi bu hesaptan kurtarmaz, Allah bu mazereti bizden kabul etmez.

Ve in câhedâke alâ en tuşrike bî mâ leyse leke bihî ilmun: "Eğer onlar bilgin olmayan (bilgileri olmayan bir konuda) bir şeyi bana şirk koşman için seninle mücadele ederlerse." **Fe lâ tutı'humâ:** "İkisine de itaat etme." Yani senin rabbin benim. Onlar sana herhangi bir şeyi Allah'a şirk koşmanı söylerse ve bunun için de seninle mücadele ederlerse sen benim kulumsun, bu konuda onlara itaat etme, taviz verme.

Ve sâhibhumâ fîd dunyâ ma'rûfen: "Onlarla dünyada maruf üzere (bulunduğun duruma göre en güzel şekilde) arkadaşlık yap." Onlarla nazik şekilde konuş, muameleni böyle yap. Sana şirk koşmanı söylerlerse onlara bu konuda itaat etme; ama onlara en güzel, en nazik, en iyi şekilde davran, muamele et. Yoksa "işte, annem babam şöyle söyledi, kâfir oldu, bu yüzden onlara teşekkür etmeme, güzel bir şekilde muamele etmeme gerek yok" diyemezsin. Eğer böyle dersen ve böyle davranırsan Allah bunun hesabını sana sorar; çünkü okuduğumuz bir önceki ayette Allah dönüşünüz banadır ve bunun hesabını size sorarım" buyurmuştu.

Vettebi' sebîle men enâbe ileyye: "Bana dönmüş olanın yoluna uy." Bana dönmüş olanların, bana gelenlerin, yüzünü bana çevirenlerin, beni isteyenlerin yoluna uy; yani onlara tabi olma ama en güzel şekilde onlara muamele et; çünkü bana dönenler, beni isteyenler böyle yaparlar. **Summe ileyye merciukum:** "Sonra hepinizin dönüşü banadır." Huzurumda toplanacaksınız. **Fe unebbiukum bimâ kuntum ta'melûn:**[24] "O zaman neler yaptığınızı size haber veririm." Herkes dünyadayken "ben haklıyım, ben doğru yapıyorum" diyebilir; ama Allah kimin doğru, kimin yanlış yaptığını hesap günü bize haber verir.

[24] Lokmân /15

Hz. Lokman (a.s.)'ın nasihati devam eder.

Yâ buneyye innehâ in teku miskâle habbetin min hardalin: "Evladım (yavrucuğum)! (Haberin olsun ki) Yaptığın her ne olursa olsun o, hardal tanesi kadar da olsa (bir buğday tanesi kadar da olsa)." **Fe tekun fî sahratin:** "O, bir kayanın içinde de olsa." **Ev fîs semâvât:** "Ya da göklerde olsa." **Ev fîl ard:** "Ya da yerde olsa." **Ye'ti bihâllâh:** "Allah onu (karşına) getirir." Yaptığın her ne ise o bir hardal tanesi kadar da olsa, ister bir kayanın içinde, ister gökte, ister yerde olsun Allah onu mutlaka karşına getirir. **İnnellâhe latîfun habîr:**[25] "Allah latif ve habirdir." Evet, evlat nimetine şükretmek için kendi evladımıza bizim de böyle nasihat etmemiz gerekir.

Yâ buneyye: "Ey evladım!" **Ekımıs salâte:** "Namazı ikame et." **Ve'mur bil ma'rûf:** "Güzeli tavsiye et (anlat)." Güzele davet et, güzel olana davet et. **Venhe anil munker:** "Münkerden (kötülükten, yanlıştan da) nehyet." **Vasbir alâ mâ esâbek:** "Bir de sana isabet edene (her ne olursa olsun ona) sabret." Sana ağır gelen her şey senin için musibettir. Bu durumda nasıl bir musibetle, dedikoduyla, iftirayla, hastalıkla, yoklukla karşılaşırsan karşılaş ona sabret. **İnne zâlike min azmil umûr:**[26] "İşte bu azmedilmesi gereken büyük işlerdendir." Bu büyük iştir, bu çok önemli bir meseledir. Bunun için çaba gayret sarf etmen; yani azmetmen gerekir. Bu konuda azimli ol, böyle ol, böyle yap, dedi Allah.

Ayet devam eder. **Ve lâ tusa'ir haddeke lin nâs:** "İnsanlara karşı kibirlenme (böbürlenme, kendini şişirme)!" **Ve lâ temşi fîl ardı merahâ:** "Yolda yürürken öyle çalımla yürüme (böbürlenerek yürüme)!" Yani adam ol, insan ol, insan gibi yürü, doğal ol, kibirlenme. **İnnellâhe lâ yuhıbbu kulle muhtâlin fehûr:**[27] "Çünkü

[25] Lokmân /16
[26] Lokmân /17
[27] Lokmân /18

Allah böbürlenen (kibirlenen) kendisini beğenen hiç kimseyi sevmez." Allah çalım satan, böbürlenerek yürüyen, başkalarına karşı büyüklük taslayan hiç kimseyi sevmez; yani Allah'ın sevgisini kaybetme.

Vaksid fî meşyike: "Yürüyüşünde tabii ol (doğal ol)." **Vağdud min savtike:** "Sesini alçalt." Sesini tabii halde kullan, doğal ol, bağırma, sesini yükseltme. **İnne enkeral asvâti le savtul hamîr:**[28] "Muhakkak ki seslerin en çirkini eşeğin sesidir." Yani bağırıp çağırırsan eşek gibi olur, eşeğin durumuna düşersin. Hz. Lokman (a.s.) bu tavsiyelerini evlat nimetine şükretmek için yapıyor.

E lem terav ennellâhe sahhare lekum mâ fîs semâvâti ve mâ fîl ard: "Görmediniz mi (görmüyor musunuz, bakmıyor musunuz ki) Allah yerde, gökte, ikisi arasında ne varsa hepsini size musahhar kılmış (hepsini sizin emrinize vermiştir)." **Ve esbeğa aleykum niamehu zâhireten ve bâtıneten:** "Hem zahiri hem batini olarak üzerinize nimetlerini yağdırıyor." Eğer zahiri ve batini olarak nimetin yağdırıldığını görürsek şükrederiz. Eğer hayatımıza baktığımızda Allah'ın bizim için verdiği nimetleri görmezsek bu durumda "hani Allah benim için ne yapmış" deriz ve sadece sıkıntıyı görür, olmayanı görür, böylelikle nankörlük ederiz. Hâlbuki Allah nimetini zahiri ve batini olarak üzerimize yağdırır.

Ve minen nâsi men yucâdilu fîllâh: "Ama insanlardan öyle kimseler var ki Allah ile mücadele eder." Allah'a itiraz edip Allah ile mücadele eder. **Bi ğayri ilmin:** "İlmi olmadığı halde." Yani bilmeden, anlamadan, dinlemeden, anlamaya çalışmadan Allah'a "sen yanlış yaptın" deyip Allah ile mücadele eder. Böylelerinin mücadelesi şükürsüzlüğündendir; yani şükretmedikleri için "Allah yanlış yaptı, eksik yaptı, bana niye böyle yaptı" derler. **Ve lâ huden:** "Hidayetçisi olmadan." Hidayetçi, Mürşid-i kâmil

[28] Lokmân /19

demektir. Mürşidi, yol göstericisi olmadan. **Ve lâ kitâbin munîr:**[29] "Ya da nur saçan bir kitaba dayanmadan." Onların söylediği ne hidayetçinin sözüdür, ne ayettir, ne de onların Allah'tan olan herhangi bir ilmi vardır. Tabi ki böyle olunca Allah ile mücadele eder, dolayısıyla şükretmezler.

Evet, eşlerin ve evlatların birer nimet olduğunu söyledik ve evladın nasıl nimet olduğunu ayetlerden Hz. Lokman'ın nasihatleriyle öğrenmeye çalıştık. Şimdi de eşlerin, nimet oluşunu öğrenelim inşallah.

Eşlerin de birbirleri için Allah'a şükretmeleri gerekir; çünkü birbirleri için nimettirler ve birbirlerini tamamlarlar. Eğer birbirlerini nimet olarak görüp şükretmezlerse bu onlara azap olur. Biri diğerine; "sen böyle yaptın, şöyle yapmadın" der, öteki de; "sen de şöyle yaptın, şöyle düşündün, şöyle konuştun, şöyle yapmadın" derse birbirlerini Allah'tan bir nimet olarak görmedikleri ve şükretmedikleri için bu defa birbirlerine azap olurlar. Sanki çalışmışlar, kazanmışlar ve hak etmişler de Allah bu eşlik nimetini onlara bu sayede vermiş gibi düşünürler. Oysaki hangi nimet olursa olsun bu, Allah'ın ikramıdır. Bu yüzden Allah nimete şükretmeyenler için "azabım çok şiddetlidir; yani o nimeti sizden alırım, şiddetli bir azap görürsünüz" buyurmuştur. Zaten aynen böyle de olur.

Eşler birbiri için nasıl azap olur?

Mesela; iki kişi birbirini sevip evlenmiş ve birbirini nimet olarak görmüştür; ama daha sonra birbirini Allah'tan bir nimet olarak görmemeye bunun şükrünü eda etmemeye; yani birbirinin kıymetini, değerini bilmemeye başlarlar. Nimetin şükrünü eda etmeyince de bu nimeti kendilerinden örtmüş olurlar. Birbirlerine teşekkür etmeleri gerekirken birbirlerinin eksikliklerine bakıp; "niye şunu şöyle yapmadın, niye bu böyledir, niye bu yoktur"

[29] Lokmân /20

deyip nankörlük yapmaya başlarlar. Hatta öyle olur ki artık her ikisi de birbirleri için nimet olmaktan çıkıp zahmet olur. Nimete şükretmedikleri için de Allah bu nimeti onlardan alır ve aralarındaki sevgi biter.

Bu öyle bir hal alır ki adam artık eve gitmeyi, kadın da onun eve gelmesini istemez. İşte, nimet bitince böyle olur. Bu durum da şükretmedikleri için olmuştur. Sonra durup; "neden böyle oldu" derler. Yetmez, "ben şükretmediğim, nankörlük yaptığım için Allah bu nimeti benden aldı. Allah'ın azabı şiddetlidir, bu şiddetli azap nimete şükretmediğim içindir" demek yerine birbirlerini suçlamaya devam ederler.

Neden?

Çünkü imanları yoktur. Hâlâ küfürde, nankörlükte direnirler! Bunu anlayıp, tövbe ederek rablerine dönseler "hata bizim, yanlış bizim, eksik bizim, biz rabbimize şükredemedik. Bize ikram edilen nimeti görmedik, birbirimizin eksiğini, yanlışını görüp bütün güzelliklerimizi yok saydık" deseler Allah nimeti onlara geri verecek! Böyle yapmak yerine nefislerinden, şeytandan yana durmaya devam ederler, dolayısıyla azapları da şiddetlenmeye devam eder. Sonra bu öyle bir hal alır ki artık birbirlerine bakamazlar, birbirlerini görmek istemezler. Değil sevmek birbirlerini görmeye bile tahammül edemezler. Tabi bu arada çocuklar da manevi olarak yıpranır. Zaten böyle bir ailede çocuklar yetişemez.

Bu yüzden evladımızı da eşimizi de Allah'tan bir nimet olarak görüp şükrünü eda etmemiz gerekir. Bu şükrü, teşekkürü önce vesile olana etmemiz, sonra da Allah'a şükretmemiz gerekir.

Allah sözünü söylemiştir. Söylemeye de devam eder. Kim nasıl anlarsa anlasın, ister kabul etsin, ister etmesin, her zaman Allah'ın hükmü geçer. "Ben şöyle yaparım, böyle yaparım" demekle hiç kimsenin sözü geçmez. Bu kim olursa olsun hiç fark

etmez şükretmediği için ona nimet olan şey sonra ona azap olur. Aynı şey evlat için de geçerlidir. Evladımızı Allah'a bir kul olarak yetiştirmezsek ya dünyada ya ahirette ya da her ikisinde bize azap olur.

Mesela; çevrenizde görmüşsünüzdür, öyle anne babalar var ki yaşlanmıştır, dört beş tane de evladı vardır; ama her biri kendi işindedir, evlatlardan hiçbiri de dönüp onlara bakmaz. Hâlbuki onlar evlatları için birçok emek sarf etmiş, onları okutmuş, yememiş yedirmiş, içmemiş içirmiştir. Evlatları ise bayramdan bayrama bile onları zar zor sorar. Eğer onlar Allah'a bir kul olarak yetişselerdi, Allah'ı sevselerdi, Allah için sevselerdi, Allah'a şükredip anaya ve babaya teşekkür etmeleri gerektiğini bilselerdi böyle yapmazlardı. Anne babalar istedikleri kadar ah etsinler, bunu kendi elleriyle yapmışlardır.

Evet, Allah'ın Eş Şekur ismini öğreniyorduk. Allah'ın bizden nasıl bir şükür istediğini ayetlerle hep beraber anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

İllellezîne tâbû: "Ancak o kimseler ki tövbe eder (Allah'a döner)." **Ve aslehû:** "Kendini (durumunu) düzeltirse." **Va'tesamû billâh:** "Allah'a sarılırsa." Allah'ın ipine ve yoluna sarılmak farklı, Allah'a sarılmak farklıdır. **Ve ahlesû dînehum lillâh:** "Dinini sadece Allah'a halis kılarsa." Yani hayatı sadece Allah için olursa. **Fe ulâike meal mu'minîn:** "işte onlar mü'minlerle beraberdir." Mü'min olmuş değil bütün bu yanlışlardan sonra böyle yaparsa onlar da mü'minlerle, Allah'ı sevenlerle, Allah'a âşık olanlarla, hayatını Allah yolunda yaşayanlarla, sarf edenlerle beraber olur. **Ve sevfe yu'tillâhul mu'minîne ecran azîmâ:**[30] "Sonra Allah, mü'minlerin ecrini tam olarak verecek."

[30] Nisa /146

Mâ yef'alullâhu bi azâbikum: "Allah size neden azap etsin!" Allah soruyor; Allah'ın size azap etmesinde ne çıkarı vardır!

Öyleyse Allah'ın azap etmesinin sebebi nedir?

İn şekertum: "Eğer şükretseydiniz (şükrederseniz)." Yani çektiğiniz bütün azaplar şükretmeyip nankörlük yaptığınız içindir. **Ve amentum:** "Ve iman etseydiniz (iman ederseniz)." Şükrederseniz iman etmiş olursunuz, aynı şekilde şükretmezseniz iman etmiş olmazsınız. Eğer şükrederseniz, iman ederseniz Allah size neden azap etsin ki! Neden Allah'ın sizi nimetten mahrum bırakması size azap olsun ki! **Ve kânallâhu şâkiran alîmâ:**[31] "Allah şükredenleri bilir." Allah âlimdir, kimin şükrettiğini, şükredeceğini bilir, muameleyi de ona göre yapar.

Allah bir nimeti kuluna verecekse, o kul da şükürsüzlük yapıp nankörlük edecekse, dolayısıyla o nimet ona azap olacaksa Allah âlimdir, kulunu bundan korur; yani Allah sana bir şey vermediyse seni koruduğu için onu sana vermemiştir.

Ve mâ kâne li nefsin en temûte illâ bi iznillâhi kitâben mueccelâ: "Allah'ın izni olmadıkça hiç kimse için ölüm yoktur ve o bir kitapta yazılmıştır." Kim ölürse ve nasıl ölürse ölsün bu, Allah'ın izniyledir; yani onun vakti tamam olmuştur. **Ve men yurid sevâbed dunyâ nu'tihî minhâ:** "Her kim ki dünya ödülünü (sevabını, menfaatini, nimetini) isterse ona ondan veririz." **Ve men yurid sevâbel âhirati nu'tihî minhâ:** "Kim de ahiret ödülünü isterse ona da onu veririz." Yani Allah dünyayı isteyene ahireti vermez. Biri ahireti istediyse ve sözünde durduysa ona ahireti verir, dünyayı da üstüne ikram olsun diye verir. **Ve se neczîş şâkirîn:**[32] "İşte biz şakirleri (şükredenleri) böyle mükâfatlandırırız." Allah şükredenlere hem ahireti, hem de

[31] Nisa /147
[32] Âli İmran /145

üstüne dünyayı verip mükâfatlandırır; ama biri dünyayı isterse onun da ahiretten nasibi yoktur.

Ve lekad erselnâ mûsâ bi âyâtinâ: "Gerçek şu ki biz Musa'yı ayetlerimizle gönderdik." **En ahric kavmeke minez zulumâti ilân nûr:** "Kavmini karanlıklardan nura çıkarsın diye." Kavmini zulmetten, küfürden aydınlığa, nura çıkarsın diye. **Ve zekkirhum bi eyyâmillâh:** "Ve onlara Allah'ın günlerini zikret, hatırlat." Bu ayeti zahiri olarak anladığımızda "Allah'ın onlara olan ihsanını, onlar kurtulsun diye gösterdiği mucizeleri anlat" diye bir anlam çıkar. Mealde ve tefsirlerde de böyle yazar; ama Allah böyle söylememiştir. "Allah'ın günlerini hatırlat" demek onların Allah ile geçirdiği günlerini hatırlat demektir. "Onlar dünyaya gelmeden, Allah'ın huzurundayken Allah onlara; 'ben sizin rabbiniz değil miyim' dediğinde onların 'kâlu belâ şehidnâ' dediğini, onların Allah'a verdiği sözü, Allah'ın da onlara olan va'dini hatırlat." Ayet bu manaya gelir. **İnne fî zâlike le âyâtin li kulli sabbârin şekûr:**[33] "Muhakkak ki bunda çok sabreden ve çok şükreden kimseler için ayetler (ibretler, anlaşılması gereken hikmetler) vardır."

Allah bu ayette bütün insanlara hitap eder. **Zurriyyete men hamelnâ mea nûhin, innehu kâne âbden şekûrâ:**[34] "Ey Nuh'un zürriyetinden (gemide) taşıdıklarımız! Muhakkak ki o şükreden bir kuldu."

E lem tera ennel fulke tecrî fîl bahri bi ni'metillâh: "Allah'ın nimeti ve ikramıyla gemilerin denizin üzerinde akmasını görmedin mi?" **Li yuriyekum min âyâtih:** "Görmek isteyenler için (görenler için) bunlar Allah'ın ayetlerindendir." **İnne fî zâlike le âyâtin li kulli sabbârin şekûr:**[35] "Muhakkak ki bunda çok sabreden ve çok şükreden kullar için ayetler vardır."

[33] İbrâhîm /5
[34] İsrâ /3
[35] Lokmân /31

Allah, bu ayette Hz. Davut (a.s.) ve onun ehlinin durumunu anlatır. **Ya'melûne lehu mâ yeşâu min mehârîbe ve temâsîle ve cifânin kel cevâbi ve kudûrin râsiyâtin:** "(O emrinde olanlar) Onun için mihraplar, heykeller, havuzlar, sabit kazanlar (ve bunun dışında) her ne isterse yaparlardı." **İ'melû âle dâvûde şukrâ:** "Ey Davut hanedanı (ey Davut ailesi)! Şükretmek için çalışın." Demek ki çalışmak da, bir şeyi meydana getirmek de şükürmüş. **Ve kalîlun min ibâdiyeş şekûr:**[36] "Doğrusu şükreden kullarım pek azdır." Yani gerektiği yerde gerektiği gibi yapmak, çalışmak, yaptığını güzel yapmak, işin hakkını vermek şükürmüş; ama bununla beraber "şükreden kullarım pek azdır, işin hakkını veren de pek azdır" dedi Allah.

Ve yut'imûnet taâme alâ hubbihî miskînen ve yetîmen ve esîrâ:[37] "(Onlar) Yoksula, yetime, esire sevdiği ta'amdan yedirir." Sevdiklerinden seve seve yedirir, ikram ederler. **İnnemâ nut'imukum li vechillâh:** "(Derler ki) Biz sizi ancak Allah'ın vechi için doyuruyoruz." Allah'ın vechi, cemali için, Allah'ın rızası için size ikram ediyoruz. **Lâ nurîdu minkum cezâen ve lâ şukûrâ:**[38] "(Bunun karşılığında) Sizden bir ücret istemediğimiz gibi bir teşekkür de beklemiyoruz (derler)."

Demek ki mü'minler böyle yapıyormuş. Mü'minler; sevdiği nimetlerden yetimlere, fakirlere, yoksullara, miskinlere, esirlere seve seve ikram ederler. Bununla beraber "biz bunu sadece Allah rızası için, Allah'ın veçhi, cemali için yapıyoruz, yoksa bu yaptıklarımız için sizden ne bir karşılık, ne de bir teşekkür bekliyoruz" derler. Demek ki yaptığımıza karşılık teşekkür beklememiz Allah'ın vechi, cemali için olmaz; teşekkür için olur. Bu yüzden bir iyilik, bir ikram yaptığımızda onu unutmamız gerekir. Yaptığımız ikram karşılığında asla ne bir karşılık ne de bir

[36] Sebe /13
[37] İnsân /8
[38] İnsân /9

teşekkür beklemeliyiz. Öyle ki o teşekkürü bize Allah yapsın. Eğer teşekkürü karşıdan beklersek bu durumda Allah'tan teşekkür beklemeyelim.

İnnâ nehâfu min rabbinâ yevmen abûsen kamtarîrâ:[39] "Çünkü biz o suratsız kara günde rabbimizden korkarız (derler)." O Kıyamet gününde, dehşet gününde ondan korkarız. Onun için burada sizden bir karşılık ya da bir teşekkür beklemiyoruz. Bunları o gün bize faydası olsun, nur olsun, güzellik olsun, rabbimiz o gün yüzümüze baksın diye yapıyoruz, derler. Evet, Allah'ın vechini umanların durumu böyleymiş.

Devam edelim, **İn tekfurû fe innallâhe ganiyyun ankum:** "Eğer siz küfrederseniz (nankörlük yaparsanız) Allah sizden ğaniydir." Allah'ın size ihtiyacı yoktur, Allah size, sizin şükrünüze muhtaç değildir. Aynı şekilde Allah sizin nankörlüğünüzden de bir zarar görmez. **Ve lâ yerdâ li ibâdihil kufr:** "Ama (Allah) kullarının nankörlüğüne, küfrüne razı olmaz." **Ve in teşkurû yerdahu lekum:** "Eğer şükrederseniz o sizin için bundan (şükrünüzden) razı olur." Allah bundan dolayı sizden razı olur. **Ve lâ teziru vâziratun vizra uhrâ:** "Hiç kimse bir başkasının yükünü taşımaz, taşıyamaz." Hiç kimse kimsenin günahını çekmez, nankörlüğünün, küfrünün cezasını görmez.

Summe ilâ rabbikum merciukum: "Sonra dönüşünüz rabbinizedir." **Fe yunebbiukum bimâ kuntum ta'melûn:** "Neler yaptığınızı (nasıl yaptığınızı) size haber verecek." Rabbinize döndüğünüzde rabbiniz sizin nankörlük mü yaptığınızı, şükür mü ettiğinizi size haber verecek. **İnnehû alîmun bi zâtis sudûr:**[40] "Muhakkak ki o göğüslerde olanı bilir." Allah sizin neyi düşündüğünüzü, niyetinizin ne olduğunu bilir.

[39] İnsân /10
[40] Zumer /7

Bundan sonraki ayetler Hz. Musa (a.s.)'ın kavmine hitaptır. **Summe afevnâ ankum min ba'di zâlik:** "Bundan (yaptıklarınızdan) sonra sizi affettik." Sizi niye affettik? **Leallekum teşkurûn:**[41] "Umulur ki şükredersiniz (diye)."

Hz. Musa (a.s.) Tur Dağı'na gidince Hz. Musa (a.s.)'ın kavmi buzağıyı put edinip ona taptı. Hz. Musa (a.s.) Tur'dan dönünce levhalarla, Allah'ın ayetleriyle geldi ve Allah Hz. Musa (a.s.)'ın kavmine; "size kitap ve peygamber gönderdiğim, sizi ciddiye alıp muhatap aldığım, size vahyettiğim için bu nimetime şükredesiniz diye yaptıklarınızdan dolayı sizi affettim" buyurdu. Onlar buzağıya taptıkları halde Allah onları şükretmeleri için affetmiştir.

Hiç kimse nimete şükretmeden onu nimet olarak kabul etmiş olmaz. Mesela; Kur'an bizim için nimettir. O halde bu nimetten ne kadar istifade ettiğimize bakmamız gerekir. Baktığımızda Kur'an nimetinden istifade etmediğimizi görürüz. Hal böyleyken Kur'an nimetine nasıl teşekkür edeceğiz, bu durumda Kur'an'a şükredebilir miyiz? -Elbette ki edemeyiz.

Allah bu ayette Hz. Musa (a.s.)'ın kavminin Hz. Musa (a.s.)'a ne söylediklerini anlatır. **Ve iz kultum yâ mûsâ len nu'mine leke hattâ nerallâhe cehreh:** "Hani, ey Musa! Biz Allah'ı açıkça (yani baş gözüyle) görmedikçe sana iman etmeyiz, demiştiniz." Kavmi, Hz. Musa (a.s.)'a; "sen Tur Dağı'na gidiyor ve Allah ile konuşuyorsun, Allah da sana vahyediyor. Biz de Allah'ın bu vahyi nasıl yaptığını görmek, işitmek istiyoruz" derler. Hz. Musa (a.s.) da; "ya rabbi! Kavmim böyle söylüyor" deyince Allah ona; "o halde onlardan önde gelen yetmiş kişiyi seç, al getir" buyurur. Hz. Musa (a.s.) da Tur'a gideceği zaman kavmi içinden yetmiş kişiyi seçip oraya götürür ve orada bulunanların hepsi Allah'ın vahyine şahit olur; ama bu da onlara yetmez. Bu sefer Hz. Musa (a.s.)'a; "Bu vahyi yapanı bize göster" derler.

[41] Bakara /52

Onların böyle söylemesine karşılık Allah buyurur. **Fe ehazetkumus sâikatu ve entum tenzurûn:**[42] "Bir yıldırım (şimşek) sizi kapladı ve siz bakakaldınız." Allah perdeyi biraz aralayınca, Allah'ın nuru şimşek çakar gibi tecelli edince hepsi kalakaldı; yani hepsi o anda öldü.

Summe beasnâkum min ba'di mevtikum: "Ölümünüzden sonra sizi tekrar dirilttik." Bu tecelliyle karşı karşıya kalınca hepsi olduğu yerde, gözü açık şekilde bakakaldı. Hepsi o anda öldü. Allah da onlar öldükten sonra onları tekrar diriltti. Neden? **Leallekum teşkurûn:**[43] "Umulur ki şükredersiniz diye." Demek ki şükretmek iman etmekmiş, amel etmekmiş, mü'min olmakmış, müslüman olmakmış.

Mesela; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz geceleyin ayakları şişinceye, hatta morarıncaya kadar ibadet ederdi. Bir gün Hz. Aişe (r.a.) annemiz, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e;

-Ya Resulullah! Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını affetmedi mi? Öyleyse neden kendini bu kadar yoruyorsun? Kendini bu kadar yormasan olmaz mı, diye sorar.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-Ben rabbime şükreden bir kul olmayayım mı, buyurur.[44]

Allah'ın Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in geçmiş ve gelecek bütün günahlarını affettiği Fetih Suresi'nin başındaki ayetlerde geçer. Öyleyse ne yaparsak yapalım, hangi ibadeti yaparsak yapalım onu bir şükür mantığıyla yapmamız; yani onlarla Allah'a teşekkür etmemiz gerekir. Ne yaparsak yapalım, Allah'ın bize bir şeyleri vermesi için değil verdiklerine şükretmek için yapmamız gerekir.

[42] Bakara /55
[43] Bakara /56
[44] Buhari, Teheccüt, 6; Müslim, Kitabu Sıfati'l-Müsafirine ve Kasrihim 18

Allah, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e hitap eder. **İnnâ fetahnâ leke fethan mubînâ:** "Doğrusu biz sana apaçık bir fetih verdik." **Li yagfira lekallâhu mâ tekaddeme min zenbike ve mâ teahhare:** "Allah hem senin geçmiş günahlarını hem de gelecek günahlarını bağışlamak için (bu fethi sana verdi)." **Ve yutimme ni'metehu:** "Nimetini sana tamamlamak için." **Aleyke:** "Senin üzerine." **Ve yehdiyeke sırâtan mustekîmâ:**[45] "Seni sırat-el mustakime hidayet etmek için (bunu yaptı)."

Ve yansurekallâhu nasran azîzâ:[46] "Bir de Allah şerefli bir zafer verip sana yardım etti." Allah önce nefsine karşı, kendine karşı sana yardım etmişti. Bu durumda kendi nefsine karşı zafer bulan birine Allah fetih ihsan eder ve onun hem geçmiş hem de gelecek günahlarını affederek onu sırat-el mustakime hidayet eder. O artık sırat-el mustakimden çıkmaz, ayrılmaz ve her an şükreden bir kul olur.

Huvellezî enzeles sekînete fî kulûbil mu'minîn: "Mü'minlerin kalbine sekineti indiren odur (Allah'tır)." Sekineti neden indiriyor? **Li yezdâdû îmânen:** "İmanlarını artırmak için." Demek ki sekinet, gönüldeki imanı artırıyormuş. Bu, Allah'ın mü'minlerin kalbine indirdiği sekinettir. **Mea îmânihim:** "İmanlarıyla beraber (imanlarını artırsın diye)."

Sekinet; gönlün Allah ile sukûn bulması, mutmain olması, şükür halinde olması ve gönlün Allah'a karşı tevekkül halinde olması demektir ve sekinet bir nurdur.

Allah; "kulunun kalbine bu nuru indirir. İmanıyla beraber onun imanını artırır" buyurdu. Örnek vermek gerekirse "Allah" deyip Allah'ı zikrederken gönlümüze sekinet iner. Allah, bir de Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için; **"onların mallarından sadaka al ve onlara salat et, dua et; çünkü senin duan onlar için**

[45] Fetih /1-2
[46] Fetih /3

sekinettir"[47] buyurmuştur. Allah'ın resulü ümmetine, sahabesine dua edince Allah onun duası sayesinde gönüllere o sekinet nurunu indirir ve Allah bu nuru kimin kalbine indirirse onun imanını arttırır.

Ve lillâhi cunûdus semâvâti vel ard ve kânallâhu alîmen hakîmâ:[48] "Göklerin ve yerlerin orduları Allah'a aittir. Allah âlim ve hakimdir." Allah ne yaptığını bilir ve yaptığı her şeyi bir hikmetle yapar.

Li yudhilel mu'minîne vel mu'minâti cennâtin tecrî min tahtihâl enhâru hâlidîne fîhâ: "(Allah) Mü'min erkekleri ve mü'min kadınları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyar ve onlar orada ebedi kalırlar." **Ve yukeffira anhum seyyiâtihim:** "Bir de (Allah) onların seyyielerini (günahlarını, yanlışlarını) örter." Onları mağfiret edip hiç olmamış gibi onlara muamele eder. **Ve kâne zâlike indallâhi fevzen azîmâ:**[49] "Kesinlikle bu, Allah katındaki en büyük kurtuluştur." Allah'ın, birinin günahlarını örtüp onu cennete koyması onun için en büyük kurtuluştur.

Ve yuazzibel munâfikîne vel munâfikâti vel muşrikîne vel muşrikât: "(Allah) münafık erkeklere, münafık kadınlara, müşrik erkeklere, müşrik kadınlara azap eder." Neden azap eder? **Ez zânnîne billâhi zannes sev'i:** "Allah hakkında kötü zanda bulundukları için." Allah hakkında kötü zanda bulunup şükretmedikleri, Allah'ın Şekur olduğunu kabul etmedikleri ve Allah'ı şükre, teşekküre layık görmedikleri için Allah onlara azap eder.

Allah hakkında kötü zanda bulunanlar; müşrik erkekler, müşrik kadınlar, münafık erkekler ve münafık kadınlardır. Böyleleri ya açıkça Allah'a şirk koşar ya da "ben mü'minim,

[47] Tevbe /103
[48] Fetih /4
[49] Fetih /5

Müslümanım" der; ama kalbinde iman yoktur. İşte, bunlar münafıktır. Allah hakkında kötü zan beslemek olabilecek bir şey midir! Bu, Allah'ın gayretine dokunur.

Aleyhim dâiratus sev'i: "(Allah hakkındaki) Bu kötü düşünceleri kendi başlarına gelsin." Mademki onlar benim hakkımda su-i zanda bulundu, o halde ben de onlara öyle muamele ederim; yani onlara onların zannettiği gibi muamele ederim, dedi Allah. Peki, Allah onlara nasıl muamele eder? **Ve gadiballâhu aleyhim:** "Allah onlara gazap edecek." Onlar Allah'ın rahmetini, Allah'ın vedud ve kerim oluşunu, muhabbetiyle muamele edişini görmezden gelip yok saymıştır. **Ve leanehum:** "Ve (Allah) onlara lanet edecek." **Ve eadde lehum cehennem:** "Bir de onlara cehennemi hazırlamıştır." **Ve sâet masîr:**[50] "O ne kötü gidiş yeridir."

Kadın olsun, erkek olsun fark etmez "ben mü'minim, Müslümanım" diyenler Allah'a şükretmiyorsa münafıktır. Eğer küfrünü gizlemiyor, açıktan kâfirse o da zaten müşriktir. Bunlar Allah'a kötü zanda bulundukları için bu haldedir. Eğer biri Allah hakkında kötü zanda bulunursa Allah ona; "sen benim kulumsun, benim hakkımda nasıl kötü zanda bulunursun! Ben kendimi kitabımda tanıtmadım mı! Senin rabbin olduğumu, rahman, rahim, kerim, vedud ve vehhab olduğumu söylemedim mi! Sen bu düşündüğün vasfı, sıfatı bana nasıl yakıştırdın, nasıl yakıştırabiliyorsun? Nasıl benim için kötü zanda bulunabiliyorsun? Nasıl 'Allah yanlış yaptı, güzel yapmadı' diyor, nasıl 'senin yaptığını beğenmiyorum' diyorsun" demez mi?

İnsanın bunu diliyle söylemesi gerekmez birinin gönlünün Allah'ın yaptığından sıkılması münafıklık alametidir, münafıklıktır. Allah böyle yapanlara gazap eder, lanet eder. Ceza olarak da onlar

[50] Fetih /6

için cehennemi hazırlamıştır ve o ne kötü gidiş yeri, ne kötü varış yeridir.

Ve lillâhi cunûdus semâvâti vel ardi ve kânallâhu azîzen hakîmâ:[51] "Göklerin ve yerlerin orduları (emri, hükmü) Allah'a aittir. Allah aziz ve hakimdir." Bütün şeref Allah'a aittir. Allah'ın yaptığı her şeyde bir hikmeti, bir muradı vardır ve Allah size şeref ve izzet vermeyi dilemiştir.

Fe le nes'elennellezîne ursile ileyhim ve le nes'elennel murselîn:[52] "Kesinlikle resul gönderdiklerimize (kavme, ümmetlere) soracağız ve gönderdiğimiz resullere de soracağız." Allah resullerini de hesaba çekeceğini söylüyor.

Fe le nekussanne aleyhim bi ilmin ve mâ kunnâ gâibîn:[53] "Her şeyi (olup biten her ne varsa) mutlak bir ilimle onlara anlatacağız; çünkü biz her an onlarla beraberdik."

Vel veznu yevme izinil hakk, fe men sekulet mevâzînuhu fe ulâike humul muflihûn:[54] "O gün tartı haktır. Tartısı ağır gelenler arzularına erecek." **Ve men haffet mevâzînuhu fe ulâikellezîne hasirû enfusehum bimâ kânû bi âyâtinâ yazlimûn:**[55] "Tartısı hafif gelenler de ayetlerimize zulmettiklerinden dolayı (haksızlık ettiklerinden dolayı) kendi kendilerine yazık edenlerdir."

Ve lekad mekkennâkum fîl ardı ve cealnâ lekum fîhâ maâyiş, kalîlen mâ teşkurûn:[56] "Bir de and olsun ki sizi yeryüzünde yerleştirdik ve sizin için orada birçok geçim kaynakları yaptık. Doğrusu siz pek az şükrediyorsunuz."

[51] Fetih /7
[52] Araf /6
[53] Araf /7
[54] Araf /8
[55] Araf /9
[56] Araf /10

Ve le kad halaknâkum: "Gerçek şu ki sizi yarattık." **Summe savvernâkum:** "Sonra sizi tasvir ettik (size suret verdik)." **Summe kulnâ lil melâiketiscudû li âdem:** "Sonra meleklere; Âdem için secde edin, dedik." Dikkat edilirse Allah; Âdem'i yarattık demedi "sizi yarattık, size suret verdikten sonra da meleklere Âdem'e secde etmelerini söyledik" buyurdu. Bu; sen Âdem'sin, melekler sana secde etmiş, manasına gelir. **Fe secedû illâ iblîs, lem yekun mines sâcidîn:**[57] "İblis hariç hepsi secde ettiler. O, secde edenlerden olmadı." İblisin de secde etmesi gerekirdi; ama o secde etmedi. O halde sana secde etmesi gerekene tabi olma. O senin rabbin olmasın, dedi Allah.

Nasıl?

Kâle mâ meneake ellâ tescude iz emertuke: "(Allah, iblise) Buyurdu ki: Ben sana emretmişken seni secdeden men eden şey nedir." Neden secde etmedin? **Kâle ene hayrun minhu, halaktenî min nârin ve halaktehu min tîn:**[58] "Dedi ki: Ben ondan hayırlıyım. Beni ateşten onu çamurdan yaratmışsın." İblis; "ben insandan hayırlıyım, zahiri olarak ben ondan üstünüm" dedi.

Allah ne buyurdu?

Kâle fehbit minhâ fe mâ yekûnu leke en tetekebbere fîhâ fahruc inneke mines sâgirîn:[59] "(Allah) İn oradan, dedi. Orası senin kibirleneceğin (tekebbür olacağın) yer değildir. Çık oradan, sen aşağılık olanlardansın." Sen kendi kıymetini, değerini taşıyamayanlardan, şerefini kaybedenlerdensin. Demek ki birinin mevkisi ve makamı ne olursa olsun, kibirlenirse Allah ona "in aşağı" der.

Kâle enzırnî ilâ yevmi yub'asûn: "(İblis) Dedi ki: (İnsanların) Tekrar dirilecekleri güne kadar bana izin ver." **Kâle inneke minel**

[57] Araf /11
[58] Araf /12
[59] Araf /13

munzarîn: "(Allah) Buyurdu ki: Sen izin verilenlerdensin." Peki, iblis, insanların tekrar dirileceği güne kadar ne yapar? **Kâle fe bimâ agveytenî le ak'udenne lehum sırâtekel mustekîm:**[60] "Dedi ki: Beni iğvaya düşürdüğün için (beni saptırdığın için) ben de senin sırat-el mustakimin üzerinde oturacağım." **Summe le âtiyennehum min beyni eydîhim ve min halfihim ve an eymânihim ve an şemâilihim ve lâ tecidu ekserehum şâkirîn:**[61] "Onların önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından geleceğim. (Onları kandırmaya çalışacağım) ve sen onların çoğunu şükreder bulmayacaksın."

Bunun üzerine Allah; **Kâlehruc minhâ mez'ûmen medhûrâ:** "(Allah) Dedi ki: Yerilmiş ve kovulmuş olarak (rezil kepaze olmuş olarak) çık oradan." **Le men tebiake minhum:** "Onlardan her kim ki sana tabi olursa." Beniâdemden, insanlardan, meleklerin secde ettiği âdemlerden her kim ki sana uyarsa. **Le emleenne cehenneme minkum ecmaîn:**[62] "Sizi, hepinizi toptan cehenneme dolduracağım." Arkadaş olduğun, beraber olduğun kim varsa hepinizi cehenneme dolduracağım, buyurdu.

Neden?

Şükretmedikleri için. Demek ki şükürsüzlük; şeytana arkadaş olup ona tabi olmak, Allah hakkında su-i zanda, kötü düşüncede bulunmakmış. Allah, iblise; "secde et" diye buyurduğu halde o secde etmemiş, Allah'ın emri karşısında "beni ateşten, onu çamurdan yaratmışsın, dolayısıyla ben ondan hayırlıyım" deyip fikir beyan etmiş; yani ırkçılık yapmıştır. Bu yüzden ırkçılık yapan, "ben üstünüm" diyen ilk kişi iblistir. Buna rağmen iblis bir de Allah'a; "beni azdırmana, saptırmana karşılık" deyip sanki Allah onu saptırmış gibi Allah'a iftira atmıştır.

[60] Araf /14-16
[61] Araf /17
[62] Araf /18

Bu yüzden bilmemiz lazım ki ırkçılık yapıp "benim ırkım, dilim daha şerefli, daha değerli, daha üstündür" diyenler her kim olursa olsun iblisle aynı konuma düşer; çünkü üstünlük ırk ile değil takva iledir. Kim Allah'a yakınsa, Allah'ın hesabını yapıyor, Allah'a şükrediyorsa, iman etmişse üstün olan odur.

Sonra Allah Hz. Âdem (a.s.) ile iblisin kıssasını anlatır?

Allah, bu konuyu anlatırken; **"(Âdem'e) Ey Âdem! Sen ve eşin cennete yerleşin. Burada dilediğiniz yerden (dilediğiniz şeyleri) bol bol yiyin, her türlü nimetten istifade edin; ama şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz, buyurduk ama daha sonra şeytan onların ayağını kaydırdı (onları kandırdı)"**[63] buyurur.

İblis, Hz. Âdem (a.s.) ile Hz. Havva annemizi nasıl kandırdı?

Ve kâsemehumâ innî lekumâ le minen nâsıhîn: "(Şeytan) Onlara; ben size nasihat ediyorum (ben sizin iyiliğinizi istiyorum) diye yemin etti." Çünkü öncesinde onlara; "Allah size bu meyveden yemeyin buyurdu; ama eğer yerseniz ikiniz ya melek olursunuz ya da burada ebedi kalırsınız" dedi.

Ve kâle mâ nehâkumâ rabbukumâ an hâzihiş şecereti illâ en tekûnâ melekeyni ev tekûnâ minel hâlidîn: "Ve dedi ki: "Rabbiniz size bu ağacı ancak melek olmayasınız ya da (cennette) ebedî kalacaklardan olmayasınız diye yasakladı." **Ve kâsemehumâ innî lekumâ le minen nâsıhîn:**[64] "(Şeytan) Onlara; ben size nasihat ediyorum (ben sizin iyiliğinizi istiyorum) diye yemin etti."

Allah bu ayette iblisin ve ona tabi olan şeytanların bizi nasıl kandırmaya çalıştığını anlatır. Demek ki şeytanın arkadaşları bizi Allah'tan başka yere davet ederken; "ben senin dostunum, ben

[63] Bakara /35-36
[64] Araf /20-21

senin iyiliğini düşünüyorum, ben bunları senin için söylüyorum" deyip yemin ederler.

Mesela ne derler?

"Paran olmazsa değerin, kıymetin, şerefin olmaz. Ne kadar çok kazanırsan o kadar kıymetli, değerli, şerefli olursun" derler. Onlara "peki, Allah katındaki durumum ne olacak" diye sorduğunda ise "o önemli değil, sen onu bırak, insanlara bak" diye cevap verirler. Böyle söyleyenlerin hepsi en azgın, en azılı şeytanlardır. Bunlar iblisin, şeytanın vazifesini en kâmil manada yapanlardır.

Eğer biri; Allah'a âbd olmaya, Allah'ı sevmeye, ona itaat etmeye, teslim olmaya, Allah'a karşı edepli olmaya, şükretmeye, musibetlere, belalara sabretmeye, Allah'a tevekküle, güvenmeye, Allah'ın rahman, rahim, kerim oluşuna ve imana davet etmezse şeytanın vazifesini yapmış olur. Aynı şekilde Allah yokmuş gibi konuşursa, konuşurken Allah'ı unutursa, düşünürken, çalışırken, kazanırken, harcarken, insanlara muamele ederken Allah'ın hesabını yapmazsa şeytana arkadaş olmuştur, buna davet ederse de şeytanlaşmış demektir.

Hz. Âdem (a.s.) ile eşi o yasaklanan ağacın meyvesinden yediklerinde Allah; **E lem enhekumâ an tilkumeş şecereti:** "Ben size bu ağaca yaklaşmayın demedim mi"[65] buyurdu. Bunun üzerine Hz. Âdem (a.s.) ile Havva annemiz şöyle dediler; **Kâlâ rabbenâ zalemnâ enfusenâ:** "İkisi dedi ki: Rabbimiz! Biz kendimize (nefsimize) zulmettik." İblis, Allah'a; "beni azdırmana karşılık" diyerek Allah'ın kendisini azdırdığını söylemiş ve kendi günahını, yanlışını Allah'ın üstüne atmış; ama Hz. Âdem (a.s.) ile Hz. Havva annemiz yanlışlarını Allah'a atmamış tam tersine yanlış yaptıklarını kabul edip; "biz nefsimize zulmettik" demişlerdi.

[65] Araf /22

Ve in lem tagfirlenâ ve terhamnâ: "Eğer sen bize mağfiret etmez ve rahmet etmezsen." **Le nekûnenne minel hâsirîn:**[66] "Biz hüsrana uğrayanlardan oluruz." Onlar; "bizi mağfiret et, bize rahmet et" dediler, Allah da onların günahlarını mağfiret etti. Bu yüzden hangi günahı işlersek işleyelim, hangi yanlışı yaparsak yapalım, "Allah böyle istedi, Allah dilemeseydi ben bunu yapamazdım" demeyelim. Böyle söylersek iblisin söylediğini söylemiş olur, dolayısıyla müşrik oluruz; çünkü Allah ayet-i kerimede müşrikleri anlatırken; **"müşrikler dediler ki: Allah dilemeseydi, ne biz, ne de atalarımız Allah'a şirk koşmazdık**"[67] buyurmuştur.

Eğer bir yanlış yaptıysak o yanlışımızın cezasını, sorumluluğunu üstlenerek Hz. Âdem (a.s.) gibi; "ben yanlış yaptım ya rabbi" deyip kul olmamız lazım. Eğer "yok, Allah yaptı, başka suçlular var, şunlar sebep oldu" dersek iblisin durumuna düşeriz; yani Allah'ın rahmetinden mahrum kalırız. Bu çok önemli bir meseledir; çünkü bu genel olarak yapılan bir hatadır.

Yanlışımız, günahımız, suçumuz ne olursa olsun onları kabul edip rabbimize boynumuzu bükmemiz, Hz. Âdem (a.s.) ile Havva annemizin söylediği gibi; "ya rabbi! Biz nefsimize zulmettik. Sen bize mağfiret etmez, rahmet etmezsen biz hüsrana uğrayanlardan oluruz" dememiz gerekir.

Bir de herhangi bir yere gittiğimizde veya herhangi bir yerde bulunduğumuzda Allah'ın o yerden razı olup olmadığına bakmamız lazım. Eğer Allah gittiğimiz yerden razıysa, orada Allah zikrediliyor, Allah'ın ayetleri okunuyorsa bu durumda Allah oraya rahmetini saçar.

Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

[66] Araf /23
[67] Nahl /35

"Bir yerde Allah zikrediliyor, Allah'ın ayetleri okunuyorsa melekler oradaki yere kanatlarını serip 'buradakiler kanatlarımıza bassın, kanatlarımız onların ayaklarının tozuyla şereflensin' deyip onları çepeçevre kuşatırlar. Allah da rahmetini, sekinetini oraya indirir, oraya rahmet nazarıyla nazar eder"[68] buyurur.

Bu açıdan baktığımızda bu sohbette aslında sizi Allah'ın rahmetinin içinde biraz fazla tuttuk. Böylelikle Allah'ın ikramına biraz daha vesile olduk. Siz de bizim için aynen böyle ikrama vesile oldunuz. Bu durumda size şükretmem lazım. Bu yüzden size "hakkınızı helal edin" demiyorum. Buna vesile olduğunuz için size teşekkür ediyorum, siz de bize teşekkür edin.[69]

Evet, Allah'ın Şekur ismini anlamaya, Allah'ın bizden nasıl bir şükür halinde olmamızı istediğini öğrenmeye çalıştık. Esmau'l Husna'dan her defasında bir isim anlatacağımız için zaman sıkıntısından dolayı şükürle ilgili bütün ayetleri okuyamadık. Kardeşlerimizin bu sohbet üzerinde tefekkür edip ayetleri gönüllerinde açmaları gerekir. Öyle yaparlarsa inşallah şükür konusunu ve Allah'ın Eş Şekur ismini daha detaylı şekilde anlamış, öğrenmiş olurlar.

Allah bizi şükredenlerden eylesin, kendisine karşı nankörlük yapanlardan, kendisi hakkında su-i zanda bulunanlardan eylemesin. Allah bizi su-i zanda bulunan müşrik erkeklerden, müşrik kadınlardan, münafık erkeklerden, münafık kadınlardan eylemesin. Allah bizi gazabından, lanetinden muhafaza eylesin. Bunun için bizi şükreden, şükrün, nimetin karşılığını veren kullarından eylesin. Allah'ın verdiği nimetleri razı olacağı şekilde, razı olduğu yerde kullanan, harcayan kullarından eylesin. Allah

[68] Müslim, Zikir, 38

[69] Pir Muhammed Hüseyin (r.a.) Hazretleri El Esmau'l Husna sohbetlerini dergâh mescidinde yapmıştır. Şükür konusu uzun sürdüğü için gece geç saatlere kadar devam etmiştir. Bu yüzden Pir Muhammed Hüseyin (r.a.) Hazretleri bu sözü geç saatlere kadar kendisini dinleyen dervişlerine ve misafirlere söylemiştir.

bizi hem dünyada hem de huzurunda hesaba çekerken mahcup eylemesin. Allah bizi razı olduğu, sevdiği kullarından eylesin. Kıyamet günü bizi huzura alırken bir dost gibi, bir sevgili gibi huzura aldığı kullarından eylesin.

Allah hepinizden razı olsun.

EL HALİM

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Allah'ı nüzul sırasına göre El Esmau'l Husnası'ndan, Allah'ın kendini Kur'an'da tanıttığı gibi tanımaya, nasıl halife olacağımızı, âbd olacağımızı öğrenmeye çalışıyoruz. Geçen sohbetimizde Allah'ın Eş Şekur ismini ve nasıl şükretmemiz gerektiğini anlamaya çalışmıştık bu sohbetimizde de hep beraber Allah'ın Halim ismini anlamaya çalışacağız inşallah.

Aslında Allah'ın isimlerini öğrenirken bu isimlerin üzerimizde nasıl tecelli ettiğini; yani Allah'ın güzelliğinin üzerimizde nasıl tecelli ettiğini, Allah ile nasıl güzelleşeceğimizi anlamaya çalışıyoruz. Esmau'l Husna'yı anlamaktan gaye budur.

En güzel isimler Allah'ındır.[1] O halde insan da Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak Allah ile güzel olmalıdır. İnsan, Allah'ın isimleriyle ne kadar isimlenirse Allah ile o kadar güzelleşir, Esmau'l Husna'ya bürünür ve Allah'ın isimleri onda o kadar tecelli eder. Bununla beraber Allah'a o nispette yakın, Allah'ın sevgisine de o nispette layık olur.

Din denince, iman denince öncelikle bizi yaratan rabbimizi anlayıp Allah'ın hakkını teslim etmemiz gerekir. Allah ayet-i kerimede; **"onlar Allah'ın hakkını takdir edemediler"**[2] buyurur. Allah'ın hakkını takdir edemeyenler Allah'ı gönlünde layık olduğu yere koyamaz ve kaybederler. Biri, Allah'ı isimlerinden, Esmau'l

[1] Araf /180
[2] Zümer /67, Hac /74, En'âm /91

Husna'sından tanımazsa Allah'ı gönlünde layık olduğu yere koyamaz, dolayısıyla Allah'ın kendisinden istediği gibi iman etmiş olmaz ve Allah'ın hakkını takdir edemez, teslim edemez.

Allah'a iman ederken imanımız Allah'ı tanıdığımız kadardır. Allah'ı ne kadar tanırsak imanımız da o kadar olur. Allah ayet-i kerimede; **"Allah'tan layıkıyla ancak âlim kulları haşyet duyar"**[3] buyurmuştur. Haşyet; huşu, büyüğün büyüklüğünden dolayı kendisine duyulan saygı ve bu haşyetden dolayı tüylerin diken diken olması demektir. Kul ne kadar âlimse, Allah'ı ne kadar biliyor ve tanıyorsa Allah'tan o nispette haşyet duyar ve o nispette de imanı vardır. Âlimler de imanları nispetinde Allah'ı bildikleri, tanıdıkları için Allah'tan böyle haşyet duyarlar, dolayısıyla "Allah" deyince kalpleri ürperir.

Âlim birinin; Allah'ı bilen birinin "Allah" demesiyle, Allah'ı bilmeyen, tanımayan birinin "Allah" demesi bir olmaz. Herkes "Allah" derken kendi gönlündeki rabbini zikreder. Dolayısıyla her birimiz "Allah" dediğimizde gönlümüzde Allah bilgisi ne kadarsa, Allah'ı ne kadar biliyor, tanıyorsak onu o kadar zikretmiş oluruz. Oysaki Allah'ı âlimler; yani bilenler, öğrenmişler, esmayı talim etmiş olanlar layıkıyla zikreder ve ondan haşyet duyar.

Allah ayet-i kerimede **Ve alleme âdemel esmâe kullehâ:**[4] "(Allah) Âdem'e (insana) bütün isimleri talim etti" buyurmuştur. Bu talim şu anda da devam eder. Allah her insana bir çekirdek mesabesinde öz olarak esmanın marifetini, ilmini vermiştir; ama bu çekirdeğin insanda büyümesi gerekir. Bu yüzden herkesin Allah'ın talim ettiği o esmayı kemale erdirmeye çalışması, o esma ile büyüyüp onu üzerinde göstermesi lazım. Bunlar Allah'ın isimleridir. Kul esma bilgisine ne kadar sahip olursa bu isimleri o kadar büyütebilir, o kadar onu sevebilir, o kadar onunla kemale

[3] Fâtır /28
[4] Bakara /31

erip Hz. İnsan olabilir. Zaten dinden, İslam'dan, imandan gaye budur, yoksa İslam bir takım emirlerden ibaret değildir.

Allah'ın emrettiği her şey imanı kemale erdirmek içindir. İmanın kemale erebilmesi için de önce marifet; yani Allah bilgisi gerekir. Allah'ın ilk emri "oku" dur. Bu yüzden okumadan, anlamadan iman olmaz. Cahilin imanı, aynı şekilde sofisi olmaz. Biri cahilse o çok tehlikeli biridir ve en büyük zulmü önce kendisine yapar.

Unutmamamız lazım ki cahil bir şey bilmeyen demek değildir. Cahil; kendini bilmeyen, tanımayan, rabbini tanımayan demektir. Biri her türlü bilgiye sahip olsa, hatta on tane diploması bile olsa; ama kendini ve rabbini bilmiyorsa o kara cahildir. Bir de tam ters şekilde biri hiçbir şey bilmese, okuma, yazması dahi olmasa; ama rabbini biliyor ve tanıyorsa, rabbinden haşyet duyuyorsa o âlimdir. Bunu Allah söylüyor. Bu nedenle eğer haşyetimiz yoksa bilelim ki âlim değiliz, Allah da bize "âlim" demez.

Evet, bu sohbetimizde hep beraber Allah'ın Halim ismini anlamaya çalışacağız inşallah. Allah halimdir ve ayet-i kerimelerde; **"Allah ğafurun halimdir."**[5] **"Allah halimul ğafurdur"**[6] **"Allah alimun halimdir."**[7] **"Allah ganiyyun halimdir"**[8] buyurmuştur. Allah'ın halim oluşunu anlamaya çalışırken bütün bu ayetleri tek tek inceleyeceğiz inşallah.

Halim; hoşgörülü, müsamahakâr, yanlışa, hataya, kusura müsamaha gösteren, kızdığında hemen ceza vermeyen, bununla beraber biri cezayı hak etse bile ona ceza vermede acele etmeyen demektir. Bu isim Allah'a ait olunca; onun hilmi, yumuşaklığı,

[5] Âli İmran /155, Mâide /101
[6] İsrâ /44, Fâtır /41
[7] Hac /59
[8] Bakara /263

hoşgörüsü, müsamahası, kulları hemen cezalandırmaması rahmetinden ve muhabbetinden dolayıdır, manasına gelir.

İnsan da halim olabilir. Zaten Allah Halim ismini peygamberleri için de kullanmıştır. Mesela Hz. İbrahim (a.s.) için iki sefer[9] Hz. İsmail (a.s.) [10] ve Hz. Şuayb (a.s.)[11] için de birer defa bu ismi kullanmıştır.

İnsan yumuşak davranabilir, hoşgörülü olabilir, müsamaha gösterebilir; ama bunları yaparken sıkıntı duyabilir; çünkü Halim isminin kök manası ağırlık, ağırlığı taşıyan demektir. Arapçadaki bir kelimenin kök manasını anlayabilmek için o kelimenin harflerinin yeri değiştirilir ve oluşturulan kelimelerin her birinin hangi manaya geldiğine bakılır. O harflerle oluşturulan kelimelerin hepsi genel itibariyle hangi manaya geliyorsa o kelimenin öz manası odur. Arapçada buna "iştikak" denir. Halim kelimesinin de iştikakına baktığımızda özetle; yük taşıyan, yükü yüklenen, ağırlığı yüklenen ve ağırlık manalarına geldiğini görürüz. Bu durumda halim olmak; yükü taşımak, yükü yüklenmek, yükü yüklenmeyi kabul etmek, yani fedakârlık yapmak demektir.

Biri halimse, Allah'ın kullarına karşı o hilmi, yumuşaklığı, hoşgörüyü, musamahayı, affetmeyi gösterirken elbette ki bir yükü de yüklenmiştir. Bunu Allah için yaparsa bu durumda Allah'ın kendisine yüklediği yükü yüklenmiş olur. Mesela Allah ayet-i kerimede; **"biz emaneti göklere, yerlere, dağlara yükledik, onlar yüklenmekten çekindi; ama insan bunu yüklenmekten çekinmedi"**[12] buyurmuştur. Eğer kul halimse ve bu hilmi de Allah için gösteriyorsa o halde emaneti yüklenmiş, emanetin hakkını veriyor demektir.

[9] Tevbe /114, Hud /75
[10] Saffât /101
[11] Hûd /87
[12] Ahzâb /72

Haml ya da hamile yükü yüklenen demektir, kadın hamile olunca çocuğun yükünü yüklenir. Hamal demek de yükü taşıyan demektir. Ayet-i kerimede geçtiği gibi ise; **Şedidul mihal:**[13] "İnce, hassas, inceden inceye hesap yapan" manasına gelir. Hulm ise buluğa erenler için kullanılır ve sorumluluğu yüklendi, buluğa erdi; yani kulluğun sorumluluğunu yüklendi manasına gelir.

Halim olmak kısaca Allah'ın, kuluna yüklediği sorumluluğu yüklenmek ve kendisini halife yapan Allah'ın kendisine nefhettiği ruhun sorumluluğunu yüklenip hakkını vermek demektir. Eğer Allah'ın Halim ismi olmasaydı hiç kimse için kurtuluş olmazdı.

Diyelim ki bir kul merhamet sahibi olsa, rahim olsa, kerim olsa, afuvv olsa; ama halim olmasa bu isimler onun üzerinde nasıl tecelli eder?

Eğer kul kerimse; ama onda Halim ismi tecelli etmemişse, o kul hoşgörülü, müsamahakâr, affedici değilse ikram eder fakat hoşgörü göstermez. Bir de "sana ikram ettim" deyip ikram ettiği kişiye kızar, onu küçük düşürüp rencide eder. Kerim, Allah'ın ismidir. Eğer Allah'ın Kerim ismi birinde Halim ismiyle beraber tecelli etmezse o kişi tek kelimeyle ikram ettiğini onun başına kakar. Bu durumda bu onun için güzellik olmaz.

Peki, ne olur?

Allah ayet-i kerimede; **"peşinden eziyet gelen bir sadakadansa güler bir yüz, tatlı iki kelime ondan daha hayırlıdır"**[14] buyurmuştur. Bu durumda onun için güzellik olmak yerine yaptığı ona eziyet olur, dolayısıyla yaptığı şer haline gelir. Allah da "böyle yapacaksan ikram etme, kerimliğini gösterme" buyurmuştur; çünkü hiç yapmaması peşinden bir eziyetin gelmesinden daha hayırlıdır. İşte, kul kerim olduğu için ikram

[13] Ra'd /13
[14] Bakara /263

etmiş; ama halim olmadığı için o ikramı karşısındakinin başına kakarak ona eziyet etmiştir.

Bir de diyelim ki biri rahimdir. Mesela bütün analar merhametlidir, hepsinin gönlü evlatlarına karşı merhametle doludur, bu yüzden 36 ve daha fazla çocuğa bakacak kadar rahmete sahiptir; ama baktığımızda öyle anneler var ki gönlü evladına karşı rahmetle dolu olduğu halde kendi çocuğuna davranırken ona şiddet uygular, onu döver, kızar, beddua eder. Anneler kendi çocuklarına beddua ederken bile gönülleri rahmet doludur; ama onların bu rahmetleri çocuklarına şiddet uygulamalarına, beddua etmelerine mani olmaz. Bunun sebebi; Allah'ın Halim isminin üzerlerinde tecelli etmemesinden kaynaklanır. Bu yüzden annelere Allah'ın Rahim isminin yanında bir de Halim isminin tecelli etmesi gerekir.

Evet, Allah'ın Halim isminden mahrum olan anneler çocuklarına beddua eder. Eğer beddualarını tutarsa yine en çok onlar üzülür; çünkü çocuklarına karşı rahimdirler, merhametlidirler. Buna rağmen kendilerini çocuklarına kızmaktan, beddua etmekten alıkoyamazlar. Bunun yanlış olduğunu da bilir; ama Allah'ın Halim ismi üzerlerinde tecelli etmediğinden dolayı bunu yapmaya devam ederler.

Allah'ın bütün isimleri bir kulda tecelli etmedikçe o kul Hz. İnsan olmaz. Peki, ne olur? -Bir hilkat garibesi olur; yani ona baktığında ne olduğunu anlayamazsın.

Allah'a âbd olmayı, dost olmayı, halife olmayı kabul eden herkesin üzerinde bütün isimlerin en azından bir parça tecelli etmesi gerekir. Eğer isimler birinde tam olarak tecelli ederse işte o kişi kâmil insan, Hz. İnsan olur.

Allah'ın Rahim isminin tecelli edip de Halim isminin tecelli etmediği biri nasıl ki merhamet ettiği halde kızıyorsa bu aynı şekilde Afuvv, Ğafur, Ğaffar ve Tevvab isimleri için de geçerlidir.

Biri halim olmasa da karşısındakini affeder; ama ona "seni affettim artık gözüme görünme" deyip onu kırar, rencide eder. Bu, Allah'ın Halim isminin Afuvv, Ğafur, Ğaffar ve Tevvab isimleriyle beraber tecelli etmemesinden dolayıdır.

Allah'ın Halim isminin tecellisi, onun rahmeti ve muhabbetiyle beraber tecelli eder. Allah ğafur, vedud ve ilah olduğu için halimdir. Kuluna muamele ederken kulu bin türlü hata yapsa da "ya rabbi! Sana döndüm" dediğinde Allah ona Halim ismiyle tecelli eder. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; "Allah ğafur ve halimdir"[15] buyurur; yani Allah mağfiret eder, bununla beraber kuluna yumuşak davranır, müsamaha gösterir, ona "niye böyle yaptın" diyerek hatasını yüzüne vurmaz, hatasını olmamış gibi siler.

Allah'ın Halim ismini anlamak çok önemli bir meseledir. Birinde Allah'ın Halim ismi tecelli ederse o kişi güzel ahlaklı olur. Mesela Araplarda; "halim insan nerdeyse nebi olacak" diye bir atasözü vardır; yani Araplar Allah'ın Halim isminin tecelli ettiği bir kul için "halim insan, nebi gibidir" demişlerdir; çünkü nebiler halimdir. Başka bir atasözünde de; "halim olanlar güzel ahlakın efendileridir" diye bir tabir kullanmışlardır. Allah'ın Halim isminin tecelli ettiği bir kul hem güzel ahlaklıdır hem de onların efendisidir. İşte, Allah'ın Halim ismi bu kadar önemlidir.

Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"güzel ahlaklı olanlar gece sabaha kadar ibadet, gündüz oruçlu sevabı alır."*[16] Aynı şekilde *"sizin Allah'a en sevgili olanınız ahlakça en güzel olanınızdır"*[17] buyurmuştur. Demek ki Allah'ın Halim ismi bize Allah'ın sevgisini kazandırıyor, bizi Allah'a sevgili yapıyormuş.

[15] Âli İmran /155
[16] Ebû Dâvûd, Edeb 7; Tirmizî, Birr 62
[17] Ravi: Hz. Enes (r.a.), Ramuz el-Hadis, S. 17, 8

EL HALİM

Allah'ın Halim ismi nüzul sırasına göre otuz ikinci sıradadır; yani şimdiye kadar otuz bir tane ismi hep beraber anlamaya çalıştık.

Şimdi de Allah'ın Halim isminin hangi isimlerle beraber nasıl tecelli ettiğini öğrenelim.

Allah'ın Halim ismi bütün isimlerde tecelli eder. Mesela; Allah, Rahim ismiyle tecelli ederken Halim ismiyle beraber tecelli eder. Yani kulunu hem affeder, hem ona hoşgörü gösterir, hem müsamaha edip hatasını, kusurunu yüzüne vurmaz, ona hiç yanlışı olmamış gibi muamele eder, hem de onu sever. Ona; "bu yanlışı yaptın, seni sevmiyorum" deyip katından kovmaz, onda kıymetinden, değerinden herhangi bir şeyi eksiltmez. Allah, Rahman ismi ve Halim ismiyle beraber tecelli ettiği için kuluna böyle bir muamele de bulunur. Allah'ın affetmesi ayrı, böyle muamele etmesi ayrıdır. Bu yüzden Allah'ın bütün isimlerinde Halim ismi tecelli eder ve Halim ismi hep tecelli edilen isimlerin önünde gelir. Allah'ın bir ismi tecelli ederken önce Halim ismi tecelli eder, dolayısıyla Allah, kuluna yumuşak davranır. Bununla ilgili olarak Allah ayet-i kerimelerde; **"Allah ğafur ve halimdir."**[18] **"Allah halim ve ğafurdur"**[19] buyurmuştur.

Bütün mesele; kulun, rabbini kendisinden razı etmesidir. Kulun, Allah'ın güzelliğini kendi üzerinde gösterebilmesi için önce Allah'ın isimlerini bilmesi, sonra o isimleri sevmesi, son olarak da Allah'ı o isimlerle sevmesi gerekir. Kul, Allah'ı hangi ismiyle severse o isim kulda tecelli eder, dolayısıyla kul o isme iman etmiş olur. Yoksa iman etmemiştir. Örnek vermek gerekirse; biri halim olmayı ve halim olanı sevmezse Allah'ın halim ismine iman etmemiş olur. Bu yüzden insanın önce iman etmesi; yani bu ismi önce sevmesi gerekir. Halim ismini severse bu isim onun gönlünde

[18] Âli İmran /155, Mâide /101, Bakara /225
[19] İsrâ /44, Fâtır /41

tecelli eder; ama tek başına tecelli etmez, mutlaka başka bir isimle beraber tecelli eder. Herkesin bunu iyi anlaması gerekir.

Allah'ın isimlerini zahiri bilgi olarak öğrenebiliriz; ama Allah'ın bir âdeti vardır ve her şeyi bir sebeple, bir vesileyle yaratır. Bu yüzden Allah'ın, isimlerini nasıl ikram ettiğini ve bu isimlerin kulda nasıl tecelli ettiğini öğrenmemiz gerekir.

Kulun mutlaka bu isimlere sahip olan birinin gönlünden bu isimleri alması lazım. Mesela; halim olan birinin hilmini görüp ondan hilmi alması gerekir; çünkü Halim isminin nuru onun gönlünden tecelli etmiş, o da Halim ismiyle kendisine muamele etmiştir. Böyle olunca Allah'ın Halim isminin tecellisi, nuru o hilm sahibinin gönlünden onun gönlüne de tecelli eder. Böylelikle o kulun üzerinden Allah'ın Halim ismini sever, iman eder ve bu ismin tecellisini alarak onunla beraber halim olur. Allah'ın âdeti böyledir.

Bütün sahabe bu ismi Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den, peygamberlere tabi olanlar da kendi peygamberlerinin üzerinden almıştır. Aynı şekilde kıyamete kadar da peygamber varislerinden bu ve diğer isimler bu şekilde alınmaya devam eder. Eğer Allah'ın âdeti böyle olmasına rağmen birileri kibirlenip "işte ben okudum, öğrendim" derse ona "haydi o zaman kitaptan okuyup anlamakla oluyorsa bu ismi üzerinde taşı" demek lazım. Zaten mahrum olduğumuz şey; Allah'ın isimleridir ve üstüne üstlük kendimizi bu konuda ihtiyaçsız görürüz. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"onlar kendini müstağni görür (ihtiyaçsız görür, benim ihtiyacım yok der)"**[20] buyurmuştur.

İnsanın kendini peygambere, dolayısıyla peygamber varislerine karşı ihtiyaçsız görmesi müşriklerin zihniyetidir; çünkü müşrikler de aynısını Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e söylemiştir. Aynı şekilde peygamberlerin karşısında duranlar da kendilerini

[20] Alak /7

onlara karşı ihtiyaçsız görmüş ve büyüklendikleri için onları kabul etmemiştir. Allah müşriklerin bu halini anlatırken; **"müşrikler dediler ki: Bir beşer mi bizim hidayetimize sebep olacak (vesile olacak)"**[21] buyurur. Allah da onların bu sözünün üzerine ayetlerinde mana itibariyle "evet, bir beşer hidayetinize vesile olacak" buyurmuştur. Bu yüzden Allah; **"de ki: Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin"**[22] buyurmuştur.

Allah isimlerini ve hidayetini peygamberinin ve peygamber varislerinin üzerinden ikram eder; çünkü Allah'ı isimleriyle, Esmau'l Husna'sıyla sevmek gerekir. Bu durumda Allah'ı seviyorsan Allah'ın da seni sevmesi için resulüne tabi olman gerekir. Tabi olmak kuru kuruya "işte, ben onu kabul ettim" demek değildir; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz gibi olmaya, onun ahlakına bürünmeye çalışmak demektir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim. Din güzel ahlaktır"*[23] buyurmuştur. Demek ki din deyince güzel ahlakı anlamak gerekiyormuş. Allah'ın resulü dini böyle öğretmiştir. Güzel ahlakı en kâmil manada üzerinde gösteren kişi de yine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir; çünkü Allah ayet-i kerimede onun için; **"sen azim bir ahlak üzeresin"**[24] buyurmuştur. O halde güzel ahlakı anlamadıysan dini, İslam'ı, imanı anlaman mümkün değildir. İlk önce seni yaratan rabbini anlayıp ona hakkını teslim etmen; yani "sen benim güzeller güzeli rabbimsin" deyip onu isimleriyle övmen, ona hamd etmen, onu tesbih ve tekbir etmen gerekir.

Eğer Allah'a isimleriyle iman etmezsen kendi gönlünde bir ilah hayal etmiş olursun ve o haşa Allah olmaz, senin kendi

[21] Teğabûn /6
[22] Âli İmran /31
[23] Muvatta, Hüsnü'l-Hulk, 8; Ahmed B. Hanbel 2 /381; Gazali, İhya, 3 /50
[24] Kalem /4

kendine vehmettiğin putun olmuş olur. Kendin vehmettiğin o puta "Allah" diyemezsin, Allah bunu kabul etmez. Allah kendini kendi kitabında tanıtmış ve "ben hamidim, kerimim, afuvvum, rahmanım, rahimim" demiştir. Bununla beraber bunu sadece söylememiş aynı zamanda söylerken nasıl halim, kerim ve afuvv olduğunu da beyan etmiştir. Bu yüzden iman etmek için Allah'ı onun kendini tanıttığı gibi tanıman, kabul etmen, bu yetmez, bir de onun yeryüzündeki halifesi olarak onun isimlerinin nuruna bürünmen, isimlerin gereğini yerine getirmen, bunun için de önce Allah'ın isimlerini anlaman, sevmen, iman etmen gerekir.

Eğer rabbimizi kendimizden razı eder, ona hakkını teslim edersek ve rabbimiz bizi severse, hesabımızı kendi üzerine alır. Bununla ilgili bir örnek vereyim. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz kıyametten bir sahneyi anlatır;

Sevabı çok az olup dağlar gibi günahı olan ve cehennemi hak eden bir kulu huzura getirirler. Üzerinde kul hakları vardır ama rabbinin hakkını teslim etmiş, gerçek manada "lâ ilâhe illallah" demiştir. Rabbinin hakkını teslim ettiği için Allah onun üzerindeki kul haklarını üzerine alır ve Allah onda hakkı olan bir kula perdeyi açarak cennetten ona bir köşk gösterir.

Hakkı olan kul o köşkü görünce;

- *Ya rabbi! Bu hangi peygamberindir,* der.

Allah;

- *Onu satıyorum, istersen senin olabilir,* buyurur.

Kul, şaşırır;

- *Ya rabbi! Nasıl benim olabilir, der.*

Bunun üzerine Allah; eğer bu kardeşine hakkını helal edersen bu köşk senin olur, buyurur. Elbette ki o zor, o dar günde kul seve seve, böyle bir nimeti kabul eder.

Eğer Allah onun hakkını ödemeyi kuluna bıraksa o, bu hakkı ödeyemez. Bu yüzden Allah gerçek manada "lâ ilâhe illallah" diyen birinin hakkını öder, ona bırakmaz; çünkü o da Allah'ın hakkını teslim edip Allah'a; "ya rabbi! Sen benim güzeller güzeli rabbimsin" demişti. O böyle yaptığı için de yanlışı her ne olursa olsun, Allah onun hakkını üstüne almıştır.

Bu yüzden kul hakkı Allah'ın hakkından sonra gelir, öncelikli olarak en önde gelen hak, Allah'ın hakkıdır. Mesela bir kula haksızlık ederken Allah'ın hakkını çiğnemiş oluruz; çünkü Allah haksızlığı yasaklamış "kullarıma zulmetme, haksızlık etme" demiştir. Bu durumda biri Allah'ın kullarına karşı haksızlık yapıyor, onlara zulmediyorsa önce Allah'ın hakkını çiğnemiş olur; ama kendine gelip rabbine dönerse ve rabbini kendisinden razı edip rabbinin hakkını teslim ederse Allah onun üzerindeki hakları kendi üstüne alır; yani o kullara hakkını öder.

İnsan için ebedi hayatı kazanmak hayattaki en önemli meseledir. Ebedi hayatını kazanmayan biri bütün dünyayı kazansa da aslında hiçbir şeyi kazanmamıştır; çünkü öbür tarafa gittiğinde hepsini bırakıp gitmek zorunda kalır ve kazanmış gibi göründüğü hiçbir şeyi beraberinde götüremez. Allah'ın rızasını kazananlar ise zahiri olarak hiçbir şey kazanmamış gibi görünse bile aslında her şeyi kazanmıştır. Bu nedenle kendimizi kandırmadan, Allah'ı kandırabileceğimizi zannetmeden; yani nifaka, münafıklığa düşmeden ciddi bir şekilde kendimizi hesaba çekmemiz ve neyi kazanmaya çalıştığımızı tefekkür etmemiz gerekir. Eğer bunu samimi olarak düşünürsek neyi kazandığımızı ve neyi kaybettiğimizi anlarız.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bir hadis-i şerifinde; *"Allah bir kuluna iki korkuyu yaşatmaz. Dünyada (Allah'tan, ebedi hayatını kaybetmekten) korkanlar, endişe edenler ahirette korkmaz ve endişe etmez; ama dünyadayken korkup endişe etmeyenler ahirette korkar ve endişe eder"* buyurur.

Ahirette korkup endişe etmeyi istemiyorsak öyleyse dünyadayken korkup endişe etmemiz ve kendimizi hesaba çekip; "ben gerçekten mü'min miyim, Müslüman mıyım, Allah'ın istediği gibi sırat-el mustakimde miyim" dememiz ve eksiklerimizi, yanlışlarımızı giderip düzeltmemiz gerekir.

Hepimiz bir an için "Allah bizi diğer peygamberlerin döneminde göndermiş olsaydı ne yapardık" diye kendimize soralım. Mutlaka her birimizin buna bir cevabı vardır. Mesela Allah bizi Hz. Âdem (a.s.)'ın döneminde gönderseydi Hz. Âdem (a.s.) ile beraber olup ona yardımcı ve destek olur muyduk!

Mesela Hz. Âdem (a.s.) önce Allah'ın emrine uymadığı için sıkıntı yaşadı, o yasaklı meyveden yiyip kendi nefsine zulmetti. Sonra Habil ile Kabil için sıkıntıya düştü. Allah, Hz. Âdem (a.s.)'a; "çocuklarına söyle; benim için kurban versinler. Feda ettiklerini şu dağın yamacına koysunlar, bir nur tecelli edecek ve kimin kurbanını kabul edersem o nur tecelli edince o kurbanlık yok olacak" diye vahyetti.

Habil malının en güzelinden, Kabil de en kötüsünden götürüp oraya koydu. Kabil; "malımı oraya götürüp koyacağım, nasıl olsa yok olacak" deyip götürdü. Habil ise "rabbim benden kurban etmemi istemiş, o halde en güzeli neyse onu götüreyim" deyip götürdü. Allah da Habil'in kurbanını kabul etti; ama Kabil'in kurbanını kabul etmedi. Bir ışık, bir nur tecelli edip Habil'in kurbanını aldı, Kabil'inkini almadı. Kabil de bundan sonra Habil'i kıskanıp ona kızdı ve neticesinde **"seni öldüreceğim"** dedi. Habil de ona; **"Allah kurbanı ancak takva sahiplerinden kabul eder"**[25] yani "sen, Allah'a karşı sorumluluğunu yerine getirmedin" diye cevap verdi.

[25] Mâide /27

Bu durumda o dönemde olsaydık Hz. Âdem (a.s.)'a yardım eder miydik, etseydik, nasıl yapmamız gerekirdi?

Eğer Kabil'e yardım etseydik Hz. Âdem (a.s.)'a yardım etmiş olurduk. Biri, Allah'ın kullarına; "Allah için vereceğin kurban en güzeli olmalıdır; yani huzura layık olmalıdır. İnsan Allah için bir şey verdiğinde onu Allah'a vermiş olur, dolayısıyla o verdiğinin en güzel ve en temiz olması gerekir" diye bir nasihatte, tavsiyede bulunursa ya da anneler babalar, çocuğuna böyle tavsiyelerde bulunursa Hz. Âdem (a.s.)'ın döneminde olsaydı ona yardım eder, Kabil'e de böyle bir nasihatte bulunurdu. Eğer çocuklarına veya insanlara böyle bir tavsiyede bulunmazsa Kabil'e de "sen kendi işine bak, kendi hesabını yap" deyip ona yardım etmez, tam tersine zarar verirdi.

Sadece Hz. Âdem için değil bütün peygamberler için aynı şeyi düşünmemiz, onların zamanında yaşasaydık onlara yardımcı olur muyduk olmaz mıydık diye kendimize sormamız lazım.

Mesela; Hz. Nuh (a.s.) döneminde dünyaya gelseydik ona yardım eder miydik etmez miydik diye kendimizi kandırmadan kontrol etmemiz gerekir. Hz. Nuh (a.s.) karada gemi yapınca kavminden bir kısım insanlar onunla dalga geçip alay ederek; "bu delidir, ne yaptığı bizi ilgilendirmez" bir kısmı "biz kendi işimize bakarız" diyor, çok az bir kısım ise ona yardım ediyordu. Hz. Nuh'a iman edip ona yardım edenler 83 kişiydi gemiye de sadece onlar binmiş, geri kalanlardan hiç kimse gemiye binmemişti. Bu durumda acaba onun döneminde olsaydık ona yardım mı ederdik yoksa; "bizi ilgilendirmez, adamın biri, delinin biri karada gemi yapıyor" deyip karşısında mı olurduk diye kendimize sormamız gerekir.

Put demek; en çok sevilen şey demektir. Şu andaki put; dünyadır, paradır, dünya malıdır. Acaba Hz. İbrahim (a.s.)'ın yanında durup ona Nemrut'a karşı yardım eder miydik? Yoksa

“dur bakalım, onu nasıl ateşe atacaklar” deyip seyirci mi olurduk? Aynı şekilde Hz. İbrahim (a.s.), Hz. İsmail (a.s.)’ı kurban ederken ona; “deli” mi derdik yoksa Hz. Hacer Annemiz ile Hz. İsmail’in dediği gibi “eğer bunu Allah vahyetmişse o halde gerekeni yap” mı derdik.

Peki, Hz. Yakup (a.s.) ile Hz. Yusuf (a.s.)’ın döneminde dünyaya gelseydik acaba onlara yardım eder miydik? Bir an olsun Hz. Yusuf (a.s.)’ın döneminde yaşadığımızı ve onun kuyuda olduğunu gördüğümüzü düşünelim. Bu durumda ne yapardık, ona yardım eder miydik? Hz. Yusuf (a.s.)’ı kuyudan çıkarmak için ona destek olup yardımcı olur muyduk? Kuyuda olmak, darda kalmak demektir. Hz. Yusuf’un yaşadığı bütün imtihanların bir hikmeti vardır. Acaba ona bu imtihanlar karşısında yardımcı mı olurduk yoksa hiçbir şey yapmaz mıydık!

Bir de peygamberimiz döneminde gelseydik acaba ona yardım eder miydik, etmez miydik diye tefekkür etmemiz, ebedi hayatımızı, Allah’ın rızasını tercih eder onunla beraber olup hayatımızı gerçekten ortaya koyar mıydık diye kendimizi hesaba çekmemiz lazım.

Allah o ümmetleri bu şekilde imtihana tabi tutarken “bizim imtihanımız olmasın” demek kulluk olur mu, iman olur mu? Bizim de böyle bir imtihanımızın olması gerekmez mi? Allah ne kadar nebi ve resul göndermişse vahyini taşısın, açıklasın, beyan etsin, vahyini yaşayıp örnek olsun diye göndermiştir. Peygamberler bunun içindir. Bu konuda amaç vahiydir, peygamber ise vahyi taşıyan, yaşayan, bize örnek olan araçtır. Allah’ın vahyi, peygamberden önce gelir; çünkü kıyamete kadar taşınması gereken şey vahiydir.

Peygamberler vahiyle şereflenmiştir, dolayısıyla kim, Allah’ın vahyini taşırsa onunla şereflenir. Bu yüzden Allah ayet-i

kerimede Yahudiler için; **"onları üstün kıldık"**[26] buyurmuştur. Peki, Allah onları neyle üstün kılmıştır? -Elbette ki vahiyle üstün kılmıştır; yani onların arasından peygamber gönderip vahyi vererek, onları da o vahyin koruyucusu ve taşıyıcısı yaparak üstün kılmıştır.

Allah bu ümmete de aynı şekilde bu şerefi bahşetmiştir. Kim Allah'ın vahyini taşırsa Allah bu şerefi ona bahşeder ve onu üstün kılar.

Kıyamete kadar peygamber varisleri Allah'ın vahyini taşır. Bu yüzden peygamber varisleri ile beraber olanlar geçmişteki peygamberlerle beraber olan kavimler ne yaptıysa aynısını yapmazsa sorumluluğunu yerine getirmemiş olur, dolayısıyla o peygamberlerin dönemini tefekkür ettiğinde oradaki yerini kendisi belirlemiş olur.

Bir insana çok değerli bir mücevher emanet edilse ve ona; "bunu falan yere götür" dense gözünü, gönlünü o emanetten ayırmadan onu istenilen yere kadar sapasağlam götürür. Hatta gece yatarken bile "aman bir şey olmasın" diyerek o mücevheri düşünür; çünkü mücevher çok değerli bir şeydir. Aynı şekilde Allah'ın vahyini taşıyanlar da böyle olmalı, Allah'ın vahyini bir an bile unutmamalıdır. O, Allah'tan gelen hazineyi taşıyor, dolayısıyla bu onun için hem en büyük şeref, hem de en büyük sorumluluktur.

Allah ayet-i kerimede; **"ey mü'minler! Allah'ın yardımcıları olun"**[27] buyurur. Allah'ın yardımcıları olmak; Allah'ın vahyini Allah'ın kullarına taşımak demektir. Bu tek başına yapılacak bir iş değildir. Sahabe, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz ile beraber bunu yapmıştır ve kıyamete kadar da herkes bundan sorumludur. İnsan ya imanını, Allah'ı sevdiğini ispatlayıp Allah'ın resulüne tabi olur

[26] Duhan /32, Bakara /122
[27] Saff /14

ve onun yaptığı gibi yapar ya da ya kendi kendisine veya şeytan ona hile yaparak; "sen doğru yoldasın, sen şunu yaptın ya senin işin tamamdır" der.

İki türlü insan vardır; peygamberler gelip Allah'a davet etmeye, "lâ ilâhe illallah" demeye, Allah'ı bilmeye, tanımaya, sevmeye, Allah'a iman etmeye davet ederken onlara uyanlar ya da peygamberlerin karşısında durarak onunla alay edip, dalga geçip, düşmanlık yapan ya da onu görmezden gelip yok sayanlar. İşte, insanın bütün hayatı bundan ibarettir.

Allah, peygamberlerini örnek olarak gönderirken onları en güzel ahlaka büründürmüş, Esmau'l Husna'sıyla onlara tecelli etmiştir. Onlar Allah'ın isimleriyle, güzellikleriyle, ahlaklarıyla bize örnektir. Bu yüzden Allah, peygamberlerini bize örnek gösterirken onları ahlaklarıyla örnek gösterir.

Herkes safını bilmeli ve Allah'ın huzurundaki safını belirlemelidir. Bu yüzden; "beni ilgilendirmez" deyip uzak mı durduğuna ya da karşı tarafta durup eliyle, diliyle, gönlüyle düşmanlık mı yaptığına yoksa Allah yolunda saf bağlayıp Allah'ın vahyini, hidayetini, imanı, Allah'ın nurunu mu taşıdığına bakmalı, nerde olduğuna dair kendini hesaba çekmelidir.

Evet, Allah'ın Halim ismini Allah'ın ayetlerinde anlattığı gibi anlamaya, öğrenmeye çalışıyorduk. İsterseniz önce Allah'ın Halim isminin geçtiği ayetleri hep beraber anlamaya çalışalım.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Tusebbihu lehus semâvâtus seb'u vel ardu ve men fîhinne: "Yedi gök, yer ve bu ikisinin arasında bulunanlar onu tesbih eder." **Ve in min şey'in illâ yusebbihu bi hamdihî:** "Hiçbir şey yoktur ki onu hamd ile tesbih etmesin." Hiçbir şey yoktur ki onu överek tesbih etmesin, onun emrine itaat etmesin, onun yolunda

yürümesin, akmasın. Her şey onun emrinde, hükmündedir ve her şey onu hamd ile, överek, tesbih eder. **Ve lâkin lâ tefkahûne tesbîhahum:** "Ama siz onların tesbihini derinlemesine anlayamazsınız." Belki yüzeysel olarak bir parça anlarsınız ama bunu fıkhedemezsiniz, derinlemesine tam olarak anlayamazsınız. **İnnehu kâne halîmen gafûrâ:**[28] "Muhakkak ki o halim ve ğafurdur."

Yani bütün varlığın, Allah'ı hamd ile tesbih ettiğini, bununla beraber Allah'ın bütün mahlûkata karşı halim ve ğafur olduğunu görürsünüz; ama bunu tam olarak derinlemesine anlayamazsınız.

Her şeyin, Allah'ı tesbih etmesi Allah'ın onu yarattığı şey konusunda vazifesini yapması demektir. Mesela; Güneş her gün doğudan doğup batıdan batar ve hiçbir şekilde buna itiraz etmez. Güneş yaratılışının gayesine uygun olarak hareket ettiği için bu onun tesbihidir. Aynen bunun gibi bütün varlık yaratılışının gayesine uygun olarak hareket edip Allah'a tam bir teslimiyetle teslim olmuştur; yani Allah'a itaat eder ama insan böyle değildir; çünkü Allah, insana irade vermiş, tesbihini de, hamdini de ona bırakarak "bu konudaki tercih senindir" demiştir.

İnnallâhe yumsikus semâvâti vel ard: "Muhakkak ki Allah, gökleri ve yerleri tutuyor." **En tezûlâ ve le in zâletâ in emsekehumâ min ehadin min ba'dih:** "(Allah) Onları tutmaz, bırakırsa (yok olmaya terk ederse) hiç kimse onu tutamaz (yok olmaktan kurtaramaz)." **İnnehu kâne halîmen gafûrâ:**[29] "Muhakkak ki Allah halim ve ğafurdur." Allah hilm ile muamele edip hoş görmeseydi, mağfiret etmeseydi gökleri ve yerleri tutmazdı; yani onu yok olmaya terk ederdi.

Ve lev yuâhızullâhun nâse bimâ kesebû: "Eğer Allah, insanları kazandıklarından (işlediklerinden) dolayı yakalasaydı

[28] İsrâ /44
[29] Fâtır /41

(cezalandırsaydı).” Yani Allah halim olmasaydı **Mâ terake alâ zahrihâ min dâbbetin:** “Onun üstünde (yeryüzünde) canlı varlık bırakmazdı.” **Ve lâkin yuahhıruhum ilâ ecelin musemmâ:** “Lakin (Allah) onları belirli bir ecele, zamana kadar erteler.” Allah onlara bir ecel, belirli bir zaman takdir etmiştir ve o zamana kadar onları tehir eder, erteler. **Fe izâ câe eceluhum:** “Onların ecelleri geldiği zaman.” **Fe innallâhe kâne bi ibâdihî basîrâ:**[30] “Muhakkak ki Allah, kullarını görendir.” Allah, kullarını görür ve muameleyi de ona göre yapar. Allah onun ecelini ertelemişse bu onu cezadan kurtarmaz.

Allah bu ayette Uhud Savaşı’nı anlatır. **İnnellezîne tevellev minkum yevmel tekal cem’âni:** “O iki topluluk karşı karşıya geldiklerinde (çarpıştıklarında) sizden bir kısmı yüz çevirdi.” **İnne mestezellehumuş şeytânu bi ba’di mâ kesebû:** “Şeytan onların içlerinden bir kısmının kendi elleriyle kazandıklarından dolayı ayaklarını kaydırmak istedi.” Uhud Savaşı’nda 1000 kişilik ordudan 300 kişi geri dönmüştü. Demek ki bu durup dururken olan bir şey değilmiş. Onların daha önce kendi elleriyle kazandıkları yanlışlar varmış ve bu yanlışları onların gönlüne işlemiş ki bu onları savaştan geri döndürmüş.

Ve lekad afâllâhu anhum: “Allah yine de (buna rağmen) onları affetti.” **İnnallâhe gafûrun halîm:**[31] “Muhakkak ki Allah ğafurdur, halimdir.” Allah onları hem affedip mağfiret etmiştir, hem de onlara yumuşaklıkla muamele etmiştir. Allah böyle yaparak onlara imkân tanımıştır; ama Allah halim olmasaydı onlara bu imkânı tanımazdı. Allah sadece bundan dolayı onları cezalandırsaydı onları nifakla, şirkle damgalardı; yani onların kalplerini mühürlerdi.

[30] Fâtır /45
[31] Âli İmran /155

Kul yâ ıbâdiyellezîne esrefû alâ enfusihim: "De ki: Ey kendi nefislerini israf eden kullarım!" Ey kendi nefislerini, kendini harcayan kullarım! **Lâ taknetû min rahmetillâh:** "Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin." **İnnallâhe yagfiruz zunûbe cemîâ:** "Muhakkak ki Allah bütün günahları toptan affeder." Allah'ın affetmeyeceği hiçbir günah yoktur.

"Kendi nefislerini israf eden, kendini harcayan, kendini üç kuruşa, dünya hayatına, nefsinin arzusuna, isteğine harcayan kullarım! Allah'ı bırakıp başka şeylere kul, köle olan kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin; çünkü Allah bütün günahları affeder. Bu yüzden her ne yapmışsan yap bana dön, gel" buyurdu Allah.

İnnehu huvel gafûrur rahîm:[32] "Muhakkak ki o ğafur ve rahimdir." Allah bütün günahları mağfiret edip onları olmamış gibi siler. Üstüne bir de kulunu rahmetinin içine alıp ona rahmetiyle muamele eder.

Lâ yuâhizukumullâhu bil lagvi fî eymânikum: "Allah sizi ağzınızdan öyle rastgele çıkan (ağız alışkanlığıyla yaptığınız) yeminlerden sorumlu tutmaz." Mesela; bir şey yaparken "vallahi böyle olmuş" dediğinizde Allah sizi bundan sorumlu tutmaz. **Ve lâkin yuâhizukum bimâ kesebet kulûbukum:** "Ama (Allah) kalplerinizin kazandığından (bilerek, hesabını yaparak, düşünerek yaptığınız yeminlerden) dolayı sizi sorumlu tutar." **Vallâhu gafûrun halîm:**[33] "Muhakkak ki Allah ğafur ve halimdir."

Allah ağzınıza gelen yeminlerden dolayı sizi sorumlu tutmaz, mağfiret ederek olmamış gibi onu siler; çünkü Allah halimdir bilerek yaptığınız yeminlerden dolayı da size yumuşak davranır, müsamaha gösterir, hoşgörü gösterir; çünkü o halimdir.

[32] Zumer /53
[33] Bakara /225

Kavlun ma'rûfun ve magfiretun, hayrun min sadakatin yetbeuhâ ezâ: "Tatlı bir söz ve affetmek (hoş görmek) peşinden eziyet gelen sadakadan daha hayırlıdır." **Vallâhu ganiyyun halîm:**[34] "Allah ğaniyy ve halimdir." Allah zengindir ve onun hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Aynı şekilde onun kullarına ikram etmene de ihtiyacı yoktur; çünkü Allah, kulunu görür ve bilir. Eğer birine ikram edip vermişsen bil ki asıl Allah sana ikram etmiştir. Allah; "kulumu incitme, ona ikram edip vereceksen halim olarak ver. Yoksa hem verip hem de peşinden ona eziyet edeceksen, bunu da onun başına kakıp; 'sana şöyle ikram ettim, şöyle ihsan ettim, iyilik yaptım' diyeceksen ikram etme! Güzel bir söz, hoş görme, bağışlama peşinden eziyet gelen sadakadan daha hayırlıdır" buyurdu.

Allah sana zenginlik verip seni bir konuda ğaniyy kılmışsa bunu halim olarak yapman gerekir; çünkü kerim ve ğaniyy olduğun halde halim olamamışsan kaybedersin ve kazandığını sandıkların hiçbir işe yaramaz. Bu durumda sadece halim olman bile yeter, dedi Allah; çünkü güler bir yüz, tatlı bir dil, güzel iki kelime, bir hoşgörü, bir bağışlama, bir mağfiret peşinden eziyet gelen sadakadan daha hayırlıdır; yani halim davranmak daha hayırlıdır.

Allah miras hakkındaki ayetleri beyan eder. Bu ayet biraz uzun olduğu için ayetin en sonunu okuyacağım. **Vasıyyeten minallâh, vallâhu alîmun halîm:**[35] "Bu, Allah'tan size tavsiyedir (son sözdür, bunu böyle yapın); çünkü Allah âlim ve halimdir." Allah her şeyi bilendir, bununla beraber hilm ile muamele edendir. Siz de bunu bilerek yumuşak ve güzel davranın. Öyle malın, mirasın üzerine üşüşmeyin, herkese hakkını teslim edin.

[34] Bakara /263
[35] Nisa /12

Hak sahibi olmasa da orda bulunanlara da ikram edin, onları mahrum etmeyin[36] buyurdu Allah.

Ve mâ kânestiğfâru ibrâhîme li ebîhi illâ an mev'ıdetin vaadehâ iyyâhu: "İbrahim'in, babası hakkında af dilemesi sadece ona verdiği bir sözden dolayıydı." Hz. İbrahim (a.s.) babasına; "Allah'tan senin için af ve bağışlanma dileyeceğim" dediği için Allah'tan af dilemiştir. **Fe lemmâ tebeyyene lehû ennehu aduvvun lillâh:** "Ne zaman ki onun, Allah'ın düşmanı olduğu kendisine beyan olunca." Hz. İbrahim (a.s.) "lâ ilâhe illallah" dediği için babasının ona düşmanlık yaptığını anlayınca. **Teberree minhu:** "Ondan beri oldu (uzaklaştı, ondan alakasını kesti)." **İnne ibrâhîme le evvâhun halîm:**[37] "Muhakkak ki İbrahim çok ah eden ve halim biriydi."

Allah bu ayette Halim ismiyle Hz. İbrahim (a.s.)'ı isimlendirmiştir. Evvâh; çok ah çeken, bağrı yanık, içi cayır cayır aşkla, muhabbetle yanan, feryat eden demektir. Hz. İbrahim (a.s.) feryat eden ve halim biriydi; çünkü Allah ile derdi vardı, Allah'ın kullarının kurtuluşu için bir derdi vardı.

İnne ibrâhîme le halîmun evvâhun munîb:[38] "Muhakkak ki İbrahim halimdir, bununla beraber evvah ve münibtir." O çok ah eden, bağrı yanık, bir de münibtir; yani Allah'a inabe etmiş olan, daima Allah'a dönen, derdi Allah olan biridir. Hz. İbrahim (a.s.) evvah ve münib sıfatını halim olmaktan almıştır; çünkü Allah bu ayette ilk önce Halim ismini söylemiştir.

Allah bir de Hz. Şuayb (a.s.)'ın halim bir kul olduğunu beyan eder.

Kâlû yâ şuaybu e salâtuke te'muruke en netruke mâ ya'budu âbâunâ: "Ey Şuayb! Sana namazın mı bizim atalarımızın

[36] Nisa /8
[37] Tevbe /114
[38] Hûd /75

âbd olduklarını terk etmemizi emrediyor (söylüyor, tavsiye ediyor)?" **Ev en nef'ale fî emvâlinâ mâ neşâ':** "Ya da bizim mallarımızı nasıl kullanacağımızı (namazın mı sana emrediyor)?" Yani "biz istediğimiz gibi mallarımızı kullanamayacak mıyız" dediler. **İnneke le entel halîmur reşîd:**[39] "Muhakkak ki sen halim ve reşitsin." Hz. Şuayb (a.s.)'ın kavmi bunu Hz. Şuayb (a.s.)'a söylüyor.

Hz. Şuayb (a.s.)'ın kavmi; "sen halim birisin, bununla beraber rüşdüne ermiş kâmil birisin. Hal böyleyken bizi atalarımızın taptıklarından neden men ediyorsun, neden malımızı dilediğimiz gibi harcayamayacağımızı söylüyorsun? Bunu sana selatın mı emrediyor -selat, Allah'ın huzurunda durmaktır- yani sen, Allah'ın huzurunda duruyorsun da Allah mı, kendisinin huzurunda durduğun mu böyle emrediyor" dediler. Allah bu ayette salatı namaz manasında kullanmıştır.

Fe beşşernâhu bi gulâmin halîm:[40] "Biz ona (İbrahim'e) halim bir evlat (bir oğul) müjdeledik." Halim olan bu kişi Hz. İsmail (a.s.)'dır. Babası onu kurban etmeye götürürken; **"ey babacığım! Emrolunduğun şeyi yap (beni, Allah yolunda kurban et) inşallah beni sabredenlerden bulursun"**[41] demişti. İşte Hz. İsmail (a.s.) böylesine halim biriydi.

Ve cezâu seyyietin, seyyietun misluhâ: "Kötülüğün cezası misliyle (ayniyle) bir kötülüktür." **Fe men afâ ve asleha:** "Ama her kim de affeder ve ıslah ederse." Affederek ıslah ederse. **Fe ecruhu alâllâh:** "Onun ecri Allah'a aittir." Allah onun mükâfatını, ecrini kendi üzerine alır. **İnnehu lâ yuhıbbuz zâlimîn:**[42] "Kesinlikle o (Allah) zalimleri sevmez." Allah kendilerine, başkalarına zulmedenleri sevmez. Eğer biri sana bir kötülük yaparsa ona

[39] Hûd /87
[40] Sâffât /101
[41] Sâffât /102
[42] Şura /40

misliyle (ayniyle) karşılık verebilirsin. Bu senin hakkındır; ama eğer onu affedip ıslah edersen, onu affedip kötülük yapmaktan, yanlış yapmaktan onu korursan bunun mükâfatı da bana aittir, buyurdu Allah. Artık kuluna nasıl bir mükâfatın verileceğini bir tek Allah bilir.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)!" **Lâ tes'elû an eşyâe in tubde lekum tesu'kum ve in tes'elû anhâ hîne yunezzelul kur'ân:** "Kur'an inerken cevabı hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın." **Tubde lekum afâllâhu anhâ:** "(Eğer sorarsanız) Size açıklanır. Allah bundan dolayı sizi affetmiştir." Eğer sorarsanız Allah bunu beyan eder. Allah size beyan etmediğine göre sizi affetmiştir, vahyetmediği, emretmediği bir konuda sizi hesaba çekmeyecek, bunun için başınıza iş açmayın. **Vallâhu gafûrun hâlîm:**[43] "Muhakkak ki Allah ğafur ve halimdir."

Bu ayeti nasıl anlamamız gerekir?

Sahabe ayetler inerken Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e; "şunu da yapmamız gerekir mi, şunu terk etmemiz gerekir mi" diye soru sorarlardı. Allah da onlara hitaben; "sormayın, sonra başınıza iş açarsınız; çünkü sorarsanız ayetler indirilirken bu sorularınıza da cevap gelir. Bu da sizin hoşunuza gitmez; çünkü size yük getirir. Allah affedip hesap sormayacağına göre siz de sormayın. Allah ğafur ve halimdir" buyurdu. Eğer yanlış yapsanız dahi Allah mağfiret eder, bununla beraber halim olarak size muamele eder.

Allah bu ayette Yunezzelul kur'ân: "Kur'an indirilirken" buyurdu. Yani Kur'an bize de her an indirilmeye devam eder. Bu yüzden Allah Kadir Suresi'nde **Tenezzelul melâiketu ver rûh:**[44] "Melekler ve ruh inerler" buyurmuştur. Bu durumda melekler ve

[43] Mâide /101
[44] Kadir /4

ruh inmeye, Allah'ın vahyini indirmeye devam ederler. Dinlediğimiz veya okuduğumuz bir ayeti anladığımızda işte o ayet o zaman bizim gönlümüze inmiş, o anda bize inzal olmuştur, böylelikle de ona iman etme fırsatımız doğmuştur; çünkü anlamadan önce o ayetten sorumlu değildik, Allah da bunun için bizi affetmişti.

Evet, "öğrendiklerinizi, bildiklerinizi yapmaya çalışırsanız Allah size öğretir, indirir, vahyeder. Bu yüzden soru sorup başınıza iş açmayın, önce bildiklerinizle amel edin, sonra Allah size gerisini öğretir" buyurdu Allah. Eğer öğrendiğimizi hayata geçirmiyor, amele dönüştürmüyor, buna rağmen hala soru sormaya devam ediyorsak başımıza iş açmış, sırtımıza yük almış oluruz. Bu yüzden önce öğrendiklerimizi uygulamaya çalışmamız, sonra da öğrenmeye devam etmemiz gerekir.

Allah Kıyamet günü için **El mulku yevme izin lillâh:**[45] "O gün mülk Allah'ındır." Bir de **"o gün mülk vahid ve kahhar olan Allah'ındır"**[46] buyurur. Peki, bunun sebebi nedir, mülk bugün de Allah'ın değil midir? -Evet, elbette ki mülk bugün de Allah'ındır; ama Allah dünyada mülkü, yetkiyi, yönetimi kullarına emaneten teslim etmiştir. Kıyamet günü ise hiçbir şeyi hiç kimseye teslim etmez, hepsinden mülkü, yetkiyi, sahip olmayı alır; çünkü dünyadayken hepsini imtihan gereği emaneten kullarına vermişti, orda ise bu emanetini alır. O gün hiç kimseye ait hiçbir şey, hiçbir mülk yoktur, o gün mülk sadece Allah'a aittir. **Yahkumu beynehum:** "(Allah o gün) Aralarında hükmünü verir." **Fellezîne âmenû ve amilûs sâlihâti fî cennâtin naîm:**[47] "(O gün) O iman edip salih amel işleyenler naim (nimet) cennetlerindedirler." Allah cennetine isim veriyor, Naim cenneti…

[45] Hac /56
[46] Mu'min /16
[47] Hac /56

Demek ki biri iman edip salih amel işlerse onun yeri cennettir.

Vellezîne keferû ve kezzebû bi âyâtinâ:[48] "Ayetlerimizi inkâr edenler ve ayetlerimizi yalan sayanlara." **Fe ulâike lehum azâbun muhîn:** "Onlara da alçaltıcı (küçük düşürücü, rezil edici) bir azap vardır." Dikkat edilirse Allah bu ayette inkâr edenleri ve yalanlayanları aynı kefeye koydu. İnkâr edenler; "ben ayeti kabul etmiyorum" der, yalan sayanlar ise; "ben ayeti kabul ediyorum, ben mü'minim, ayete iman ediyorum" der ama gereğini de yapmaz. Bu, ayetleri yalan saymaktır. Böyleleri "Kur'an benim kitabımdır" der, onu okur; ama okuduklarının tersini yapar.

Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"insanlardan öylesi var ki Kur'an okur, Kur'an onlara lanet eder ve bu Kur'an Kıyamet günü ya şefaatçidir ya da davacıdır"*[49] buyurmuştur.

Kur'an nasıl şefaat eder, nasıl şifa olur?

Biri Kur'an'ı okuyup anlamışsa, ona iman etmiş, onunla amel etmişse Kur'an ona şefaat etmiş olur; çünkü şefaat dünyadadır ama biri Kur'an'ı okuyup anladığı halde ona iman etmemişse veya onu ahlaka dönüştürmemiş, onunla amel etmemişse bu sefer de Kur'an "beni ciddiye almadı, beni hafife aldı, beni yok saydı" deyip ondan davacı olur. Ya da biri Kur'an'ı okursa ama onu anlamak gibi bir derdi olmazsa; yani resmen Kur'an'la dalga geçip, alay ederse Kur'an onun için de davacı olur ve onun başına ahirette alçaltıcı bir azap gelir; çünkü Allah "ayetlerimizi yalan sayanlar ya da inkâr edenlere alçaltıcı bir azap vardır" buyurdu.

[48] Hac /57
[49] Gazalî, İhya 1 /281; Dârimî, 6 /3328 /Kitâbü'z-Zühd 1 /840

Allah bir de kimlerin cennete layık olduğunu beyan eder. **Vellezîne hâcerû fî sebîlillâh:** "Allah yolunda hicret edenler." Peki, hicret bitmiş midir? -Herkesin hayatında hicret vardır.

Herkesin hayatında Kur'an'ın bütün ayetlerinin tecelli edeceği bir zaman vardır. Biri eğer Kur'an'dan bir ayetle muhatap olacağı bir dönem yaşarsa, o ayetle ilgili bir olayla karşılaşırsa o ayet ona o anda inmiş, demektir. Mesela Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"biri İslam'ı daha güzel yaşayabilmek, daha güzel 'Allah' diyebilmek için evini bir ev ötesine taşımışsa Allah için hicret etmiştir"* buyurur. Aynı şekilde başka bir mahalleye taşınırsa da hicret etmiştir.

En büyük hicret, asıl hicret; dünyadan ahirete, kendi nefsimizden, şeytandan, dünyadan Allah'a hicrettir, Allah'a firar etmektir. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"hepiniz Allah'a firar edin"**[50] buyurmuştur.

Summe kutilû ev mâtû: "Sonra (Allah yolunda) savaşanlar veya ölenler." **Le yerzukannehumullâhu rızkan hasenâ:** "Allah onları güzel bir rızıkla rızıklandırır." Güzel bir rızık denince aklımıza ekmek gelmesin! En büyük rızık; imandır, marifettir, kulun, Allah'ın isimleriyle isimlenmesidir, Allah ile güzel olmasıdır. Allah böyle olanları güzel bir rızıkla rızıklandıracağını buyurdu. **Ve innallâhe le huve hayrur râzikîn:**[51] "Muhakkak ki Allah rızık verenlerin tek hayırlısıdır." Hayırlı rızkı bir tek Allah verir. Hayırlı rızık Allah katındandır, Allah'tandır, dolayısıyla hayırlı rızık; Allah'ın güzelliğidir.

Le yudhilennehum mudhalen yerdavnehu: "Muhakkak ki Allah onları razı olacakları bir yere koyacak." Allah, bu sefer "cennet" demedi; "onları razı olacakları bir yere koyacak" dedi.

[50] Zâriyât /50
[51] Hac /58

Ve innallâhe le alîmun halîm:[52] "Muhakkak ki Allah âlim ve halimdir." Allah her şeyi bilendir; kimin neyi hak ettiğini, neye layık olduğunu, neyi istediğini bilendir ve onlara hilmiyle muamele edendir. Allah, halimdir, bu yüzden kulun da Allah'ın Halim ismiyle isimlenmesi; yani halim olması gerekir.

Halim olmak; güzel ahlaka sahip olmak, kızmamak, küsmemek, darılmamak, yanlışları affedip hoş görmek demektir. Kul bunu Allah için, Allah'a yakın olmak, Allah'ın sevgisini, rızasını hak etmek için yapmalıdır. Biri halim olmazsa Allah'ın diğer isimleri de onun üzerinde layıkıyla görünmez. İnsanı güzel yapan, Allah'ın diğer isimlerinin güzelliğini onun üzerinde açığa çıkaran, o isimlere değer veren; Allah'ın Halim ismidir. Bu nedenle biri rahim, kerim veya afuvv olsa; ama halim olmazsa Allah'ın bu isimleri onun üzerinde layığıyla tecelli etmez.

Sohbetimizin başında Allah'ın Halim ismiyle beraber gelen isimleri açıklarken söylemiştim. Biri kerim olabilir; ama Allah'ın Halim ismi onda tecelli etmemişse, karşısındaki kişiye hilm ile muamele edemiyor, karşısındakine ikram ettikten sonra eziyet ediyorsa onun infak etmemesi infak etmesinden daha hayırlıdır. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"peşinden eziyet gelen bir sadakadansa güzel bir söz, güler bir yüz, güzel bir muamele, mağfiret ondan daha hayırlıdır"**[53] buyurmuştur.

Allah'ı Halim isminin Rahim ismiyle beraber nasıl tecelli ettiğini açıklarken de söylemiştim. Her annede Allah'ın Rahim ismi vardır; ama birinde Rahim ismiyle beraber Allah'ın Halim ismi olmazsa çocuğuna rahmet eder, merhamet eder; ama halim olmadığı için ona kızar ve beddua eder. Allah'ın Halim ismi onda tecelli etmediği için onda gerçek manada rahmet de tecelli etmez.

[52] Hac /59
[53] Bakara /263

Bu yüzden “birinde Allah’ın Halim ismi yoksa ondaki diğer isimler de onun üzerinde layığıyla durmaz.”

Evet, hep beraber Allah’ın Halim ismini anlamaya, bu ismin nasıl tecelli ettiğini öğrenmeye çalıştık. Allah’ın isimlerinin Halim ismiyle beraber nasıl tecelli ettiğini, Halim isminin ne kadar önemli bir isim olduğunu ayetlerle anlamaya çalıştık.

Allah hepimizi Halim isminin tecellisine mazhar etsin, Halim ismiyle isimlendirsin! Allah nasıl ki Hz. İbrahim (a.s.), Hz. İsmail (a.s.) ve Hz. Şuayb (a.s.) için halim dediyse bizi de halim dediği kullarından eylesin inşallah.

Allah hepinizden razı olsun.

EL HAFİYY

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Hep beraber rabbimizi güzel isimlerinden anlamaya, tanımaya çalışıyorduk. Önceki sohbetimizde Allah'ın El Halim ismini anlamaya çalıştık. Bu sohbetimizde de Allah'ın El Hafiyy ismini öğreneceğiz inşallah.

Peygamber (s.a.v.) Efendimiz; ***"inne lillahi tis'un ve tis'ine ismen, femen ehsaha, fekad dahele cenneh;*** *"Allah'ın 99 ismi vardır. Kim onları tahsil ederse cennete girdi"*[1] buyurur.

İnne lillahi tis'un ve tis'ine ismen: "Allah'ın (kulda, mahlûkatta tecelli eden şu anda bilebileceğimiz, anlayabileceğimiz) 99 ismi vardır." ***Femen ehsaha:*** *"Kim onları tahsil ederse."* Âlimlerimiz bu hadisi naklederken "kim onları sayarsa" şeklinde nakletmişlerdir. Oysaki ehsa, saymak demek değildir; kim onları tahsil eder, husule getirir, anlar, iman eder, hazmederse, Allah'ın isimlerinin tecellisine bürünürse demektir. **Fekad dahele cenneh:** "O, cennete girdi." Cennete girecek değil, cennete girdi. Bu kelime çok önemlidir; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz "kim onları ehsa ederse cennete girecek" deseydi o zaman böyle birinin ahirete gittiğinde cennete gireceğini anlardık; ama dikkat edilirse Resulullah (s.a.v.) Efendimiz "girecek" kelimesini değil "girdi" kelimesini kullanmıştır.

[1] Buhârî, Deavat, 68. VII, 169; Müslim, Zikr 6. III, 2062

Bu durumda hadis ne manaya gelir?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz başka bir hadisinde;

-Kim bu dünyada cennete girerse ahiretteki cenneti unutur, buyurur.

Sahabeler;

-Ya Resulullah! Bu dünyada cennet mi vardır, diye sorarlar.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.v.) Efendimiz;

-Evet, bu cennetin ismi marifet cenneti; Allah'ı bilme, tanıma cennetidir, buyurur.

Bir kul, Allah'ı bilince, tanıyınca; yani Esmau'l Husna'yı tahsil edince onun gönlü cennete döner, cennet olur, dolayısıyla o kul, Allah ile olur. Cennette Allah'ın cemalini müşahede vardır. Böyle biri bu müşahedeyi burada da yapar; çünkü gönlü cennete dönmüş, gönlü cennete girmiştir. Bunu inkâr edenler sadece kendilerini bu müşahededen mahrum bırakırlar. Aynı şekilde başkalarının bu nimetten mahrum kalmasına da sebep olurlar.

Evet, hep beraber Allah'ın El Esmau'l Husna'sını anlamaya ve tanımaya çalışıyoruz.

Bütün varlık, Allah'ın isimlerini tanıtır. Allah, Kur'an'da kendini bir de peygamberleriyle tanıtır. Allah, peygamberleri tanıtırken onları güzel ahlaklarıyla; yani onların üzerinde tecelli eden Esmau'l Husna'yla anlatır, tanıtır ve över. Bu durumda peygamberleriyle birlikte kendini tanıtmış, anlatmış olur.

Zaten Hz. İnsan; Allah'ın güzelliğinin üzerinde tecelli ettiği zat demektir. Birinin üzerinde Allah'ın güzelliği tecelli etmemişse o Hz. İnsan olamamıştır, ona insan denmez beşer denir.

Bütün ruhlarda Allah'ın Esmau'l Husna'sı; yani Allah'ın güzelliği vardır. Allah'ın bütün isimleri ruhta tecelli etmiştir. Bu

isimler insanın ruhu üzerinde açığa çıkarsa, insan kendi hakikatine ererse, kendini tanır, anlar, Hz. İnsan olur, Allah'ın yeryüzündeki halifesi olup Allah'ı temsil eder, dolayısıyla her anda Allah adına hareket ederek Allah adına konuşur, işlerini de Allah adına yapar. Böyle olunmadan Allah'ın muradı anlaşılmaz; çünkü Allah'ın kulu üzerindeki muradı fıtratına koyduğu El Esmau'l Husnanın kulunda açığa çıkması ve kulun Allah'a halife, âbd olmasıdır.

Mesela; genel itibariyle herkes "namaz kılacağız, oruç tutacağız, hacca gideceğiz, şunu yapacağız, ondan sonra cennete gideceğiz" der. Böyle bir şeyin olmadığını bilmemiz gerekir. Bu, insanın kendi kendini kandırması, dinini Allah'tan, Allah'ın resulünden öğrenmemesi, kendi kendine din üretmesi ya da birilerinin ürettiği dine tabi olup uymasıdır; çünkü Allah'ın üzerimizde bir muradı vardır. Allah kendisi için yarattığı kuluna bakınca kendini, kendi güzelliğini, Esmau'l Husna'sını onun üzerinde görmek ister.

Bu yüzden Allah, varlığı yaratırken kendine göre yaratmıştır. Allah kendini sevmiş, dolayısıyla kendisine ayna olacak, halife olacak insanı yaratmayı dilemiş, sonra zatıyla ve sıfatlarıyla tecelli edip Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in nurunu yaratmıştır. İşte, buna "Hakikati Muhammediye" denir.

Allah bütün ruhları bir parça olarak değil bu nurdan ayniyle yaratmıştır; yani bu nur bir daha tecelli etmiş ve Allah bir insanı yaratmış, bir daha tecelli etmiş, bu defa başka birini yaratmıştır. Kısacası, Allah bütün insanları tek tek böyle yaratmıştır. Bu yüzden her bir insan, Allah'ın yeryüzündeki halifesidir, zatıyla, sıfatıyla tecelli ettiği kuludur.

Mesela; Allah ilk önce Hz. Âdem (a.s.)'ı yaratmıştır, dolayısıyla Hz. Âdem (a.s.) zahiri olarak insanlığın babasıdır. Hz. Âdem'den sonra gelenler de onun ayniyle yaratılmıştır; yani onun gibi yaratılmıştır. Bu yüzden bir önceki nesil bir sonraki neslin

büyüğüdür, babasıdır; çünkü sonraki neslin hepsi onlardan yaratılmıştır. İnsan olarak hiçbirinin arasında herhangi bir fark yoktur, hepsi insandır. Aynı şekilde manevi itibarla da insanlığın, hatta bütün varlığın babası; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'dir. Bu bir abartma değildir; çünkü Allah'ın hikmeti böyle tecelli etmiştir. Bu başka bir peygamber de olabilirdi, başka biri de olabilirdi; ama Resulullah (s.a.v.) Efendimiz olmuş, Allah ona "Muhammed" demiştir.

Peki, Muhammed ne demektir?

Övülen, övülmüş, övülmeye layık, övdüğü için övülen demektir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Allah'a hamd ettiği için Muhammed olmuş; yani hamde layık olmuş, övülmüştür. Aslında övülen Allah'tır, Allah'ın güzelliğidir. Allah'ın güzelliği onun üzerinde tecelli ettiği için o Muhammed olmuş, övülmüş, övülmeye layık olmuştur.

İstisnasız bütün insanların hepsi aynı vasfa sahiptir, buna Firavun da dâhildir; çünkü hepsinde aynı tecelli vardır; ama insan, Allah'ın kendisine nefhettiği ruha, kendi kendisine, rabbine, peygamberine, Allah'ın indirmiş olduğu Kur'an'a ihanet ederse kendi kendisinden, kendi hakikatinden mahrum kalır, dolayısıyla rabbinden mahrum kalır ve kaybeder.

Bütün varlık bu nurdan yaratılmıştır. Bilimsel olarak çalışanlar varlığın özünün hareketten, bir sonrasının da sadece bir ışıktan ibaret olduğunu tespit etmiştir; ama bu ışığın nerden geldiğini, kaynağını çözememişlerdir. İşte, bunun kaynağı Allah'ın tecellisidir. Zaten ne kadar bilgi ve ilim varsa hepsi Allah'ın isimlerini anlatır.

Birinin bilgisi Allah'a dayanırsa sonuç itibariyle; "bütün bunlar Allah'ın güzelliğidir, Allah'ın kudretinin, ikramının, Hallâk isminin, Hâkim isminin tecellisidir" derse bütün ilimler onun için ayet olur. Mesela biri soğana; "bu nasıl meydana geliyor" deyip

bakar ve tefekkürünü Allah'a bağlarsa o soğana ait bilgi onun için ayet olur; ama o bilgiyi Allah'a bağlamazsa ucu açık kalır, aklı en fazla bir yere kadar gelir sonra orda durur; yani sonuca varamaz; çünkü bütün bilgilerin ve bütün ilimlerin sonucu Allah'ın El Esmau'l Husna'sına varır.

Allah'ın ilk emri; "oku" dur. **Ikra' bismi rabbikellezî halak**:[2] "Oku! Seni yaratan rabbinin ismiyle (ismine oku, ismini oku)!" Okuman gereken budur. Sadece varlığı okuman yetmez bir de Allah'ın nüzul ettiği, indirdiği vahyi, kitabı vardır, onu da okuman gerekir. Bu vahiy öteki vahyi tefsir eder, anlatır; yani Allah'ın gökten indirdiği vahyi, yerdeki vahyi tefsir eder. Bu vahiy birinci derecede insanı; insanın nasıl Hz. İnsan olması, Allah'a nasıl ayna olması, halife olması gerektiğini anlatır.

Bu yüzden Allah'ın isimlerini öğrenirken aslında kendimizi tanırız; rabbimiz bize bizi tanıtır, nasıl Hz. İnsan olmamız gerektiğini anlatır, tanıtır. Eğer Allah'ın isimlerini öğrenmez, bilmez, anlamazsak Allah'a iman etmiş olmayız; çünkü imanımız, marifetimiz, Allah'ı bildiğimiz kadarıyladır. Onun için Allah'ı ne kadar biliyorsak, Allah'ın kendisini tanıttığı gibi isimleriyle ne kadar tanıyorsak imanımız; yani Allah'a olan sevgimiz, muhabbetimiz de o kadar olur.

Daha iyi anlaşılması için bir örnek vereyim; su denince içilen, harareti söndüren, vücudumuza faydalı olan, yerden buharlaşıp yağmur olarak geri gelen, insan bedeninin ve dünyanın dörtte üçünün su olduğu ve suyla ilgili daha birçok şey aklımıza gelir.

Aynı şekilde Allah hakkında da bir bilgimiz olmazsa Allah'ı nasıl hatırlayabiliriz! Allah'ın isimleri gönlümüzde mevcut değilse,

[2] Alak /1

gönlümüze tecelli etmemişse Allah deyince aklımıza ve gönlümüze bir şey gelmez.

Peki, Allah deyince neyi hatırlamamız gerekir?

Allah; rahmandır, rahimdir, kerimdir, velidir, afuvvdur, ğafurdur deyip rabbimizi esmasıyla, güzel isimleriyle hatırlamamız gerekir. Yoksa "Allah bizi dünyaya göndermiş, arşa kurulmuş, güzel yaparsak cennete, kötü yaparsak da cehenneme gideceğiz" diye düşünmek Allah'ın muradı değildir! Allah'ın bizim üzerimizde hakkı vardır ve onun hakkı; ona iman edip ona âbd olmak, onu sevmek, ona âşık olmaktır, imanı; yani âşıklığı ispat etmektir. İşte, bütün hayat bundan ibarettir; yani bütün hayat baştan sona imtihandır.

Hepimiz hayatın bir imtihan olduğunu biliyoruz; ama baktığımızda imtihan genel itibariyle yanlış anlaşılmış, imtihanın sıradan bir sınavdan ibaret olduğunu zannediyoruz. Oysaki imtihan sıradan bir sınav değildir. İmtihan, kazanma imkânı demektir. Allah bizi imtihan etmekle bize kendi güzelliğini üzerimizde gösterebilme imkânı tanır. Bunun için de insanlarla beraber yaşamaya, insanların bir kısmının bir kısmından zahiri ve manevi olarak üstün olmalarına ihtiyaç vardır. Öyle ki imtihan olsun, kazanma imkânı olsun. Bu yüzden Allah'ın isimlerinin üzerimizde tecelli etmesi, Hz. İnsan olmayı kazanabilmemiz için insanlarla muhatap olmamız gerekir.

Mesela birinin karnı açsa veya herhangi bir ihtiyacı varsa ona ikram ettiğimizde Allah'ın Kerim ismi üzerimizde tecelli eder. İkram ettikçe de niyetimize ve ikramımızın miktarına göre Kerim ismi üzerimizde artmaya devam eder. Aynı şekilde biri bize yanlış yaptığında, bize karşı suç işlediğinde onu affedersek Allah'ın Afuvv ismi, karşımızdakine bize karşı hiç yanlış yapmamış gibi muamele edersek Ğafur ismi üzerimizde tecelli eder. Bu nedenle Allah'ın isimlerinin üzerimizde tecelli etmesi için insanlarla

beraber olmamız ve imtihanı kabul edip kazanmaya çalışmamız gerekir.

Allah'ın muradını doğru anlamak lazım. Allah bir hadis-i kutside; *"Dünya'yı, mahlûkatı insanı taşısın; insanı da beni taşısın diye yarattım"* buyurur. Beni taşısın demek, isimlerimi üzerinde göstersin demektir. Her zamanda Allah'ı, onun isimlerini, güzelliğini üzerinde gösterenler vardır; çünkü esmayı taşıyanlar olmazsa Kıyamet kopar.

Allah ayet-i kerimede**; "haydi, bildiğiniz konuda konuştunuz, tartıştınız. Siz bilmedikleriniz hakkında da konuştunuz. Hatta siz bilmeden, anlamadan Allah hakkında da konuştunuz"**[3] buyurur. Siz, benim hakkımda bilmeden konuşuyorsunuz, dedi Allah. Allah'ı Esmau'l Husna'sıyla bilmeden Allah hakkında nasıl konuşabilirsin! Konuşursan sadece zanda bulunursun. Allah da **"zan, ilimden hiçbir şeydir"**[4] buyurmuştur. Allah sana öğrenme, kendisini tanıma, sana kendi kendini tanıma, Hz. İnsan olma imkânını vermiştir. Eğer bütün bunları yok sayıp görmezden gelerek boş şeylerle meşgul olursan kendine ve ailene zulmetmiş olursun. Zulümden öteye kendine ihanet etmiş olursun.

Bir de Allah ayet-i kerimede; **"Allah hakkında su-i zanda bulunduğu için münafık erkeklere, münafık kadınlara, müşrik erkeklere, müşrik kadınlara Allah azap edecek (bunu tattıracak). Allah hakkında su-i zanda bulunanlara Allah gazap etmiştir, onlara lanet etmiştir ve onlara cehennemi hazırlamıştır"**[5] buyurur. Azap; tatmak, tattırmak demektir. Kul, Allah hakkında su-i zanda bulunduğu için Allah ona azabı tattırır; çünkü biri Allah'ı bilmeyince onda geriye zandan başka hiçbir şey kalmaz.

[3] Âli İmran /66, Hac /3
[4] Necm /28
[5] Fetih /6

Allah kendisi hakkında su-i zanda, kötü zanda bulunanların ya müşrik ya da münafık olduğunu söyledi. Bu yüzden müşrik ve münafık olmak istemeyen herkese rabbini bilmek, tanımak, kendini bilmek, tanımak farzu'l ayn'dır. Yoksa "şunu şunu yap, tamamdır" demekle iş bitmez. Bilgi diye, ilim diye herhangi bir şeyi alıp; "haydi, bunu öğren" demek doğru değildir. En büyük bilgi en büyüğe ait olan bilgidir. En büyük kimdir? -Allah u ekber, en büyük elbette ki Allah'tır. En güzel bilgi de en güzele ait olan bilgidir. Aynı şekilde en güzel elbette ki Esmau'l Husna'ya sahip olan, bütün güzelliğin kendisine ait olduğu Allah'tır.

Sonra güzel olan kimdir?

Sonra güzel olan insandır. Sonra güzel; sensin! Çünkü sen, Allah ile güzelsin. Allah senin güzelliğin karşısında melekleri sana secde ettirip varlığı senin hizmetine vermiştir. Senden başka güzel nasıl olsun; ama sen bu güzelliğini kabul eder, güzelliğine sahip çıkar, Allah'ın güzelliğiyle güzel olmaya çalışırsan güzel olursun. Bütün bunlar için sana lazım olan şey; Allah'ı bilmek, Esmau'l Husna'yı anlamak, Esmau'l Husna'ya iman etmek, bu isimlere bürünmek ve hayatı bu isimlerle yaşamaktır. Kamil insan, Hz. İnsan da budur.

Eğer arkadaşlar şimdiye kadar bizi dinlemeye ve anlamaya çalıştıysa bunu mutlaka anlamış olmaları lazım. Ben anladıklarımızı unutmayalım diye sadece bir hatırlatma yapıyorum.

Kulun, Allah'ı tanıyabilmesi için kendini tanıması gerekir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; ***men arefe nefsehu, fekad arefe rabbehu:*** *"Kim kendini tanırsa rabbini tanır"*[6] buyurmuştur. Kulun kendini tanıması rabbini tanımasıyla eşittir; yani kul kendini ne kadar tanırsa rabbini de o kadar tanır.

[6] İmam-ı Münavi, Künuz-üd-Dekâık; Deylemi

Bu hadis aynı zamanda rabbini kendinde, kendi üzerinde tanıyabilirsin, rabbini kendinde tanıman gerekir manasına gelir. Allah'ın isimleri senin üzerinde ne kadar tecelli ederse Allah'ı o kadar anlar, o kadar tanırsın. Mesela merhametsiz bir insan, Allah'ın Rahim ismini nasıl anlayabilir ya da bir şey bilmeyen biri, Allah'ın Âlim ismini nasıl anlayabilir veya kerim olmayan, cimri bir insan, Allah'ın kerim oluşunu nasıl anlayabilir? -Hiçbirini anlayamaz; çünkü kim Allah'ın hangi ismini ne kadar tanırsa Allah'ı o isminden o kadar bilir.

"Allah'ın 99 tane ismi vardır"[7] buyurdu Resulullah (s.a.v.) Efendimiz. "Allah" ismiyle beraber bu isimler toplam yüz tanedir. Eğer bu isimlerden bir tanesini bilmez, anlamaz birine iman etmezsek imanımızın 99 tanesinden bir tanesini, elli ismi bilmez, anlamazsak imanımızın yarısını kaybetmiş oluruz. Yoksa Allah'ı kabul etmeyi Esmaul Husna'dan bağımsız olarak Allah'a iman etmek gibi anlamak insanın kendi kendisine ihanetidir; çünkü Allah ve resulü böyle söylememiş, Allah indirdiği her vahiyle, gönderdiği her resulle kullarına "beni tanı" demiştir.

Allah, resullerini bize örnek olarak göstermişse o halde onları nasıl tanımamız, onların üzerinde neyi görmemiz gerekir?

Elbette ki Allah'ın resulleri üzerinde Allah'ın güzelliğini görmemiz gerekir. Allah'ın bütün isimleri kâmil manada onların üzerinde tecelli etmiştir. Allah'ın resulleri bize örnektir ve onların hepsi Hz. İnsan olmuştur. Allah'ın muradı da budur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah, Kıyamet günü kullarını hesaba çekerken peygamberleriyle ölçer, kıyaslar"* buyurur. Allah, peygamberlerine yaptığı muameleyi kuluna yapar, onları peygamberleriyle eş tutar, bir tutar. Hal böyleyken hiç kimse mazeret gösterip; "ben yapamam, edemem" diyemez. Allah böyle bir mazereti kabul etmez.

[7] Buhârî, Deavat 68. VII 169; Müslim, Zikr 6. III, 2062

İsterseniz daha iyi anlaşılması için bununla ilgili Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den bir örnek vereyim. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurur;

"Allah Kıyamet günü kullarını hesaba çekip 'seni bana kulluk etmekten alıkoyan şey neydi' diye sorduğunda biri; 'ya rabbi! Ben hastaydım, bu yüzden kulluğumu yapamadım' derse Allah bu mazereti ondan kabul etmez ve ona Hz. Eyüp (a.s.)'ı örnek gösterip 'sen Eyüp kulum kadar hasta mıydın? Bak, Eyüp kulum yine de kulluğunu yaptı" buyurur.

Biri; 'ya rabbi! Ben fakirdim, kulluğumu yapamadım' derse Allah ona da Hz. İsa (a.s.)'ı örnek gösterip; 'onun üzerinde bir tek gömleği vardı, başka da hiç bir şeyi yoktu. Sen İsa kulum kadar fakir miydin? Bak, o kulluğunu yaptı' buyurur ve ondan da bu mazereti kabul etmez.

Aynı şekilde biri zenginliğini öne sürüp; 'dünya malı, mevkim, makamım beni meşgul etti, bu yüzden kulluğumu yapamadım' derse Allah ona Hz. Süleyman (a.s.)'ı örnek göstererek; 'sen Süleyman kulum kadar zengin miydin, mevki ve makam sahibi miydin? Bak, o kulluğunu yaptı' buyurur.

Biri de dünyadaki sıkıntılarını mazeret olarak gösterirse Allah ona da beni örnek göstererek; 'sen kulum Muhammed kadar sıkıntı çektin mi, onun gibi taşlandın mı, onun gibi hicret ettin mi, memleketini terk edip firar etmek zorunda kaldın mı, firar ederken de gizlene gizlene gitmek zorunda kaldın mı, onun gibi saldırıya uğradın mı, onun gibi hakaret görüp küfür işittin mi, iftiraya uğradın mı, onun gibi üç gün aç kaldın mı' buyurur ve ondan da bu mazereti kabul etmez." Bütün peygamberler bizim gibidir, kulluk bakımından bizden hiçbir farkları yoktur. Bu yüzden Allah, bizi de peygamberleriyle kıyaslar.

Nasıl ki Allah, kullarını peygamberleriyle bu şekilde kıyaslıyorsa o halde hangi peygamber gibi yaparsak o

peygamberin kazandığını da aynı şekilde kazanırız. Yalnız bunu kazanırken peygamber olarak değil kul olarak kazanırız.

Hz. Aişe (r.a.) annemiz anlatır; *"Hayber'in fethine kadar bazen olurdu ki bir ay boyunca, bazen üç ay boyunca evimizde hiçbir şey pişmez, ocağımız yanmazdı. Böyle kuru şeylerle idare ederdik."* Kuru şeyler dediği de hurma gibi yiyeceklerdir; yani evlerinde sıcak bir çorba bile yoktur, ocakları yanmıyorsa yiyecek ekmekleri de yok, demektir. Buna rağmen Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hiçbir sıkıntıya itiraz etmemiş, kulluğunu en güzel şekilde yapmaya devam etmiştir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i tanımak; Allah'ın güzel isimlerinin bir kulda nasıl tecelli ettiğini anlamak demektir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i ne kadar tanırsak rabbimizin güzel isimlerini de o kadar tanımış, o kadar anlamış oluruz. Zaten Allah; **"o, sizin için en güzel örnektir"**[8] buyurmuş ve resulünü bize örnek olarak göstermiştir. Bununla beraber Resulullah (s.a.v.) Efendimiz canlı Kur'an'dır. Hz. Aişe (r.a.) annemiz Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için; *"onun ahlakı Kur'an ahlakıydı"*[9] buyurmuştur. Aynı zamanda Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i soranlara onu tanıtmak için; *"o da herkes gibi bir beşerdi; ama Allah'ın bütün güzel isimleri en kâmil manada onun üzerinde tecelli etmişti"* diye buyururdu.

Bizim de Allah'ın isimlerini mutlaka öğrenmemiz, anlamamız, "bu isim benim üzerimde nasıl tecelli eder, nasıl tecelli etmelidir, ben o ismin nuruna nasıl bürünürüm, Allah rahimdir, bu durumda bu isim bende nasıl tecelli etmelidir? Ben Allah'ın kullarına, mahlûkata, insana, ev halkıma ya da bulunduğum yerde olanlara nasıl rahmet etmem, merhamet etmem lazım ki bu isim üzerimde kemale ersin" dememiz gerekir.

[8] Ahzâb /21
[9] Müslim 1 /514 Hadis No: 746

Biz böyle yaparsak Allah da bu ismin üzerimizde kemale ermesi için bize; "haydi, kulum buna merhamet et" deyip imkânlar tanır. İşte, buna imtihan denir. Bu, Allah'ın her bir ismi için böyledir.

Öyleleri var ki elli sene boyunca gece gündüz ibadet ettiği halde Allah'ın rahmeti, Kerim ismi ya da Afuvv ismi onun üzerinde tecelli etmemiştir. O zaman sormak lazım; bu nasıl ibadettir!

İnsana Allah'ın isimlerini kazandırmayan ibadetler, içi boş ibadetlerdir; çünkü bütün ibadetler imanı kemale erdirmek içindir. Aynı şekilde insanı, Hz. İnsan yapmak, Allah'a halife, ayna yapmak ve bu güzelliği insana kazandırmak içindir. İbadetleri kendilerine bunu kazandırmayanlar ibadet etmekle sadece yorulmuştur.

Huzura giderken herkes kendi güzelliğiyle gider. Allah ayet-i kerimede; **"Allah ölümü ve hayatı yarattı ki hanginiz daha güzel yaparsınız diye"**[10] buyurur. Demek ki imtihanın gereği; güzel yapmakmış. Allah başka bir ayet-i kerimede de; **"kim bir güzellik yaparsa onun güzelliğini artırırız"**[11] buyurmuştur. Bu durumda biri Allah'ın bir ismiyle muamele edip güzel yaptığında Allah o ismi, yaptığı kadarıyla onun üzerinde artırır ve onu biraz daha güzel yapar.

Evet, hep beraber Allah'ın Hafiyy ismini anlamaya çalışacağız inşallah. Hafiyy ismi, Kur'an'daki nüzul sırasına göre 33. İsimdir. Allah'ın 99, Allah ismiyle beraber toplam yüz tane ismi vardır. Bu sohbetimizle şu ana kadar El Esmau'l Husna'nın üçte birini tamamlamış olacağız inşallah.

Hafiyy, Türkçeye de geçmiş bir kelime olan "hafiye" demektir. Hafiye; izleyen, birini gizli gizli izleyen, takip eden manasına gelir. İnsanlar birbirlerini neden izler? -Bir yanlışı, bir

[10] Mulk /2
[11] Şura /23

kusuru, bir eksiği bilmek ya da herhangi bir bilgiye sahip olmak için izler; ama Allah'ın Hafiyy isminin tecellisi böyle değildir. Allah, kulunu izler, izlerken de kuluna fark ettirmeden izler.

Hafiyy bir de; lütufkâr, ihsan eden, ihsan edip lütfetmek için izleyen, takip eden demektir. Demek ki Allah, kulunu izliyormuş, ona ikram etmek için izliyormuş. Bununla beraber hafiyy; en kâmil manada ihsan etmek, severek ve ihtimamla lütfetmek için kullarıyla ilgilenen demektir.

Mesela Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"Allah'ın, insanın bir sağında bir de solunda vazifeli kiramen kâtibin melekleri vardır. Sağdaki melek, sevapları yazar -sevap demek ödül demektir- bir ödülü hak eden davranışları yazar, soldaki de günahları yazar. Sağdaki melek aynı zamanda soldaki meleğin amiridir. Kul bir sevap işlediğinde, bir ödülü hak ettiğinde sağdaki melek onu hemen yazar; ama bir günah işlediğinde soldakinin yazması gerekirken sağdaki melek soldaki meleğin amiri olduğu için ona; "bekle, yazma, belki pişman olup tövbe eder, der"*[12] buyurur. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz başka bir hadisinde de; "pişmanlık tövbedir"[13] buyurmuştur.

Sağdaki melek neden böyle yapar, bunu hiç kendi kendine yapabilir mi?

Hâşâ! Bu, onu aşar. Melek, rabbinin kendisinden ne istediğini bilir. Eğer o, kulun günahını yazarsa kulun gönlüne bir leke gelir. Dolayısıyla gönlü, Hz. İnsan oluşu lekelenir. Gönül kirlenmesin ki kul kazanabilsin, güzel olabilsin diye Allah'ın ona vermiş olduğu vazife gereği böyle yapar.

[12] Suyûtî, Cem'u'l-Cevamı' 6624 Nolu Hadis, Ed-Dürri'l-Mensur, V, S. 47, Mısır, 1314; Ali El-Muttekî, Kenzu'l Ummâl, 10192, 10212 Nolu Hadisler, Lakkanî, Şerhu Cevhereti't- Tevhid, Mısır, 1375 /1955, S. 210

[13] Miftâh-un-Necât

EL HAFİYY

Allah Hafiyy'dir, kuluna ihsan etmek, lutfetmek için her anda onu izler. Kul biraz kendisine dönse, bir sefer "Allah" dese, bir sefer "rabbim" dese, bir sefer "keşke şunu yapmasaydım" dese Allah anında ihsan etmek, ikram etmek için ona muamele eder. Öyleyse insana düşen; her anda kendisini izleyen hafiyy olan rabbini ve rabbinin ona ihsan etmek, ikram etmek için kendisinden güzel bir hareket, güzel bir fikir, güzel bir düşünce beklediğini unutmamasıdır.

Allah, kullarına kazanmaları için peş peşe resullerini göndermiştir. Allah ayet-i kerimede; **"resullerimizi ardı arkası kesilmeksizin peş peşe gönderdik"**[14] buyurur. Allah önce bir nebisini gönderir, onunla beraber olarak da kitap ya da sahifeler gönderir. Sonra insanlar o kitabı veya sahifeleri tahrif ettiğinde, onlardan sonra gelenler Allah'ın vahyinin ne olduğunu anlamayacak duruma geldiğinde Allah hemen peşinden bir resul gönderir; ama resul ile beraber kitap ya da sahife göndermez; çünkü gelen resulün görevi inen kitabı yenilemektir. Allah'ın her resulü kitabı yenilediği için aynı zamanda müceddiddir ve o kitapta Allah'ın ne dediğini, ne demek istediğini, Allah'ın muradının ne olduğunu beyan eder. Bu yüzden Allah, resullerini ardı arkası kesilmeksizin gönderir.

Neden?

Allah, kullarının halini gören ve bilendir. Allah ayet-i kerimede **"ve mutlaka biz, resul göndermediğimiz kavme azap etmeyiz"**[15] buyurmuştur. Bu, her kavmin içinde bir resul vardır manasına gelir. Yeter ki kul, rabbini istesin ve arasın! Eğer biri rabbini istiyor ve rabbini arıyor bunun için de çabasını, gayretini

[14] Mu'minûn /44
[15] İsrâ /15

sarf ediyorsa Allah ona mutlaka yolunu açar; çünkü Allah ayet-i kerimede **"yolumuzda cehd edene yollarımızı açarız"**[16] buyurur.

Biri de rabbini aramıyor, "ben böyle bilmiyordum, onun için aramadım" diyorsa kendini kandırmış, şeytana uymuş, rabbini aramaya tenezzül etmemiş, bunun için cehd edip çaba, gayret sarf etmemiş, "bu önemsizdir, önemli değildir" demiştir. Aslında önemsemediği kendisidir, kendi insanlığıdır.

Allah'ın, resullerini böyle peş peşe göndermesi, vahyini tazelemesi Allah'ın Hafiyy isminin tecellisindendir. Allah, kulunun ihtiyacını görür, bilir ve anında müdahale edip muameleyi ona göre yapar. Bu her zaman için böyledir. Söylemiştim, hafiyy; aklın alamayacağı, anlaşılamayacak kadar lütufkâr anlamına gelir. Bu durumda rabbimizin bize ihsan etmesi, ikram etmesi, bize yakınlığı, bizimle ilgilenmesi, bize olan sevgisi aklımızın alamayacağı kadar büyük, demektir.

Peki, Allah'ın Hafiyy ismi bir kulda nasıl tecelli eder ya da Allah'ın Hafiyy isminden mahrum kalan bir kul nasıl bir hal alır?

Allah'ın Hafiyy ismi bir kulda tecelli ederse o kul bütün çabasını, gayretini Allah'ın ilk emri olan **Ikra' bismi rabbikellezî halak:**[17] "Oku! Yaratan rabbinin ismiyle" ayetini anlamak, okumak, rabbini, kendini anlamak, tanımak, kendini hesaba çekmek, Allah'ın isimlerinin kendi üzerinde ne kadar tecelli ettiğini anlamak için kullanır. Bunun için de Allah'ın ona verdiği aklını, ilmini ve tefekkür nimetini sarf eder. İnsan bunu yapmazsa Allah'ın Hafiyy ismi onda tecelli etmez, dolayısıyla kendi kendisine faydası olmaz ve kendini kaybeder. Kendini kaybedince de rabbini kaybeder.

[16] Ankebût /69
[17] Alak /1

Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"bir saatlik tefekkür bin yıllık ibadetten efdaldir"*[18] buyurmuştur. Kul bu tefekkürü yaparsa Allah'ın Hafiyy ismi onda tecelli eder ve her şeyin hikmetini inceden inceye anlayıp kendini, rabbini tanımış olur.

Mesela; Resulullah (s.a.v.) Efendimiz Hz. Fatıma (r.a.) annemize; ***İşteri nefseki minallah:*** *"Nefsini Allah'tan satın al"* buyurmuştur. Bu hadisi bütün âlimlerimiz bilir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz bunu bir tek Hz. Fatıma (r.a.)'a değil teyzesi Hz. Safiye (r.a.)'a ve amcası Hz. Abbas (r.a.)'a, dolayısıyla bütün mü'minlere söylemiştir. İnsanlara sadece "nefsinizi Allah'tan satın alın" demek yetmez. Bunu hangi âlim söylerse ona; "kendi kendimi Allah'tan nasıl satın alacağım" diye sormak gerekir.

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in "nefsini Allah'tan satın al" buyurmasının sebebi nedir?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz hadisin devamında; *"sakın babam peygamberdir diye bana güvenmeyesin, yarın Kıyamet günü senin için hiçbir şey yapamam"*[19] buyurmuştur. Yani sen kendin için, nefsin için dünyadayken bir şey yapmazsan ben senin için hiçbir şey yapamam, bu yüzden babam peygamberdir diye bana güvenme. Aynı şekilde teyzesi Hz. Safiye (r.a.) annemiz ile amcası Hz. Abbas (r.a.)'a da; *"yeğenim peygamberdir diye bana güvenmeyesiniz. Nefsinizi, kendinizi Allah'tan satın alın"* buyurmuştur.

Nefis; hakikatı itibariyle insanın özü, Allah'ın insana nefhettiği ruh demektir. Onu kirletirsen bu sefer o kötü nefis olur. Böyle olunca da ruh sende görünmez ve ürettiğin o yanlışlarınla, kötülüğünle artık o perdelediğin taraf görünür. İşte, ruhu Allah'tan satın almak; Allah'ın sana nefhettiği o ruh senin olsun

[18] Suyutî, Camiu's-Sağir, II /127; Aclûnî I /310
[19] Buharî, Vesâyâ 11; Tefsir (26) 2; Müslim, İman 348-352

demektir. Yalnız ruhunu Allah'tan hak etmen gerekir; çünkü satın almak, hak etmektir. Sendeki bu ruh sadece Allah'ın güzel isimlerinin tecellisiyle satın alınır. Sen bu güzel isimleri üzerinde gösterirsen Allah'ın sana nefhettiği ruhu hak etmiş, dolayısıyla onu satın almış, o güzelliği kullanmış olursun. Bu güzelliği kullanırsan onu hak etmiş olursun; ama yok sayarsan ruhunu, kendini kaybedersin.

Allah'ın Hafiyy ismi başka hangi anlamlara gelir?

İnceleyerek, izlenerek öğrenilen bilgiye hafi bilgi denir. Bu ismin kulun üzerinde tecelli etmesi için kulun her şeyi incelemesi, izlemesi gerekir. Aynı şekilde Hafiyy ismi; bilmek, bilgisiyle sevinmek manasına gelir. Kul en çok Allah'ın bilgisine; yani Allah'ın marifetullahına sevinir. Hafiyy bir de dostluk, arkadaşlık demek, sıcak davranmak, ilgi göstermek demektir. Aynı zamanda hal hatır sormak, değer vermek ve ikramda bulunmak anlamlarına da gelir. Eğer biri hafi olursa; yani Allah'ın Hafiyy ismi onun üzerinde tecelli ederse bütün bu halleri yaşar, yaşaması gerekir.

İnsanın Allah'a yakın olması, Allah'a dost olması Allah'ın Esmau'l Husna'sıyladır, güzel isimleriyledir; yani insanın güzel ahlakıyladır. Bunun için Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"din güzel ahlaktır"*[20] *"ben güzel ahlakı tamamlamak üzere gönderildim"*[21] *"kişi güzel ahlakıyla gece ibadet, gündüz oruçlu sevabı alır"*[22] *"sizin Allah'a en sevgili olanınız ahlakça en güzel olanınızdır"*[23] buyurmuştur.

O halde bir düşünelim; güzel ahlaklı olmayan biri İslam'a girmiş midir, girmemiş midir, böyle biri mü'min ve Müslüman mıdır, değil midir? -Evet, eğer biri güzel ahlaklı değilse, Allah'ın isimleri onda tecelli etmemişse bilelim ki o kişi Allah'a yakın

[20] Gazali, İhya, 3 /50
[21] Nebhanî, Huccetullah Ale'l-Âlemin 31; Muvatta, Husnü'l Halk 8; Müsned 2 /381
[22] Ebû Dâvûd, Edeb 7; Tirmizî, Birr 62
[23] Ravi: Hz. Enes (r.a.), Ramuz-ul Ehadis Ahmed Ziyauddin Gümüşhanevî

değildir; çünkü Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"birinin üzerinde Allah'ın güzel isimleri tecelli etmemişse, biri Allah'ın bir isminden mahrum kalmışsa o kişi o isimde Allah'tan uzaktır"* buyurmuştur.

Allah ekremdir, kerimdir; ikram edendir, vehhabtır; karşılıksız hibe edendir. Eğer birinde Allah'ın Ekrem, Kerim ve Vehhab ismi tecelli etmemişse o kişi cimri olur; çünkü Allah'ın isminin olmadığı yerde tam tersi vardır. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de; *"cimri insan, Allah'tan, peygamberden ve cennetten uzaktır. Bununla beraber şeytana ve cehenneme yakındır"*[24] buyurmuştur. Onun cimriliği ve şeytana yakınlığı Allah'ın Kerim isminin onda tecelli etmemesinden dolayıdır.

Peki, merhametsiz insan nasıldır?

Eğer birinde Allah'ın Rahim ismi tecelli etmemişse o kişi cimrilerden daha beter, daha zalimdir. Bu sadece Kerim ismi veya Rahim ismi için geçerli değildir, Allah'ın bütün isimleri için geçerlidir. İnsanda Allah'ın bir ismi tecelli etmezse onun yerinde zulüm ve karanlık olur.

Bu yüzden Allah'ın El Esmau'l Husna'sını bilmek, anlamak, bu isimlere iman etmek gerekir. Allah'ın El Esmau'l Husna'sının üzerimizde tecelli etmesi için çaba, gayret sarf etmemiz lazım ki Hz. İnsan olabilelim, Allah'a yakın, Allah'a dost olabilelim. Aynı şekilde Allah'ın güzelliğinin üzerimizde görünmesi lazım ki Allah'a yeryüzünde halife olabilelim. Yoksa Allah'ın ayetlerini hikâye dinler gibi dinleyip; "işte melekler insana secde etmiş, insan, Allah'ın yeryüzündeki halifesidir" dememiz hiçbir anlam ifade etmez.

Böyle söyleyenlere sormak lazım; "sen bundan ne anladın, sende de anlattığın gibi bir halifelik var mı ya da meleklerin secde ettiği varlık kıvamına geldin mi!"

[24] Tirmizî, Birr 40 /1961

Allah sana “gel, sen busun, kendini çamurun içine atma” demiş, vahyini ve peygamberini sana bunun için gönderip seni âlây-ı iliyine, en yüksek makama davet etmiştir. Bu davete icabet edip en yüksek maka çıkabilmen için söyleyeceğin tek bir kelime vardır. Allah ayet-i kerimede; **“biz senden önce bütün nebilerimize, resullerimize; sadece Allah’a âbd olun ve Allah’a hiçbir şeyi şirk koşmayın, diye vahyettik”**[25] buyurmuştur. İşte, o tek kelime “lâ ilâhe illallah”tır. Eğer âlây-ı iliyine çıkmak rabbinin dostluğunu, ona halife olmayı, yakın olmayı kazanmak istiyorsan o halde “lâ ilâhe illallah” de, Allah’ı sev, Allah’a âşık ol, onun sevgisini, rızasını kazanmak için çabanı, gayretini sarf et. Bunu Allah söylüyor.

Tevhidi anlamak gerekir. Acaba “lâ ilâhe illallah” denince tevhid oluyor mu?

Resulullah (s.a.v.) Efendimiz miraçtan dönünce; *“kim lâ ilâhe illallah derse cennete girer”*[26] müjdesiyle dönmüştür. Allah ona böyle bir müjde vermiştir. Mesela; Bedir ve Uhud Savaşı esnasında müşrik ordusundan bazıları müşriklere isyan edip Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’in tarafına geçmiş ve onun safında savaşıp şehit olmuştur. Sadece; “lâ ilâhe illallah Muhammedun Resulullah” dedikleri için öldüklerinde şehit olmuşlardır. Hâlbuki ne namazları, ne oruçları, ne zekâtları vardır, hatta hiçbir ibadetleri yoktur. Buna rağmen sadece “lâ ilâhe illallah Muhammedun Resulullah” dedikleri için cennete gitmişlerdir; ama öyle bir “lâ ilâhe illallah” demişler ki “canım Allah’a kurban olsun” deyip hayatlarını orada feda etmişlerdir.

Eğer “lâ ilâhe illallah” demek bize böyle büyük nimetleri, cenneti kazandırıyorsa o halde “lâ ilâhe illallah” demenin ne olduğunu anlamak gerekir; çünkü bu tevhiddir. Eğer biri “lâ ilâhe

[25] Enbiyâ /25
[26] Müslim, Kitabü'l- iman 53

illallah Muhammedun resulullah" demezse imanı olmadığı için gece gündüz ibadet etse bile cennete gidemez. "Lâ ilâhe illallah" demek; bütün varlık, bütün kudret, bütün güzellikler, El Esmau'l Husna, Allah'a aittir. Her şey Allah'ın kudretindedir ve Allah her anda her şeyi yaratır, demektir.

Mesela; biz bundan sonra neyi söylersek söyleyelim, onu mutlaka Allah'ın bir ismiyle söylemek, her şeyi Allah'ın isimlerine bağlamak, Allah'ın isimleriyle açıklamak zorundayız. İsterseniz bir örnek vereyim;

Allah âlemlerin rabbidir; terbiye eden, düzene koyan, kuluna büyümesi için imkân tanıyan, şartları yaratandır. Hâlık ve hallâk olan odur; yaratıp büyüten, yaratmayı değiştirip başka bir yaratışla tekrar yaratandır. Allah maliktir, malik-ul mülktür; mülkün sahibidir. Meliktir; her şeyi idare eden odur. Rahman ve rahimdir; rahmetiyle muamele edendir. Rezzaktır; herkesin rızkını verendir. İşte ne söylersek söyleyelim söylediğimiz, gördüğümüz her şeyde Allah'ın isimlerinin tecellisi vardır. Allah'ın esmasının olmadığı hiçbir yer, hiçbir an yoktur. Bu yüzden neyi söylersek söyleyelim, "Allah" demekten başka bir şey diyemeyiz. İşte "lâ ilâhe illallah" demek bu demektir ve "lâ ilâhe illallah" diyebilmemiz için Allah'ın gönlümüzde, zihnimizde, dilimizde, hayatımızda, her anımızda olması gerekir. Yoksa "lâ ilâhe illallah" demiş olmayız.

Allah ayet-i kerimede; **"de ki: Size tek bir nasihatim var. Nerde olursanız olun, ister tek başınıza olun, ister başkalarıyla beraber olun, Allah'ın huzurunda olduğunuzu unutmayın"**[27] buyurur. İster tek başına, ister başkalarıyla beraber ol, her anda "Allah" demen gerekir; çünkü sen Allah ile muhatapsın, o sana muamele ediyor ve sen bu hayatı onunla yaşıyorsun. Allah hayy ve kayyumdur; seni varlıkta tutan, diri tutan odur. O, yerlerin ve

[27] Sebe /46

göklerin nurudur. Sen Allah ile biliyor, Allah ile seviyorsun, onunlasın, onunla anlıyorsun.

"Lâ ilâhe illallah" demek; Hz. Ali (r.a.) Efendimiz'in buyurduğu gibi; *"hiçbir şey yoktur ki ondan önce, onunla beraber, ondan sonra rabbimi görmemiş olayım"* demektir. Hz. Ali (r.a.) Efendimiz böyle derken; "ben bir şeye baktığımda o baktığım şeyden önce Allah'ın isimlerinden başka, Allah'tan başka bir şeyi görmüyorum. O baktığım eşyayla beraber bir daha Allah'ı görüyorum ve ondan sonra bir daha Allah'ı görüyorum" demiştir.

İsterseniz Hz. Ali (r.a.) Efendimiz'in neyi gördüğünü söyleyeyim;

Hz. Ali (r.a.) Efendimiz her neye bakarsa baksın onda aşktan, muhabbetten, Allah'ın muhabbetinin, güzelliğinin, isimlerinin tecellisinden başka bir şey görmüyordu ve göremezdi; çünkü bundan başka bir şey yok ki görsün. Hakikat da böyledir ve bunu tatmak gerekir.

Kul yanlış ve eksik yapmayınca, günah işlemeyince Allah'ı tanıyamaz. İsterse melek olsun, bu böyledir. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, sahabeye;

-Eğer siz hiç günah işlemezseniz Allah sizi alıp cennete koyar ve sizin yerinize de günah işleyen bir topluluk yaratır"[28] buyurmuştur.

Sahabe;

-Ya Resulullah! Günah işlemezsek daha güzel olmaz mı, diye sorunca, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz de cevap olarak;

-Siz günah işlemezseniz Allah'ın ğafur, ğaffar, tevvab ve afuvv olduğunu nasıl anlayacaksınız, buyurur.[29]

[28] Müslim, Tevbe, 9-11
[29] Müslim, Tevbe, 9 (2748); Tirmizi, Da'avat 105 (3533)

Eğer böyle olmazsa Allah'ın güzelliği ortaya çıkamaz. Allah, kullarından kendisini tanımasını ister. Yanlış yaptığında tövbe edeceksin, sonra Allah seni affedecek, o yanlışını örtüp seni mağfiret edecek, rahmetiyle sana muamele edecek ki Allah'ı tanıyabilesin anlayabilesin. Neden? -Onu sevesin, sevilmeye layık olduğunu göresin diye, bütün yanlışına, isyanına rağmen Allah'ın seni nasıl sevdiğini anlayasın, sevgisine karşılık veresin; yani iman edesin diye. Sevmeden iman olmaz, tanımadan da anlamak olmaz.

Bu yüzden Allah, dünyayı cennet olarak yaratmamış; sorun ve sıkıntı yeri, yanlışlar yapılan bir yer olarak yaratmıştır. Öyle ki varlığı, her şeyi anlayalım, okuyabilelim, rabbimizi, kendimizi tanıyabilelim, ne yapmamız, hayatı nasıl yaşamamız gerektiğini anlayabilelim ve Hz. İnsan olabilelim.

Allah'ın bir de Mucib ismi vardır, bu isme sıra gelince onu da anlatacağız inşallah. Şimdilik konumuz itibariyle kısaca izah edeyim. Mucib; davete, duaya icabet eden demektir. Bu duayı ister dilimizle, ister gönlümüzle, ister fiilimizle yapmış olalım, Allah mucibtir; yani duamıza mutlak surette icabet eder.

Mesela; bazen dua ettiğimizde Allah'ın duamıza icabet ettiğini anlamıyoruz, bilmiyoruz. Bu durumda ya biz duayı yapmamışız ya da dua etmeyi bilmiyoruz; yani duamızda bir sorun vardır. Kardeşlerimiz bazen; "dardayım, zordayım, kimse bana yardım etmiyor, Allah duamı kabul etmiyor" deyip feryat ederler. Bu, Allah hakkında su-i zanda bulunmaktır. Allah mucibtir, böyle düşünenler hiç farkında olmadan Allah'ın Mucib ismini inkâra giderler. Böyle konuşulmaz, Allah hakkında böyle düşünülmez; çünkü böyle konuşup düşünmek Allah hakkında su-i zanda bulunmaktır. Bir yanlış varsa onu kendimizde aramalıyız. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"size bir musibet isabet ettiği**

zaman işte o kendi ellerinizle yaptıklarınızdan dolayıdır"[30] buyurur. Bu durumda biz kendi elimizle işlediğimiz suçun, yanlışın cezasını çekiyoruz demektir

Peki, neden bu cezayı çekiyoruz?

Manevi olarak temizlenmek için. Allah böyle yapmakla bizi temizliyor, biz ise hiçbir ceza görmemeyi istiyoruz. Böyle olmaz! Kendimizi, gönlümüzü kirlettiysek mutlaka yıkanmamız gerekir. Yıkanmak istemiyorsak o halde kendimizi kirletmelim! Hiçbir yanlış karşılıksız kalmaz. Bu yüzden eğer kendimizi manevi olarak kirletirsek Allah bizi yıkayarak temizler. Bunun için feryat etmeye gerek yoktur. Yapmamız gereken şey; boyun bükmek ve Allah'tan yardım istemektir. Düştüğümüzde, yanlış yaptığımızda ve buna karşılık olarak bize bir ceza geldiğinde bütün gönlümüzle Allah'a sığınmamız gerekir. Böyle yaparsak kesinlikle duamızın cevabını alırız; yani Allah duamıza icabet eder.

Mesela kardeşlerimizden "gönülden dua edemiyorum, Allah'tan isteyemiyorum" gibi başka bir şikâyet gelir. Eğer gönlümüz böyleyse o halde bir sorun var; Allah'ı rab olarak kabul etmeme sorunumuz var, Allah'ın duamızı kabul edip etmeyeceğine dair iman sorunumuz var demektir. Bu sorun kendi gönlümüzde, kendi nefsimizdedir; yani imanımızla ilgili bir sorundur.

Bütün mü'minler Allah'ın tüm isimlerine şahit olmalıdır. Nasıl ki Allah'ın rahim, kerim, rezzak, hayy ve kayyum oluşuna şahit oluyorsa aynı şekilde Allah'ın mucib oluşuna da şahit olmalıdır. İnsanın imanının gerçek bir iman olabilmesi için buna şehadet etmesi gerekir. Öyle ki imanı aynel yakîn mertebesinden hakkal yakîn mertebesine ya da ilmel yakin mertebesinden hakkal yakîn mertebesine ulaşsın. Ben mü'minim, Müslümanım diyen herkes rabbinin duasına icabet ettiğini tatmalıdır. Eğer bunu

[30] Şura /30

tadarsa bu iman hakkal yakin olur, yoksa zanda kalınmış sadece bir ilim olur.

Evet, hep beraber Allah'ın Hafiyy ismini anlamaya, tanımaya çalışıyorduk, devam edelim.

Hz. İbrahim (a.s.), kavmini "putlara tapmayın" diyerek imana, "lâ ilâhe illallah" demeye davet etmiştir. Tabi ki babası da yaptığı bu davete dâhildir. Allah ayet-i kerimede; **"babası ona; gözüme görünme! Eğer sen böyle yapmaya devam edersen (Allah'a davet etmeye devam edip putlarımıza laf söylersen) seni taşlarım. Benden (kavmimden) uzun bir süre uzak dur"**[31] buyurmuştur. Uzun bir süre uzak dur demek; bu davetinden vazgeçersen gel, yoksa bize yaklaşma, bizden uzak dur demektir.

Hz. İbrahim (a.s.), babasına cevap verir; **Kâle selâmun aleyk:** "Dedi ki: Sana selam olsun." Allah seni selamete erdirsin, seni bu halden kurtarsın, seni nefsinin elinden kurtarıp selamete erdirsin, imana erdirsin. Selam zaten bu demektir. **Se estagfiru leke rabbî:** "Senin için rabbime istiğfar edeceğim." Senin için rabbime istiğfar edeceğim ki rabbim seni mağfiret etsin, seni affetsin, bana yaptığın bu muameleyi olmamış gibi kabul etsin. **İnnehu kâne bî hafiyyâ:**[32] "Muhakkak ki o benim için hafidir." Allah'ın Hafiyy ismi burada geçer. Yani Allah beni izleyendir, bana ikram etmek için beni takip edendir, bana lutfedendir, ihtimam gösterendir, kıymet değer verendir, beni sevendir.

Hz. İbrahim (a.s.) böyle söyleyerek "babam da olsa, kavmim de olsa benim için önemli olan rabbimdir. Benim size ihtiyacım yok; çünkü benimle beraber olan Allah'tır. Ben istemeden, beklemeden, hatta ben anlamadan bile bana muameleyi, ihsanı, ikramı, lütfu yapar. Allah benim için neyi takdir ederse etsin, mutlaka benim için en güzelini takdir etmiştir. Rabbimin benim

[31] Meryem /46
[32] Meryem /47

için olan lütfuna, ikramına aklım bile ermez. Bu yüzden ben kendimi ona bıraktım, ona teslim oldum" demiştir.

Bu ayet de Hz. Zekeriya (a.s.)'ı anlatır. **İz nâdâ rabbehu nidâen hafiyyâ:**[33] "O, hafi olarak (gizliden, gönlünden, içinden, hiç kimsenin anlamadığı, görmediği şekilde) rabbine nida etti." Demek ki hafi demek gizli demekmiş.

İn yes'elkumûhâ: "Eğer sizden onu (mallarınızı) isteseydi." Allah, mallarınızın hepsini sizden isteseydi, hepsini dağıtın deseydi. **Fe yuhfikum:** "O zaman sizin gizlediklerinizi, sizde hafi olanlar (yani cimriliğiniz)." **Tebhalû:** "Bahilliğiniz." **Ve yuhric adgânekum:**[34] "Ve sizin içinizdeki kininiz dışarı çıkardı." İçiniz dışınıza çıkardı.

Zaten Allah; "verebildiğiniz kadar verin, malınızın kırkta birini verin" demiştir. Allah, kullarından malının hepsini istememiş; **"ihtiyaçtan fazlasını verin"**[35] buyurmuştur. Bu yüzden herkes Allah yolunda ne kadar infak edebiliyorsa gücüne göre içindekini dışarı çıkarmadan yapmalıdır; çünkü birinin içindeki birden dışarı çıkarsa bu onu küfre sürükler. Kul gücüne göre infak etmelidir ki içindeki yavaş yavaş dışarı çıkarken buna güç yettirebilsin.

Bu nedenle Allah sizden bir şeyi birden isteseydi bahilliğiniz, içinizde gizlediğiniz birden ortaya çıkardı ve bu haliniz "Allah niye bunu bizden böyle istedi" diye Allah'a karşı kine dönüşürdü, buyurdu Allah.

Evet, Allah'ın Hafiyy ismini, bununla beraber Esmau'l Husna'yı neden anlamamız, öğrenmemiz gerektiğini anlamaya çalıştık. Rabbimizin bize lütfetmek için bizi nasıl izlediğini, bizimle nasıl ilgilendiğini ve onun bizim için nasıl da aklımızın alamayacağı

[33] Meryem /3
[34] Muhammed /37
[35] Bakara /219

kadar lütufkâr olduğunu öğrendik. İnşallah rabbimizin bu ismine kemaliyle iman ederiz ve rabbimizin bize ikram etmek için bizi nasıl da izlediğini görür, tadarız inşallah.

Allah hepimizi huzurunda aşkla, muhabbetle duranlardan eylesin. O geriye kalan namazın dışındaki zamanlarda da orta namazını eda eden, huzurda duran kullarından eylesin. Allah bizi Hafiyy isminin tecellisine mazhar eylesin inşallah! Kendi kendimizi, gönlümüzü takip edenlerden eylesin. Nefsimizi tanımayı, anlamayı, bilmeyi, bizlere nasip eylesin bununla beraber bizleri nefsini terbiye etmeyi başarmış olan kullarından eylesin. Allah bizi daima huzurda duran, kendini, rabbini unutmayan kullarından eylesin. Allah bizi huzurunda mahcup eylemesin. Huzura alırken bir dost gibi, bir sevgili gibi karşıladığı, muamele ettiği kullarından eylesin. Bütün varlığımızla bütün âlemlerden Allah'a hamdolsun. Bizi bize bırakmayan, her anda eksiklerimizi, yanlışlarımızı bize gösterip, bununla beraber bizi hesaba çekmeden, ceza vermeden affeden rabbimize hamdolsun.

Allah hepinizden razı olsun.

EL HAYR

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Elhamdulillahi rabbil âlemin esselatu vesselamu aleyke ya seyyidel evveline vel ahirin ve ila cemiil enbiyayi vel murselin ve ila cemiil evliyayi vel hamdulillahi rabbil âlemin.

Bu sohbetimizde hep beraber Allah'ın El Hayr ismini, Allah'ın Hayr isminin geçtiği ayetleri, Allah'ın hayr olarak nasıl tecelli ettiğini ve bu ismin kullarda tecellisinin nasıl olduğunu hep beraber anlamaya çalışacağız inşallah. Allah'ın Hayr ismi ayetlerde geçer; ama diğer esma listelerinde yoktur.

Allah'ın bir ismi anlaşılmazsa Allah'a imanda noksanlık olur. Allah'ın 99 isminden bir tanesi bizde eksilirse 99 imanımızından bir tanesi eksilmiş olur. Bu yüzden Allah'ın isimlerini Kur'an'daki nüzul sırasına göre anlamaya ve Allah'a nasıl âbd olmamız, Allah'ın isimlerinin üzerimizde nasıl tecelli etmesi gerektiğini hep beraber ayetlerle öğrenmeye çalışıyoruz. Allah ayet-i kerimede; **"Allah hayrdır"**[1] buyurur. Allah hep hayırdır, tek hayırdır.

İki türlü hayr vardır; biri baki olan, hakiki, gerçek olan hayır diğeri de fani olan, izafi; yani kişiden kişiye göre değişen hayırdır. Hakiki, gerçek hayır olan Allah'tır. Bütün varlıktaki, insanlardaki hayır ise izafidir, her yerde, herkeste değişiklik gösterir; ama Allah'ın isimleri bütünüyle saf hayırdır ve hiçbir şekilde bu hayırda bir değişiklik olmaz.

Peki, hayr derken neyi anlamamız gerekir?

Hayr; şerrin tersidir, zıddıdır. Allah hayrdır ve insana zatıyla, sıfatıyla tecelli etmiştir. Allah'ın Hayr isminin tecellisi olmazsa geriye şer kalır. Hayr gerçek manada var olandır, şer ise gerçekte

[1] Tâhâ /73

yoktur, hayır olmadığı için şer meydana gelir. Yoksa şer bizatihi bir varlık değildir. Daha iyi anlaşılması için bir örnek vereyim;

Nur, gerçek varlıktır; ama karanlık gerçek bir varlık değildir. Nur olmadığı için karanlık olur. Yoksa karanlığın bizatihi nur gibi bir varlığı yoktur. Karanlık herhangi bir şeyden tecelli etmez. Mesela; ışıklar lambadan tecelli eder, eğer ışığı kapatırsak etraf karanlık olur. Bu nedenle karanlığın olabilmesi için herhangi bir şeyin tecelli etmesi gerekmez. İşte, ışık olmadığında karanlığın meydana gelmesi gibi Allah'ın güzelliğinin, hayrının tecelli etmediği yerde de şer meydana gelir. Bu konuyu doğru anlamak gerekir. Eğer doğru anlamazsak şerri bir varlık olarak zanneder, hayır ile şerri, dolayısıyla imanla küfrü birbirine karıştırırız. Böyle olunca da hiç farkında olmadan yaşanılan bütün şerleri Allah'a isnat ederiz, bu da küfür olur.

Allah ayetlerinde isminin Hayr olduğunu ve hayrın kendisine ait olduğunu, bu yüzden bütün işlerinin hayır olduğunu beyan etmiştir.[2] Dolayısıyla biri hayırda olmaz, hayır işlemez, hayır düşünmezse hayırdan mahrum kaldığı için şerde kalır.

Allah ayetlerinde isimlerinin, bütün işlerinin ve yarattığı her şeyin hayr olduğunu söylemiş ama hiçbir ayetinde şerrin kendisinden olduğunu söylememiştir. Allah "şer" kelimesini Kur'an'da otuz civarında ayette kullanmış; ama hiçbirinde şerri kendisine isnat etmemiştir. Allah'ın kendisine isnat ettiği şey hayırdır ve Allah sadece hayır için; "bütün hayrı ben yarattım, ben hayrım ve benim her işim saf hayırdır" buyurmuştur.

Evet, iki türlü hayrın olduğunu; birinin hakiki, baki hayır, öbürünün ise izafi, fani hayır olduğunu söyledik.

Allah için imanla beraber yapılan her şey baki olan hayırdır. İnsanların kendisi için faydalı gördüğü, insanlar için faydalı olan

[2] Tâhâ /73, Nisa /79

şeyler de fani olan dünyaya ait hayırdır. Eğer Allah'ın bize ikram ettiği fani hayırları Allah yolunda infak eder, sarf eder, kullanırsak bu hayırlar bizim için baki hayır olur; yani ebedi hayatımızı kazanırken hayır işlersek Allah'ın hayır dediği, güzel dediği şekilde amel edersek ebedi olan hayrı kazanırız.

Allah, cennet için baki, hakiki gerçek hayır demiştir.[3] Bu yüzden cenneti kazananlar hakiki, gerçek hayrı kazanmıştır.

İstihare etmek doğruyu, hayrı seçmek demektir. Genel itibariyle istihare hakkında yanlış bir bilgi vardır. Mesela istihare için; "işte falan şeyin hayır mı şer mi olduğunu bilmiyorsak istihare namazı kılmamız gerekir. Eğer istihare namazı kılarsak Allah bize o şeyin hayır mı şer mi olduğunu gösterir" ya da "istihare uykusuna yatarsanız vereceğiniz kararın hayır mı yoksa şer mi olduğunu görürsünüz" derler. Hâlbuki istihare demek hayrı dilemek demektir. Yoksa iki rekât namaz kılıp bir şeyin hayır mı şer mi olduğunu Allah'tan istemek gibi bir şey yoktur. Allah'tan hayrı dilemek vardır.

Eğer hayatımız için Allah'tan hayır istersek Allah bize mutlak ve gerçek hayrın nasıl kazanılması gerektiğini, özetle tek bir duayla öğretir. Bu dua **İhdinâs sırât-el mustakîm:**[4] "Bizi sırat-el mustakime hidayet et" duasıdır. Fatiha, Kur'an'ın özüdür, özetidir. Dolayısıyla "bizi sırat-el mustakime hidayet et" duası da bütün duaların özü ve özetidir; çünkü bütün hayırlar sırat-el mustakim üzeredir ve sırat-el mustakimdedir.

Biri sırat-el müstakimdeyse; yani Allah'a dosdoğru giden yoldaysa o halde bütün imkânlarını değerlendirip bütün hayırları ebedi hayatını, cenneti, Allah'ın rızasını, hayrını kazanmak için kullanır. Bundan dolayı hayırda olmak isteyenler önce sırat-el

[3] E'âla /17
[4] Fatiha /6

mustakimi istemeli, sırat-el mustakimde olmalı ve hidayetçiyle beraber sırat-el mustakimde yürümelidir.

İnsan için baki olan, gerçek olan, hayır olan şey Allah için yaptığı infaklardır. İnsan için hayır; infak etmek, feda etmek, Allah için vermektir. Peki, insanın neyi infak etmesi gerekir? -Elbette ki öncelikle Allah'ın kendisine verdiği, ihsan ettiği, ikram ettiği imanından, Allah'ın muhabbetinden infak etmesi, aynı şekilde Allah'ın onu sevmesinden infak edip kulları, varlığı, mahlûkatı sevmesi gerekir. Bu infağın başlangıç noktasıdır. İnsanın bunları infak ettikten sonra ilminden, marifetinden infak etmesi, insanları Allah'a davet etmesi, âbdiyetliği öğretmesi gerekir; çünkü bunların her biri derecesine göre insan için hayırdır.

Bir de insanın, Allah'ın kendisine zahiri olarak verdiklerinden infak etmesi gerekir. Eğer malı varsa malından vermesi, bir mevkiye gelmişse Allah yolunda o mevkide insanlar için hizmet edip bir şeyler yapması, faydalı olmaya çalışarak infak etmesi gerekir. Hayrı kazanmak böyledir. İnsanın bir tebessümü bile hayırdır. Bu yüzden Resulullah (s.a.v.) Efendimiz; *"mü'minin, mü'mine tebessümü sadakadır."*[5] Yani hayırdır, buyurmuştur.

Bir de sahabe gibi hayatını Allah yolunda infak etmek, sarf etmek vardır. Biri bu şekilde bir infak yaparsa tıpkı sahabelerin kazandığı gibi bütün hayatı hayr olur; çünkü fani olan bütün hayırları, hayatıyla birlikte Allah yolunda vererek baki olan hayrı kazanmıştır.

İnsan, Allah'ın yarattığı bir şeyi yaratılış amacına uygun olarak kullanırsa o şey onun için hayır olur. Tam tersine hayır olarak kullanmaz, onu amacının dışında kullanırsa bu sefer de o şey onun için şer olur; çünkü şer bizatihi yoktur, bizatihi hayır vardır ve Allah'ın yarattığı her şey hayırdır.

[5] Tirmizî, Birr, 36

Mesela; Allah, üzümü gıda olarak yaratmıştır; ama insan onun suyunu sıkıp bekletirse şarap olur. Oysaki Allah; "bunu şarap yap" dememiş, "üzüm olarak, şerbet olarak kullan" demiştir. İşte, insan yaratılışına aykırı bir şekilde onu kullanınca üzüm sarhoş eden bir içki olmuş; yani hayırken şer olmuştur. Bu durumda şerri, Allah mı yaratmış oldu? -Hâşâ. Allah, üzümü yarattıysa "al onu şarap yap" dememiştir! İnsan o üzümü şaraba dönüştürdüğü için şerri işlemiştir. Allah hayrı yaratmış, kul ise o elindeki hayrı şerre dönüştürmüştür.

Bütün hayır, Allah'a aittir. Allah her neyi yaratmışsa o hayırdır; ama onu şerre dönüştüren insandır. Bu yüzden Allah ayet-i kerimede; **"bütün iyilikler, hayırlar size Allah'tan, bütün kötülükler, şerler de kendi nefsinizdendir"**[6] buyurmuştur.

Rabbimizi hatırladığımızda, "Allah" dediğimizde rabbimizi hayır olarak hatırlamamız, zikretmemiz gerekir. Yoksa "Allah bana şöyle yanlış yaptı, bana yaptığı bu yanlış, bu muamele şerdi" dediğimizde şerri Allah'a isnat etmiş oluruz ki bu da küfürdür; çünkü Allah'ın kendisini vasfetmediği, isimlendirmediği bir isimle Allah'ı isimlendirmiş ve Allah'ın "şer" ismi vardır; yani "Allah şerdir" demiş oluruz, dolayısıyla şerri, Allah'a isnat ederek imanımıza şirki karıştırmış oluruz.

En büyük ilim en büyüğe ait olan ilimdir; yani Allah'a ait olan ilimdir, Allah'ı bilmeye, tanımaya yarayan ilimdir. En büyük ilim; Allah'ın El Esmau'l Husna'sını bilmek, anlamak, iman etmektir. Eğer biri Allah'ın isimlerini, El Esmau'l Husna'sını bilmiyorsa Allah'ı bilmiyor demektir.

İnsan hayrı ister; çünkü bu onun fıtratında mevcuttur. Allah onu fıtrat itibariyle hayrı isteme üzerine yaratmıştır; ama insan,

[6] Nisa /79

hayırla şerri birbirinden ayırt edemediği, şerre hayr ismini verdiği için şerri işler.

Aslında insanın her zaman için istediği hayırdır. Mesela; hırsızlık yapan biri bu işi kendisi için hayır olarak görür. Eğer şer olarak görseydi hırsızlık yapmazdı; ama yanlış hüküm verdiğinden dolayı onu hayır olarak görür. En şerli adam, karşısındakine en ağır kötülükleri yapan biri bile kendisine kötülük yapılmasını istemez; yani kendisi için hayrı ister, şerri istemez; çünkü insan, hayrı isteme, cenneti isteme üzerine yaratılmış, gönlü cennet olma fıtratıyla yaratılmıştır.

Hayrı istemek bizatihi hayırdır. Bu yüzden önce hayrı istemek, bunun için de hayrı ve şerri birbirinden ayırt etmek gerekir. Allah, hayrı ve şerri birbirinden ayırmaya "takva" demiştir. Hayrı ve şerri birbirinden ayırt edemeyenlerin takvası yoktur. Takva; Allah'a karşı sorumluluğunu bilip bu sorumluluğu gerektiği gibi yerine getirmektir. Sadece sorumluluğu bilmek yetmez, bir de bu sorumluluğu gerektiği gibi yerine getirmek gerekir. Aynı şekilde takva; Allah'ın isimlerinde kıvamda olmak, her bir ismin kul üzerinde kâmil manada tecelli etmesi demektir.

Hayrı ve şerri, Allah'ın öğrettiği gibi bir birinden ayırmamız gerekir. Allah neye "hayr" demişse o hayırdır, neye "şer" demişse o da şerdir. Allah'ın "hayr" dediğine "şer", "şer" dediğine ise "hayr" dersek Allah'a ters düşeriz.

Allah hayrdır, bununla beraber Allah'ın bütün işleri de hayırdır ve Allah'ın celalinde ikramı, kahrında da hayrı vardır.

Şimdi de Allah'ın neye "hayr" neye "şer" dediğini hep beraber Allah'ın ayetlerinden anlamaya çalışalım inşallah.

EUZUBİLLAHİMİNEŞŞEYTANİRRACİM
BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Hz. Musa (a.s.) sihirbazları bir mucize ile Allah'a davet edince sihirbazlar ona iman ederler.

İnnâ âmennâ bi rabbinâ: "Muhakkak ki biz rabbimize (Allah'a) iman ettik." **Li yagfira lenâ hatâyânâ:** "Biz günahımızı, hatamızı affetmesi için (rabbimize iman ettik)." Sihirbazlar bunu Firavun'a söylüyor. **Ve mâ ekrehtenâ aleyhi mines sihr:** "Bizi o kerih gördüğümüz (hoşlanmadığımız, yapmak istemediğimiz) sihre zorladığın için." **Vallâhu hayrun ve ebkâ:**[7] "Allah hayrdır ve bakidir."

Sihirbazlar Firavun'a; "bizim sana ihtiyacımız yok. Bize ne ceza verirsen ver, biz rabbimize iman ettik. Bununla beraber bizi sihre zorladığın için rabbimizin mağfiretini umuyoruz; çünkü bizi mağfiret edecek olan odur. Allah hayrdır ve bakidir, senin bize yapacağın ise geçicidir" derler.

Allah bu ayette Hz. Yakup (a.s.)'ın kendi çocuklarına söylediği sözden bahseder. **Kâle hel âmenukum aleyhi:** "Dedi ki: Ben onu size emanet ederim." **İllâ kemâ emintukum alâ ahîhi min kabl:** "Nasıl ki kardeşinizi (Yusuf'u) daha önce size emanet ettiysem (öyle size emanet ederim)." Yani onu size güvenmeden emanet ederim. **Fallâhu hayrun hâfizâ:** "Allah hayrdır, hafiz olandır." **Ve huve erhamur râhimîn:**[8] "Ve o erhamerrahimindir."

Allah'ın erhamerrahimin oluşu merhamet edenlerin en merhametlisi diye anlaşılır. Oysaki bu yeterli değildir. Bütün meallerde, tefsirlerde "erhamerrahimin"e merhametlilerin en merhametlisi diye bir mana verilmiştir. Merhametlilerin en merhametlisi sözü; Allah gibi merhamet eden vardır da Allah

[7] Tâhâ /73
[8] Yûsuf /64

onlardan daha merhametlidir anlamına gelir. Bu yüzden bu manayı kullanmak yeterli değildir, doğru değildir. Onun yerine "Allah tek merhamet edendir" demek gerekir; çünkü bütün merhamet edenler bu rahmeti, rahmeti sonsuz bir derya olan Allah'ın rahmetinden bir damla olarak almıştır. Bunu Allah onlara ikram etmiştir; yani bütün rahmet edenler Allah'ın tecellisiyle rahmet ederler.

Bir de Allah bize gerçek yardım edeni öğretir. **Belillâhu mevlâkum:** "Hayır (bilakis) sizin mevlanız Allah'tır." Sizin veliniz, dostunuz, size yardım edecek olan sadece Allah'tır. **Ve huve hayrun nâsırîn:**[9] "Allah hayrdır, asıl yardım edendir."

Allah ayet-i kerimede; **"bütün iyilik yapanların hepsi bir araya gelse Allah dilemedikçe hiç kimse size en ufak bir yardımda, bir iyilikte bulunamaz. Bütün şer işleyenler bir araya gelse Allah dilemedikçe size bir şer, bir kötülük dokunduramaz"**[10] buyurur. Sizin mevlanız Allah'tır ve o tek yardım edendir. Yardım bir tek onun katındandır, diğer yardım edenler sadece yardıma vesile olur. **Hayrun nâsırîn:** Allah'ın yardım etmesi gerçek hayırdır; çünkü biri sana yardım ediyorum deyip aslında sana zarar verebilir.

Neden?

Hayrı ve şerri ayırt edemediği için hayır diye şer işler ve bunun farkında bile olmaz, dolayısıyla seni küfre davet edip; "bunu senin için söylüyorum" der. Aynı şekilde seni ahiretten alıkoyup dünyaya davet eder ve; "bunu senin için söylüyorum, benim amacım sana yardım etmektir" der. Bu yüzden hakiki nasir, Allah'tır. Allah'ın yardımı, nasri, mutlak hayırdır.

[9] Âli İmran /150
[10] En'âm /17

Hz. İsa (a.s.)'ın havarileri ona; **"rabbin, gökten bize bir sofra indirebilir mi"**[11] dediklerinde, Hz. İsa (a.s.) da "evet" deyip Allah'a dua eder ve **"ya rabbi! Bize bir sofra indir. Hem bizim için, hem bizden sonra gelecekler için bir sevinç olsun, bayram olsun, hem bir mucize olsun, hem de mucizeyi havariler görsünler ve bu senden bize bir rızık olsun." Ve ente hayrur râzikîn:**[12] "Sen rızık verenlerin hayırlısısın" der. Hayırlı rızık veren sensin, senden gelen rızık bizim için hayırdır.

Allah da bunun üzerine; **"ben o sofrayı elbette ki indiririm; ama bu mucizeyi gördükten sonra sizden kim dönerse âlemlerde hiç kimseye yapmadığım azabı ona yaparım"**[13] buyurur.

Bu yüzden müşrikler mucize istediklerinde Resulullah (s.a.v.) Efendimiz, Allah onlara gazap edecek diye korkardı; çünkü müşrikler mucizeyi görüp anladıktan sonra iman etmezlerse ya da dönerlerse Allah'ın bu konuda "âlemlerde hiç kimseye yapmadığım azabı ona yaparım" diye vaad ettiğini bilirdi; çünkü Allah onlara özel ikramda bulunmuş, buna rağmen onlar dönmüşlerdir. Kim ki mucizeyi gördükten sonra Allah'tan başka tarafa dönerse artık bilerek dönmüş ve bu azabı hak etmiştir.

Aynı şey Mürşid-i kâmiller için de geçerlidir. Keramet görmek de içinde böyle büyük bir tehlikeyi barındırır; çünkü biri keramet gördükten sonra dönerse ve ters tarafta durursa Allah âlemlerde hiç kimseye yapmadığı azabı ona yapar. Bunu Allah söylüyor.

Ve huve hayrul fâsılîn:[14] "Allah ayırt edenlerin tek hayırlısıdır." Eğer biri hayırlı olarak ayırt etmişse; hakla batılı, doğru ile yanlışı, güzel ile çirkini, Allah'ın istediği gibi birbirinden

[11] Mâide /112
[12] Mâide /114
[13] Mâide /115
[14] En'âm /57

ayırmışsa o hayırlıdır, değilse hayırlı olmaz. Bunu belirleyen, ayıran Allah'tır.

Bu, peygamberlerin sözüdür. **Ve in kâne tâifetun minkum âmenû billezî ursiltu bihî ve tâifetun lem yu'minû fasbirû hattâ yahkumallâhu beynenâ:** "Eğer içinizden bir kısmı benimle gönderilene iman ederse bir kısmı da iman etmezse Allah aramızda hükmedinceye kadar sabredin." **Ve huve hayrul hâkimîn:**[15] "O, hükmedenlerin hayırlısıdır." Hayırlı hüküm onundur.

Ve ente hayrul fâtihîn:[16] "Sen fatihlerin hayırlısısın (hükmedenlerin hayırlısısın)."

Ve ente hayrul gâfirîn:[17] "Sen mağfiret edenlerin hayırlısısın." Bunların her biri Allah için söylenir.

Ve mekerû ve mekarallâhu, vallâhu hayrul mâkirîn:[18] "Onlar tuzak kurdular, hile yaptılar. Allah da onlara hile yaptı. Allah hile yapanların hayırlısıdır."

Allah'ın hilesi hayırlıdır demek ne demektir?

Müşriklerden bazıları Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i öldürmeye gider; ama gidenlerden bazıları Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'i öldürecekken aksine onunla dirilir. İşte bu, Allah'ın hayır hilesidir. Kendisi bir tuzak kurmuş, hile yapmıştır; ama giderken iman tuzağına, hayır tuzağına düşmüştür. Bu yüzden Allah'ın kurduğu tuzak; iman tuzağı, hayır tuzağıdır. Yoksa "Allah da hile yapıyor" diye anlarsak ayeti anlamamış oluruz.

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e ve tüm peygamberleredir. **Vettebi' mâ yûhâ ileyke vasbir:** "Sen sana

[15] Araf /87
[16] Araf /89
[17] Araf /155
[18] Âli İmran /54

vahyolunana tabi ol ve sabret." **Hattâ yahkumallâh:** "Allah hükmünü verinceye kadar." **Ve huve hayrul hâkimîn:**[19] "O, hüküm verenlerin tek hayırlısıdır." Hayırlı hüküm bir tek Allah'a aittir. Allah'ın kulları, Allah'ın hükmüne uyarsa bu da onlar için hayır olur, yoksa şer olur.

Hz. Yusuf (a.s.) bunu zindandaki arkadaşlarına söylüyor. **Yâ sâhibeyis sicni e erbâbun muteferrikûne hayrun emillâhul vâhidul kahhâr:**[20] "Ey zindan arkadaşlarım! Ayrı ayrı rabler mi (ilahlar mı) daha hayırlı, yoksa vahid ve kahhar olan Allah mı?" Elbette ki hayırlı olan vahid ve kahhar olan Allah'tır. Vahid; sıfatlarında bir olan, bütün Esmau'l Husna, bütün güzelliklerin kendisine ait olduğu zat demektir. Kahhar ise; Allah'a şirk koşup onun isimlerinden birine sahip çıkmaya ya da isimlerinden birini başkasına vermeye kalkışanları kahreden anlamına gelir.

Bu ayette de Hz. Zekeriya (a.s.) Allah'tan bir evlat ister. **Ve zekeriyyâ iz nâdâ rabbehu rabbi lâ tezernî ferden ve ente hayrul vârisîn:**[21] "Zekeriya, rabbine dedi ki: Rabbim! Beni tek başıma bırakma! Sen varislerin hayırlısısın." Varis olan Allah'tır. Varis ismi, Allah'ın ismidir. Her şey ona aittir, Allah, kullarına her şeyi muvakkaten, geçici olarak, emaneten verir. Bu yüzden her şeyin gerçek varisi Allah'tır.

Allah, yolunda ölenler için buyuruyor. **Vellezîne hâcerû fî sebîlillâhi summe kutilû ev mâtû le yerzukannehumullâhu rızkan hasenâ:** *"(*Allah yolunda) Hicret etmiş, sonra Allah yolunda öldürülmüş veya ölmüş olanları Allah güzel bir rızıkla rızıklandırır." **Ve innallâhe le huve hayrur râzikîn:**[22] *"*Allah rızıklandıranların (rızık verenlerin) hayırlısıdır."

[19] Yûnus /109
[20] Yûsuf /39
[21] Enbiyâ /89
[22] Hac /58

Ve kul rabbi enzilnî munzelen mubâraken ve ente hayrul munzilîn:[23] "Dedi ki: Rabbim! Beni mübarek bir yere indir. Sen indirenlerin (konuklatanların) en hayırlısısın."

İnnehu kâne ferîkun min ibâdî yekûlûne: "Kullarımdan bir zümre dediler ki." **Rabbenâ âmennâ fagfir lenâ verhamnâ:** "Rabbimiz! Biz iman ettik. Bizi mağfiret et, bize rahmet et." **Ve ente hayrur râhımîn:**[24] "Sen rahimlerin en hayırlısısın." Gerçek rahim olan sensin.

Allah bu ayette de bize nasıl dua edeceğimizi öğretir. **Ve kul:** "De ki." **Rabbigfir verham ve ente hayrur râhımîn:**[25] "Rabbim beni mağfiret et, bana rahmet et. Sen merhametlilerin en hayırlısısın." Allah, Hayr ismini diğer isimleriyle beraber kullanır; çünkü onun bütün isimleri hayırdır. Allah'ın hükmetmesi de, rızıklandırması da, merhamet etmesi de hayırdır.

Kulil hamdu lillâh: "De ki: Elhamdulillah." **Ve selâmun alâ ibâdihillezînestafâ:** "Allah'ın seçtiği kullara selam olsun." **Allâhu hayrun:** "Allah hayrdır." **Em mâ yuşrikûn:**[26] "(Allah mı hayırdır) Yoksa onların şirk koştukları mı?"

Ve huve hayrur râzikîn:[27] "O, rızık verenlerin hayır olanıdır."

Allah, hayrın ne olduğunu ayetlerde nasıl öğretmişse hayrı öyle öğrenmemiz gerekir. Evet, öğrenmeye devam ediyoruz.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû izâ nûdiye lis salâti min yevmil cumuati fes'av ilâ zikrillâhi ve zerûl bey'a: "Ey iman edenler! Cuma günü Allah'ın zikrine çağrıldığınız zaman alışverişi bırakın, Allah'ın zikrine koşun (Allah'ın davetine icabet edin)." **Zâlikum**

[23] Mu'minûn /29
[24] Mu'minûn /109
[25] Mu'minûn /118
[26] Neml /59
[27] Mu'minûn /72, Sebe /39

hayrun lekum in kuntum ta'lemûn:[28] "Eğer biliyorsanız (aklınız çalışıyorsa) bu sizin için daha hayırlıdır." Sizin için hayr olan; alışverişi bırakıp Allah'ın zikrine, namaza koşmaktır.

"Allah katında bulunan, eğlenceden ve ticaretten daha hayırlıdır."[29] Yani bir sevap kazanmak ticaretten de eğlenceden de daha hayırlıdır.

Tu'minûne billâhi ve resûlihî ve tucâhidûne fî sebîlillâhi bi emvâlikum ve enfusikum: "Eğer Allah'a ve resulüne iman ederseniz, Allah yolunda mallarınızla ve canlarınızla cihad ederseniz." **Zâlikum hayrun lekum in kuntum ta'lemûn:**[30] "Eğer bilirseniz bu sizin için daha hayırlıdır."

Ve cealnâhum eimmeten yehdûne bi emrinâ: "Biz onları emrimizle doğru yolu, hidayeti gösterecek önderler (imamlar) kıldık." **Ve evhaynâ ileyhim fi'lel hayrât:** "Bir de onlara hayır yapmaları için vahyettik." **Ve ikâmes salâti ve îtâez zekâh:** "Onlara namazı ikame etmeyi, zekâtı vermeyi (vahyettik)." **Ve kânû lenâ âbidîn:**[31] "(Onlar) Bizim için âbd olanlardı (kulluk yapanlardı)." Kimler? -Allah'ın nebileri ve resulleri.

Kullu nefsin zâikatul mevt: "Her nefis mutlaka ölümü tadacaktır." **Ve neblûkum biş şerri vel hayri fitneh:** "Sizi bir imtihan olsun diye hem hayır, hem de şer ile imtihana tabi tutarız." **Ve ileynâ turceûn:**[32] "Hepinizin dönüşü sonunda bizedir." Allah seni hayırla da şerle de dener; yani Allah sana nimetleri ve aletleri verip; "onu hayırda ya da şerde kullanma tercihi sana aittir" demiştir. Sen de eğer hayır yaparsan kazanırsın, yapmazsan şerre düşer, kaybedersin; çünkü hayat bir imtihandır.

[28] Cuma /9
[29] Cuma /11
[30] Saff /11
[31] Enbiyâ /73
[32] Enbiyâ /35

Allah ne yaparsa yapsın o hayırdır. O halde insana düşen; sürekli hayırda durmaktır. İnsan hayırda durmadığı zaman şerre düşer. Aynı şekilde doğru yapmadığında yanlış yapar. Hayat baştan sona imtihandır. Hayırda duranlar ise hayr olan Allah ile beraber olurlar, hayr olan Allah'ı, Allah'ın rızasını kazanırlar.

Allah Kehf Suresi'nde bir kul ile Hz. Musa (a.s.)'ın kıssasını anlatır. Allah'ın katından ilim verdiği o kul çocuğu öldürünce, Allah; **"rableri onun yerine ondan daha temiz, daha hayırlı bir evlat versin diye böyle yaptık"**[33] buyurur. Demek ki Allah ne yaparsa yapsın onda bir hayır vardır. Mesela birinin çocuğu ölse bunu şer olarak görür. Hâlbuki "belki rabbim onun yerine ondan daha hayırlı bir evlat bana verecek" demeli ve böyle bakmalıdır. Kaybettiği evladı olsa bile bunda bir hayır olduğunu bilmelidir. Yeter ki hayırda dursun ve rabbinden hayır dilesin.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû atîûllâhe ve atîûr resûle ve ulil emri minkum: "Ey iman edenler, iman ettiğini iddia edenler! Allah'a itaat edin ve resulüne itaat edin. Sizden olan ulu'l emre de (emir sahibine de itaat edin)." Emir sahibi; Allah'tan emri alan demektir. Allah'a, resulüne ve sizden olan ulu'l emre itaat edin. Demek ki mutlaka her kavmin içinde onlardan bir ulu'l emr; yani emri Allah'tan alan biri varmış.

Fe in tenâza'tum fî şey'in: "Eğer herhangi bir konuda tartışırsanız (anlaşmazlığa düşerseniz)." **Fe ruddûhu ilâllâhi ver resûl:** "Onu Allah'a ve resulüne götürün." Bunu Allah'a soramıyoruz, resulü de zahiri olarak aramızda olmadığına göre anlaşmazlığa düştüğümüz konuları Allah'a ve resulüne nasıl götüreceğiz? Hal böyleyken tartıştığımız konuları kime götürmemiz gerekir? -Elbette ki ulu'l emre götürmemiz gerekir; çünkü ulu'l emr, Allah ve resulünün emriyle emredip hüküm verir.

[33] Kehf /81

İn kuntum tu'minûne billâhi vel yevmil âhir: "Eğer siz Allah'a ve ahiret gününe iman etmişseniz (böyle yapın)." Bu; "iman etmemişseniz size söyleyecek sözüm yoktur, demek ki beni rab olarak kabul etmemişsiniz ki onu Allah'a ve resulüne götürmüyorsunuz, Allah ve resulünün hükmünü kabul etmiyorsunuz" manasına gelir. **Zâlike hayrun:** "İşte hayr budur." Sizin için hayırlı olan budur. **Ve ahsenu te'vîlâ:**[34] "Sonuç itibariyle de güzel olan (budur)." Buradan alacağın sonuç hayırdır. Eğer böyle yaparsan bu senin için hem güzel hem de hayır olur; ama böyle yapmazsan ne güzellik ne de hayır bulursun! Dolaysıyla kendi kendine, kendin için hayrın ne olduğu hükmünü sen verirsin ve Allah'ın verdiği hayır hükmünü, güzel hükmü kabul etmemiş olursun.

Veltekun minkum ummetun: "Sizin içinizde bir ümmet (bir topluluk, bir cemaat) bulunsun." Peki, bu cemaat ne yapsın? **Yed'ûne ilel hayr:** "Hayra davet etsin." Sizin içinizde sizi hayra davet eden bir cemaat, bir topluluk bulunsun. **Ve ye'murûne bil ma'rûf:** "Bir de ma'rufa (iyiliğe, güzelliğe) davet etsin." **Ve yenhevne anil munker:** "Kötülükten de, yanlışlardan da men etsin." **Ve ulâike humul muflihûn:**[35] "Asıl felaha erenler de onlardır." O kurtuluşa erenler, felaha erenler, peşinen iflah olanlar onlardır.

Yu'minûne billâhi vel yevmil âhir: "Onlar Allah'a ve ahiret gününe iman ederler." **Ve ye'murûne bil ma'rûfi ve yenhevne anil munker:** "Onlar iyiliğe davet ederler. Bununla beraber kötülükten de men ederler." **Ve yusâriûne fîl hayrât:** "Onlar hayırlarda yarışırlar." Hayırlarda birbirleriyle yarışırlar. **Ve ulâike mines sâlihîn:**[36] "İşte salih olanlar (nefsini ıslah etmiş olanlar) bunlardır."

[34] Nisa /59
[35] Âli İmran /104
[36] Âli İmran /114

Allah, peygamberlerini anlatırken de; **"o, salihlerdendi veya onlar salihlerdendi"**[37] buyurur. O halde salih olmak peygamber gibi olmak demektir. Peygamber gibi olmak demek de; Allah'a, ahirete, hesaba iman ederek iyiliği, güzelliği emredip, tavsiye edip, kötülükten de men etmek ve hayırlarda yarışmak demektir. Allah böyle yapanların "salih" olduğunu söyler.

Ve mâl hayâtud dunyâ illâ leibun ve lehv: "Dünya hayatı ancak oyun ve eğlenceden ibarettir." Yani imtihanı, hayrı çekip çıkarırsak dünya hayatında oyundan, eğlenceden başka bir şey kalmaz. **Ve led dârul âhiratu hayrun:** "Ahiret yurduysa hayırdır." Kimin için hayırdır? **Lillezîne yettekûn:** "O kimseler ki muttakidir." Muttakiler, Allah'a karşı sorumluluğunu bilir ve bu sorumluluğunu yerine getirir. Ahiret onlar için hayırdır; çünkü böyle olmayanlar cehennemi kazanır. **E fe lâ ta'kılûn:**[38] "Aklınızı kullanmayacak mısınız?"

Allah bu ayette de iblise hitap eder. **Kâle mâ meneake ellâ tescude iz emertuke:** "Ben sana emretmişken seni secde etmekten alıkoyan (men eden) nedir?" **Kâle ene hayrun minhu:** "(İblis) Dedi ki: Ben ondan hayırlıyım." Demek ki iblisin de bir hayır anlayışı varmış. Peki, iblis neden hayırlı olduğunu iddia etmiştir? **Halaktenî min nârin ve halaktehu min tîn:**[39] "Beni ateşten yarattın, onu da çamurdan yarattın (onun için ben daha hayırlıyım)." Demek ki iblis ateşten yaratıldığı için kendini hayırlı görmüş. Allah bu ayette kullarına iblis gibi olmamalarını söylemiştir.

Yani "ben Türküm, Kürtlerden daha hayırlıyım" ya da "ben Kürdüm, Türklerden daha hayırlıyım. Benim kabilem senin kabilenden daha hayırlıdır. Benim rengim beyazdır, senin rengin siyahtır, bu yüzden senden hayırlıyım" deyip ırkçılık yapmayın

[37] En'âm /85, Enbiyâ /75
[38] En'âm /32
[39] Araf /12

veya “benim cemaatim senin cemaatinden daha hayırlıdır. Benim mezhebim senin mezhebinden daha güzeldir” deyip mezhepte, dinde ırkçılık yapmayın demiştir; çünkü böyle söyler veya düşünürseniz iblis gibi olursunuz, buyurmuştur.

Hayırlı olmak ırka veya cemaate ait bir durum değildir. Hayırlı olmak için hayırda ve hayratta yarışman; yani Allah’ın Hayr isminin senin üzerinde tecelli etmesi gerekir. Yoksa cemaatinden, tarikatından, mezhebinden ya da ırkından, dilinden, renginden dolayı hayırlı olduğunu iddia edemezsin. Hayırlı olmak istiyorsan bu hayrı kazanman gerekir.

Ve le dârul âhırati hayrun lillezînettekav: “Ve mutlaka takva sahipleri için ahiret yurdu (dünya hayatından) daha hayırlıdır.”[40]

Ve minhumullezîne yu’zûnen nebiyye: “Onlardan öyleleri var ki Allah’ın peygamberine eziyet ederler.” **Ve yekûlûne huve uzun:** “Ve derler ki: O, bir kulaktır.” Müşrikler, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz için; “o, herkesi dinleyen bir kulaktır” deyip ona lakap takmışlardı. Çünkü herkes Resulullah (s.a.v.) Efendimiz’e gelip derdini anlatırdı o da herkesi dinlediği için müşrikler ona “kulak gibi adam, sadece onların dertlerini dinliyor” demişlerdi.

Allah da onlara cevap verir. **Kul:** “De ki:” **Uzunu hayrin lekum:** “O sizin için hayır kulağıdır.” **Yu’minu billâhi ve yu’minu lil mu’minîn:** “O, Allah’a iman eder ve mü’minlere de inanır.” Mü’minleri dinler ve onlara inanır. **Ve rahmetun lillezîne âmenû minkum:** “(O) Sizden iman edenler için rahmettir. **Vellezîne yu’zûne resûlallâh:** “O kimseler ki Allah’ın resulüne eziyet ederler.” **Lehum azâbun elîm:**[41] “Onlar için elim bir azap vardır.”

[40] Yûsuf /109
[41] Tevbe /61

Lâkinir resûlu vellezîne âmenû meahu: "Ama Allah'ın resulü ve ona iman edip onunla beraber olanlar." **Câhedû bi emvâlihim ve enfusihim:** "Canlarıyla ve mallarıyla (onunla beraber) cihad edenler." **Ve ulâike lehumul hayrât:** "İşte hayırda olanlar (hayırlılar) onlardır." **Ve ulâike humul muflihûn:**[42] "Felaha erenler de onlardır."

Fettekûllâhe mâsteta'tum vesmeû ve etîû ve enfikû hayran li enfusikum, ve men yûka şuhha nefsihî fe ulâike humul muflihûn:[43] "Gücünüzün yettiği kadarıyla Allah'tan sakının (Allah'a karşı vazifenizi, görevinizi, sorumluluğunuzu yerine getirin). Bununla beraber onu dinleyin ve ona itaat edin. Kendi nefsiniz için (kendiniz için, kendi hayrınız için) harcayın. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar felaha (kurtuluşa) erenlerdir."

Yâ eyyuhâllezîne âmenû lâ yeshar kavmun min kavmin: "Ey iman edenler (ey iman ettiğini iddia edenler)! Sizden bir topluluk başka bir toplulukla alay etmesin." Çünkü hayır bu değildir. **Asâ en yekûnû hayran minhum:** "Kim bilir belki onlar (o alay edilenler) onlardan (alay edenlerden) daha hayırlıdır." Hayrı bir tek Allah bilir, böyle yapmayın, dedi Allah. **Ve lâ nisâun min nisâin:** "Kadınlar da başka kadınlarla alay etmesin." Allah bu sefer özellikle kadınları söyledi. **Asâ en yekunne hayran minhunne:** "Belki (o alay ettikleri) onlardan daha hayırlıdır."

Ve lâ telmizû enfusekum: "Kendi kendinizi de ayıplamayın (yermeyin)." **Ve lâ tenâbezû bil elkâb:** "Bir de birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın." Birbirinize kötü lakap takmayın. **Bi'sel ismul fusûku ba'del îmân:** "Fasıklık, imandan sonra ne kötü bir isimdir." Bu, fasıklıktır. **Ve men lem yetub:** "Kim (bu halinden dolayı) tövbe etmezse." **Fe ulâike humuz zâlimûn:**[44] "İşte onlar

[42] Tevbe /88
[43] Teğabûn /16
[44] Hucurât /11

zalimlerin ta kendileridir.” Bunlar zalimdirler, kendilerine, kardeşlerine zulmetmişlerdir.

Bir topluluk başka bir topluluğu alaya alırsa, bir cemaat bir cemaati kötüleyip yererse, onlarla alay ederse, aynı şekilde kadınlar da kadınları alaya alır onlarla alay ederse, birbirlerini kötü lakaplarla çağırırlarsa, hatta biri kendi kendini kötüler, kendi kendini ayıplarsa zalim olur. Özellikle kendini yermek, ayıplamak kardeşlerimizin sıkça yaptığı bir şeydir. Allah insanın kendi kendisini yermesini bile zulüm olarak beyan etmiştir. Bu yüzden hiç kimse; “ben yapamadım, ben kötü biriyim, benden adam olmaz” dememelidir, derse kendine zulmetmiş olur. Yanlış yapmışsak kendimizi yermemiz yerine ayağa kalkıp “bundan sonra doğru yapacağım, güzel yapacağım” dememiz gerekir. Yoksa oturup kendimizi yermemiz doğru değildir, Allah böyle yapmayın buyurmuştur.

Yaparsak ne olur?

“Bir mü’minin iman ettikten sonra fasık olması ne kötüdür. Fasıklar cehennemliktir, fasıklar zalimdir, zalimlerin ta kendisidir” buyurdu Allah. Yani böyle yaparsak mü’min olmaktan çıkıp fasık oluruz.

Dinimizi Allah’tan öğrenmezsek zalimlerin kim olduğunu bilemeyiz. Başkalarına, hatta kendimize bile Allah’ın kitabına göre muamele etmezsek zalim oluruz. İnşallah arkadaşlar bu ayeti dinledikten sonra kendi kendilerini ayıplamaktan, yermekten vazgeçerler.

Allah neden kulunun kendi kendini yermesini yasaklamıştır?

Allah, kulunu seviyor da ondan, kuluna kendinden ruh nefhederek ona böyle büyük bir şeref vermiştir; yani Allah “sen benden ruh taşıyorsun, beni böyle yermeye hakkın yok. Kendine

hakaret ederken bana hakaret ediyorsun, bunu yapma" buyurmuştur.

Bu yüzden ısrarla; "mücevher, çamura düşmekle değerinden bir şey kaybetmez. Kendini yerme, 'kirlenmişim, çamura düşmüşüm' de" diyoruz. İnsanın kendini yermesi farklı, günahını ikrar edip tövbe etmesi farklı, hele ki günahıyla Allah'a kafa tutması; yani "ben bu halde kulluk yapamam" demesi çok çok farklıdır. Allah birini âbd olarak yaratmışsa o halde o bunu en güzel şekilde yapabilir demektir. Kula düşen; çabasını, gayretini sarf etmek, bunun için de hayırda durmaya çalışmaktır. Yoksa günahlarımız ve eksikliklerimiz Allah'la aramızda perde olmamalı bunlardan dolayı kendimizi yermemeliyiz. Kim tövbe ederse Allah onu affeder ve günahını siler. Bu yüzden günahımızla meşgul olmak yerine ayağa kalkıp bir kul olarak gerekeni yapmaya devam etmemiz gerekir.

Summe evresnâl kitâbellezînastafeynâ min ibâdinâ: "Sonra kitabı, kullarımızdan seçtiklerimize teslim ettik, onları varis kıldık." Allah, kitabını seçtiklerine teslim eder. Onlar bir önceki nesilden Allah'ın kitabını miras olarak devralırlar; yani öncekilerin varisleri olurlar. Sonra ne olur? -Allah, kullarından bir kısmını seçip kitabı bu defa onlara emanet eder. Bunlar; işi bilenler, ümmetin önünde yürüyenler, Allah'ın kitabını bilenler, "ben âlimim" diyenlerdir.

Fe minhum zâlimun li nefsih: "Onlardan bir kısmı kendi nefislerine zulmetti (zalim oldu)." **Ve minhum muktesid:** "Onlardan bir kısmı da orta yolu tuttu." Yani onlardan bir kısmı ne kitabı taşır ne de yere atar, orta yolu tutar, dengede durmaya çalışır. **Ve minhum sâbikun bil hayrâti bi iznillâh:** "Onlardan bir kısmı da Allah'ın izniyle hayırlarda müsabaka yaparlar (yarışırlar)."

Zâlike huvel fadlul kebîr:[45] "İşte büyük fazilet budur." Bu, Allah'ın büyük faziletidir.

O hayırda müsabaka yapanlar, kitaba varis olmuş olarak yarışanlar, Allah'ın vahyini taşıyanlar faziletin en büyüğünü almıştır. Bu yüzden kardeşlerimiz bu fazilet için yarışmalıdır. Yoksa kendi nefsini aşağılayıp kınayanlar bu fazileti alamaz; çünkü bunu yapanlar zalimdir.

Ve ibrâhîme iz kâle li kavmihî'budûllâhe vettekûhu: "İbrahim, kavmine dedi ki: Allah'a âbd olun ve Allah'a karşı takva sahibi olun (sorumluluğunuzu bilin ve yerine getirin)." **Zâlikum hayrun lekum in kuntum ta'lemûn:**[46] "Eğer bilirseniz sizin için hayırlı olan budur." Demek ki hayırlı olan; Allah'a âbd olmak ve takva sahibi olmakmış; yani Allah'a karşı sorumluluğunu bilip yerine getirmekmiş.

Ve kîle lillezînettekav mâzâ enzele rabbukum: "O takva sahiplerine (Allah'a karşı sorumluluğunu bilip kabul edenlere) 'rabbiniz ne indirdi' denildiğinde." Ne derler? **Kâlû hayran:** "(Rabbimiz) Hayrı indirmiş, derler." Bunlar; takva sahipleridir; yani Allah'a karşı sorumluluğunu bilenlerdir. Allah'a karşı sorumluluğunu kabul etmeyenler ise suçunu Allah'ın üzerine atıp; "o böyle yaptı" derler. **Lillezîne ahsenû fî hâzihiddunyâ haseneh:** "Bu dünyada güzel yapanlara (güzellik yapanlara) güzel bir mükâfat vardır." Onlara bu dünyada da bir mükâfat vardır. **Ve le dârul âhırati hayrun:** "Ahiret yurduysa hayırlıdır." **Ve le ni'me dârul muttekîn:**[47] "Muttakilerin yurdu ne güzeldir." Ahiret yurdu muttakiler için ne güzeldir.

Ahiret, suçunu Allah'a atanlara; yani "ben yapamadım, edemedim, benim gücüm nefsime yetmedi" diyenlere değil

[45] Fâtır /32
[46] Ankebût /16
[47] Nahl /30

muttakilere, Allah'a karşı sorumluluğunu bilip yerine getirenlere aittir. Dikkat edersek Allah, kulunun kendini yermesini bile kendi üzerine kabul etti, kendini yerenlerin suçu Allah'a attığını söyledi.

Evet, gücün yetmeyebilir, düşebilir, yanlış yapabilirsin; ama düştükten sonra kalkıp tövbe etmen ve kulluğuna devam edip günahınla oyalanmaman gerekir. Yanlış yapmak farklı, Allah'a şirk koşmak farklı şeydir. Allah her türlü günahını affeder; ama şirki affetmez. Kendini yerip; "ben kötüyüm" demene bile tahammül etmez. Seni ben yaratmışım, dedi Allah. Bu, Allah'a "ben kötüysem o halde sen de kötüsün" demektir ve Allah bunu kabul etmez.

"Kulluğunu bil, şerefini bil, sana melekleri secde ettirmişim, bunu unutma; yani nefsinin herhangi bir arzusuna takılıp 'yanlış yaptım' deme" buyurdu. Allah eğer yanlış yaptıysan; "şeytana tabi oldum, şeytana uydum, tövbe ediyorum" demen gerekir. "Ben kötüyüm" deyip kendini yeremez, aşağılayamazsın; çünkü Allah sana kendi ruhundan nefhetmiştir. Bu yüzden kendine "aşağılık" diyemezsin, dersen bu sözü ruhuna da söylemiş olursun.

Bundan sonra arkadaşlardan kim kendini yerer, aşağılarsa, ona tek kelimeyle; "çık dışarı" diyeceğim. Herkesin bundan haberi olsun. Allah, insanın kendini yermesini kendisine hakaret olarak kabul ettiği için böyle yapanların zalim olduğunu söyledi. Arkadaşlar böyle yapmışsa tövbe etsinler. Eğer bir daha böyle yaparlarsa ayakları bu dergâhtan içeri gelmesin; çünkü bu dergâhta hiç kimse rabbime böyle hakaret edemez!

Evet, Allah'ın Hayr ismini ayetlerde geçtiği şekilde anlamaya çalışıyorduk, devam edelim.

Ve yed'ul insânu biş şerri duâehu bil hayr: "İnsan, hayrın gelmesine dua ettiği gibi şerrin gelmesine de dua eder (ister)." **Ve kânel insânu acûlâ:**[48] "Çünkü insan acelecidir."

Bu ne demektir?

İnsan kendisi için hayır diler; ama istediği hayır doğru zamanda gelmezse o hayır onun için şer olur. Bu yüzden Allah istediği o hayrı geciktirir; ama insan istediği hayrın gelmesi için sürekli acele eder.

Nasıl?

Mesela; henüz ham olan, olgunlaşmamış bir armudu koparıp dişlersek yiyemeyiz ve ağzımızdakini atarız. Hâlbuki armut bizatihi hayırdır; ama henüz zamanı gelmediği için hayra dönüşmemiştir. Bu yüzden armudun olgunlaşması için zamanını beklememiz gerekir; çünkü armut, insanlar için henüz hayır durumda değildir. Allah onu önce vasfına göre olgunlaştırır, sonra kullarına ikram edip; "buyur ye" der.

Eğer insan istediği şeyin acele olarak gerçekleşmesini isterse ve Allah da istediği hayrı ona verirse bu onun için şer olur. Bu yüzden Allah, kuluna istediğini hemen vermeyerek onu bu şerden korur.

Ve minen nâsi men ya'budullâhe alâ harf: "İnsanlardan bir kısmı var ki Allah'a kenarından kulluk eder." Hatta uçurumun kenarından kulluk eder. Peki, kenardan kulluğu nasıl yapar? **Fe in asâbehu hayrun:** "Eğer ona bir hayır isabet ederse (gelirse)." **Itmeenne bihî:** "Onunla mutmain olur (sevinir)." **Ve in asâbethu fitnetun:** "Eğer ona bir imtihan isabet ederse." İmtihan gereği bir musibet isabet ederse. **İnkalebe alâ vechihî:** "Yüz üstü geri döner." Yani Allah'tan yüz çevirir. Böyle olanlar kenarından kulluk yapar, uçurumun kenarında durur, dolayısıyla Allah'tan yüz

[48] İsrâ /11

çevirince de uçuruma yuvarlanır. **Hasired dunyâ vel âhireh:** "O, dünyada da ahirette de zarar etmiştir." **Zâlike huvel husrânul mubîn:**[49] "İşte apaçık hüsran budur."

Allah'a kenarından kulluk yapanlar imtihanı görünce yüz çevirip Allah'a itiraz ederler; çünkü bu imtihanda bir hayrın olduğunu anlamamış, Allah'ın hayr olduğuna iman etmemişlerdir.

Yâ eyyuhâllezîne âmenû: "Ey iman edenler!" **İrkeû vescudû:** "Rükû ve secde edin." **Va'budû rabbekum:** "Rabbinize âbd olun." **Vef'alûl hayr:** "Hayır yapın." **Leallekum tuflihûn:**[50] "Eğer böyle yaparsanız felaha (kurtuluşa) erersiniz."

Ve in âkabtum fe âkibû bi misli mâ ûkibtum bihî ve le in sabertum le huve hayrun lis sâbirîn:[51] "Eğer bir suçtan dolayı (birine bir) ceza verecekseniz o cezanın aynısını verin (o işlediği suç neyse ona göre ceza verin). Eğer sabrederseniz sabredenler için hayırlı olan budur." Hakkını helal edip sabredersen hayırlı olan budur, dedi Allah.

Ve le ecrul âhırati hayrun lillezîne âmenû ve kânû yettekûn:[52] "İman edip muttaki olanlar için ahiretin ecri elbette ki daha hayırlıdır." Onlar için hayırlı olan ahirettir.

Kul bi fadlillâhi ve bi rahmetihî fe bi zâlike felyefrehû, hûve hayrun mimmâ yecmeûn:[53] "De ki: Yalnız, Allah'ın ihsanıyla ve rahmetiyle sevinin. (Allah'ın rahmetiyle, lütfuyla sevinmek) Onların topladıklarından (dünya malından) daha hayırlıdır."

Allah, mü'minlere hitap eder. **İnfirû hifâfen ve sikâlen:** "İster hafif, ister ağırlıklı olarak." **Ve câhidû bi emvâlikum ve enfusikum fî sebîlillâh:** "Allah yolunda mallarınızla ve canlarınızla

[49] Hac /11
[50] Hac /77
[51] Nahl /126
[52] Yûsuf /57
[53] Yûnus /58

cihad edin.” **Zâlikum hayrun lekum in kuntum ta’lemûn:**[54] “Eğer bilirseniz sizin için hayırlı olan budur.”

Ve mâ yef’alû min hayrin fe len yukferûhu, vallâhu alîmun bil muttekîn:[55] “Hayırdan her neyi işlerseniz Allah onu karşılıksız bırakmaz. Allah muttakileri hakkıyla bilendir.”

Ve lâ yahsebennellezîne yebhalûne bi mâ âtâhumullâhu min fadlıhî huve hayran lehum, bel huve şerrun lehum se yutavvekûne mâ bahilû bihî yevmel kıyâmeti ve lillâhi mîrâsus semâvâti vel ard vallâhu bi mâ ta’melûne habîr:[56] “Allah’ın kendilerine lütfundan verdiği nimetlere karşılık cimrilik edenler, bunun kendileri için hayır olduğunu zannetmesinler. Bu onlar için hayır değil cimrilik yapınca şer olur. Bu Kıyamet gününde de onların boyunlarına dolanacak. Göklerin ve yerin mirası Allah’a aittir. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”

Allah birine mal verdiğinde o kişi cimrilik edip bir de bu cimriliğiyle malının kendisi için hayır olacağını zanneder; ama Allah “bunu hayırlı zannetme” buyurmuştur. Eğer sana ikram edilen o malı Allah yolunda vermez, infak etmezsen bu senin için hayır olmaz, şer olur. Bununla beraber o malın ahirette senin boynuna dolanır.

Lâkinillezînettekav rabbehum lehum cennâtun tecrî min tahtihâl enhâru hâlidîne fîhâ nuzulen min indillâh ve mâ indallâhi hayrun lil ebrâr:[57] “Rablerine karşı takva sahipleri için altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Onlar orada ebedi olarak kalırlar. Onlar Allah katında ağırlanacaklar. İyiler için Allah katındakiler daha hayırlıdır.”

[54] Tevbe /41
[55] Âli İmran /115
[56] Âli İmran /180
[57] Âli İmran /198

Yâ benî âdeme kad enzelnâ aleykum libâsen yuvârî sev'âtikum ve rîşâ: "(Ey insanlar) Ey âdemoğulları! Örtünmeniz ve süslenmeniz için size elbise indirdik." **Ve libâsut takvâ:** "Bir de takva elbisesi (indirdik)." **Zâlike hayr:** "İşte hayırlı olan budur." Hayırlı olan elbise takva elbisesidir. **Zâlike min âyâtillâh:** "Bunlar Allah'ın ayetlerindendir." Allah bunu bütün insanlara söylüyor. Takva elbisesi, sizi örten, süsleyen elbisenizden daha hayırlıdır. **Leallehum yezzekkerûn:**[58] "(Bunları böyle söylüyoruz ki) Belki düşünüp öğüt alırlar."

Önce takva elbisesine bürünmek gerekir. Birçok kardeşimizin takva elbisesi; yani Allah'tan sakınma, Allah'a karşı sorumluluğunu üstlenme elbisesi vardır. Hamdolsun kardeşlerimiz bu elbiseyi giymiştir. Giymeyenler de en kısa zamanda giyerler inşallah!

Bu ayet Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in eşleri için inen bir ayettir. Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'in hanımları onu bunaltınca Allah onun yerine cevap verir**. Asâ rabbuhû in tallakakunne en yubdilehû ezvâcen hayran min kunne muslimâtin mu'minâtin kânitâtin tâibâtin âbidâtin sâihâtin seyyibâtin ve ebkârâ**:[59] "Eğer o sizi boşarsa belki de rabbi ona sizden daha hayırlı, kendisini Allah'a teslim eden, iman eden, gönülden Allah'a itaat eden, tevbe eden, oruç tutan dul ve bakire eşler verir." Yani hiç kimse kendini bulunmaz Hint kumaşı zannetmesin.

Ve lev ennehum âmenû vettekav le mesûbetun min indillâhi hayr, lev kânû ya'lemûn:[60] "Şayet onlar iman edip takva sahibi olsalardı elbette ki Allah tarafından verilecek mükâfat onlar için çok hayırlı olacaktı. Ne olur bunu bilselerdi (ne olur bunu anlasalardı)!"

[58] Araf /26
[59] Tahrîm /5
[60] Bakara /103

Kuntum hayra ummetin uhricet lin nâs: "Siz, insanlar içinden çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz." Allah bu sefer bu ümmete hitap etti. Demek ki bu ümmet, en hayırlı ümmetmiş. Allah bu ümmetin bir de vasfını beyan eder. Ümmet olmak için ümmi olmak, ana olmak gerekir; yani Allah bu ümmete "siz ana gibisiniz" buyurmuştur. **Te'murûne bil ma'rûf:** "(Çünkü) Siz iyiliği emredersiniz." Siz güzel olanı anlatır, tavsiye edersiniz. Emr; iş demektir. Yani güzele davet etmeyi, güzel yapmayı, güzelliği tavsiye etmeyi iş edinmiş, meslek edinmişsiniz. Sizin işiniz budur, dedi Allah.

Ve tenhevne anil munker: "Kötülükten de men edersiniz." Kötülüğü elinizden geliyorsa insanlara zarar vermesin diye ortadan kaldırmaya çalışırşınız. Böyle bir derdiniz, çabanız, gayretiniz vardır. **Ve tu'minûne billâh:** "Siz, Allah'a iman etmişsiniz." Siz Allah'ı seviyorsunuz, istediğiniz Allah'tır. **Ve lev âmene ehlul kitâb:** "Eğer kitap ehli (kendilerine kitap verdiklerimiz de) iman etselerdi." **Le kâne hayran lehum:** "İşte bu onlar için hayırlı olurdu." **Minhumul mu'minûn:** "Onlardan bir kısmı iman eder (mü'min olur)." **Ve ekseruhumul fâsikûn:**[61] "Ama onların ekserisi (çoğu) fasıktır."

Fasık; bile bile iman etmeyendir. Allah biraz önce okuduğumuz ayette kendini yerenler için de "fasık" demişti. Aynı şekilde ehli kitap için de, iman etmeyenler için de "fasık" demiştir. O halde başka bir cemaati aşağılayan cemaatler, başka kadınları çekiştiren kadınlar, birbirini kötü lakaplarla çağıranlar ve kendini aşağılayıp yerenler kitap ehli olanların arasında iman etmeyenlerle, fasık olanlar gibidir; çünkü onlar da tıpkı kitap ehli gibi kendine zulmetmiş, zalim olmuştur.

Zalim; hakikati örten, zulüm ise; karanlık demektir. Peki, insan hangi hakikati örter? -Allah'ın kendisine verdiği şerefi,

[61] Âli İmran /110

nefhettiği ruhu, Hz. İnsan olan tarafını örter, kapatır, karanlıkta bırakır, böylelikle kendine zulmedip zalim olur. İşte, Allah böyle olanlara "fasık" demiştir.

Ve ekîmus salâte ve âtûz zekâte ve mâ tukaddimû li enfusikum min hayr: "Namazı ikame edin, zekâtı verin ve kendi nefsiniz için (kendiniz için) hayırdan her neyi takdim ederseniz." **Tecidûhu indallâh:** "Onu Allah katında bulursunuz." **İnnallâhe bi mâ ta'melûne basîr:**[62] "Muhakkak ki Allah yaptıklarınızı görendir." Hayırdan kendiniz için neyi takdim ederseniz Allah katında onu bulursunuz. Şer, Allah katına gitmez, cehenneme, esfeli safiline gider. Hayır ise yukarı çıkar, Allah katına çıkar.

Ve li kullin vichetun huve muvellîhâ festebikûl hayrât, eyne mâ tekûnû ye'ti bikumullâhu cemîâ innallâhe alâ kulli şey'in kadîr:[63] "Her topluluğun bir yönü vardır ve her biri bir tarafa yönelir. Hayırda koşun, yarışın (hep beraber hayırda birbirinize yardımcı olun). Nerde olursanız olun, Allah sizi bir araya getirir (toplar). Muhakkak ki Allah her şeye kadirdir." Demek ki cemaatlerin birbirine yardım edip hayırda yarışmaları gerekiyormuş. Biri hayır işi yapmaya çalışıyorsa mü'min kardeşi olarak ona yardım etmek lazım. Yoksa biri; "mü'min olan benim, kalanları çöpe at" derse fasık olur, iblisin durumuna düşer.

Allah ayet-i kerimede; **"Kur'an, ramazan ayında indirilmiştir. Onun için ramazan ayında Kur'an'a şükür için oruç tutun"**[64] buyurmuştur.

Bu okuyacağımız ayet oruçla ilgili bir ayettir.

Eyyâmen ma'dûdât: "(Oruç) Sayılı günlerdedir." Ramazan ayı 29 gün olursa 29, 30 gün olursa 30 gün oruç tutulur; yani oruç sayılı günlerdedir, bir aydır ve ramazan ayındadır. **Fe men kâne**

[62] Bakara /110
[63] Bakara /148
[64] Bakara /185

minkum marîdan ev alâ seferin: "Sizden biri hasta veya seferde (yolculukta) olursa." **Fe iddetun min eyyâmin uhar:** "(O yolculuk esnasında ya da hastalık esnasında) Tutamadığı günler sayısınca orucunu tutar." **Ve alellezîne yutîkûnehu fidyetun taâmu miskîn:** "Eğer o oruç tutamıyorsa (tutamayacak durumdaysa) bir fakiri, bir yoksulu doyuracak kadar fidye vermesi gerekir." **Fe men tatavvaa hayran fe huve hayrun leh:** "Eğer bunu artırırsa (yani bir fakiri değil de beş fakiri doyurursa) bu kendisi içindir, bu onun için hayırdır." Yani "ben bir fakiri doyur dedim; ama bu en az olandır. Sen bu fidyeyi kendi gönül rızanla artırırsan bu senin için daha hayırlı olur. Yoksa fidye sadece bir fakiri doyurmaktır diye bir ölçü koyma. Gücüne göre gerekeni yap" buyurdu Allah.

Ve en tesûmû hayrun lekum: "(Bütün bunlarla beraber) Oruç tutarsanız sizin için hayır olan budur." Zorluğuna rağmen oruç tutarsanız sizin için hayır olan budur. **İn kuntum ta'lemûn:**[65] "Eğer bilirseniz."

Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'edir. **Yes'elûneke mâzâ yunfikûn, kul mâ enfaktum min hayrin fe lil vâlideyni vel akrabîne vel yetâmâ vel mesâkîni vebnis sebîl ve mâ tef'alû min hayrin fe innallâhe bihî alîm:**[66] "Sana neyi nereye infak edeceklerini soruyorlar. De ki: Hayır olarak verdikleriniz; ana, baba, yakınlar, öksüzler, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Hayır olarak daha ne yaparsanız da Allah onu bilir."

Ve lâ tenkihûl muşrikâti hattâ yu'minn ve le emetun mu'minetun hayrun min muşriketin ve lev a'cebetkum, ve lâ tunkihûl muşrikîne hattâ yu'minû ve le abdun mu'minun hayrun min muşrikin ve lev a'cebekum, ulâike yed'ûne ilen nâr, vallâhu yed'û ilel cenneti vel magfireti bi iznih ve yubeyyinu âyâtihî lin nâsi leallehum yetezekkerûn:[67] "Müşrik kadınları iman

[65] Bakara /184
[66] Bakara /215
[67] Bakara /221

etmedikçe nikâhlamayın. Bir müşrik kadın sizin hoşunuza gitse bile iman etmiş olan bir cariye ondan daha hayırlıdır. Müşrik erkeklere de mü'min kadınları nikâh etmeyin. Bir müşrik sizin hoşunuza gitse bile mü'min bir köle elbette ondan daha hayırlıdır. Onlar sizi ateşe davet eder. Allah ise kendi izniyle sizi cennete, mağfirete davet eder. Allah insanlara ayetlerini açıklar. Umulur ki onlar hatırda tutup öğüt alırlar."

Demek ki biriyle evlenirken güzelliği hoşumuza gitse bile önce onun imanına, takvasına, ahlakına bakmamız gerekiyormuş. Zengin olabilir, güzel olabilir, onun başka başka özellikleri de olabilir; ama hesabı bunlara göre değil evleneceğimiz kişinin imanına, ahlakına ve takvasına göre yapmamız, çocuklarımızı da böyle evlendirmemiz gerekiyormuş. Allah neyi söylemişse hayır odur, gerisi şerdir.

Kavlun ma'rûfun ve magfiretun, hayrun min sadakatin yetbeuhâ ezen, vallâhu ganiyyun halîm:[68] "Güzel bir söz (tatlı bir dil, güzel iki kelime) güzel bir mağfiret, peşinden eziyet gelecek olan sadakadan daha hayırlıdır. Allah ğaniyydir, halimdir."

Yani "birine ikramda bulunup sadaka vereceksen, sonra onu ikram ettiğin kişinin yüzüne vurup ona eziyet edeceksen böyle yapma! Güzel bir söz, güzel bir mağfiret vereceğin sadakadan, yapacağın iyilikten daha hayırlıdır. Allah halimdir, ğaniyydir" buyurdu; yani Allah senin bu sadakanı kabul etmez, senin bu sadakana ihtiyacı yoktur. Kulunun da sana ihtiyacı yoktur. Allah sana ikramda bulunup "kuluma ikram et, sadaka ver" demişse sen kazanasın diyedir. Yoksa sana ikram ettiği malla onun kuluna karşı büyüklük taslayasın diye değildir. Allah halimdir, sana cezanı vermiyorsa bu doğru yaptığın için değil onun hilminden dolayıdır.

[68] Bakara /263

Yu'til hikmete men yeşâ': "(Allah) Hikmeti dilediğine (dileyene) verir." Hikmet; Allah'ın muradını bilmek ve Allah'ın ne söylediğini, neyi niye yaptığını anlamaktır. Allah, hikmeti kuluna ikram edip ihsan eder. Yoksa hikmet, okumakla kazanılan bir şey değildir. Takva ile, rabbini ciddiye almakla, rabbinin sözünü, kelamını ciddiye alıp onun üzerinde tefekkür etmekle "Allah'ın muradı nedir, rabbim benden ne istiyor" deyip hikmetle bakmaya çalışmakla kazanılan bir nimettir.

Ve men yu'tel hikmete: "(Allah) Kime hikmeti verirse." **Fe kad ûtiye hayran kesîrâ:** "Ona pek çok hayır vermiştir." Allah ona niye pek çok hayır vermiştir? -Çünkü Allah'ın muradını bilmiş, doğru ve güzel yapmıştır. Buna karşılık da hayrı kazanmış ve hayr olmuştur. Peki, onun pek çok hayır kazandığını kim anlar? **Ve mâ yezzekkeru illâ ulûl elbâb:**[69] "Bunu ancak gönül sahipleri anlar." Kalbi ölmemiş olanlar bunu görür ve anlar.

İn tubdûs sadakâti fe niimmâ hiye ve in tuhfûhâ ve tu'tûhâl fukarâe fe huve hayrun lekum ve yukeffiru ankum min seyyiâtikum vallâhu bi mâ ta'melûne habîr:[70] "Sadakaları açıkça verseniz o güzeldir. Eğer onu gizler de fakirlere öyle verirseniz bu sizin için daha hayırlıdır (böyle yaparsanız fakiri rencide etmemiş olursunuz). Bunun karşılığında Allah, günahlarınızın birçoğunu bağışlar (bu, günahlarınızın bağışlanmasına sebep olur). Bilin ki Allah her ne yaparsanız yapın hepsinden haberdardır."

Allah bunu resullerine ve insanları hidayete erdirmeyi kendisine borç gibi görüp hidayete erdirmek için çaba, gayret sarf edenlere söylüyor. Hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e ve Allah'ın resullerinedir. **Leyse aleyke hudâhum ve lâkinnallâhe yehdî men yeşâ':** "Onların hidayete ermesi senin üzerine (borç) değildir; ama Allah dilediğini (dileyenleri) hidayete erdirir." **Ve mâ**

[69] Bakara /269
[70] Bakara /271

tunfikû min hayrin: "Hayırdan her neyi yaparsanız, infak ederseniz." **Fe li enfusikum:** "Onu kendiniz için yapmış olursunuz." **Ve mâ tunfikûne illebtigâe vechillâh:** "Siz (öyle kimselersiniz ki feda ettiğinizi, yaptığınızı) infak ettiğinizi Allah'ın vechi için (yüzü için, cemali için) yaparsınız." **Ve mâ tunfikû min hayrin: "**Hayırdan her neyi yaparsanız, infak ederseniz." **Yuveffe ileykum ve entum lâ tuzlemûn:**[71] "(Bunun karşılığı) Size ödenir ve hiçbir şekilde size zulmedilmez." Allah bunun karşılığını size öder ve Allah hiç kimseye zulmetmez; yani hiç kimsenin emeği boşa gitmez.

Ve in kâne zû usratin fe naziratun ilâ meysereh: "Eğer (borçlu) darlık içindeyse ona ödeme kolaylığı tanıyın." Borcunu ödeyebileceği zamana kadar ona bir süre verin. **Ve en tesaddekû hayrun lekum:** "(Eğer onu sadakaya sayar, Allah için) Tasadduk ederseniz sizin için hayırlı olan budur." **İn kuntum ta'lemûn:**[72] "Eğer biliyorsanız."

Allah **İn kuntum ta'lemûn:** "Eğer biliyorsanız" demekle "beni dinleyip sana ne anlattığımı anlamaya çalıştıysan, böyle bir bilgiye sahip olduysan senden ne istediğimi artık anla" buyurmuştur.

Allah böyle vahyettiği halde çevremize baktığımızda ben mü'minim, Müslümanım diyenlerin böyle yapmadığını görürüz. Hatta öyleleri var ki; kendisine borçlu olan kişinin borcunu ödeyecek durumu olmadığını bildiği halde yakasından tutarak; "nerden getirirsen getir, bana borcunu öde, bu benim hakkım" deyip bir de hak iddia ederler. Böylelerine; "doğru, hakkındır ama onun durumunun olmadığını biliyorsun. Bir de o senin mü'min kardeşindir. Mü'min kardeşin darda olunca yakasını tutup onu sıkıştırman mı gerekir" diye söylemek lazım. Böyleleri bir de hak

[71] Bakara /272
[72] Bakara /280

benimdir; yani Allah benden yanadır demek ister! Ne hakkı! Sen böyle yaparsan Allah senin belanı verir! Sen, rabbini dinlememiş, rabbinin senden ne istediğini anlamamışsın! Senin hakkın mı var! O yüzden Allah; "eğer biliyorsanız" buyurmuştur.

Evet, Allah ahiretin dünyadan daha değerli olduğunu, ahireti tercih edenlerin hayrı tercih ettiğini beyan eder, bir de kendisine nasıl dua etmemiz gerektiğini öğretir. **Kulillâhumme mâlikel mulk:** "De ki: Ey mülkün sahibi Allah'ım!" **Tû'til mulke men teşâ':** "Mülkü dilediğine verirsin." **Ve tenziul mulke mimmen teşâ':** "Ve mülkü dilediğinden çekip alırsın." **Ve tuizzu men teşâ':** "Dilediğini aziz eder, şereflendirirsin." **Ve tuzillu men teşâ':** "Dilediğini de zelil eder, aşağı indirirsin." Seninle şeref bulmak isteyeni, seni dinleyeni aziz eder, yüceltirsin; ama seni dinlemeyeni, aziz olmayı istemeyeni de zillete düşürür, aşağı indirir, rezil edersin. **Bi yedikel hayr:** "Hayr senin elindedir (senin mülkündür)." Onu dilediğine verirsin. **İnneke alâ kulli şey'in kadîr:**[73] "Muhakkak ki sen her şeye kadirsin."

Demek ki yapmamız gereken şey; rabbimizden hayrı istemek, rabbimizi dinlemek, kendimizi Allah'ın yerine koyup onun adına hüküm vermemek, imanımızı, dinimizi, ibadetimizi, kulluğumuzu Allah'a, Allah'ın kitabına arz edip onun vahyinin ölçüsüne vurmak ve kafamıza göre "ben doğruyum, ben yanlışım" demekmiş. Bir şeyi bilmek istiyorsak onu Allah'a; yani Allah'ın kitabına sormamız gerekir. Allah'a sorarsak o bize cevap verir.

Yevme tecidu kullu nefsin mâ amilet min hayrin muhdâran ve mâ amilet min sû' teveddu lev enne beynehâ ve beynehû emeden baîdâ ve yuhazzirukumullâhu nefseh vallâhu raûfun bil ıbâd:[74] "O gün (Kıyamet günü) her nefis hayırdan her neyi işlemişse, kötülük olarak da her neyi yapmışsa onu önünde

[73] Âli İmran /26
[74] Âli İmran /30

hazır bulur. Yaptığı kötülüklerle kendi arasında uzun, uzak bir mesafe olmasını ister. Allah size kendisine karşı takva sahibi olmanızı ister ve bunu emreder. Muhakkak ki Allah, kullarını esirgeyendir, kullarına karşı rauf olandır."

Ve lâ yahsebennellezîne keferû ennemâ numlî lehum hayrun li enfusihim, innemâ numlî lehum li yezdâdû ismâ ve lehum azâbun muhîn:[75] "Bir de kâfirler kendilerine mühlet vermemizin onlar için hayırlı olduğunu zannetmesinler (böyle hesaplamasınlar). Biz bu mühleti, günahlarını artırıp hesaplarının sonuna gelsinler diye onlara verdik. Onlar için alçaltıcı bir azap vardır." Günahlarını artırmak; cezayı hak edecekleri ana kadar süreyi artırmak demektir.

Allah, kâfirlere nimeti verdikçe azarlar, böylelikle küfürleri, şirkleri, zulümleri artar. Allah da kâfirler için; "onlar nimetlerinin artmasının hayır olduğunu zannetmesin, onlara bütün imkânları helak olma sürelerinin sonuna gelmeleri için tanıyorum" buyurdu. Allah bu süre dolmayana kadar kulunu helak etmez; çünkü insanın Kıyamet günü hiçbir mazeretinin olmaması için Allah'ın ona verdiği bu imkânı, süreyi tamamlaması gerekir. Zaten Allah da Kıyamet günü onlara; "kulum sana her türlü imkânı ve bunu anlayacak kadar bir süre vermedim mi" buyurur.

Allah, bu ayette sahabenin içindeki münafıkları anlatır. **E lem tera ilâllezîne kîle lehum kuffû eydiyekum ve ekîmus salâte ve âtûz zekâte fe lemmâ kutibe aleyhimul kıtâlu izâ ferîkun minhum yahşevnen nâse ke haşyetillâhi ev eşedde haşyeten ve kâlû rabbenâ lime ketebte aleynâl kıtâl, lev lâ ahhartenâ ilâ ecelin karîb. Kul metâud dunyâ kalîl vel âhıratu hayrun li menittekâ ve lâ tuzlemûne fetîlâ:**[76] "Kendilerine 'ellerinizi savaştan çekin, namazı kılın, zekâtı verin' dediklerimizi görmedin

[75] Âli İmran /178
[76] Nisa /77

mi? Allah onların üzerine savaşı yazınca (savaş onların üzerine farz kılınınca) onlara 'haydi savaşın' denilince içlerinden bir kısmı, insanlardan Allah'tan korkar gibi, hatta daha çok korkarlar ve 'rabbimiz niçin bize savaşı yazdın? Ne olurdu bize biraz daha müddet tanımış olsaydın da biraz daha yaşasaydık' derler. Onlara de ki: Dünya zevki pek azdır. Ahiret, Allah'a karşı gelmekten sakınan muttakiler için daha hayırlıdır ve (o gün) size kıl kadar haksızlık edilmez." Allah, ahiretin dünyadan daha hayırlı olduğunu söylüyor.

Lâ hayra fî kesîrin min necvâhum illâ men emera bi sadakatin ev ma'rûfin ev ıslâhın beynen nâs ve men yef'al zâlikebtigâe mardâtillâhi fe sevfe nu'tîhi ecran azîmâ:[77] "Sadaka vermeyi ya da iyilik yapmayı veya insanların arasını düzeltmeyi emredenler hariç, onların aralarındaki gizli gizli konuşmalarının çoğunda hiçbir hayır yoktur. Kim bunları sırf Allah'ın rızasını kazanmak için yaparsa yakında ona büyük bir mükâfat vereceğiz."

Ve lev alimallâhu fî him hayran le esmeahum ve lev esmeahum le tevellev ve hum mu'ridûn:[78] "Allah onlarda hayır görseydi onlara işittirirdi. İşittirseydi yine de aldırmaz, arka dönerlerdi." Allah kimilerine ayetlerini işittirmemiştir, daha doğrusu onlar, Allah'ın ayetlerine kulaklarını tıkayıp kapatmıştır. Eğer Allah onlara ayetlerini işittirseydi bile onlar yine duymamış gibi yaparlardı.

Peki, Allah bu ayette bize ne söylüyor?

Hiç kimse hakkında "Allah falan kişiye öğretmedi, göstermedi, ayetlerini işittirmedi" demeyin. Allah onda bir hayır görseydi ayetlerini ona işittirirdi; ama onda hayır yoktur! Allah ona işittirseydi bile arkasını dönerdi. Yani Allah; "beni hesaba çekme, Allah 'niye buna böyle muamele etti' deme. Ben ne

[77] Nisa /114
[78] Enfâl /23

yaptığımı biliyorum" buyurdu. Bazen birileri "işte dünyanın falan yerindeki biri islamı duymazsa ne olur" diye Allah'ı hesaba çekmeye kalkar. Hâlbuki böyle düşünmemek, Allah'ın her kulundan haberinin olduğunu ve yaptığı her işinde bir hikmetinin olduğunu unutmamak lazım.

Ve in yemseskallâhu bidurrin fe lâ kâşife lehu illâ huve ve in yuridke bi hayrin fe lâ râdde li fadlihi, yusîbu bihî men yeşâu min ibâdihi ve huvel gafûrur rahîm:[79] "Allah sana bir zarar dokunduracak olursa onu senden giderebilecek hiç kimse yoktur ve sana bir hayır dilerse o zaman da onun hayrını engelleyebilecek kimse yoktur. O lutfunu dilediği kuluna nasip eder. Allah ğafur ve rahimdir."

"Ahiret yurdu, muttakiler için elbette daha hayırlıdır."[80] Muttakiler için; yani Allah'a karşı sorumluluğunu bilip yerine getirmeye çalışanlar için ahiret her zaman dünyadan daha hayırlıdır.

Ve lâ teşterû bi ahdillâhi semenen kalîlen, innemâ indallâhi huve hayrun lekum in kuntum ta'lemûn:[81] "Allah'ın ahdini az bir bedel karşılığı değişmeyin. Eğer bilirseniz muhakkak ki Allah katındaki (sevap itibariyle) sizin için daha hayırlıdır."

İnnellezîne âmenû ve amilûs sâlihâti ulâike hum hayrul beriyyeh:[82] "İman edip salih amel işleyenler yaratılmışların (insanların) en hayırlılarıdır."

Allah, bir de Kadir gecesi için **Leyletul kadri hayrun min elfi şehr:**[83] "Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır" buyurmuştur.

[79] Yûnus /107
[80] En'âm /32, Yûsuf /109
[81] Nahl /95
[82] Beyyine /7
[83] Kadir /3

Bu hitap, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'e, dolayısıyla bütün mü'minleredir. **Ve lel âhıratu hayrun leke minel ûlâ:**[84] "Ahiret senin için dünyadan daha hayırlıdır." Yarının bugününden daha hayırlıdır.

Sadakallahul Azim.

Allah; saf hayırdır, saf rahmettir, saf aşktır, saf muhabbettir. Şer ve zulüm ise; insanın kendi nefsinden, Allah'ın kendisine tanıdığı imkânı yanlış kullanmasından dolayıdır. Bu yüzden rabbimizi zikredip hatırlayınca, ona secde edince; "benim rabbim rahman ve rahimdir, kerimdir, afuvvdur, ğafurdur, ğaffardır, hayrdır, vedudtur (sevendir)" dememiz gerekir.

Kulun kendi nefsine yakışan ya da şeytana isnat etmesi gereken şerri, Allah'a isnat etmesinden daha büyük bir zulüm olmaz. Bu konu genel itibariyle yanlış anlaşılan bir konudur. Âlimlerimiz de bu konuyu yanlış anlamış ve şerri Allah'a isnad ederek büyük bir yanlışa düşmüştür. Mesela amentüde **Hayrihi ve şerrihi minallahu teala:** "Hayır ve şer Allah'tandır" demişlerdir. Haşa! Hiç böyle bir şey olabilir mi!

Bu söz, Resulullah (s.a.v.) Efendimiz'den 150 sene sonra üretilmiş sözde bir akaid bilgisi; yani iman bilgisidir.

Peki, neden hayrın ve şerrin Allah'tan geldiğini imanın şartı olarak amentüye koymuşlardır?

Orta doğuda genel olarak dinlerin özelliği iki tanrılı olmalarıydı. İnsanlar hayır tanrısı, şer tanrısı veya iyilik ve kötülük tanrısı diye ikili tanrı inancına sahipti. Âlimlerimiz bunu "iyilik tanrısı ile kötülük tanrısı diye ayrı ayrı iki tanrı yoktur, tanrı bir tanedir iyilik de kötülük de tek bir tanrıdan gelir" deyip insanların ikili tanrı inancını bırakmaları için söylemiştir. İyi niyetlerinden

[84] Duhâ /4

dolayı bunu imanın şartı yapmışlardır; ama bu defa daha farklı bir sorun hem de çok büyük bir sorun, iman sorunu ortaya çıkmıştır!

Hâlbuki Allah bir şeyi eksik bırakır mı, hangi hakla böyle yanlış bir sözü, olmayan bir hükmü Allah'ın hükmü diye imanın şartı olarak ilave ediyorsun! Nasıl olur da "şer Allah'tandır" diyebiliyorsun! Ne kadar iyi niyetli olursa olsun, böyle yapanlar âlim değildir; çünkü âlim olan buna cesaret edemez. Âlim, Allah'tan haşyet duyandır.

Bu yüzden amentüyü okuduğunda hayrihi ve şerrihi minallahu teala şartında "şerrihi" kısmını söylememen gerekir; çünkü Allah katında şer yoktur! Şerri hiçbir şekilde Allah'a isnat edemezsin! Şer senin kendi nefsindendir. Şer, hayrın olmayışındandır, hayrın yokluğundandır. Bir de sen insanları kurtaracak değilsin! Eğer biri o ikili tanrı inancına inananların sözüne kanıyorsa bırak kansın, zaten o mü'min değildir. Nasıl aklınca sırf onlar kurtulsun diye şerri Allah'a isnad edip bir de bunu imanın şartı yaptın!

Geçmişteki bazı âlimler böyle yaparak kendine göre insanları kurtarmaya çalışmışlar! Böyle yapanlar bu ümmete öyle bir zarar vermişler ki şuanda binlerce, yüzbinlerce mü'min, şerrin Allah'tan olduğuna iman ediyor, öyle olduğunu zannediyor. Günah işleyince de bu zanlarından dolayı günahlarını, yaptıkları eksikleri, yanlışları, şerleri "Allah yaptı, Allah izin verdi" deyip Allah'a isnat ediyor. Hiç bu kadar büyük bir saygısızlık, bu kadar büyük bir küfür olabilir mi! Bu kadar da akılsızlık olmaz. Sen bu sıfatları Allah'a nasıl yakıştırdın! Senin tanıdığın Allah böyle midir! Sen, Allah'ı tanımıyorsun, tanısaydın böyle diyemezdin! Senin tanıdığını zannedip iman ettiğin Allah; âlemlerin rabbi olan, saf hayır olan Allah değildir, senin putundur putun!

Bir de "ben üstüme düşen her çabayı gösterdim ama Allah yapmadı, o izin vermedi" diyorsun. Niye, Allah senin düşmanın

mıdır! Sen, Allah'ı tanımıyorsun! İnsan, Allah'a böyle mi iman eder, kul dediğin böyle mi iman eder! Eğer yanlış yapmışsan, eksik yapmışsan senin acizliğinden, tembelliğinden, zayıflığından dolayı bir şeyler olmamışsa niye bunu Allah'a mal ediyorsun! "Ben acizim, zayıfım, günahkârım, benim rabbim ise subhandır" demen gerekmez mi! Nasıl "Allah yanlış yaptı, bana şer işlettirdi, bana vermedi, bana zulmetti" diyorsun!

Allah hayrdır, rahmandır, rahimdir, veduddur, kerimdir, rezzaktır. Bir eksiklik, bir yanlışlık varsa onu rabbinde değil kendinde araman lazım! Hâlbuki sen kendi nefsini temize çıkarıyor, rabbini suçluyorsun! Demek ki nefsini rabbinden daha büyük görüyorsun ki nefsine toz kondurmuyorsun da suçunu rabbine atabiliyorsun. Nefsini temize çıkarmak için haddini aşıp; "ben haklıyım, ben doğru yapmışım" demek için rabbini layık olmayan sıfatlarla vasıflandırıyor, sıfatlandırıyorsun; yani "Allah bana şöyle yanlış yaptı, bana zulmetti, hakaret etti, ihanet etti, benim hakkımı vermedi" diyorsun. Senin bu söylediğin, Allah olamaz, Allah değildir; bu senin putundur ve sen Allah'a iman etmemişsin! Allah ayet-i kerimede; **"nefsinin hevasını ilah edineni (nefsine tapanı) gördün mü"**[85] buyuruyor ya işte, nefse tapmak budur.

Peygamberler yanlış yaptıklarında ne demişlerdir?

Hz. Âdem (a.s.) ile Havva annemiz; **Rabbenâ zalemnâ enfusenâ:**[86] "Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik" demiştir. Hz. Yunus (a.s.) da; **Lâ ilâhe illâ ente subhâneke innî kuntu minez zâlimîn:**[87] "Senden başka ilah yoktur, sen subhansın. Muhakkak ki ben (nefsime uyarak) zalimlerden oldum" buyurmuştur. Yani hepsi yanlışını kabul edip tövbe etmiş, Allah'a sığınmış ve onun

[85] Furkân /43, Câsiye /23
[86] Araf /23
[87] Enbiyâ /87

subhan olduğunu, yanlıştan, eksikten, şerden münezzeh olduğunu söylemiştir.

Peki, suçunu Allah'a isnad eden kimdir?

Bütün peygamberler suçu, yanlışı kendine ait görmüş, iblis ise işlediği suçu **Bi mâ agveytenî:**[88] "Beni saptırmana karşılık" diyerek Allah'a atmış ve "beni azdırdığın, iğvaya düşürdüğün için ben de onlara düşmanlık yapacağım. Sırat-el mustakimde oturup onların ayağını kaydıracağım" demiştir. Yani "benim ayağım kaydı" demek yerine "sen benim ayağımı kaydırdın" deyip suçunu Allah'a atmıştır. İşte, Allah'a âbd olanlarla iblis arasındaki fark budur!

Bu yüzden suçunu Allah'a atan birinin iblisten hiçbir farkı yoktur. Hatta o, iblisten daha beterdir; çünkü iblis bunu bir sefer yapmış, kovulmuş, lanetlenmiş, Allah'ın gazabına uğrayarak Allah'ın rahmetinden mahrum kalmıştır. İnsan ise günde yüz sefer bu yanlışı yapar ve yapmaya devam eder. Bu durumda yüz tane iblis böyle birinden daha hayırlıdır. Bundan dolayı iblis "çoğunu şükredenlerden bulmayacaksın" diyerek doğru söylemiştir.

Rabbimize karşı bu saygısızlığı yapmamalıyız. Rabbimiz subhandır, hayrdır. Biz kendimize zulmetmişiz, dolayısıyla yanlışımızı kabul edelim. Küfrümüzü, nifakımızı, günahımızı savunmayalım. Bir hata yaptığımızda, günah işlediğimizde Allah'a; "sen yaptın" demeyelim. Aksine "sen subhansın, sen rahmansın, rahimsin, sen afuvvsun, ğafursun, yanlışı ben yaptım, beni affet, bana rahmetinle muamele et, bana ikram et" dememiz gerekir.

"Ben mü'minim" demekle, "namaz kılmak, oruç tutmak, zikir yapmakla" hiç kimse mü'min olmaz; çünkü mü'minlik bu değildir. Mü'minlik; Allah'ı kabul etmektir, Allah'ı sevmek ve ona âşık olmaktır. Güzel olmayanı nasıl seveceksin! Allah'ı

[88] Hicr /39, Araf /16

güzelliğinden; yani Esmau'l Husna'sından tanımadan ona nasıl âşık olacaksın! Senin bakışına göre Allah zalimse, zulmediyorsa, sana karşı yanlış yapmışsa, sana ihanet etmişse, onu sevdiğini nasıl söyleyebilirsin! Bu durumda sevgin yalandır, sen de yalan söylüyorsun, demektir! Allah'a iman etmek istiyorsan önce onu tanıyıp kabul etmen gerekir.

Allah'ın Hayr isminin bizde tecelli etmesi, dolayısıyla Allah'ın Hayr isminin tecellisiyle bizim de hayr olmamız, insanların elimizden, dilimizden şer değil hayır görmesi gerekir. Önce kendimiz için hayr olmamız, sonra evimize, çocuklarımıza, anamıza, babamıza, ailemize, çevremize, insanlara, insanlığa hayr olmamız gerekir. Hayr olmak; baki olanı kazanmak ve bunun için elinden geleni yapmak demektir.

Allah hepimize Hayr isminin tecellisiyle tecelli edip bizi hayr etsin inşallah! Allah bizi kendini ve insanları yerip fasık olanlardan eylemesin. Allah bizi Hayr ismiyle tecelli ettiği ve etrafına hayrı saçan kullarından eylesin. Allah bizi, ikram ettiği nimetleri onun yolunda kullanıp baki hayırları kazanan kullarından eylesin. Allah bizi kendi yanlışını iblisin yaptığı gibi Allah'a isnad edenlerden değil peygamberler gibi Allah'ı subhan olarak bilenlerden ve nefsini savunmayanlardan eylesin. Allah bizi her muamelesinin, her tecellisinin saf hayır, saf rahmet, saf aşk olduğunu bilen ve Allah'tan hayırdan başka hiçbir şeyin tecelli etmediğini, şerrin Allah'tan değil kendi nefsinden geldiğini anlayan kullarından eylesin.

Allah hepinizden razı olsun.